U.Ü. S.B.E.
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK
HUKUKU BİLİM DALI

KISA VADELİ SİGORTA KOLLARINDA ÜÇÜNCÜ
KİŞİNİN SGK'YA KARŞI SORUMLULUĞU
(Yüksek Lisans Tezi)

MERVE ORAN

BURSA
2024

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU BİLİM DALI

KISA VADELİ SİGORTA KOLLARINDA ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN SGK'YA KARŞI SORUMLULUĞU

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve Oran

BURSA – 2024

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU BİLİM DALI

KISA VADELİ SİGORTA KOLLARINDA ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN SGK'YA KARŞI SORUMLULUĞU

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve ORAN

Danışman:

Doç. Dr. K. Ahmet SEVİMLİ

BURSA – 2024

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özel Hukuk Anabilim Dalı, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Bilim Dalı'nda 702081019 numaralı Merve ORAN hazırladığı "Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Üçüncü Kişinin SGK'ya Karşı Sorumluluğu" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili savunma sınavı, ……/……/2023…….günü …… - …….…….. saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın …….. (başarılı / başarısız) olduğuna …….…….. (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Üçüncü Kişinin SGK'ya Karşı Sorumluluğu" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Merve Oran

Öğrenci No : 702081019

Anabilim Dalı : Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı : Yüksek Lisans Programı

Statüsü : Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐

: Sanatta Yeterlik ☐

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Başlığı / Konusu: Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Üçüncü Kişinin SGK'ya Karşı Sorumluluğu
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ……sayfalık kısmına ilişkin, …/…/….. tarihinde şahsım tarafından ..... (Turnitin)* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % …..'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kaynakça hariç
2- Alıntılar hariç/dahil
3- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı:	Merve Oran
Öğrenci No:	702081019
Anabilim Dalı:	Özel Hukuk Anabilim Dalı
Programı:	Yüksek Lisans Programı
Statüsü:	Y.Lisans

Danışman

Doç. Dr. K. Ahmet Sevimli

*** Turnitin programına Bursa Uludağ Universitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.**

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : **Merve Oran**

Üniversite : **Bursa Uludağ Üniversitesi**

Enstitüsü : **Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Anabilim/Anasanat Dalı : **Özel Hukuk**

Bilim/Sanat Dalı : **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**

Tezin Niteliği : **Yüksek Lisans Tezi**

Sayfa Sayısı : **……+……..**

Mezuniyet Tarihi : **……/……./20....**

Tez Danışmanı : **K. Ahmet Sevimli**

KISA VADELİ SİGORTA KOLLARINDA ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN SGK'YA KARŞI SORUMLULUĞU

Kısa vadede ortaya çıkan sosyal risklerden olan iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortaları; 5510 sayılı Kanun kapsamında "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri" başlığı altında düzenlenmiş olup Sosyal güvenlik sistemi, varoluş nedenine uygun olarak bireylere asgari yaşam düzeyi sağlamak maksadıyla bu sosyal risklere karşı güvence niteliğinde sağlık ve parasal yardımlarda bulunur. Sosyal Güvenlik Kurumu da sosyal risklerle karşı karşıya kalan sigortalı ve/veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yaptığı ödemeleri; sigortalıya ve/veya hak sahiplerine Kurumca sağlık ve parasal yardımda bulunulmasına yol açan olayda kusuru bulunan işveren ile üçüncü kişilere rücu eder. Zira; bu yardımlar sebebiyle Kurumun malvarlığında azalma meydana gelecektir. Her ne kadar sosyal hukuk devleti ilkesi gereğince sosyal güvenlik sistemlerinin varoluş amacına uygun olarak yardımların yapılması gerekmekte ise de sosyal güvenlik sistemlerinin işlevini yitirmeyip temelinde yatan düşünceye hizmet edebilmesi için malvarlığında meydana gelen eksilmenin de telafisi gerekmektedir. Ayrıca Kurumun zararlandırıcı sigorta olayında kusuru bulunanlara yapmak zorunda kaldığı harcama ve ödemeleri rücu etmesinin; zararlandırıcı olayın önlenmesi ve zarara sebep olan üçüncü kişi ile işverenlerin, daha özenli davranmasına teşvik etmek amacına da hizmet ettiği söylenebilir. Çalışmamızın konusunu üçüncü kişinin SGK'ya karşı sorumluluğu teşkil ettiğinden Kurumun rücu hakkının üçüncü kişiler açısından kapsam ve koşulları; mevzuat, doktrin görüşleri ve Yüksek Mahkeme Kararları ışığında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kısa Vadeli Sigorta Kolları, İş Kazası ve Meslek Hastalığı, Hastalık, Analık Hali, Üçüncü Kişi, Sorumluluk, Sosyal Güvenlik Kurumu, Rücu.

ABSTRACT

Name and Surname : **Merve Oran**

University : **Bursa Uludag University**

Institution : **Social Science Institution**

Field : **Private Law**

Branch : **Labour and Social Security Law**

Degree Awarded : **Master**

Page Number : **…..+…..**

Degree Date : **…../…..../20….**

Supervisor : **K. Ahmet Sevimli**

THIRD PARTY'S LIABILITY TO SOCIAL SECURITY INSTITUTION IN SHORT-TERM INSURANCE BRANCHES

Occupational accidents and professional diseases, sickness, and maternity insurances, which are among the social risks incurred in the short term, are regulated under the title of "Short Term Insurance Provisions" within the scope of Law No. 5510, and the social security system renders health and monetary benefits to individuals against such social risks in accordance with its rationale for existence in order to maintain a minimum level of subsistence. The Social Security Institution recourses the payments it has made to the insured person and/or his/her beneficiaries upon the death of the insured person in case of social risks, to the insured person and/or his/her beneficiaries, and to the employer and third parties who have been negligent in the incident that led to the provision of health and monetary aids by the Institution to the insured person and/or his/her beneficiaries. Yet, there will be a reduction in the assets of the Institution due to these aids. Although it is necessary to provide aids in accordance with the purpose of the existence of social security systems under the principle of social law state, the loss of assets must also be compensated in order to maintain the function of social security systems and serve the idea that lies behind them. Furthermore, it may be asserted that the recourse by the Institution for the expenditures and payments that it has to pay to those who are negligent in the detrimental incident serves the purpose of preventing the detrimental incident and encouraging the third parties and employers who cause the damage to act more diligently. Since the topic of our study involves the liability of the third party against the SSI, the scope and conditions of the Institution's right of recourse for third parties have been examined based on the legislation, doctrinal opinions, and judgements of the Supreme Court.

Keywords: Short-Term Insurance Branches, Occupational Accident and Professional Disease, Sickness, Maternity, Third Party, Liability, Social Security Institution, Recourse.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT ii

İÇİNDEKİLER iii

KISALTMALAR x

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

KISA VADELİ SİGORTA KOLLARI

A. Genel Olarak 3

B. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası 5

1. Genel Olarak *5*

2. İş Kazası *6*

a) İş Kazasının Tanımı *6*

b) İş Kazasının Unsurları *8*

(1) İş Kazasına Uğrayan Kişinin 5510 sayılı Kanun Kapsamında Sigortalı Olması *8*

(2) Sigortalının Kazaya Uğraması *10*

(3) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada kazaya uğraması *13*

(4) Sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle kazaya uğraması *15*

(5) Sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğraması *16*

(6) Emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda kazaya uğraması *18*

(7) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında kazaya uğramaları 19

(8) Sigortalının meydana gelen kaza neticesinde bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması 20

(9) Kaza olayı ile sigortalının uğradığı zarar arasında nedensellik bağının bulunması 21

c) İş Kazasının Bildirilmesi ve Tespiti 23

(1) Sigortalıyı çalıştıran işveren ile bağımsız çalışanların kazayı Kuruma bildirme yükümlülüğü 23

(2) Bildirim yükümlülüğüne aykırılığın müeyyidesi 25

(3) İş Kazasının Kurum tarafından soruşturulması ve gerçeğe aykırı bilgi verilmesinin müeyyidesi 25

3. Meslek Hastalığı 27

a) Meslek Hastalığının Tanımı 27

b) Meslek Hastalığının Unsurları 28

(1) Sigortalı Olma 28

(2) Hastalık ya da sakatlığın yürütülen işin sonucunda ortaya çıkması 29

(3) Belirli bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkması 30

(4) Hastalığın ilgili Yönetmelikte yer alması ve belirtilen süre içinde ortaya çıkması 31

(5) Meslek Hastalığının Kurum Sağlık Kurulu raporu ile tespit edilmesi 34

(6) Sigortalının bedensel ya da ruhsal bir arızaya uğraması 35

c) Meslek Hastalığının Kuruma Bildirilmesi 36

(1) Meslek Hastalığında Bildirim Süreleri 36

(2) Bildirim Yükümlülüğüne Aykırılığın Yaptırımı 37

C. Hastalık Sigortası 38

D. Analık Sigortası 40

İKİNCİ BÖLÜM

KISA VADELİ SİGORTA KOLLARINDAN SAĞLANAN YARDIMLAR

A. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sigortalıya veya Hak Sahiplerine Sağlanan Yardımlar 43

1. Genel Olarak 43

2. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sigortalıya veya Hak Sahiplerine Sağlanan Yardımlardan Yararlanabilme Şartları 43

3. Sigortalıya Sağlanan Yardımlar 45

a) Sağlık Yardımları 45

(1) Genel olarak 45

(2) Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık yardımları 47

(3) Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri 50

b) Parasal Yardımlar 51

(1) Geçici İş Göremezlik Ödeneği 51

(2) Sürekli İş Göremezlik Geliri 54

4. Sigortalının Ölümü Halinde Hak Sahiplerine Sağlanan Yardımlar 59

a) Genel Olarak 59

b) Cenaze Ödeneği 59

c) Evlenme Ödeneği 60

d) Hak Sahiplerine Gelir Bağlanması 61

(1) Genel olarak 61

(2) Ölen sigortalının eşine gelir bağlanması 63

(3) Ölen sigortalının çocuklarına gelir bağlanması 64

(4) Ölen sigortalının ana ve babasına gelir bağlanması 64

(5) Ölüm gelirinin başlangıcı, kesilmesi ve tekrar bağlanması 65

(6) Gelir bağlanmayacak haller 66

5. Ödenek, Aylık ve Gelirlerin Birleşmesi 66

6. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sigortalıya veya Hak Sahiplerine Sağlanacak Yardımlara İlişkin Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler 69

B. Hastalık Sigortasından Sigortalıya Sağlanan Yardımlar 70

1. Genel Olarak 70

2. Sağlık Yardımları 70

3. Geçici İş Göremezlik Ödeneği 70

a) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinden Yararlanma Koşulları 71

(1) Sigortalı olma ve hastalanma 71

(2) Geçici iş göremezlik durumunun iki günden fazla sürmesi 72

(3) Belli bir süre prim bildirilmiş olması 73

(4) Kuruma başvuru 74

b) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Miktarı ve Ödenmesi 75

c) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Verilmemesi, Geri Alınması veya Azaltılması 77

C. Analık Sigortasından Sağlanan Yardımlar ve Koşulları 79

1. Genel Olarak 79

2. Analık Sigortası Yardımları 79

a) Sağlık Yardımları 79

b) Emzirme Ödeneği 80

c) Geçici İş Göremezlik Ödeneği 80

d) Yarım Çalışma Ödeneği 82

e) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Ödenmemesi, İndirilmesi veya Geri Alınması 83

3. Analık Sigortası Yardımlarından Yararlanma Koşulları 84

a) Analık Durumunun Ortaya Çıkması 84

b) Yararlanma Hakkına Sahip Olanlar 85

c) Belirli Bir Süre Prim Ödenmiş Olması 86

d) Kuruma Başvuru 87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA KARŞI SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak Kurumun Rücu Hakkı 88

B. Kurumun İşverene Rücu Hakkı 91

1. Genel Olarak 91

2. İşverenin Sigortalıları Süresi İçerisinde Kuruma Bildirmemesinden Doğan Sorumluluğu 97

C. Kurumun Rücu Hakkının Hukuki Niteliği 100

1. Genel Olarak 100

2. Kurumun Rücu Hakkını Kanundan Doğan Bağımsız Bir Rücu Hakkı Olarak Kabul Eden Görüş 101

3. Kurumun Rücu Hakkının Hukuki Niteliğini Kanuni Halefiyet Esasına Dayandıran Görüş 103

4. Kurumun Rücu Hakkının Hukuki Niteliğine İlişkin Yargıtay'ın Görüşü 105

D. Kurumun Rücu Hakkının Dayandığı Temel Düşünce 109

E. 5510 Sayılı Kanun kapsamında Kurumun Üçüncü Kişilere Rücu Hakkı . 111

F. Üçüncü Kişi Kavramı 113

G. İş Kazası ve Meslek Hastalığında Üçüncü Kişinin Kuruma Karşı Sorumluluğu 115

1. Genel Olarak 115

2. Üçüncü Kişinin Sorumluluğunun Koşulları 117

a) Genel Olarak 117

b) Zararlandırıcı sigorta olayına üçüncü kişinin sebep olması 117

c) Zararlandırıcı olaya uğrayanın sigortalı olması 118

d) İş kazası ve meslek hastalığının mevcudiyeti 119

e) Sigortalıyı zarara uğratan iş kazası ve meslek hastalığının üçüncü kişinin kusuru yüzünden meydana gelmiş olması 120

(1) Genel Olarak 120

(2) Anayasaya Aykırılık Sorunu 124

f) Uygun illiyet bağının varlığı 126

g) Sigortalıya gerekli yardımlarının yapılması 128

3. İşverenin Çalıştırdığı Üçüncü Kişinin Fülinden Kaynaklanan Sorumluluğu 129

a) Genel Olarak 129

b) Üçüncü Kişinin İşvereninin Aynı Zamanda Zarar Gören Sigortalının da İşvereni Olması Durumu 132

4. Trafik-İş Kazalarında Sorumluluk 132

H. Hastalık Sigortasında Üçüncü Kişinin Kuruma Karşı Sorumluluğu 136

İ. Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Üçüncü Kişinin Sorumluluğu 138

J. Üçüncü Kişilere Karşı Açılacak Rücu Davasının Özellikleri 139

1. Görevli Mahkeme 139

2. Yetkili Mahkeme 140

3. Üçüncü Kişinin Sorumluluğunun Saptanması 141

a) Kusur İncelemesi 141

b) Sorumluluğun Sınırı 148

4. Sigortalının Ortak Kusuru 153

5. Rücu Davalarında Müteselsil Sorumluluk 154

6. Rücu Davalarında Zamanaşımı 159

7. Rücu Davalarında Faiz 162

8. Rücu Edilemeyecek Ödemeler 165

SONUÇ **167**

KAYNAKÇA **176**

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B.	: Bölüm
bkz.	: Bakınız
Çal. Güc. Tesp. Y.	: Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği
E.	: Esas
GSSUY	: Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İMK	: İş Mahkemeleri Kanunu
İSGK	: İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İşHSGHD	: İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi
İşsizlikSK	: İşsizlik Sigortası Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
Peşin Sermaye Değeri Teb.	: İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
sK	: Sayılı Kanun
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SSİY	: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
YİBBGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu

GİRİŞ

Bireyler, hastalık, ölüm, yaşlılık, kaza, işsizlik, evlenme gibi gelir kaybına ya da gider artışına sebep olan veyahut ek harcamalar yapmasını gerektiren birçok sosyal riskle karşı karşıyadır. Sosyal güvenlik politikalarının temel mantığı ve çıkış noktası işte bu sosyal risklerin bireyler üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesidir. Sosyal Güvenlik, insanların karşılaştığında sağlığının bozulmasına ya da malvarlığında azalmaya sebep verebilecek bu sosyal risklere karşı ekonomik güvence sağlayarak sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesine hizmet eder. Sosyal risklerden olan iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde çalışma hayatına ara verilmesi ya da çalışma hayatının tümden sona ermesi söz konusu olabilir. Bunun sonucunda da geçici veya sürekli gelir kayıpları meydana gelir. Bu nedenle sosyal güvenlik sistemi de bu noktada anılan risklere karşı bireylere güvence sağlamakta, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık halinin bireyler üzerindeki zararlı sonuçlarını onarmaya çalışmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumunca kısa vadeli sigorta kolları kapsamında yapılan yardımlar Kurumun malvarlığında eksilmeye sebebiyet verdiğinden malvarlığındaki azalmanın telafi edilmesini teminen; yapılan sağlık ve parasal yardımların karşılığı, zararlandırıcı sigorta olayının vuku bulmasında sorumluluğu bulunan işveren ya da üçüncü kişilerden rücu davası yolu ile geri istenmektedir. Çalışmamızın konusunu üçüncü kişinin SGK'ya karşı sorumluluğu oluşturduğundan Kurumun rücu hakkı yalnızca üçüncü kişiler açısından 5510 sayılı Kanun kapsamında ele alınmış olup yer yer konunun önemine binaen işveren ile üçüncü kişinin sorumluluğunun kıyaslanmasını gerektirir durumların varlığı halinde Kurumun rücu hakkı kapsamında işverenin sorumluluğuna ilişkin unsurlara da değinilmiştir. Yine aynı doğrultuda her ne kadar 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında inceleme ve değerlendirme yapılmış ise de üçüncü kişinin sorumluluğunun ağırlaştırılması veyahut hafifletilmesi sonucunu doğuran değişikliklere ilişkin olmak üzere mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yer alan düzenlemelere de yer yer değinme gereği duyulmuştur.

Çalışmamız üç ana başlıktan oluşmaktadır: Kısa Vadeli Sigorta Kolları, Kısa Vadeli Sigorta Kollarından Sağlanan Yardımlar ve Üçüncü Kişinin Sosyal Güvenlik Kurumuna Karşı Sorumluluğu. Tez çalışmamızın da konusunu oluşturan üçüncü kişinin SGK'ya karşı sorumluluğunun saptanabilmesi; öncelikle iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık haline akabinde bu sigorta kollarından sağlanan yardımlara değinilmesini gerekli kılmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde; iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık halinin tanım ve unsurlarına yer verilerek özellikleri üzerinde durulacaktır. Zira ilk bölümde öncelikle üçüncü kişinin Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı sorumluluğunu doğurabilecek zararlandırıcı sigorta olayının açıklığa kavuşturulması amaçlanmaktadır.

İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sigortalıya ve/veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yapılan yardımlar çalışmamızın ikinci bölümünü oluşturmaktadır. Zararlandırıcı sigorta olayı neticesinde Kurum sağlık ve parasal yardımda bulunmaktadır. Kısa vadeli sigorta kolları kapsamında yapılan sağlık ve parasal yardımların; Kurumun üçüncü kişiden talep konusunun kapsamını belirleyecek olmasından dolayı bu yardımların neler olduğu, miktarı ve bu yardımlara hak kazanma şartlarının incelenmesi önem teşkil etmektedir.

Çalışmamızın son bölümünde ise öncelikle üçüncü kişi kavramı üzerinde durulmuş kimlerin üçüncü kişi kabul edilerek Kurumun rücu hakkına muhatap olabileceği saptanmaya çalışılmıştır. Üçüncü kişilerin de kısa vadeli sigorta risklerine sebep olmaktan ve sigortalıların sağlığına zarar vermekten kaçınması gerekmektedir. Bu yükümlülüğün ihlali üçüncü kişilerin sorumluluklarını doğuracak olup bu sorumluluğun kapsam ve koşulları, üçüncü kişilere karşı açılacak rücu davasının özellikleri mevzuat, doktrin görüşleri ve Yüksek Mahkeme kararları ışığında ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KISA VADELİ SİGORTA KOLLARI

A. Genel Olarak

İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortaları 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri" başlığı altında düzenlenmiş olup iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası, kısa vadede ortaya çıkan risklerden oluşma ve fon meydana getirilmesi esasına dayanmama noktasında ortak bir paydada buluşmaktadır.[1] Kısa vadeli sigorta hükümleri, hizmet akdiyle[2] veya kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan sigortalılar hakkında uygulanmakta olup 5510 sayılı Kanun'un m. 4/1-c bendi kapsamında sigortalı sayılan devlet memurları ile diğer kamu görevlileri kapsam dışı bırakılmıştır.[3] Ayrıca bazı

---

[1] A. Can Tuncay - Ömer Ekmekçi - Ender Gülver, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2023), 359.

[2] İş sözleşmesine göre çalışıp çalışmadığı noktasında duraksamaya neden olan veyahut iş sözleşmesine göre çalışmadıkları açık olan bazı kişiler de Kanunda m. 4/1-a bendine göre sigortalı sayılmışlardır. Ali Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2021), 91; 5510 sayılı Yasa m. 4/2'ye göre bu kişiler *"a) İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler, b) Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar, c) Mütekabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç olmak üzere, yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar, d) 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanuna göre çalıştırılanlar, e) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununda belirtilen umumî kadınlar, f) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar, kamu idarelerinde ders ücreti karşılığı görev verilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (C) bendi kapsamında çalıştırılanlar, g) (Ek: 11/10/2011-KHK-665/29 md.) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen Toplum Yararına Çalışma Programlarından yararlananlar"* olmaktadır. Kanunda özel hükümle m. 4/1-a bendine tabi sigortalı sayılan kişiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 292 vd.; ayrıca bkz. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 9, 2013/11 sayılı Genelge 1.2. vd.

[3] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 73; M. Refik Korkusuz - Suat Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2022), 226; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 359; Yusuf Alper, *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku* (Bursa: Dora Yayıncılık, 2018), 261; Yusuf Alper - İlknur Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Bursa: Dora Yayıncılık, 2021), 271; M. Fatih Uşan - Canan Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 412; 5510 sayılı Yasa m. 4 uyarınca sigortalı sayılanlar 3 ana gruba ayrılmıştır: hizmet akdi ile çalışanlar, kendi adına ve hesabına çalışanlar ve kamu idarelerinde çalışanlar. Uygulamada bu kişiler "4/1-a'lılar", "4/1-b'liler" ve "4/1-c'liler" olarak anılmaktadır. Resul Aslanköylü, "5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa Göre Sigortalı Sayılanlar", *Yargıtay Dergisi* 36/1-2 (2010), 67.

sigorta kolları bakımında sigortalı sayılanlar da kısa vadeli sigorta hükümlerinden faydalanabilecektir.[4]

Çalışmanın konusunu teşkil eden kısa vadeli sigorta kollarında üçüncü kişinin SGK'ya karşı sorumluluğunun kapsamının belirlenmesi; öncelikle kısa vadeli sigorta kollarından olan iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası ile ilgili hükümlerin

---

[4] Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, 271; 5510 sayılı Yasa "Bazı sigorta kollarının uygulanacağı sigortalılar" başlıklı 5. maddesinde, *"Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından aşağıda sayılan kişiler hakkında uygulanacak sigorta kolları şunlardır:*
a) Hizmet akdi ile çalışmamakla birlikte, ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular hakkında, iş kazası ve meslek hastalığı ile analık sigortası uygulanır ve bunlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar.
b) 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyerler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 46 ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, 82 nci maddeye göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır. Bu bentte sayılanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır.
c) Harp malûlleri ile 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna veya 2330 sayılı Kanun hükümleri veya 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlara göre vazife malûllüğü aylığı bağlanmış malûllerden, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmez. Aylıkları kesilmeksizin 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında çalışanlar hakkında uzun vadeli sigorta kolları, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanır. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulananların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmayı istemeleri halinde, bu isteklerini Kuruma bildirdikleri tarihi takip eden ay başından itibaren, haklarında uzun vadeli sigorta kolları da uygulanır. Bu fıkra kapsamına girenlerden ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz.
e) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlar hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır. Bunlar için Türkiye İş Kurumu prim ödeme yükümlüsü olmakla birlikte bu Kanun kapsamında işyeri ve işveren sayılmaz.
g) Ülkemiz ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır ve bunlar hakkında kısa vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır. Bu sigortalıların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmak istemeleri halinde, 50 nci maddenin ikinci fıkrasındaki Türkiye'de yasal olarak ikamet etme şartı ile aynı fıkranın (a) bendinde belirtilen şartlar aranmaksızın haklarında isteğe bağlı sigorta hükümleri uygulanır. Bu kapsamda, isteğe bağlı sigorta hükümlerinden yararlananlardan ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz. Bu bent kapsamında yurt dışındaki işyerlerinde çalışan sigortalıların, bu sürede ödedikleri isteğe bağlı sigorta primleri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalılık sayılır." düzenlemesine yer verilerek bu kişiler kısmi sigortalı konumunda sigorta koruması altına alınmışlardır. Ali Nazım Sözer, *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2023), 337.

incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu itibarla çalışmamızın bu bölümünde iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarının tanım ve unsurlarına yer verilecektir.

B. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası

1. Genel Olarak

Gerçekleştiğinde geçici veya sürekli gelir kayıplarına neden olabilen iş kazası ve meslek hastalığı, mesleki riskler grubuna dâhildir. Bireylerin bu risklere karşı güvence altına alınması ihtiyacı sosyal güvenlik sistemlerinin doğuş amacına kadar uzanmaktadır.[5] Bu anlamda iş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalıya veya onun yakınlarına parasal yardımlar ile sağlık yardımları yapılır. Genel sağlık sigortasının bulunmadığı dönemde parasal yardımlar ile sağlık yardımları birlikte düzenlenmişken 5510 sayılı Kanun'un iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri içerisinde iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sigortalıya sağlanacak sağlık yardımlarına yer verilmemiş olup söz konusu sağlık yardımları genel sağlık sigortası kapsamında sağlanmaktadır.[6]

İş kazası ve meslek hastalığı; iş kazasının ani bir olay sonucu, meslek hastalığının ise yavaş yavaş ortaya çıkması noktasında birbirinden farklılaşsa da ortak birtakım özelliklere sahip olmaları ve ikisinin de mesleki risklerden sayılması, mevzuatta iş kazası ve meslek hastalığı sigortalarının bütünleyici şekilde birlikte düzenlenmeleri sonucunu doğurmuştur.[7]

---

[5] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 8.
[6] Tankut Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 214.
[7] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 360.

2. *İş Kazası*

a) *İş Kazasının Tanımı*

5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin kenar başlığında "İş Kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması" ifadesine yer verilmişse de madde metninde iş kazası tanımlanmamış olup mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 11. maddesindeki düzenleme esas alınarak hangi hal ve durumlarda meydana gelen kazanın iş kazası olarak sayılacağı hüküm altına alınmıştır.[8] 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesi, *"İş Kazası; a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olaydır."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 13/1).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında[9], *"…iş kazası yasada tanımlanmamış; ancak bir kazanın hangi hal ve durumlarda iş kazası sayılacağı yer ve zaman koşullarıyla sınırlanarak belirtilmiştir…bu madde hükmüne göre, iş kazası; maddede sayılı olarak belirtilmiş hal ve durumlardan herhangi birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır…bu maddede sayılan haller örnekleme niteliğinde değil, sınırlayıcı niteliktedir. Bu hallerden birine girmeyen sigorta olayı iş kazası sayılamaz. Sayılan bu hallerin birlikte gerçekleşme koşulu bulunmayıp, herhangi birinin gerçekleşmiş olması gerekli ve*

---

[8] Müjdat Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2009), 216; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 375; G. Burcu Yıldız, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", *Toprak İşveren* 86 (Haziran 2010), 9; Nurşen Caniklioğlu, "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", *Çalışma ve Toplum Dergisi* 2006/1 (2006), 54.

[9] Yargıtay HGK, 13.10.2004 T., 2004/529 E., 2004/527 K.,; aynı yönde bkz. Yargıtay HGK, 14.10.2009 T., 2009/400 E., 2009/432 K.; Yargıtay HGK, 09.03.2016 T., 2014/949 E., 2016/287 K.; Yargıtay HGK, 16.04.2019 T., 2016/816 E., 2019/457 K., HukukTürk, (Erişim 30.08.2022).

yeterlidir…" ifadelerine yer verilmiş olup mezkûr karar 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin uygulanması bakımından halen önemini korumaktadır.[10]

Mülga 506 sayılı Kanun m. 11/A'da ise iş kazası, *"a) sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla, c) sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında"* meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olay olarak tarif edilmekteydi (506 sK m. 11/A).

5510 sayılı Kanun ile iş kazasının kapsamı genişletilmiştir. Zira 506 sayılı Kanun'da bir olayın iş kazası sayılması için işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmek şart iken 5510 sayılı Kanun'da işverence sağlanan bir taşıtla sigortalının işe geliş gidiş durumu da iş kazası sayılma hali kapsamına alınmıştır.[11]

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun[12] 3. maddesinde ise iş kazası, *"işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay"* olarak tanımlanmıştır (6331 sK m. 3/1-g). 6331 sayılı Kanun'da yer verilen iş kazası tanımı, 5510 sayılı Kanun'daki iş kazası tanımına nazaran daha dar kapsamlı olduğundan iki kanun hükmü arasında çelişki meydana gelmiştir. Zira 6331 sayılı Kanun'da yer alan tanıma göre işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen kazalar iş kazası olarak değerlendirilirken 5510 sayılı Kanun'un 13/1-c hükmü gereği, "Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda" meydana gelen kazalar da iş kazası olarak sayılmaktadır.[13]

---

[10] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 376.
[11] Cevdet İlhan Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 519; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 270; Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 55.
[12] İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK), *Resmi Gazete,* 28339 (30.06.2012), Kanun No. 6331.
[13] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 377.

İş kazası öğretide ise şu şekilde tanımlanmaktadır; iş kazası, sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu esnada gördüğü iş ya da işin gereği dolayısıyla aniden ve dıştan gelen bir etkenle sigortalıyı bedence veya ruhça arızaya uğratan bir olaydır.[14] Ancak bağımsız çalışanlar açısından yürütmekte oldukları iş nedeniyle meydana gelen kaza iş kazası olarak nitelendirilecektir. Zira bağımsız çalışanlar herhangi bir işveren otoritesi altında bulunmamakta olup bu noktada yürütülen işle kaza arasındaki bağlantı önem kazanmaktadır.[15] Dikkat edilmesi gereken husus bağımsız çalışanların faaliyet konusudur; yer ve zaman faktöründen ziyade faaliyet konusunun icra edildiği esnada vuku bulan kaza iş kazası olarak kabul görecektir.[16]

b) İş Kazasının Unsurları

(1) İş Kazasına Uğrayan Kişinin 5510 sayılı Kanun Kapsamında Sigortalı Olması

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 13'te sigortalı kavramından yola çıkılarak iş kazasının unsur ve koşulları belirlenmiştir.[17] Kazaya uğrayan kimsenin her şeyden önce sigortalı olması gerekmektedir. Aksi halde 5510 sayılı Kanun anlamında sigortalı olmayan bir kimsenin uğradığı kaza, iş kazası olarak kabul görmeyecektir.[18] İş kazası hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar ile kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlara tanınmış kısa vadeli sigorta kollarından biridir.[19]

5510 sayılı Kanun'un 3. maddesinde sigortalı, *"kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişi"* olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m. 3/6). Kazaya uğrayan kişinin kural olarak sigortalı

[14] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku, 376*.
[15] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 378.
[16] Mikail Kılınç, "Kendi Nam ve Hesabına Bağımsız Çalışanlar Açısından İş Kazası, 3. Kişinin Sorumluluğu ve Rücu", *Mali Çözüm Dergisi* 114 (2012), 250.
[17] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 215; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 378.
[18] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*;, 268; Hasan Yüksel, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2016), 123; 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı sayılanlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Aslanköylü, "Sigortalı Sayılanlar", 67 vd.
[19] Kılınç, "3. Kişinin Sorumluluğu ve Rücu", 247.

olması gerekmekte ise de 5510 sayılı Kanun'da sınırlı sayıda belirtilen bazı kişiler, kanunen sigortalı sayılmadıkları halde uğradıkları kaza iş kazası olarak kabul edilecektir.[20] 5510 sayılı Yasa m. 5 ile "istisnanın istisnası" olarak nitelendirilebilecek bir düzenlemeyle hizmet sözleşmesine dayanarak çalışmasalar da bazı kimseler, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası açısından sigortalı sayılmıştır.[21]

Kazaya uğrayan kişinin iş kazasına uğradığının kabul edilebilmesi için kazaya uğrayanın 5510 sayılı Kanun'un m. 4/1-a ve 4/1-b bentlerine tabi sigortalı ya da m. 5'te haklarında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının uygulanacağı belirtilen kişilerden olması gerekmektedir.[22] Bu anlamda; ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular, aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler, meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, üniversitelerde kısmi zamanlı çalıştırılan öğrenciler, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler, Ülkemiz ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri hakkında da iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanacaktır.[23] 5510 sayılı Yasa ek m. 5/4, *"Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar. Bunlar hakkında bu Kanunun kısa vadeli sigorta kolları bakımından yalnızca iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, uzun vadeli sigorta kolları yönünden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır."* hükmünü amirdir (SSGSSK Ek m. 5/4). 5510 sayılı Yasa ek m. 9'da da *"Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan*

---

[20] Çıraklar, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler, meslek liselerinde okumaktayken veya yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, üniversitelerde kısmi süreyle çalıştırılıp kazançları düşük olan öğrenciler, mesleki kurslara katılan kursiyerler, çalıştırılan tutuklu ve hükümlüler, bir ay içinde 10 günden az süreyle ev hizmetlerinde çalışanlar iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümlerinden faydalanabilmektedirler. Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 216.

[21] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 379.

[22] Haluk Hadi Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 145; Murat Demircioğlu - Arzu Şen Kalyon, "İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15 (2013), 39.

[23] Ayrıntılı bilgi için bkz. Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 335 vd.; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 364-365; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 378-382.

çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan sigortalılar ile konut kapıcılığı işyerlerinde çalıştırılan sigortalılar hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılara ilişkin hükümler uygulanır" düzenlemesine yer verilmiştir (SSGSSK Ek m. 9). Ev hizmetlerinde çalışanlardan bir ay içinde çalışma gün sayısı 10 günden az ise bu kişiler sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası açısından m. 4/1-a kapsamında sigortalı sayılırlar.[24]

(2) Sigortalının Kazaya Uğraması

İş kazasından bahsedebilmemiz için her şeyden önce ani ve zarar verici bir olay gerçekleşmelidir.[25] Zarar verici olayın dıştan gelen bir etkenden kaynaklanması ve aniden, kısa bir zaman diliminde meydana gelmesi gerekir.[26] Kanun'da bir olayın iş kazası sayılabilmesi için dıştan gelen bir etkenden kaynaklanması, ani olması ve kazaya uğrayanın iradesi dışında vuku bulması unsurları yer almamışsa da bu unsurların bir olayın iş kazası sayılması noktasında aranması gerekmektedir.[27] Öğretide yer alan bir başka görüşe göre ise SSGSSK m. 13'ten yola çıkılarak zarar verici olayda haricilik unsurunun aranmasının gerekli olduğu sonucuna varılamaz.[28] Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında; sigortalının işyerinde kalp krizi geçirerek ölümü iş kazası olarak kabul edilmiş, meydana gelen olayın harici etkenlerle veya aniden ortaya çıkıp çıkmamasının, olayın iş kazası sayılmamasını gerektirmeyeceği ifade edilmiştir.[29] Anılan karara paralel olarak bir başka Yargıtay kararında[30] sigortalının geçirmiş olduğu kalp krizinin işyerinde gerçekleşmiş olması yeterli görülerek kalp krizi bünyesel, yani harici olmayan bir etken niteliğinde görülmeyerek işle kalp krizi arasında nedensellik de

---

[24] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*,381.
[25] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, 217.
[26] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 382; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 366; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 216.
[27] Ender Gülver, *Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda İş Kazası Kavramı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001), 14.
[28] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 340; aynı yönde bkz. Mustafa Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 1985, 117; Levent Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2001), 29.
[29] Yargıtay HGK, 13.10.2004 T., 2004/529 E., 2004/527 K., HukukTürk, (Erişim 22.01.2024).
[30] Yargıtay 21. HD., 08.02.2011 T., 2010/9728 E., 2011/801 K., HukukTürk, (Erişim 22.01.2024).

aranmamıştır.[31] Ancak işverenin sorumlu tutulabilmesi için kalp krizi ile işverence alınması gerekli iş güvenliği önlemleri arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulabilmesi gerekir. Zira işle bağlantısı olmayan bir sebeple kazaya uğramak iş kazası olarak kabul edilerek sosyal sigorta yardımlarının yapılmasını gerektirebilirse de aynı durum işverenin hukuki sorumluluğunun doğması için yeterli görülmemektedir.[32] Dıştan gelen zarar verici olayın sigortalı tarafından arzu edilmiş olup olmaması noktasında da doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir kısım yazarlara göre bir kazanın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için dıştan gelen olayın sigortalı tarafından istenilmemiş, arzu edilmemiş olması gerekmektedir.[33] Bizim de katıldığımız diğer yazarların görüşüne göre ise zarar verici olayın sigortalının kastı veya kusuru sonucu meydana gelmiş olması kazanın, iş kazası olarak sayılmasını engellememektedir.[34] Nitekim bir Yargıtay kararında sigortalının işyerinde intihar etmesi dahi iş kazası olarak kabul edilmiştir.[35] Yargıtay kararına konu bir başka olayda; sigortalının çalışırken bunalıma girerek mesai saati bitimine yakın işini bırakarak işyerinin çatı katında ikametine tahsis edilen işçi yatakhanesinde kendisini asması iş kazası olarak kabul edilmiştir.[36] Borçlar Hukuku yönünden kazaya uğrayanın kasıtlı eyleminin bulunması olayın kaza olarak nitelendirilmesini engellemekteyse de Sosyal Güvenlik Hukukunun zayıf olanı koruma

---

[31] Coşkun Saraç, "İşyerinde Kalp Krizinden Ölüm ve İşverenin İş Kazasından Dolayı Sorumluluğu", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 26 (Haziran 2012), 128.

[32] Saraç, "İşverenin İş Kazasından Dolayı Sorumluluğu", 129.

[33] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* 367368; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 217; Ferit H. Saymen - Münir Ekonomi, *Sosyal Sigortalar Tatbikatı* (İstanbul, 1966), 85.

[34] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 217; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 383; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 117; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*, 29; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 268; Sözer'e göre istenilmeyen olay unsuru Sosyal Sigortalar Hukukunda yer almamaktadır. Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 340.

[35] "*...sigortalının işyerinde iken, kendisini hemen veya sonradan beden veya ruhça arızaya uğratan bir olay, başkaca hiçbir koşul aranmaksızın Sosyal Sigortalar açısından iş kazası sayılacaktır…bir sigortalının işyerinde intihar etmesi hali de iş kazası sayılacaktır. Esasen, bu konuda oluşabilecek mantıksal kuşkuları, anılan yasa, başka maddeleri ile kesin biçimde ortadan kaldırmaktır. İntihar kişinin sonucunu amaçlayarak ve bilerek, kendi hayatını sona erdirmesidir ve kendisine karşı, kasten, eylemde bulunmasıdır. 506 sayılı Yasanın 110. maddesi: "Kastı... yüzünden iş kazasına uğrayan... sigortalıya geçici işgöremezlik ödeneği ve sürekli işgöremezlik geliri verilmez. Sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımları yapılır" demekle, bir sigortalının, kasten (örneğin intihar) işkazına uğraması halinde bu durumu yine iş kazası olarak kabul etmektedir. Sadece sigortalıyı (hak sahiplerini değil) amaçlayan bazı kısıtlamalar getirmekle yetinmektedir. Şu suretle, 506 sayılı Yasanın 11. maddesindeki açıklık, aynı yasanın 110 uncu maddesi ile de doğrulanmaktadır. Bu durumda, olayın bir intihar olarak kabulü halinde dahi bunun, işkazası sayılmayı engellemeyeceği ortadadır. Kaldı ki, dosyada intiharı kabule götürecek kesin bulgular bulunmamaktadır. Bu hallerde, sosyal güvenlik ilkeleri gereği, sigortalı veya haksahiplerinin yararına olan durumun kabulü gerekeceği de hatırlanmalıdır…",* Yargıtay 10. HD., 29.03.1979 T., 1978/8413 E., 1979/2759 K., HukukTürk, (Erişim 09.01.2023); İşyerindeki intiharın dahi iş kazası olarak nitelendirilmesi, iş kazası kavramının sonu belirsiz boyutlara kadar genişletilmesine sebep olmaktadır. Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*,367.

[36] Yargıtay 10. HD., 05.07.2004 T., 2004/4465 E., 2004/6425 K., HukukTürk, (Erişim 22.01.2024).

amacı, kasıtlı eylem sonucu meydana gelen olayın da iş kazası olarak kabulünü gerektirmektedir.[37] Ancak bir olayın iş kazası olarak kabul edilmesiyle iş kazasından işverenin sorumlu tutulması ayrı şeylerdir.[38] Diğer bir ifadeyle meydana gelen zararlandırıcı olayın iş kazası sayılmasında işverenin kusurunun bulunup bulunmaması önemli değildir.[39]

5510 sayılı Yasa'nın 22. maddesine göre ağır kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalının kusur derecesi esas alınarak geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik gelirinin üçte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/b, SSİY m. 44/1-b). Yine kasdî bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan, hastalanan sigortalıya, geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri yarısı tutarında ödenir (SSGSSK m. 22/c, SSİY m. 44/1-c). Mezkûr hükümde de ifade edildiği üzere sigortalının iradesi (kastı veya ağır kusuru); olayın iş kazası olarak sayılmasını engellememekte yalnızca Kurumca sigortalıya sağlanacak yardımları etkilemektedir.[40] Kast veya ağır kusur, sigortalıya sağlanan yardımları tamamen engellemez. Bu gibi durumlarda maddi edimlerin azaltılması söz konusudur.[41]

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2016/21 sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları Genelgesinde iş kazası sayılan hallere örnekler verilmiş olup bu örnekler yalnızca Kurum açısından bağlayıcı olacaktır. Genelgede yer verilen örneklerin sigortalı veya hak sahipleri yönünden bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Meydana gelen bir kazanın iş

---

[37] Aybüke Karaca, *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı* (Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 64.
[38] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 367*; "...Salt işyerinde intihar olayı nedeniyle işverene kusur verilemez. Meydana gelen iş kazası ile işverenin eylem ve davranışları arasında uygun neden sonuç bağının kurulması zorunludur. Bu durumda olaya özgü biçimde oluşturulacak uzman bilirkişilerce işverenin iş güvenliği ve işçi sağlığı mevzuatı açısından da olumlu olumsuz tüm davranışları değerlendirilerek yeniden bir rapor almak suretiyle sonuca gidilmesi gerekir…"*, Yargıtay 21. HD., 26.03.2002 T., 2002/43 E., 2002/2483 K., HukukTürk, (Erişim 09.01.2023).
[39] Yıldız, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", 9.
[40] İbrahim Aydınlı, *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 59.
[41] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 340.

kazası sayılıp sayılmayacağı noktasında bir ihtilaf çıkarsa yargı son noktayı koyacaktır.[42]

Bir kazanın iş kazası olarak değerlendirilebilmesi için kazanın ayrıca SSGSSK m. 13'te düzenlenen hal ve durumlardan birinde meydana gelmesi gerekmektedir.[43] Olayın SSGSSK m. 13'te belirtilen hal ve durumlardan yalnızca biri içinde gerçekleşmiş olması dahi olayın iş kazası olarak kabul görmesi için yeterlidir.[44] SSGSSK m. 13 hükmünde belirtilen hal ve durumlar iş kazasının varlığına karine oluşturmaktadır.[45] Mezkûr hükümde saptanan karineler işle kaza olayı arasında nedensellik bağının saptanmasında etkili olacaktır.[46] Ancak anılan hükümde yer alan karineler kesin karine olmayıp aksinin ispatı mümkündür. İşveren meydana gelen zararlandırıcı olayın iş ve işin yürütümüyle ilgisi bulunmadığını ileri sürebilir; bu durumda meydana gelen kazanın işverenin otoritesi altında vuku bulup bulmadığının araştırılması gerekecektir.[47]

(3) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada kazaya uğraması

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 13/1-a gereğince sigortalının işyerinde bulunduğu sırada geçirmiş olduğu kazalar iş kazasıdır. 506 sayılı Yasa'nın 11. maddesiyle özdeş olacak şekilde 5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesinde de herhangi bir koşula bağlı olunmaksızın sigortalının işyerinde bulunduğu sırada uğradığı kazalar iş kazası olarak kabul edilmiştir.[48] Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen olayın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için Kanun'da başkaca sınırlayıcı bir ifadeye yer verilmemiş olup kazanın hangi sebepten ileri geldiği önemli olmaksızın sigortalının

---

[42] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 366 .
[43] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 217; Metin Pehlivan, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Kısa Vadeli Sigorta Kolları ve Sağlanan Yardımlar* (Ankara: Hukuk Yayınları, 2020), 41; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 383; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 269.
[44] Nuray Kovancı, *5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Üçüncü Kişilere Rücuu* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 241.
[45] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 343-344.
[46] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 373.
[47] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 373.
[48] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 384.

işyerinde bulunduğu sırada uğradığı kaza iş kazası olarak kabul görecektir.[49] Kazanın mesai saatleri içerisinde meydana gelmiş olup olmamasının da bu noktada önemi bulunmamaktadır.[50] İş süresinden sayılmayan ara dinlenme süresi içerisinde meydana gelen kaza da eğer işyerinde bulunulan sırada meydana gelmişse iş kazası olarak kabul görecektir.[51]

Yargıtay kararlarında da dikkatin sigortalıyı zarara uğratan olayın "kaza" olup olmadığı noktasında değil işyerinde meydana gelmiş olup olmaması noktasında toplandığı görülmekte olup işyerinde meydana gelen zararlandırıcı olaylar iş kazası olarak kabul edilmiştir.[52]

5510 sayılı Kanun'un m. 13/1-a'da yer verilen işyeri kavramı Kanun'un 11. maddesi esas alınarak belirlenecektir.[53] Kanun'un 11. maddesinde işyeri, *"sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yer"* olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m. 11/1). Ayrıca işyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılmaktadır (SSGSSK m. 11/2). Anılan hükümdeki düzenleme uyarınca işyeri sigortalının yalnızca işini yaptığı yer olarak dar yorumlanmayacak; işyerine bağlı yerler,

---

[49] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 55; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 27; Aslı Yılmaz, "Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk Sistemlerinden Birer Örnek ile Türk Hukuku Karşılaştırması", *Sosyal Güvence* 11 (2017), 110.

[50] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 217.

[51] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 348; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 27; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 118.

[52] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 56; *"...işyerinde mesai saati içinde geçirdiği kalp krizi sonucu öldüğü dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmış bulunduğuna göre 506 sayılı Yasanın 11 -A-a ve b maddesi uyarınca meydana gelen olayın iş kazası niteliğinde bulunduğu açıkca ortada bulunmasına karşın yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir...",* Yargıtay 21. HD., 30.04.2002 T., 2002/2320 E., 2002/3639 K.; *"...müteveffa sigortalının beyin kanaması nedeniyle vefat ettiği, ölüm olayının iş kazası olduğunun tespitine karar verildiği ve kararın bu kısmının Yargıtay (kapatılan) 21. Hukuk Dairesi tarafından onanarak kesinleştiği...",* Yargıtay 10. HD., 28.09.2021 T., 2021/1816 E., 2021/11052 K.; *"...davacılar murisinin iş yerinde çalışırken bunalıma girerek kendisini asmak suretiyle intiharı nedeniyle hak sahiplerinin mahrum kaldığı maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir...bu tür davalarda olumlu sonuca ulaşabilmek için, olayın iş kazası olması yanında işverenin; 1475 sayılı İş Yasasının 73. maddesinde gösterildiği biçimde sorumluluğunun saptanması gerekir...",* Yargıtay 21. HD., 26.03.2002 T., 2002/43 E., 2002/2483 K., HukukTürk, (Erişim 10.01.2023).

[53] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 384.

eklenti ve araçlar da işyeri kavramına dahil olacaktır.[54] Böylece işyeri kavramına dahil olan bağlı işyeri, eklenti ve araçlarda meydana gelen kazalar da iş kazası olarak kabul edilerek sigortalının veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerinin geniş bir sosyal korumadan faydalanmaları sağlanmıştır.[55]

(4) Sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle kazaya uğraması

5510 sayılı Yasa'nın m. 13/1-b hükmü, 506 sayılı Yasa'nın 11. maddesinin A bendinin karşılığını oluşturmaktadır. 506 sayılı Yasa'nın mezkûr hükmünde de yer aldığı üzere "işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle" ifadesi iş sözleşmesi kapsamında çalışan sigortalılara yönelikken maddenin devamında yer alan "yürütmekte olduğu iş nedeniyle" ibaresi bağımsız çalışanlara yönelik ihdas edilmiştir.[56]

5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin (a) bendi uyarınca işyerinde bulunulan bir zamanda sigortalının işini yaparken uğradığı zararlandırıcı olay iş kazası olarak kabul

---

[54] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 217.

[55] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 384; *"...işyeri sadece asıl işin yapıldığı yerden oluşmaz. İşyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlardan oluşan işyerinin iş organizasyonu kapsamında bir bütün oluşturduğu kabul edilmektedir. Eklentiler ise iş organizasyonu kapsamında kalmakla birlikte yatakhane, kreş, dinlenme alanı gibi çeşitli isimlerde olabileceği gibi Kanun tarafından sınırlandırılmamıştır. Eklentilerin işin yapıldığı yerde olmasına gerek yoktur. İş organizasyonu kapsamında işçinin işinin yapıldığı yer ile işyerinde sayılan ve bağlı yer olarak değerlendirilen yatakhane, yemekhane gibi yerlere işveren tarafından gönderilmesi, işin yürütümü ile ilgili olduğu gibi işçi işverenin otoritesi altında olduğundan ve aynı gelip gidilen yer aynı iş organizasyonu kapsamında kaldığından, her iki yer arasında gelip gittiği süre içinde uğradığı kaza iş kazası sayılmalıdır. Kısaca böyle bir kaza işverenin dolaylı kontrolü altında meydana geldiğinden iş kazasıdır…Somut olayda; işveren tarafından asıl işin yapıldığı inşaat alanından yaklaşık 1,5 km. uzaklıkta işçilerin kalması için barınak yapıldığı, işçilerin bu barınakta kaldığı, işyerine gelirken barınak ile inşaat arasında mevcut yolu kullandıkları, ara dinlenme de öğle yemeklerini de barınakta yedikleri konusunda şüphe bulunmamaktadır. Uyuşmazlık müteveffanın işyerine gelmek amacıyla yürürken işin yapıldığı yere 100 metre kala geçirdiği trafik kazasının iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceği noktasındadır…Mevzuatımızda eklentilerin işyeri kapsamı içinde kaldığı konusunda şüphe bulunmamaktadır. Uyuşmazlığa konu olayda olduğu gibi* ***asıl işin yapıldığı işyeri ile eklenti arasında mesafe olması durumunda dahi işverenin hakimiyet ve otoritesinin devam ettiği, başka bir anlatımla bu sahanın iş organizasyonunun kapsamı içinde olduğunun kabulü sosyal güvenlik hukukunun koruyucu amacına hizmet edecektir.*** *Çünkü işveren asıl işin yapıldığı yerden uzak bir eklenti tesis ederek bunu sigortalıların hizmetine sunduğu andan itibaren iş sağlığı ve güvenliği önlemleri kapsamında sorumluluk alanını genişletmektedir…"*, Yargıtay HGK 25.11.2020 T., 2016/2569 E., 2020/956 K., HukukTürk, (Erişim 10.01.2023).

[56] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 387.

edilirken anılan maddenin (b) bendi uyarınca ise yürütülen iş nedeniyle meydana gelen olaylar iş kazası sayılmıştır. Bu doğrultuda yürütülen iş nedeniyle bir kaza vuku bulduğunda kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi noktasında kazanın işyerinde veya işyeri dışında gerçekleşip gerçekleşmediği önem taşımayacaktır.[57] Bu noktada önemli olan husus kazanın yürütülen iş dolayısıyla meydana gelmiş olup olmamasıdır.[58] Zira sigortalı, işi gereği düzenli olarak veyahut kimi zamanlar farklı görev alanlarına gidebilir. Sigortalı görev bölgesine ulaşıncaya kadar geçecek sürede de meydana gelebilecek kazalara karşı güvence altına alınmıştır.[59]

Bağımsız çalışanlar yönünden de yürütmekte oldukları iş nedeniyle meydana gelen kazalar iş kazası olarak kabul edilecektir. Kazanın işyerinde olup olmaması bu noktada önem teşkil etmeyip zararlandırıcı olayın bağımsız çalışanların yürütmekte olduğu iş nedeniyle meydana gelmiş olması yeterlidir.[60]

(5) Sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğraması

Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen olaylar da iş kazası sayılır (SSGSSK m. 13/1-c). Öğretideki bir görüşe göre 5510 sayılı Yasa'nın m. 13/1-b bendi, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle günübirlik

---

[57] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 58.

[58] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 385; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 386; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*, 31; *"...Sigortalının, sigorta olayının cereyan etiği tarihte, (B) Çiftçi Mallarını Koruma Derneği işvereninin koruma bekçisi ve 1992 sayılı Kanunun 1. maddesi uyarınca sigortalı olduğu, dernek başkanı tarafından kasabanın tarım arazisine komşu köylü çobanların koyun sokup sokmadıklarını kontrol etmekle görevlendirildiği ve bu nedenle öteki bekçi arkadaşlarıyla birlikte dolaşırken kasaba sınırına yakın bir mevkide davar güden davalı ile, hayvan otlatma meselesine ilişkin olarak yaptığı tartışma sonunda, tabancayla vurularak öldürüldüğü tanık beyanı müfettiş tutanakları, Kırıkkale Kaymakamlığı yazısı ve dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. O halde, sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla, diğer bir deyimle işverenin işe ilişkin olarak verdiği talimatın yerine getirilmesi, işin yürütülmesi sırasında (Tarım arazisinde davar otlatanların ve verdikleri zararın tespiti ve önlenmesi işi sırasında) maruz kaldığı sigorta olayının, 506 sayılı Kanunun 11/6. maddesi uyarınca, iş kazası sayılacağı ve hak sahiplerine, Kanunda yazılı yardımların yapılmasını gerektireceği ortadadır…"*, Yargıtay 10. HD., 19.11.1984 T., 1984/4946 E., 1984/5746 K., HukukTürk, (Erişim 11.01.2023).

[59] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 349.

[60] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 385.

olarak işyeri dışına çıkılarak sigortalının kazaya uğraması hallerini kapsarken anılan maddenin (c) bendi ise birden fazla gün için başka bir yerleşim bölgesi ya da ülkede görevlendirilme hallerine ilişkindir.[61] Öğretideki bir başka görüşe göre ise görev yerinin işyerinin yerleşim biriminin sınırları içerisinde olup olmaması, aynı veya başka bir ilde olması ya da yabancı bir ülkede olması önem teşkil etmez.[62]

Sigortalı işveren otoritesi altında, işverenin işi dolayısıyla başka bir yere gitmektedir. Maddede "asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda" ifadesine yer verilmiş olup bu zamanın nasıl değerlendirileceğine ilişkin herhangi bir açıklama ya da ayrıma yer verilmemiştir.[63] Zararlandırıcı olay sigortalının işveren tarafından görevlendirildiği süre içerisinde vuku bulmalıdır.[64]

Meydana gelen kazanın iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceği sigortalının işveren tarafından görevlendirildiği işi yaptığı esnada kazaya uğraması şartına bağlanmamıştır. Kanunda buna ilişkin herhangi bir sınırlayıcı ifadeye yer verilmemiş olup sigortalı işini yapmıyorken de zararlandırıcı bir olayla karşılaşırsa meydana gelen kaza iş kazası olarak kabul edilebilir.[65] Yargıtay eski tarihli bir kararında; bir Kooperatifte şoför olarak çalışan sigortalının görevli olarak gittiği yerde belli bir saate kadar çalışması ve daha sonra Kooperatif üyeleriyle birlikte akşam yemeği yemek için deniz motoruyla gittikleri restorandan dönerken motorun dalgalar sebebiyle alabora olması sonucu sigortalının hayatını kaybetmesi olayını iş kazası olarak kabul etmiştir. Anılan kararda sigortalı işçinin işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla işyerinden uzaklaştığında boş zamanlarını "normal bir yaşantı" içerisinde değerlendirmesinin doğal olduğu, görevle işyerinden ayrılan sigortalının aynı işyerine dönünceye kadar normal yaşantı içerisinde

---

[61] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 351; Tunçomağ, sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesinde görevlendirmenin günlük iş süresi dışına taşmış olup olmamasının önem teşkil etmediğini ifade etmektedir. Kenan Tunçomağ, *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar* (İstanbul: Beta Yayınevi, 1987), 314.

[62] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 388; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 375; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 269; Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 273; Yusuf Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku* (Bursa: Dora Yayıncılık, 2022), 253; Akın'a göre "başka bir yer" kriterine işyeri dışında çok yakın bir yer kadar başka bir ülke de dahil bulunmaktadır. Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 32.

[63] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 388.

[64] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 269.

[65] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 350; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 32.

kalmak kaydıyla sigortalıyı boş zamanlar da dâhil tüm risklere karşı sigortalı saymanın sosyal sigorta hukukunun ilkelerine uygun düşeceği vurgulanmıştır.[66] Yargıtay'ın vermiş olduğu daha yeni tarihli bir kararında da sigortalının bir başka yerde görevlendirilmesi söz konusu ise ve görevlendirme süresi mesai saati süresinden daha uzun ise yalnızca işin gereği olarak bulunduğu yerlerde değil, normal bir insanın günlük hayatı ve hayatın doğal akışı içinde yaptığı işler ve bulunduğu yerler dolayısıyla meydana gelen olayların da iş kazası sayılacağı ifade edilmiştir.[67]

(6) Emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda kazaya uğraması

4857 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam birbuçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaça bölünerek kulllanılacağını işçi kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır."* hükmüne yer verilmiştir (4857 sK m. 74/7). Bu süre zarfında meydana gelen kazalar da sigortalı kadın açısından iş kazası olarak kabul edilmektedir.[68]

5510 sayılı Yasa'nın 13/1-d bendi uyarınca emziren kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda meydana gelen olaylar iş kazası olarak nitelendirilmektedir (SSGSSK m. 13/1-d). Anılan hükümden anlaşılacağı üzere esaslı unsur emzirme için ayrılan zaman dilimidir. Yoksa emzirmenin gerçekleştirildiği yerin ya da kazanın işyerinde, işyeriyle bağlantılı bir yerde vuku bulmasının kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi noktasında önemi bulunmamaktadır.[69] Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu verdiği bir kararda; iki saat süt izni bulunan sigortalı kadının, izin süresi

---

[66] Yargıtay 10. HD., 02.06.1983 T., 1983/2601 E., 1983/3302 K., Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 120.
[67] Yargıtay 10. HD., 08.06.2022 T., 2018/5771 E., 2022/8783 K., HukukTürk, (Erişim 14.01.2024).
[68] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 218.
[69] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 254-255; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 34; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 352.

zarfında işyerine gelmek üzere yolda karşıdan karşıya geçerken motorlu taşıtın çarpması sonucu hayatını kaybetmesi olayını iş kazası saymıştır.[70]

(7) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında kazaya uğramaları

5510 sayılı Yasa'nın m. 13/1-e bendi uyarınca sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaylar da iş kazası olarak kabul edilmektedir (SSGSSK m. 13/1-e). 506 sayılı Yasa'da ise sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelen olaylar iş kazası olarak kabul görmekteydi (506 sK m. 11/A-e). 5510 sayılı Yasa'da "toplu olarak götürülüp getirilme" koşulu kaldırılmış böylece işveren tarafından sağlanan bir araçla sürücü dışında tek bir kişinin taşınması veyahut işverence sigortalıya tahsis edilen ve sigortalı tarafından kullanılan araçla işe gidiş-geliş esnasındaki kazalar da iş kazası olarak nitelendirilebilecektir.[71]

İşveren tarafından sigortalıların taşınması, işin niteliğinden kaynaklı olabilir veyahut sosyal bir amaçla da gerçekleştirilebilir. Bu noktada meydana gelen kazanın iş kazası sayılması için iki durum arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır.[72] Ayrıca işveren tarafından sigortalıya sağlanan aracın malikinin işveren olması da gerekmez. Aracın işverene ait olması halinde zaten 5510 sayılı Yasa'nın m. 11/2 uyarınca işyeri kapsamında değerlendirilecektir.[73]

---

[70] Yargıtay HGK, 10.06.1983 T., 1981/328 E., 1983/652 K., HukukTürk, (Erişim 14.01.2024).
[71] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 390.
[72] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 219; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 34; Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 218.
[73] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 390.

(8) Sigortalının meydana gelen kaza neticesinde bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması

5510 sayılı Yasa m.13'te iş kazası; *"sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay"* olarak ifade edilmiştir (SSGSSK m. 13/1). Buna göre meydana gelen kaza sonucu sigortalının bedensel ya da ruhsal bir arızaya maruz kalması gerekmektedir. Bedensel ve ruhsal zararların tümü arıza kavramı içerisine dahildir. Ancak sigortalının uğradığı zarar, en azından sosyal sigorta yardımlarının yapılmasını gerektirecek nitelikte ve derecede olmalıdır.[74] Sigortalının iş ve gücünden kalmasına neden olmayan ve ayakta tedavisi mümkün önemsiz derecede yara, bere, sıyrık, kesik, yanık vs. gibi bedensel arızalar iş kazası kavramı içerisinde değerlendirilemez.[75]

Meydana gelen olay, yaralanma, sakatlanma, yanık, kırık, çıkık, körlük, sağırlık gibi sigortalının dış organlarında bir arızaya sebep olabileceği gibi beyin kanaması, iç kanama vb. sigortalının iç organlarını da zarara uğratmış olabilir. Kaza sonucu ölümün gerçekleşmesi de kuşkusuz iş kazası olarak kabul edilmektedir. Bedensel arıza dışında sinir bozukluğu, şuur, hafıza kaybı, akıl hastalığı gibi sigortalıda psikolojik bir rahatsızlığa sebep olan olaylar da iş kazası sayılmaktadır.[76] Yargıtay eski tarihli bir kararında; torna tezgâhının devrilme tehlikesi sonucu sigortalının şok geçirmesini iş kazası olarak kabul etmiştir.[77] Yargıtay'ın yeni tarihli bir başka kararında işveren nezdinde çalışmakta iken çıkan yangında sigortalı işçi yaralanmasa da yangın sebebiyle işçinin şoka girmesi iş kazası olarak kabul edilmiştir.[78] Zararın olay akabinde hemen

---

[74] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 270.
[75] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 356.
[76] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 387.
[77] Yargıtay 10. HD., 20.04.1976 T., 1976/8318 E., 1976/2811 K., Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 122.
[78] Yargıtay 10. HD., 11.10.2022 T., 2022/9025 E., 2022/12200 K., HukukTürk, (Erişim 14.01.2024). Anılan karara ilişkin yazılan karşı oy gerekçesinde ise, *"5510 sayılı Kanun m.13 anlamında, olayın iş kazası sayılabilmesi için; maddede sınırlı olarak sayılan hâllerden birisine giren kazanın olması gerektiği gibi, ayrıca kaza nedeniyle sigortalının bedenen veya ruhen engelli hâle gelmesi de gereklidir. 'Bedenen veya ruhen engelli hâle gelme' ifadesinden ne anlaşılmalıdır? Her olay, Kanunda belirtilen anlamda iş kazası sayılamaz. İş kazasından söz edebilmek için engel hâlinin; Kurum tarafından masraf yapılmasını gerektirecek düzeyde olması gerekli ve yeterlidir. Kurum tarafından yapılacak masraflar; 16'ncı maddede gelir bağlanması, geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi, cenaze gideri olarak düzenlenmiştir. Ayrıca sigortalıya tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin verilmesi (m.63/1) suretiyle sağlık gideri yapılması da yeterlidir. Bu anlamda engel hâlinin; geçici iş göremezlik ödeneği veya en azından tedavi gideri yapılacak derecede olması şarttır. Bu dereceye ulaşmayan basit zararlar, sıyrıklar, yaralanmalar, korku,*

veya sonradan ortaya çıkmış olması, olayın iş kazası olarak değerlendirilmesinde önem taşımaz.[79] Pek tabii olayla meydana gelen bedensel veya ruhsal arıza arasındaki nedensellik bağının da yitirilmemesi gerekir.[80]

(9) Kaza olayı ile sigortalının uğradığı zarar arasında nedensellik bağının bulunması

5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinde iş kazası; sigortalıyı bedenen veya ruhen engelli hale getiren olay olarak belirtilmiş olup bu durum illiyet bağının iş kazasının unsuru haline getirmiştir. Bir olayın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için tek başına kaza olayının varlığı yeterli olmaz. Ayrıca vuku bulan olayla sigortalının uğramış olduğu bedensel ya da ruhsal arıza arasında bir neden-sonuç ilişkisi kurulabilmelidir. Anılan

---

üzülme v.s sebepler engel hâline girmez. Keza ramak kala olaylar da iş kazası kapsamına girmez. Çünkü bedenen veya ruhen bir zarar ortaya çıkmamıştır. Sadece eşyanın zarar gördüğü olaylar da iş kazası sayılamaz. Fakat sigortalının vücuduna takılmış bulunan protez eşyası, vücudun ayrılmaz parçası haline gelmişse, bu protezin zarar görmesi iş kazası sayılabilir. Kısaca olayın iş kazası sayılabilmesi için engel hâlinin; Kurum tarafından harcama yapılacak düzeyde olması gerekli ve yeterlidir. Ruhsal engel hâli ileri sürüldüğünde de olayın kişide yarattığı, somut bir hastalık veya zarar bulunmalıdır. Olay nedeniyle yaşanan korku, tek başına ruhsal zarar sayılmaz. Çünkü korku, üzüntü gibi bir duygu durumudur, hastalık değildir. Fakat kişinin korkması, ruhen bir engel sebebi oluşturmuş, bir hastalık tanısı konulmuşsa iş kazası sayılır. Bu anlamda travma sonrası stres bozukluğu gibi bir tanı konulmuş olmalıdır. Somut olayda sigortalı 2013'de işe girmiş, kaza olayı ise 1.6.2015'de gerçekleşmiştir. Olaydan sonra yapılan muayenelerde sigortalının korktuğundan söz edilmişse de somut bir ruhsal hastalık tanısı konulmamıştır. İş göremezlik süresi belirlenmemiştir. Bu güne kadar, herhangi bir ilaç dâhi yazılmamıştır. Tüm raporlarda herhangi bir çelişki yoktur. Raporlara yapılan itirazlar üzerine son olarak Adli Tıp 3. İhtisas Dairesi 7.12.2010 tarihli raporunda da olay nedeniyle bir engelinin bulunmadığı belirtilmiştir. Bu durum karşısında, olayın iş kazası niteliğinde olmadığının kabulü gereklidir. Belirtilen sebeplerle Yüksek çoğunluğun görüşlerine katılamıyoruz." ifadelerine yer verilmiştir.

[79] Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku*, 250; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 387; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 116; Saymen - Ekonomi, *Sosyal Sigortalar Tatbikat*, 86.

[80] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 388.

illiyet bağı uygun illiyettir.[81] Sigortalı işçinin uğramış olduğu zarar, meydana gelen kazanın uygun bir sonucu olarak ortaya çıkmalıdır.[82]

Hayatın olağan akışına ve genel yaşam deneyimlerine göre zararlı sonucu meydana getirmeye elverişli sebep, uygun illiyetin varlığına işarettir.[83] Ancak hayatın karmaşık olayları illiyet bağının saptanmasını güçleştirebilmektedir. Bu itibarla her olayı kendi içerisinde mevcut hal ve duruma göre değerlendirmek gerekir.[84] Yargıtay bir kararında sigortalının geçirdiği iş kazası sonucu yaralanıp tedavi sonunda memleketine dönerken trafik kazası geçirerek vefat etmesi olayını, sigortalının yaralanmasına neden olan iş kazasıyla ölüm olayı arasında illiyet bağının sigortalının yaptığı işle bir ilgisi bulunmayan trafik kazası olayıyla kesilmiş olduğu ve olayla iş arasında "uygun neden-sonuç" bağının bulunmadığı gerekçesiyle trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm olayını iş kazası olarak kabul etmemiştir.[85] Yargıtay kararına konu bir diğer olayda; sigortalının arkadaşının kullandığı gelberi aletinin sapının kafasına çarpmasıyla kafa travmasına maruz kalarak sigortalının yaşamını yitirdiği, ölümün iş kazası neticesinde meydana geldiğinin tespit edilmesi talep edilmişse de otopsi ve Adli Tıp Meclisi raporlarında ölüm sebebinin irinli menenjit olduğu, harici travma olayına rastlanmadığı, beyin yaygın iltihabından kaynaklanan hastalık nedeniyle ölümün gerçekleştiği tespitine yer verildiğinden sonuç ile iş ve işyeri arasında illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle meydana gelen zararlandırıcı olay iş kazası olarak nitelendirilmemiştir.[86] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında; davacının davalı iş yerinde 5510 sayılı Kanun kapsamına girebilecek şekilde bir kaza yaşadığı ve davacının belinde oluşan arızanın iş

---

[81] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 393; *"...Hemen ifade etmek gerekir ki, yasanın iş kazasını sigortalıyı zarara uğratan olay biçiminde nitelendirmiş olması illiyet (nedensellik) bağını iş kazasının bir unsuru olarak ele almayı gerektirmiştir. Ne var ki, burada aranan "uygun illiyet (nedensellik) bağı" olup, bu da yasanın aradığı hal ve durumlardan herhangi birinde gerçekleşme olgusu ile sonucun birbiriyle örtüşmesi olarak anlaşılmalı, yasada olmadığı halde, herhangi başkaca kısıtlayıcı bir koşulun varlığı aranmamalıdır. Kısacası; anılan yasal düzenleme, Sosyal Güvenlik Hukuku ilkeleri içinde değerlendirilmeli; maddede yer alan herhangi bir hale uygunluk varsa zararlandırıcı sigorta olayının kaynağının işçi olup olmaması ya da ortaya çıkmasındaki diğer etkenlerin değerlendirilmesinde dar bir yoruma gidilmemelidir...",* Yargıtay HGK 14.10.2009 T., 2009/400 E., 2009/432 K., HukukTürk, (Erişim 12.01.2023).

[82] Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 254, 2022; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 40; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 386; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 393; Tunçomağ, *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar,* 320.

[83] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 218.

[84] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 386.

[85] Yargıtay 10. HD., 25.05.1989 T., 1989/3064 E., 1989/4630 K., HukukTürk, (Erişim 12.01.2023).

[86] Yargıtay 10. HD., 26.11.1990 T., 1990/7943 E., 1990/9851 K., Lexpera, (Erişim 12.01.2023).

yerinde meydana geldiğini ileri sürdüğü olaydan dolayı mı yoksa daha önceki rahatsızlıklarından mı kaynaklandığı konusunda mahkemece şüpheye mahal vermeyecek şekilde araştırma yapılmadığını belirterek davacıda meydana geldiği iddia edilen bel rahatsızlığının nedeninin ortaya konulduğu uzman hekimin de bulunduğu iş güvenliği uzmanı heyetinden rapor alınarak sözü edilen arızanın, davacının iddia ettiği olaydan kaynaklanıp kaynaklanmadığının belirlenmesi gerektiğine karar vermiştir.[87]

c) İş Kazasının Bildirilmesi ve Tespiti

(1) Sigortalıyı çalıştıran işveren ile bağımsız çalışanların kazayı Kuruma bildirme yükümlülüğü

İş kazası neticesinde sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımlardan faydalanabilmesi için Kurumu iş kazasından haberdar etmek gerekmektedir.[88] İş kazasının vuku bulması sonucu Kurum dışında ayrıca kolluk kuvvetlerine de bildirimde bulunulması gerekir. Zira zararlandırıcı olayın haksız fiil niteliği taşıyabileceği göz önüne alındığında işverenin cezai sorumluluğunun bulunup bulunmadığı kolluk kuvvetlerince araştırılacaktır. Belediye sınırları içerisinde meydana gelen iş kazalarının polis karakollarına, belediye sınırları dışında gerçekleşen iş kazalarının ise jandarma karakollarına yapılması gerekir.[89] Sosyal Güvenlik Kurumunca olay soruşturulabilmektedir. İş kazasının nerede nasıl gerçekleştiğinin bildirilmesi, Kurumun kimlere karşı rücu hakkını kullanacağının belirlenmesi açısından da önem arz etmektedir.[90]

Kanun'da sigortalının durumuna göre bildirimde farklı esaslar benimsenmiştir. 5510 sayılı Yasa m. 13/2, *"İş kazasının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının; a) (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından bunları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan*

[87] Yargıtay HGK 21.05.2019 T., 2017/2194 E., 2019/584 K., HukukTürk, (Erişim 12.01.2023).
[88] Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 258; Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 42.
[89] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 359.
[90] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 269.

sonraki üç işgünü içinde, b) (b) bendi kapsamında bulunan sigortalı bakımından kendisi tarafından, bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmesi zorunludur." hükmünü amirdir (SSGSSK m. 13/2). 506 sayılı Yasa döneminde ise iş kazasının; o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki iki gün içinde bildirilmesi gerekmekteydi (506 sK m. 27/1).[91]

İş kazasına ilişkin bildirim iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmelidir. Anılan hükmün ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen süre, iş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde iş kazasının öğrenildiği tarihten itibaren başlayacaktır (SSGSSK m. 13/2).

İş kazası bildirgesinin şekli ve içeriği, verilme usulü ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği[92]nde düzenlenmiş olup iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesini vermekle yükümlü olanlar tarafından bildirimin e-sigorta ile de gerçekleştirilebileceği hükme bağlanmıştır (SSİY m. 35/1).[93]

Geçici işçi çalıştıran işveren de 4857 sayılı Yasa'nın 7. maddesi uyarınca, iş kazasını özel istihdam bürosuna derhâl, 5510 sayılı Yasa'nın 13. ve 14. maddelerine göre ilgili mercilere bildirmekle yükümlü kılınmıştır (4857 sK m. 7/9-c).

6331 sayılı Kanun'un 14. maddesinde de işverenin bütün iş kazalarının kaydını tutması, gerekli incelemeleri yaparak bunlarla ilgili rapor düzenlemesi ve kazadan sonraki üç iş günü içinde iş kazasını Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmesi gerektiği düzenlenmiştir (6331 sK m. 14).

---

[91] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 271.
[92] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği (SSİY), *Resmi Gazete,* 27579 (12.05.2010).
[93] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 396.

(2) Bildirim yükümlülüğüne aykırılığın müeyyidesi

İş kazasının, işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca işverenden tahsil edilir (SSGSSK m. 21/2). Bağımsız çalışanlar yönünden ise yasal süre içerisinde bildirim yapılmaz ise bağımsız çalışanlara yapılacak iş göremezlik ödeneği bildirim tarihinden itibaren ödenecek böylece gecikme süresince sigortalı iş göremezlik ödeneğinden mahrum kalmış olacaktır.[94]

(3) İş Kazasının Kurum tarafından soruşturulması ve gerçeğe aykırı bilgi verilmesinin müeyyidesi

5510 sayılı Yasa m. 13/3, *"Kuruma bildirilen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı hakkında bir karara varılabilmesi için gerektiğinde, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla soruşturma yapılabilir."* hükmünü amirdir. (SSGSSK m. 13/3).

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 37/4'te de *"İş kazası ve meslek hastalığı soruşturmaları, sigortalılık durumu, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinde bildirilen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı, işyerinde sigortalının çalıştığı birimin meslek hastalığına sebep olup olmayacağı, işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağı, olayın meydana gelmesinde sigortalının kastı, ağır kusuru, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi ile üçüncü şahısların kusurlu hâllerinin olup olmadığı hakkında karar verilebilmesi için yapılır."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSİY m. 37/4).

Bu soruşturma sonunda yazılı olarak bildirilen hususların gerçeğe uymadığı ve olayın iş kazası olmadığı anlaşılırsa, Kurumca bu olay için yersiz olarak yapılmış bulunan

[94] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 397.

ödemeler, ödemenin yapıldığı tarihten itibaren gerçeğe aykırı bildirimde bulunanlardan, 96 ncı madde hükmüne göre tahsil edilir (SSGSSK m. 13/3, SSİY m. 37/5).

Bir olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi noktasında sorun ortaya çıktığında ortaya çıkan sorunun yargı kararlarıyla bertaraf edilmesi gerekecektir.[95] Sosyal Güvenlik Kurumunun meydana gelen zararlandırıcı olayı iş kazası olarak kabul etmemesi ya da iş kazasının Kuruma bildirilmemiş olması halinde iş mahkemesinde "tespit davası" açılması yoluna gidilecektir.[96] Yargıtay kararlarına göre bir olayın iş kazası olduğu veya olmadığının tespiti istemleri hak düşürücü süreye ve zamanaşımı süresine tabi değildir.[97] Zira 5510 sayılı Yasa'nın 97. maddesinin birinci fıkrasında iş kazası, meslek hastalığı, vazife malullüğü ve ölüm hallerinde bağlanması gereken gelir ve aylıkların hakkın kazanıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde istenmeyen kısmının zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiş olup iş kazasının tespiti istemine ilişkin davalarda hak düşürücü süre veya zamanaşımıyla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.[98]

---

[95] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 398.

[96] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 389; *"...Somut olayda iş kazası olduğu iddia olunan olayın Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmediği anlaşılmaktadır. Kurumca sigortalıya gelir bağlanabilmesi için öncelikle zararlandırıcı olayın iş kazası niteliğince olup olmadığının tespiti ön sorundur. İş kazasının tespiti ile ilgili ihtilaf Sosyal Güvenlik Kurumunun hak alanının doğrudan ilgilendirmekte olup tazminat davasında kurum taraf değildir. Yapılacak iş; davacıya iş kazasını Sosyal Güvenlik Kurumuna ihbarda bulunmak, olayın Kurumca iş kazası olarak kabul edilmemesi halinde Sosyal Güvenlik Kurumuna ve hak alanını etkileyeceğinden işveren aleyhine "iş kazasının tespiti" davası açması için önel vermek, tespit davasını bu dava için bekletici sorun yaparak çıkacak sonuca göre, olayın Kurumca iş kazası olduğunun kabul edilmesi halinde ise davacıya Kuruma müracaat ederek sürekli iş göremezlik oranının belirlenmesi için önel verilerek, sonucuna göre manevi tazminat istemi hakkında bir karar vermekten ibarettir…"*, Yargıtay 21. HD., 02.02.2016 T., 2015/22056 E., 2016/981 K.; aynı yönde bkz. Yargıtay 21. HD. 13.12.2016 T., 2016/926 E., 2016/15028 K.; Yargıtay 21. HD., 15.04.2007 T., 2007/4779 E., 2007/6714 K., HukukTürk, (Erişim 13.01.2023).

[97] Yargıtay 21. HD., 02.04.2018 T., 2016/20062 E., 2018/3152 K.; Yargıtay 21. HD., 10.04.2018 T., 2016/15225 E., 2018/3645 K., HukukTürk, (Erişim 13.01.2023).

[98] Yargıtay 21. HD., 23.02.2015 T., 2014/2275 E., 2015/3071 K.; Yargıtay 21. HD., 02.03.2015 T., 2015/11 E., 2015/3841 K.; Yargıtay 21. HD., 03.10.2013 T., 2012/11078 E., 2013/17829 K., HukukTürk, (Erişim 14.01.2023).

3. Meslek Hastalığı

a) Meslek Hastalığının Tanımı

İş kazası gibi meslek hastalığı da sosyal bir risk olarak kabul edilerek sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmiştir. Bir mesleğin icrası ya da belirli bir işte devamlı çalışma, o faaliyetle bağlantılı şekilde sigortalının hastalanmasına sebebiyet verebileceğinden iş kazası gibi meslek hastalığı da sosyal güvenlik sistemlerince sosyal bir risk olarak kabul görmüştür.[99]

506 sayılı Kanun'un m. 11/B hükmünde ifade edildiği şekilde 5510 sayılı Kanun'un "Meslek hastalığının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması" başlıklı 14. maddesinde de meslek hastalığı; *"sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleri"* olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m., 14/1). Meslek hastalığı kavramı içerisine işçiler yanında bağımsız çalışanlar da Kanun kapsamına alınmıştır. Ancak kamu görevlileri kapsam dışında kalmaktadır.[100] 6331 sayılı İSGK m. 3/1'de ise meslek hastalığının "mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık" olarak tanımlandığını görmekteyiz (6331 sK m. 1/l).

Diğer bir anlatımla meslek hastalığı; mesleksel nitelikli nedenlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan bedensel ve ruhsal aksamadır. Meslek hastalığı iş kazasından bu yönüyle ayrılmaktadır. Zira meslek hastalığı tamamen mesleksel nitelikte olup ruh ve beden aksaması yaratma ihtimali olan belli bir meslek mensubu olmanın sonucunda ortaya çıkmaktadır.[101] Bu noktada sigortalının mesleği kavramının açıklığa kavuşturulması da gereklidir. Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri

---

[99] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 399; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 221.
[100] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 361; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 399.
[101] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 222; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 392; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 123; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 401; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 272.

Yönetmeliği[102] m. 21 hükmü uyarınca sigortalının mesleği; meslek hastalığının başladığı tarihte çalışmakta olanların yapmakta olduğu iştir (Çal. Güc. Tesp. Y. m. 21/1).[103]

İş kazasında olduğu gibi meslek hastalığında da sigortalıyı bedensel ya da ruhsal arızaya uğratan olayın meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için taşıması gereken unsurlar vardır. Aşağıda yer verilecek olan unsurların hepsinin birden gerçekleşmesi gerekmektedir. Aksi halde sigortalının maruz kaldığı zarar, meslek hastalığı olarak nitelendirilemeyecektir.[104] İş kazası ve meslek hastalığı 5510 sayılı Kanun'da "kısa vadeli sigorta kolları" kısmında birlikte düzenlenmişse de birbirinden farklı kavramlardır.[105] İş kazası ve meslek hastalığı mesleki risk olma yönünden birbiriyle benzeşmektedir. Ancak nitelikleri açısından önemli farklılıklar söz konusudur.[106] Öyle ki iş kazası ve meslek hastalığı iki ayrı sosyal riski oluşturduğundan unsurları da tam anlamıyla birbiriyle uyumlu değildir.[107]

b) Meslek Hastalığının Unsurları

(1) Sigortalı Olma

Meslek hastalığı ile iş kazasının bazı unsurları örtüşmektedir; bu kapsamda iş kazası açısından koruma altına alınanlar, meslek hastalıkları açısından da koruma altındadır. Ancak İş-Kur kursiyerleri gibi bazı kişiler kapsamda bulunsa da bu kişilerin sigorta sürelerinin uzun olmamasından kaynaklı meslek hastalığına yakalanmaları oldukça güçtür.[108] Meslek hastalığı da iş kazasında olduğu gibi yalnızca sigortalılara özgüdür.[109]

---

[102] Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği (Çal. Güc. Tesp. Y.), *Resmi Gazete*, 27021 (11.10.2008).
[103] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 362.
[104] Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku*, 262.
[105] Karaca, *İş Kazası Kavramı*, 18.
[106] Ayşe Ledün Akdeniz, *Sosyal Güvenlik Hukukunda Meslek Hastalığı Kavramı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 18.
[107] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 362.
[108] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 363. İş kazası kavramının unsurları incelenirken kimlerin sigortalı sayılacağı üzerinde durulmuştu. Bkz. I.B.2.b.(1).
[109] Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 124.

Sigortalı olmayan bir kimse mesleksel nitelikli neden sonucu bir hastalığa yakalansa da ortaya çıkan hastalık 5510 sayılı Kanun kapsamında meslek hastalığı olarak kabul görmez.[110]

Meslek hastalığına tutulan kişinin, 5510 sayılı Kanun'un m. 4/1-a veya 4/1-b kapsamında sigortalı olması yeterli görülmekte olup belli bir süre prim ödeme şartı öngörülmemiştir.[111] Çalışan kişinin Kuruma bildirilmemiş olması dahi 5510 sayılı Kanun'un iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına ilişkin hükümlerinden yararlanmasına engel teşkil etmez.[112]

(2) Hastalık ya da sakatlığın yürütülen işin sonucunda ortaya çıkması

Meslek hastalığının yürütülen işle ilgisi bulunmalıdır. Bu noktada meslek hastalığı iş kazasından ayrılır. Zira meslek hastalığı tamamen mesleki nitelik taşımaktadır.[113] Sigortalının yaptığı iş ile ortaya çıkan hastalık engellilik ya da ölüm arasında uygun illiyet bağının kurulabilmesi gerekir.[114] 5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesinde işin niteliğinden dolayı tekrarlayan bir sebeple ya da işin yürütüm şartları yüzünden ortaya çıkan hastalık, engellilik veya ölüm, meslek hastalığı olarak ifade edilmiştir (SSGSSK m. 14/1).

Meslek hastalığına işin niteliği ve işin yürütüm şartları sebep olmaktadır. İşin niteliği; sigortalının üstlenmiş olduğu görevle alakalıdır. Yürütülen iş sonucu hastalık, engellilik ya da ölüm meydana gelmektedir. Bu duruma berilyum cevherinin işlenmesi ve ulaşılması faaliyeti sonucu ortaya çıkan metal humması hastalığı örnek verilebilir. İşin

---

[110] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 400; Ledün Akdeniz, *Sosyal Güvenlik Hukukunda Meslek Hastalığı Kavramı*, 45.
[111] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku* Dersleri, 392; Pehlivan, *Kısa Vadeli Sigorta Kolları,* 56.
[112] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 273.
[113] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 222.
[114] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 221; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 273; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 125; *"…sigortalıdaki hastalık ile çalışan işyeri ve oradaki çalışma koşulları arasındaki uygun neden-sonuç bağının varlığı SSSİT ve buna ek liste çerçevesinde ve gereğinde ehil bilirkişiden mütaala alınmak suretiyle belirlenmelidir. Giderek eski işten fiilen ayrılma zamanı ile hastalığın meydana çıkması arasında o hastalık için SSSİT'de belirlenen yükümlülük süresinden daha uzun bir sürenin de geçmemiş olması yönü gözönünde tutulmalıdır…",* Yargıtay 10. HD., 20.06.1995 T., 1995/3940 E., 1995/5622 K., HukukTürk, (Erişim 04.02.2023).

yürütüm şartları açısından ise hastalık, engellilik ya da ölüm; işin niteliğinden ziyade o görevin ifası sırasında mevcut çalışma şartlarından kaynaklanmaktadır. Kişinin aşırı sıcakta, aşırı soğukta veya kirli bir havada çalışması nedeniyle hastalanması bu duruma örnek oluşturmaktadır.[115] Bu aşamada Koronavirüsün iş kazası veya meslek hastalığı olup olmadığı noktasında ortaya çıkan sorunlara da kısaca değinmekte fayda vardır. Meslek hastalığının belirli bir mesleğin ifası sonucu o mesleğin nitelik veya yürütüm şartlarından kaynaklanan bir sakatlık ya da hastalık olması; Koronavirüs salgınının meslek hastalığı olarak değerlendirilmesini engellemektedir. Koronavirüs salgınının ani şekilde ortaya çıkıp zarar derhal ortaya çıkabileceği gibi hastalığın etkileri daha sonra da gerçekleşebilmektedir. Bu durumda zararla olay arasında uygun illiyet bağının bulunması şartıyla koronavirüs olayı iş kazası olarak kabul edilmelidir.[116] Bu konuda yaşanan belirsizlikler sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 07/05/2020 tarihinde 96597630-010.06.02-E.5852699 sayılı 2020/12 Koronavirüs (COVID-19) Genelgesiyle konuya açıklık getirilmiş; bu genelgeyle COVID-19 iş kazası veya meslek hastalığı değil hastalık olarak kabul edilmiştir.[117]

(3) Belirli bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkması

İş kazası ani olarak ortaya çıkmasına karşın meslek hastalığı niteliği gereği aniden meydana gelmez.[118] İş kazasının ani nitelikte olması meslek hastalığının ise belli bir süre tekrarlanan bir sebeple ortaya çıkması, iş kazası ile meslek hastalığı arasındaki

---

[115] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 363.
[116] Sabahattin Yürekli, "Çalışma Hayatında Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Etkileri", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı* 38 (Şubat 2020), 45.
[117] Yürekli, "Çalışma Hayatında Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Etkileri", 47; Mezkûr Genelgede, *" Bilindiği üzere; Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan yeni tip Koronavirüs (COVID-19), çok hızlı bir küresel yayılım göstererek neredeyse tüm Dünya ülkelerini etkilemiş ve Dünya Sağlık Örgütünce pandemik (salgın) bir hastalık olarak ilan edilmiştir. Ülkemiz de söz konusu salgından olumsuz yönde etkilenmiştir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 15 inci maddesinde; "4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalının, iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar, hastalık halidir." hükmü yer almaktadır. Buna göre; COVID-19 virüsünün bulaşıcı bir hastalık olduğu dikkate alındığında, söz konusu salgına maruz kalan ve sağlık hizmet sunucularına müracaat eden sigortalılara hastalık kapsamında provizyon alınması gerekmektedir..."* düzenlemesine yer verilmiştir..
[118] Kadir Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku* (Ankara: Gazi Kitabevi, 2022), 337.

temel farkı oluşturmaktadır.[119] Bir hastalığın meslek hastalığı olarak nitelendirilebilmesi için hastalığın; işyerinin durumu, işin niteliği ya da işin yürütüm şartları yüzünden yavaş yavaş ortaya çıkması gerekir. Hastalık, engellilik ya da ölüm, işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple meydana gelmelidir.[120] Meslek hastalığının tespitinde tekrarlanan sebep ölçüsü aranmaktadır. Hastalığa sebep olan nedene arızi değil sürekli maruz kalınması gerekmektedir.[121] Belirli çalışma şartları altında olumsuz etkenlere uzunca bir süre maruz kalma, meslekten ileri gelen hastalığı ortaya çıkarmaktadır.[122] Meslek hastalığı için aranan "tekrarlanan sebep" ölçütü, meslek hastalığının ortaya çıkması için asgari tekrarlama süresi yapılan işe ve etkene göre değişkenlik göstermektedir.[123]

(4) Hastalığın ilgili Yönetmelikte yer alması ve belirtilen süre içinde ortaya çıkması

5510 sayılı Yasada hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağının Kurum tarafından çıkarılacak bir yönetmelikte düzenleneceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 14/6). Maddede anılan yönetmelik, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğidir. Bir hastalık; mezkûr Yönetmeliğe ekli meslek hastalığı listesinde bulunması ve listede yer alan diğer aranan koşulların gerçekleşmiş olması halinde meslek hastalığı sayılacaktır.[124] Bu doğrultuda hangi hastalıkların meslek hastalığı olarak kabul göreceği ve bu hastalıkların işten ayrıldıktan sonra en geç ne kadar süre sonra meydana çıkacağı "liste yöntemi" ile düzenlenmiştir.[125]

---

[119] Gülver, *İş Kazası Kavramı,* 20.
[120] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 393; *"...İş kazası ani bir olay olmasına karşın meslek hastalığı, belirli bir zaman dilimi içerisinde tekrarlanan bir sebeple oluşmaktadır. Meslek hastalığı, işin nitelik ve yürütüm şartlarından dolayı ya da işyerinin durumu dolayısıyla yavaş yavaş ortaya çıkan bir sağlık sorunudur...*", Yargıtay 10. HD., 13.05.2019 T., 2019/2212 E., 2019/4234 K.; aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 11.04.2019 T., 2018/5484 E., 2019/3395 K.; Yargıtay 10. HD., 106.02.2020 T., 2020/85 E., 2020/816 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2023).
[121] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 363.
[122] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 220.
[123] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 363.
[124] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 393; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 403; Uşan - Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 387.
[125] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 221.

Meslek hastalığına sebep olan iş ile meydana gelen hastalık, engellilik ya da ölüm arasında uygun illiyet bağının varlığı şart olup illiyet bağının varlığı da meslek hastalıkları listesi ile kanıtlanmaktadır. Zira; ortaya çıkan hastalık meslek hastalıkları listesinde yer alıyorsa ve sigortalının çalışması ile bağı kurulmuşsa artık illiyet bağının varlığının iddia ve ispat edilmesi gerekmemektedir.[126] Meslek hastalıkları listesinde yer alan bir hastalık tespit edilirse o hastalığın sigortalının üstlendiği işin niteliğinden veya işin yürütüm şartlarından kaynaklandığı kesin olarak ortaya koyulmuş olur.[127]

Bir hastalığın listede yer alması yeterli olmayıp ayrıca sigortalının çalışmaya başladığı tarihten itibaren belirli bir zaman sonra ortaya çıkması da aranır.[128] Örnek vermek gerekirse Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinde, Pnömokonyozun meslek hastalığı sayılabilmesi için, sigortalının, havasında pnömokonyoz yapacak yoğunluk ve nitelikte toz bulunan yeraltı veya yerüstü işyerlerinde toplam olarak en az üç yıl çalışmış olması şart koşulmuştur. Ancak belirli durumlarda bu üç yıllık sürenin Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun kararı ile indirilebilmesi mümkündür (Çal. Güc. Tesp. Y. m. 20).

Meslek hastalığının sigortalı işten ayrıldıktan sonra ortaya çıkması da mümkündür.[129] 5510 sayılı Yasa'nın m. 14, *"Meslek hastalığı, işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalı olarak çalıştığı işten kaynaklanmış ise, sigortalının bu Kanunla sağlanan haklardan yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması şarttır."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 14/3). Bu süre, yükümlülük süresi olarak adlandırılmaktadır.[130] Yükümlülük süresinin öngörülmesi, meydana gelen hastalık ile yürütülen iş arasındaki illiyet bağının korunmasına hizmet etmektedir.[131]

---

[126] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 366.
[127] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 403; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 157.
[128] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 394.
[129] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 223.
[130] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 395; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 403; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 223; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 355; Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 221; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 125; Uşan - Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 387; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 158.
[131] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 520.

Sigortalının işten ayrılmasından sonra ortaya çıkan hastalık, yükümlülük süresi içerinde meydana gelmişse uygun illiyet bağının kurulduğu varsayılır.[132] Ancak 5510 sayılı Kanun'un 14. maddesinde hüküm altına alınan sonradan ortaya çıkan hastalığın meslek hastalığı sayılması için Yönetmelikte öngörülen süre içerisinde doğmuş olması mutlak bir kural olarak karşımıza çıkmamaktadır[133]. Zira; yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, herhangi bir meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla belirlendiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin işyerindeki inceleme sonunda tespit edildiği hallerde, söz konusu hastalık Kurumun veya ilgilinin başvurusu üzerine Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir (SSGSSK m. 14/3, SSİY m. 36/3, Çal. Güc. Tesp. Y. m. 17/2).

Yargıtay kararına konu somut bir uyuşmazlıkta da; davacı işçinin 1970 yılında davalı işverenin işinden fiilen ayrıldığı ve Almanya'ya çalışmaya gittiği, tespit edilen "menisküs" meslek hastalığının ise 1990 yılında meydana çıktığının anlaşıldığı, öncelikle meslek hastalığı ile davalı işverenin işyeri arasındaki uygun neden - sonuç bağının araştırılması gerektiği ve yükümlülük süresinin uzatılıp uzatılamayacağının Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanması gerektiğine karar verilmiştir.[134]

Türkiye'de meslek hastalıklarının beş ana grupta toplanarak sınıflandırıldığı görülmektedir.[135] Buna göre Yönetmeliğe ekli meslek hastalıkları listesinde; A Grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları, B Grubu: Meslekî cilt hastalıkları, C Grubu: Pnömokonyozlar ve diğer meslekî solunum sistemi hastalıkları, D Grubu: Meslek bulaşıcı hastalıklar ve E Grubu: Fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları olarak gruplandırılmıştır (Çal. Güc. Tesp. Y. m. 18/1). Meslek Hastalıkları Listesinin sol sütununda zararlı ajanın meydana getirdiği başlıca hastalıklar ve belirtileri, orta sütununda yükümlülük süreleri, sağ sütununda ise hastalık tehlikesi olan başlıca işler yer almaktadır (Çal. Güc. Tesp. Y. m. 18/2).

---

[132] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 366.
[133] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 404.
[134] Yargıtay 21. HD., 09.05.2022 T., 2002/3423 E., 2002/4246 K., HukukTürk, (Erişim 05.02.2023)
[135] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 223.

Meslek hastalıkları listesinde yer almayan hastalıkların da meslek hastalığı olarak kabul edilmesi önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.[136] 5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin son fıkrasında, Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda uyuşmazlık ortaya çıktığında söz konusu uyuşmazlıkların Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanacağı hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 14/6, SSİY m. 36/5).

Meslek hastalıkları listesinde yer almayan bir hastalığın meslek hastalığı olduğunu iddia eden sigortalı ya da hak sahiplerinin iddialarının Kurumca uygun bulunmaması ihtimalinde ilk başvurulması gereken merci Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu olacaktır. Kurul kararlarına karşı ise İçtihadı Birleştirme Kararı[137] uyarınca iş mahkemesine başvurulabilmektedir.[138] Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararları, yalnızca Kurum açısından bağlayıcı olup sigortalı ya da hak sahipleri karara karşı yargı yoluna başvurma hakkına sahiptir.[139]

(5) Meslek Hastalığının Kurum Sağlık Kurulu raporu ile tespit edilmesi

5510 sayılı Yasa m. 14/2'de *"Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun; Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi, Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbî sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSGSSK m. 14/2, SSİY m. 36/1). Kanun'da "Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları" tarafından sağlık kurulu raporu düzenleneceği hüküm altına alındığından bu noktada Kurumun anlaşmalı olduğu herhangi bir sağlık hizmeti sunucusu tarafından düzenlenen rapor geçerli değildir. Anılan raporun, Kurumun bu

[136] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 221; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 366.
[137] Yargıtay İBK. 28.06.1976 T., 1976/6 E., 1976/4 K., *Resmi Gazete,* 15658 (26.07.1976).
[138] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 404; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 223; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 397.
[139] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 397.

konuda yetki verdiği sağlık hizmeti sunucusu tarafından tanzim edilmesi gerekmektedir.[140]

5510 sayılı Yasa'da sigortalının tutulduğu hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilip edilmeyeceğinin iki aşamalı prosedüre tabi kılındığı görülmektedir; ilk olarak sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına yakalandığının sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerle tespit edilecek ikinci aşamada ise bahsedilen rapor ile dayanağı tıbbi belgeler Kurum Sağlık Kurulu tarafından saptanacaktır.[141]

(6) Sigortalının bedensel ya da ruhsal bir arızaya uğraması

İşin niteliği ya da işin yürütüm şartlarının sigortalıda hastalık, engellilik ya da ruhsal bir zarara sebep olması gerekmektedir. Sigortalının uğradığı bedensel ya da ruhsal arıza sürekli olabileceği gibi geçici de olabilir. Ancak meydana gelen arıza SGK'nın yardım yapmasını gerektirecek önemde olmalıdır.[142] Gürültülü bir ortamda çalışan sigortalının işitme kaybına uğraması, kömür madeninde çalışan bir kişinin "pnömokonyoz", "silikoz" gibi akciğer hastalığına tutulması, hayvanlarla ilgili işlerde çalışanların "şarbon" rahatsızlığına yakalanması meslek hastalıklarına örnek oluşturmaktadır.[143]

Meydana gelen zararın illa ki vücudun fiziki bütünlüğünde vuku bulması gerekmez. Ruh ve sinir sisteminde oluşan arızalar da meslek hastalığı olarak kabul edilebilmektedir.[144] Örnek vermek gerekirse; kozmetik sanayinde sabun ve krem yapımında glikol kullanımı, yeraltı havagazı borularının etilenglikol katılarak

---

[140] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 62-63.
[141] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 405-406; *"... 5510 sayılı Yasanın 14/3 ve 58/4 maddelerinde öngörülen prosedür uyarınca ölümün meslek hastalığı (Pnömokonyoz) sonucu meydana gelip gelmediği konusunda, Kurum Yüksek Sağlık Kurulundan alınan rapora karşı somut verilere dayanan bir itiraz olursa Yargıtay 28.06.1976 gün ve 1976/6-4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca Adli Tıp Kurulundan rapor alınarak sonuca gidilmediği anlaşılmaktadır…",* Yargıtay 21. HD., 16.11.2009 T., 2009/5752 E., 2009/14932 K., HukukTürk, (Erişim 09.02.2023).
[142] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 398; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 262; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 125.
[143] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 221.
[144] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 273; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 221.

izolasyosyonu işlemi, türlü sentetik kumaş ve yapıştırıcıların yapımı vb. işler ruhsal bozukluklara, kişilik bozukluklarına sebep olabilmektedir.[145]

c) Meslek Hastalığının Kuruma Bildirilmesi

Meslek hastalığına tutulan sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanabilmesi için Kurumun bu durumdan haberdar edilmesi gerekmektedir. Meslek hastalığının bildirimi noktasında da işverene sorumluluk yüklenmiştir.[146] Ancak işveren meslek hastalığını yalnızca Kuruma bildirmekle yükümlü olup kolluk kuvvetlerine bildirimde bulunulması gerekmemektedir.[147]

(1) Meslek Hastalığında Bildirim Süreleri

5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesinde meslek hastalığının, m. 4/1-a bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından, sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi öngörülmüştür (SSGSSK m. 14/4, SSİY m. 36/4). 4857 sayılı Yasa m. 7 uyarınca geçici işçi çalıştıran işverenin de geçici işçinin meslek hastalığı halini özel istihdam bürosuna derhal; ilgili mercilere ise 5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesine göre bildirmekle yükümlüdür (4857 sK m. 7/9-c).

Kendi nam ve hesabına çalışanlar yönünden ise meslek hastalığının kendileri tarafından bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi zorunludur (SSGSSK m. 14/4).

---

[145] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*,365.
[146] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 520; Pehlivan, *Kısa Vadeli Sigorta Kolları,* 59.
[147] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 65.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 14. maddesinde de benzer şekilde, işverenin sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen meslek hastalıklarını, öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır (6331 sK m. 14/2-b). Anılan Kanun'un 14. maddesinin 4. fıkrasında, *"Sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirir."* düzenlemesine yer verilmiştir (6331 sK m. 14/4). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işverene yüklenen sorumluluklardan biri de iş kazası ve meslek hastalıkları ile ilgili kayıtların tutulmasıdır (6331 sK m. 14/1-a).[148]

5510 sayılı Kanun m. 14/5, *"Meslek hastalığı ile ilgili bildirimler üzerine gerekli soruşturmalar, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla yaptırılabilir."* hükmünü içermektedir (SSGSSK m. 14/5).

(2) Bildirim Yükümlülüğüne Aykırılığın Yaptırımı

5510 sayılı Yasa m. 14'te bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen veya yazılı olarak bildirilen hususları kasten eksik ya da yanlış bildiren işverene veya m. 4/1-b bendi kapsamındaki sigortalıya, Kurumca bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödeneklerinin rücu edileceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 14/4, SSİY m. 36/4).[149]

---

[148] 6331 sK m. 14/1, *"İşveren; a) Bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutar, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenler. b) İşyerinde meydana gelen ancak yaralanma veya ölüme neden olmadığı halde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları inceleyerek bunlar ile ilgili raporları düzenler."* hükmünü içermektedir.

[149] Ayrıca bkz. 2016/21 sayılı Genelge 1.2.4. ve 1.3.

C. Hastalık Sigortası

Sigortalı yönünden gider artışına ya da gelir kaybına neden olan sosyal tehlikelerden biri de hastalık halidir. Hastalık sigortası; iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamı dışında kalan hastalık ve kaza hallerinde belirli yardımların yapılmasını öngörmektedir.[150] Hastalık, geçici iş göremezlik hali yaratır ve böylece mesleki faaliyetine devam edemeyen sigortalının gelir kaybına sebep olur. Ayrıca sigortalının ilaç, hastane vb. masrafları gider artışına neden olmaktadır. Hastalık sigortası; sağlık ve parasal yardımlar yapılarak hastalık halinin yaratmış olduğu olumsuz durumları ortadan kaldırma amacı güder.[151] Böylece gider artışına ya da gelir kaybına neden olabilecek hastalık riskine karşı hem sigortalı sosyal koruma altına alınmakta hem de sigortalının hastalığının aile fertleri üzerindeki etkisi en aza indirilmeye çalışılmaktadır.[152]

Hastalık sigortası ülkemizde ilk defa sınırlı şekilde 1921 tarihli ve 151 sayılı Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun ile kurulmuş olup 1950 yılında kabul edilen 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu bu konuda genel nitelikli Kanun olma özelliği taşımıştır. Anılan Kanunu izleyen 506 sayılı Kanun'da hastalık sigortası sağlık ve parasal yardımlarla birlikte düzenlenmiş son halini ise 5510 sayılı Kanun'da kısa vadeli sigorta kolları arasında almıştır.[153] 5510 sayılı Kanun'da hastalık sigortası kapsamında yalnızca parasal yardım yapılması öngörülmüş olup sağlık yardımları genel sağlık sigortası kapsamında yapılacaktır.[154]

5510 sayılı Yasa'nın 15. maddesinde hastalık hali; *"4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar"* olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m. 15/1). Anılan maddede hastalık halinin oldukça geniş bir tanımına yer verilmiştir. Çalışma hayatını engelleyen, özel, sosyal ve mesleki yaşamda olağan durumdan sapma sonucu yaratan tüm durumlar hatalık hali olarak kabul edilecektir. Alkol, uyuşturucu

---

[150] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 241.
[151] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 460.
[152] Pehlivan, *Kısa Vadeli Sigorta Kolları,* 61.
[153] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 460; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 242; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 281; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 430.
[154] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 430.

bağımlılığı dahi bu kapsamda yer almaktadır.[155] Bu noktada meydana gelen hastalığın iş kazası ve meslek hastalığı niteliğinde olup olmadığının irdelenmesi gerekmektedir. Zira iş kazası ve meslek hastalığından kaynaklanan rahatsızlıklar hastalık sigortası kapsamı dışında kalacağından ortaya çıkan rahatsızlığın iş kazası ve meslek hastalığından ileri gelmediğinin saptanması halinde sigortalı, hastalık sigortası kapsamında yapılan yardımlardan yararlandırılacaktır.[156]

Hastalık halinde geçici iş göremezlik ödeneğinden herkes yararlanamamaktadır.[157] Hastalık sigortası kapsamında geçici iş göremezlik ödeneğinden yalnızca hastalanan sigortalı yararlanabilmektedir.[158] Sigortalı işçiler, işçi konumunda sayılanlar[159], kısmi sigorta kapsamında hastalık sigortasına tabi olan aday çırak, çırak, mesleki eğitim gören öğrenciler, yurt dışına çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri de hastalık sigortası kapsamındadır. Diğer kısmi sigortalılar, bağlı sigortalılar ile bağımsız çalışanlar ve kamu görevlileri ise hastalık sigortası kapsamı dışında bırakılmışlardır.[160]

Kanunda iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamına girmeyen rahatsızlıkların hastalık hali olarak kabul edileceği düzenlenmiş ise de gebeliğin başlangıcından doğumdan itibaren sekiz hafta sonrasına kadarki süreçte gebelik ve analık hali ile bağlantılı meydana gelen rahatsızlıkların da hastalık hali dışında tutulan rahatsızlıklara eklenmesi gerekmektedir. Zira bu gibi durumlarda hastalık sigortasına ilişkin değil analık sigortasına ilişkin hükümler uygulanacaktır.[161]

---

[155] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 241.
[156] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 431.
[157] Faruk Yüksel, "Hastalık ve Analık Geçici İş Göremezliklerinde Sigortalılık Niteliği Ne Zaman Yitirilir?", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 30 (2013), 147-148.
[158] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 462.
[159] İş sözleşmesine göre çalışıp çalışmadığı noktasında duraksamaya neden olan veyahut iş sözleşmesine göre çalışmadıkları açık olan bazı kişiler Kanunda m. 4/1-a bendine göre sigortalı sayılmışlardır. Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 91; ayrıca bkz. 5510 sK m. 4/2; Kanunda özel hükümle m. 4/1-a bendine tabi sigortalı sayılan kişiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 292 vd.
[160] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 240; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 243-244.
[161] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 80.

D. Analık Sigortası

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 25. maddesinde, *"...Anne ve çocukların özel bakım ve yardıma hakları vardır. Tüm çocuklar, evlilik içi ya da dışı doğmuş olmalarına bakılmaksızın, aynı toplumsal korumadan yararlanır."* şeklinde ifade edilmiştir. Anayasamızın 41. maddesi ile de Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, teşkilatı kurmakla yükümlü kılınmıştır. Analık sigortasının kurulması da Anayasa ile Devlete yüklenen bu görevin yerine getirilmesine hizmet etmektedir.[162]

Ana ve baba olmak sigortalılara belli bir yük yükler ve bütün sigortalıların bu yükü tek başına sırtlanması imkânsızdır. Doğum olayı; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası süreçlerde olağandışı birtakım giderlere neden olduğu gibi sigortalı ananın çalışamaması sebebiyle gelir kaybına da sebep olmaktadır. Analık sigortasından sağlanan sigorta yardımlarıyla doğum olayının sebep olacağı gider artışı ve/veya gelir kaybının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.[163] Zira sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin doğum yapması, gelir kaybına ve/veya gider artışına sebep olan sosyal risklerden birini oluşturmaktadır.[164]

Analık sigortası, ülkemizde ilk defa 1946 yılında 4772 sayılı İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu'nda düzenlenmiştir. Daha sonra 1950 yılında 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu'nda daha geniş bir şekilde yer edinmiş; 1965 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda en son ise 5510 sayılı Kanun'un kısa vadeli sigorta hükümleri içinde düzenlenmiştir.[165]

5510 sayılı Kanun'un 15. maddesinde analık hali; *"...4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin*

---

[162] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 249.
[163] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 255; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 320.
[164] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 249; Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 364; Uşan - Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 392.
[165] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 441.

sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri" olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m. 15/2). Mezkur düzenlemede hamilelik, doğum ve analık kavramlarını içerecek şekilde analık tanımına yer verilmiştir.[166] Anılan maddeden de anlaşılacağı üzere analık sigortası, yalnızca sigortalı kadını değil sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşini de güvence altına almaktadır.[167] Analık sigortasından sigortalı kadın, sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşi, kendi çalışması nedeniyle gelir veya aylık alan kadın ve gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşi yararlanabilmektedir.[168] Ayrıca 5510 sayılı Yasa m. 16/5'te emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılardan 9 uncu maddeye göre sigortalılığı sona erenlerin, bu tarihten başlamak üzere üçyüz gün içinde çocukları doğarsa, sigortalı kadının veya eşinin analık sigortası haklarından yararlanacak sigortalı erkeğin, doğum tarihinden önceki onbeş ay içinde en az 120 gün prim ödenmiş olması şartıyla emzirme ödeneğinden yararlandırılacakları hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 16/5).

Analık sigortası kapsamına işçiler ile bağımsız çalışanlar dâhil olup kamu görevlileri kapsam dışı bırakılmıştır. Zira kamu görevlilerinin analık riski 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda düzenlenmiştir.[169] Diğer kısa vadeli sigorta dallarında olduğu gibi analık sigortası da sağlık yardımlarından soyutlanmış olup analık sigortası kapsamında yalnızca parasal edimler sağlanacaktır.[170] Sağlık yardımları ise genel sağlık sigortası kapsamında yapılmaktadır.[171] Analık sigortası kapsamında yapılacak parasal yardımlar geçici iş göremezlik ödeneği ve emzirme ödeneğidir.[172]

---

[166] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 249.
[167] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 256; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 441.
[168] Asiye Şahin Emir, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Analık* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 361; Yüksel, "Hastalık ve Analık", 148.
[169] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 250; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 441; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 256.
[170] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 249; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 255.
[171] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 441; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 191.
[172] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 475; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 191.

Hastalık hali ve analık halinin bir arada bulunması ihtimalinde hangi sigorta koluna ilişkin kuralların uygulanacağı sorunu gündeme gelebilecektir. Kanun'da analık hali; gebeliğin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri olarak belirtildiğinden analık döneminde ortaya çıkmakla birlikte gebelik ve doğumla bağlantısı bulunmayan rahatsızlıklar yönünden hastalık sigortasına ilişkin hükümlerin uygulanacağı söylenebilir.[173]

[173] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 250.

İKİNCİ BÖLÜM
KISA VADELİ SİGORTA KOLLARINDAN SAĞLANAN YARDIMLAR

A. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sigortalıya veya Hak Sahiplerine Sağlanan Yardımlar

1. Genel Olarak

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda meslek hastalığı ile iş kazası riskleri farklı maddelerde düzenlenmişse de sigortalıya ya da sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine sağlanacak yardımlarda iş kazası ve meslek hastalığı aynı esaslara tabi kılınmıştır.[174] 5510 sayılı Kanun, iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle sigortalıya ya da hak sahiplerine yapılacak yardımları parasal yardımlar ve sağlık yardımları olarak belirlemiştir.[175] Sigortalıya ve hak sahiplerine yapılacak parasal yardımlar 5510 sayılı Kanunda düzenlenmişken; sigortalıya yapılacak sağlık yardımları ise 5510 sayılı Kanunun içerisinde yer alan "Genel Sağlık Sigortası" kapsamına alınmıştır.[176]

2. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sigortalıya veya Hak Sahiplerine Sağlanan Yardımlardan Yararlanabilme Şartları

İş kazası ve meslek hastalığı kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanabilmek için ilk şart, talep sahibinin 5510 sayılı Kanun açısından sigortalı olmasıdır. İkinci şart ise sigortalının meslek hastalığı veya iş kazası riski ile karşılaşmasıdır. Meydana gelen olayın iş kazası ve ortaya çıkan hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilmesi gerekir. İş kazası ve meslek hastalığı kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanılabilmesi için bir diğer önemli şart ise sigortalının talepte bulunmasıdır. Ancak

---

[174] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 407.
[175] Uşan - Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 388; Özgür Oğuz, "İş Kazası ve Meslek Hastalığında Sigortalıya Sağlanan Yardımlar", *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 7/18 (Ağustos 2018), 320.
[176] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 400; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 407.

iş kazası ya da meslek hastalığı ölümle sonuçlandıysa talep hakkı, hak sahiplerine geçer.[177] İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sağlanan yardımlardan faydalanabilmek için sigortalının belli bir süre sigortalı olması veya prim ödemesi şart değildir.[178] Sigortalılık niteliğinin kazanılmasında işveren tarafından Kuruma bildirilmek ya da Kurumca tescilinin gerçekleştirilmesi şart değildir. Zira sigorta zorunluluğu esası uyarınca kişiler kendiliğinden sigortalı olmaktadır.[179] Çalışmaya başlayan kişi Kuruma bildirilmemiş olsa da sosyal sigorta yardımlarından faydalanabilir. Nitekim kişi çalışmaya başladığı andan itibaren sigortalı niteliğini kazanmaktadır.[180] Kuruma bildirilmemiş olsa da sosyal devlet ilkesi uyarınca gerekli yardımlar Sosyal Güvenlik Kurumunca yapılır ancak bu durumda işverenin yükümlülüklerinin ağırlaştırılması söz konusudur.[181]

5510 sayılı SSGSSK m. 16'ya göre iş kazası veya meslek hastalığı sonucu iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sigortalıya ve sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine sağlanacak yardımlar;

- Sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
- Sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu sigortalı ölmüşse sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması,
- Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesidir (SSGSSK m. 16).

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanacak yardımlar, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını yitirip yitirmemesine göre farklılaştığından çalışmamızda yukarıda zikredilen yardımları

---

[177] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 342.
[178] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 222; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 160; Uşan - Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 387; Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 342.
[179] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 15; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 101.
[180] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 101; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 365.
[181] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 542.

"sigortalıya sağlanan yardımlar" ve "sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yapılacak olan yardımlar" olarak ikiye ayırarak incelemekte fayda görüyoruz.

3. Sigortalıya Sağlanan Yardımlar

a) Sağlık Yardımları

(1) Genel olarak

Meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı sonucu acil müdahale gerektiren sağlık yardımları, parasal yardımlardan daha önemlidir. Zira bu sayede sigortalı çalışma gücüne daha çabuk kavuşur ya da sigortalının sürekli iş göremezlik halinin artması engellenmiş olur.[182]

İş kazası ya da meslek hastalığı sonucu sigortalıya sağlık yardımları genel sağlık sigortası kapsamında sağlanır.[183] 5510 sayılı SSGSSK m. 63'te iş kazası ile meslek hastalığı sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla Kurum tarafından finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri sıralanmıştır. Acil sağlık hizmetleri, teşhis ve tedavi hizmetleri, tedavi için gerekli ilaç-araç ve gereçlerin temini, tedavi için sigortalının başka bir yere gönderilmesi Kurumca sağlanacak sağlık hizmetleri olarak sayılabilir (SSGSSK m. 63).[184]

Sağlık hizmetlerinin amacı; kişinin sağlığının korunması, hastalanması durumunda sağlığına yeniden kavuşabilmesi ve kendi ihtiyaçlarını görebilme yetisi kazandırmaya yöneliktir.[185] Bu doğrultuda Sosyal Güvenlik Kurumunca genel sağlık sigortası

---

[182] Pehlivan, *Kısa Vadeli Sigorta Kolları*, 66.
[183] Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 161; Başak Güneş, *İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun İşverene Rücu Hakkı* (İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 102.
[184] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 343.
[185] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 610.

kapsamında sağlanacak sağlık yardımları; "koruyucu sağlık hizmetleri", "tedavi edici sağlık hizmetleri" ve "rehabilite edici sağlık hizmetleri" olarak üç ana grupta toplanabilir.[186] Hangi sağlık hizmetlerinin sağlanması gerektiği genel sağlık sigortalısının içinde bulunduğu duruma göre değişmektedir. Zira kimi zaman hastalık yapan etmenlerin ortadan kaldırılması ya da sigortalının vücudunun bu etmenlere karşı bağışıklığının sağlanması gerekmektedir.[187] 5510 sayılı Yasa'nın 63/1-a fıkrasında sağlık hizmetleri; *"Kişilerin hastalanmalarına bakılmaksızın kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile insan sağlığına zararlı madde bağımlılığını önlemeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri"* olarak geniş biçimde tanımlanmış olup koruyucu sağlık hizmetleri kapsamına girecek hizmetlerin belirlenmesi noktasında Sosyal Güvenlik Kurumunun takdir hakkı söz konusudur.[188]

Kişinin hastalanması sonucu kişiyi iyileştirme amacıyla yapılan bütün sağlık hizmetleri tedavi edici sağlık hizmetleri kategorisine girmektedir. Genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmaları amacıyla veya iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetleri, yardımcı üreme teknikleri hizmetleri, ağız ve diş hastalıklarının muayene ve tedavilerinin 5510 sayılı Yasa'nın 63. maddesinde tedavi edici sağlık hizmetleri olarak ifade edildiğini görmekteyiz (SSGSSK m. 63).[189] Kimi zaman da genel sağlık sigortalısının ya da bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık durumu; kişinin bedenen veya ruhen başkasının bakımına muhtaç kaldığı durumlarda bir başkasının bakımına ihtiyaç duymaksızın hayatını idame ettirebilmesine yönelik rehabilite edici sağlık hizmetlerinin sağlanmasını gerektirebilir.[190] Bu anlamda psikolojik destek sağlanması, fizyoterapi, ortez, protez teknikleri, mesleki danışmanlık, mesleki eğitim ile kaplıca tedavisi gibi hizmetler rehabilite edici sağlık hizmetleridir.[191]

5510 sayılı Yasa m. 67 uyarınca genel sağlık sigortalısı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık yardımlarından faydalanabilmesi için sağlık hizmeti sunucusuna

---

[186] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 591.
[187] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 388.
[188] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 825.
[189] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 592.
[190] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*.
[191] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 604.

başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması zorunludur (SSGSSK m. 67/1-a). Ancak prim ödeme yükümlülüğünün istisnalarına da anılan maddede yer verilmiş olup iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle Kurumca sigortalıya sağlık yardımları yapılması prim ödeme şartına tabi tutulmamıştır (SSGSSK m. 67/2-c).[192] Genel sağlık sigortası kapsamında sağlanan sağlık yardımları sigortalı iyileşinceye kadar devam eder.[193]

(2) Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık yardımları

5510 sayılı Yasa'nın 63 ve 64. maddeleri uyarınca iş kazası ve meslek hastalığı sonucu Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık yardımlarını;

- Kişilerin hastalanmaları halinde ayakta veya yatarak; hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi ve rehabilitasyon hizmetleri, organ, doku ve kök hücre nakline ve hücre tedavilerine yönelik sağlık hizmetleri, acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler (SSGSSK m. 63/1-b),
- Ağız ve diş muayenesi, diş hekiminin göreceği lüzum üzerine ağız ve diş hastalıklarının teşhisi için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, diş çekimi, konservatif diş tedavisi ve kanal tedavisi, hasta takibi, diş protez uygulamaları, ağız ve diş hastalıkları ile ilgili acil sağlık

[192] 5510 sayılı Yasa m. 67/1'de *"18 yaşını doldurmamış olan kişiler, tıbben başkasının bakımına muhtaç olan kişiler, trafik kazası halleri, acil haller, iş kazası ile meslek hastalığı halleri, bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklar, madde bağımlılığı tedavisine yönelik sağlık hizmetleri, 63 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri gereğince sağlanan sağlık hizmetleri, 75 inci maddede sayılan afet ve savaş ile grev ve lokavt hali"* prim ödeme yükümlülüğünden muaf tutulmuştur. Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 610-611; ayrıca bkz. Ali Nazım Sözer, "Genel Sağlık Sigortasında Sunulan Edimler: Kapsam ve Yararlanma Şartları", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 10 (Haziran 2008), 149 vd.

[193] Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 332; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 161; Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 344.

hizmetleri, 18 yaşını doldurmamış kişilerin ortodontik diş tedavilerinin 72 nci maddeye göre belirlenen tutarı (SSGSSK m. 63/1-c),

- Sağlanacak sağlık hizmetleriyle ilgili teşhis ve tedavileri için gerekli olabilecek kan ve kan ürünleri, kemik iliği, aşı, ilaç, ortez, protez, tıbbî araç ve gereç, kişi kullanımına mahsus tıbbî cihaz, tıbbî sarf, iyileştirici nitelikteki tıbbî sarf malzemelerinin sağlanması, takılması, garanti süresi sonrası bakımı, onarılması ve yenilenmesi olarak sıralayabiliriz (SSGSSK m. 63/1-f).

Estetik amaçlı her türlü sağlık hizmetleri ile ortodontik diş tedavilerinin kapsam dışı olması kural iken iş kazası ve meslek hastalığına bağlı olarak ortaya çıkan durumlarda yapılacak estetik amaçlı sağlık hizmetlerinin ise Kurumca finansmanı sağlanır (SSGSSK m. 64/1-a).[194]

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 65/1, *"Hekimin veya diş hekiminin muayene veya tedavi sonrası tıbben göreceği lüzum üzerine genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmetinden yararlanmaları için muayene ve tedavi edildikleri yerleşim yeri dışına yapılan sevkinde, ayakta tedavilerde kendisinin ve bir kişi ile sınırlı olmak üzere refakatçisinin gidiş ve dönüş yol gideri ve gündelikleri; yatarak tedavilerde ise gidiş ve dönüş tarihleri için gündelikleri ile yol gideri Kurumca karşılanır."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 65/1). Ayrıca 5510 sayılı Yasa m. 65/2 uyarınca bir kişi ile sınırlı olmak üzere genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin yatarak tedavileri sırasında, hekimin veya diş hekiminin tıbben göreceği lüzum üzerine yanında kalan refakatçinin yatak ve yemek giderleri de Kurumca karşılanır (SSGSSK m. 65/2).

5510 sayılı Yasa m. 65/3'te *"Yurt içinde veya yurt dışına yapılan sevkler nedeniyle ödenecek gündelik, yol, yatak ve yemek giderlerinin tutarının 72 nci maddede belirtilen Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu tarafından belirlenir."* hükmüne yer verilmiştir (5510 sK m. 65/3). Sürekli iş göremezlik veya malullük durumlarının tespiti,

[194] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 837; Sözer, "Genel Sağlık Sigortasında Sunulan Edimler", 148; Eren Coşkun, *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Rücu* (Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 43.

kontrolü veya periyodik sağlık muayenesi amacıyla yapılan sağlık hizmeti giderleri ile yol ve gündelik giderleri de bu madde hükümlerine göre ödenir (SSGSSK m. 65/4).

Sağlık hizmetlerinin yurt içindeki sağlık hizmet sunucuları tarafından yerine getirilmesi temel kural olmakla birlikte 5510 sayılı Yasa'nın 66. maddesinde öngörülen 3 durumda yurt dışında tedavi imkânı bulunmaktadır:

- İşverenleri tarafından Kurumca belirlenen veya kamu idareleri için özel mevzuatlarında belirtilen usule uygun olarak geçici görevle yurt dışına gönderilen işçiler ile kamu görevlilerinin acil hallerdeki tedavileri (SSGSSK m. 66/1-a),
- İşverenleri tarafından Kurumca belirlenen veya kamu idareleri için özel mevzuatlarında belirtilen usule uygun olarak sürekli görevle yurt dışına gönderilen işçiler, kamu görevlileri ve bunların yurt dışında birlikte yaşadıkları bakmakla yükümlü olduğu kişilerin tedavileri (SSGSSK m. 66/1-b),
- Sağlık Bakanlığının uygun görüşü üzerine yurt içinde tedavisinin yapılamadığı tespit edilen kişilerin tedavilerinin yurt dışında gerçekleştirilebilmesi imkânı getirilmiştir (SSGSSK m. 66/1-c).[195]

Yurt içinde tedavi edilemeyen hastalıkların yurt dışında tedavi edilmesi, herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın tüm vatandaşlar için tanınmış bir imkândır.[196] 5510 sayılı Yasa m. 66/3'te geçici ya da sürekli yurt dışına gönderilme halinde yurt dışında sağlanan sağlık hizmetlerinin Kurumca karşılanacak bedellerinin yurt içinde sözleşmeli sağlık hizmet sunucularına ödenen tutarı geçemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu tutarı aşan kısım işverenler tarafından ödenir (SSGSSK m. 66/3). Yurt içinde tedavisi mümkün olmadığı için yurt dışına sevk edilen kişilerin sağlık hizmeti bedelinin tümü ödenmektedir. Ancak bu tutar varsa Kurumun yurt dışında sevke konu tedaviye ilişkin sözleşmeli olduğu sağlık hizmet sunucularına ödenen tutarı geçemez (SSGSSK m.

[195] Ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 600 vd.
[196] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 309.

66/6). Bu kişilerin ayrıca yol, gündelik ve refakatçi giderlerinin de finansmanı Kurumca karşılanmaktadır (SSGSSK m. 65/1).

5510 sayılı Yasa m. 63/2'de *"Kurum, finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavi yöntemleri ile (f) bendinde belirtilen sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini, ödeme usul ve esaslarını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının görüşünü alarak belirlemeye yetkilidir."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSGSSK m. 63/2).

(3) Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri

Fayda – maliyet, maliyet – etkililik ölçütleri ile uluslararası örnekler ve mali sürdürülebilirlik yaklaşımından yola çıkılarak Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri belirlenmeye çalışılmıştır.[197] 5510 sayılı Yasa m. 64/1, *"Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri şunlardır: a) Vücut bütünlüğünü sağlamak amacıyla yapılan ve iş kazası ile meslek hastalığına, kazaya, hastalıklara veya konjenital nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan durumlarda yapılacak sağlık hizmetleri dışında estetik amaçlı yapılan her türlü sağlık hizmeti ile estetik amaçlı ortodontik diş tedavileri, b) Geleneksel, tamamlayıcı, alternatif tıp uygulamaları ve Sağlık Bakanlığınca izin veya ruhsat verilmeyen sağlık hizmetleri ile Sağlık Bakanlığınca tıbben sağlık hizmeti olduğu kabul edilmeyen sağlık hizmetleri, c) Yabancı ülke vatandaşlarının; genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayıldığı tarihten önce mevcut olan kronik hastalıkları, d) 63 üncü maddeye göre yöntem, tür, miktar ve kullanım sürelerinin belirlenmesi sonucunda Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin kapsamı dışında bırakılan sağlık hizmetleri."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 64/1).

5510 sayılı Yasa m. 64 gereği kural olarak estetik amaçlı her türlü sağlık hizmetleri ile ortodontik diş tedavileri kapsam dışıdır. Ancak estetik amaçlı müdahalenin iş kazası ve

[197] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 612.

meslek hastalığına bağlı olarak ortaya çıktığı durumlarda estetik amaçlı sağlık hizmetlerinin finansmanı Kurumca sağlanacaktır (SSGSSK m. 64/1-a).[198]

b) Parasal Yardımlar

(1) Geçici İş Göremezlik Ödeneği

5510 sayılı Yasa m. 18'de Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verileceği hüküm altına alınmış olup Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 38'de de geçici iş göremezlik, *"sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hâllerinde Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulu raporlarında belirtilen istirahat süresince geçici olarak çalışamama hâli"* olarak tanımlanmıştır (SSİY m. 38/1). Kısaca geçici iş göremezliği; iş kazası veya meslek hastalığı sonucu çalışma gücünün geçici olarak kaybedilmesi olarak tanımlayabiliriz.[199] Geçici iş göremezlik ödeneği de iş kazası ve meslek hastalığına uğrayan sigortalının ekonomik güvence altına alınması amacıyla yapılan parasal yardımdır.[200] Zira geçici iş göremezliğe uğrayan sigortalının geliri kesilir ve kazanç kaybı meydana gelir.[201]

Geçici iş göremezlik ödeneği, Kurum tarafından yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu almak şartıyla iş göremezliğe uğrayan sigortalıya çalışamadığı her gün için ödenir (SSGSSK m. 18/1-a, SSİY m. 40/1-a).[202] İş kazası ve meslek hastalığı sigortalının ücret kaybına uğramasına sebep olacağından geçici iş

---

[198] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 837.
[199] Ramazan Elma, *Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 259; *"...geçici ve sürekli iş göremezlik devre zararlarının hesabı ayrı ilkelere tabidir. Geçici iş göremezlik devresinde sigortalının çalışamadığı dönemde yoksun kaldığı gelirin karşılanması; sürekli iş göremezlik halinde ise, iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle çalışma gücünde meydana gelen eksilme sonucu gelir kaybı ya da yıpranmaya bağlı olarak ortaya çıkan zararın tazmini söz konusudur…"*, Yargıtay 21. HD., 25.2.2014 T., 2013/5972 E., 2014/5925 K., HukukTürk, (Erişim 24.3.2021).
[200] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 225.
[201] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 66.
[202] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 401.

göremezlik ödeneği, bu gelir kaybı karşısında sigortalıya ekonomik güvence sağlar. Bu ödenekten faydalanabilmek için aranan tek şart sigortalı olmaktır. Belli bir süre sigortalı olmak veya belli bir miktar prim ödenmesi bu yardımdan faydalanabilmek için aranan şartlardan değildir. Tarım ve orman işlerinde süreksiz olarak çalışanlar açısından ise bu kurala istisna getirilmiştir[203]. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik[204] m. 5 ile getirilen bu istisna uyarınca anılan sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kollarından sağlanan yardımlardan yararlanabilmesi için iş kazasının meydana geldiği tarihten en az on gün önce tescil edilmiş olması, sigortalıklarının sona ermemiş olması ve prim ve prime ilişkin herhangi bir borçlarının da bulunmaması gerekir (SSİY m. 40/1-e).

Geçici iş göremezlik ödeneği, iş göremezliğin başladığı ilk günden başlanarak sigortalıya ödenir. Geçici iş göremezlik ödeneği açısından herhangi bir süre sınırı bulunmamakta olup sigortalının sağlık durumuna göre tedavi ve istirahat süresince verilmektedir.[205] Geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenmesi için sigortalının Kuruma talepte bulunması gerekmemektedir. Sağlık hizmet sunucuları tarafından düzenlenen raporların Kurum kayıtlarına intikali üzerine geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenmesi gerekmektedir.[206] Geçici iş göremezlik ödeneği kural olarak Sosyal Güvenlik Kurumunca ödenir. Ancak bazı şartlarda bu ödenek işveren tarafından ödenebilir. SSGSSK m. 18 uyarınca toplu iş sözleşmesi yapılan işyerleri ile kamu idarelerinin işverenleri tarafından Kurumca belirlenen usûl ve esaslara göre Kurum adına sigortalılara ödenebilir, daha sonra Kurum ile mahsuplaşmak suretiyle tahsil edilmesi imkânı vardır (SSGSSK m. 18/6, SSİY m. 40/7).[207]

Bağımsız çalışan sigortalılar geçmişte geçici iş göremezlik ödeneği alma hakkından mahrumken artık prim ve prime ilişkin herhangi bir borçlarının olmaması kaydıyla iş

---

[203] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 406.
[204] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, *Resmi Gazete,* 28267 (17.04.2012).
[205] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 226; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 375; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 162.
[206] Elma, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 259.
[207] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 345; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 166.

kazası ve meslek hastalığı nedeniyle geçici iş göremezlik ödeneği alabilirler (SSGSSK m. 18/2, SSİY m. 40/2).[208]

5510 sayılı Kanunun 17. maddesi ve devamı ile SSİY m. 40 ve devamı maddelerinde geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarı ve hesaplanmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur. Geçici iş göremezlik ödeneği sigortalının günlük kazancı esas alınarak belirlenir.[209] Sigortalının günlük kazancı da SSGSSK m. 17 uyarınca iş kazasının olduğu tarihten, meslek hastalığı halinde ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki oniki aydaki son üç ay içinde 80 inci maddeye göre hesaplanacak prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanır (SSGSSK m. 17/1). İş kazası, meslek hastalığı halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde 17'nci maddeye göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir (SSGSSK m. 18/3, SSİY m. 40/3).

Sigortalıda iş göremezliğe neden olan haller; analık, hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı olarak belirlenmiştir. Sayılan iş göremezlik hallerinden birkaçı aynı anda sigortalının şahsında ortaya çıkabilir. Bu gibi durumlarda sigortalıya her bir geçici iş göremezlik ödeneği değil; bunlardan en yükseği verilir (SSGSSK m. 18/5, SSİY m. 40/5).[210] Kanun koyucu meydana gelen kazanç kaybını gidermeyi amaçladığından geçici iş göremezliğe sebep olan unsurlar birden fazla olsa da kazanç kaybı tek olacağından geçici iş göremezlik ödeneklerinden en yükseği ödenmektedir.[211]

Geçici iş göremezlik ödeneğinin tam ve kesinti yapılmaksızın ödenmesi esas iken Kanunda öngörülen düzenlemelere göre bazı koşullarda bu ödenekten kesintiler yapılabileceği gibi ödeneğin hiç ödenmemesi gibi durumlarla da karşılaşılabilir.[212] 5510 sayılı SSGSSK m. 22 ve SSİY m. 44'te geçici iş göremezlik ödeneğinin Kurumca

---

[208] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 401-402; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 281.
[209] Oğuz, "İş Kazası ve Meslek Hastalığında Sigortalıya Sağlanan Yardımlar", 322.
[210] Ali Nazım Sözer - Coşkun Saraç, "Sosyal Sigorta Edimlerinde Çokluk, Birden Fazla Ödenek, Gelir ve Aylığa Hak Kazanmak", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 5/20 (2008), 1483.
[211] Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat,* 190.
[212] Serkan Bingöl, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 65.

eksiltileceği, ödeneğin ödenmeyeceği ya da geri alınacağı haller hüküm altına alınmıştır. Sigortalıdan kaynaklanan sebeplerden dolayı sigortalının iş kazasına veya meslek hastalığına uğraması, hastalanması, tedavi süresinin uzaması veya iş göremezliğinin artması hallerinde Kurumca geçici iş göremezlik ödeneği eksiltilebilir.[213] SSGSSK m. 22 gereğince; sigortalının iş kazası, meslek hastalığı nedeniyle hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaması sonucu tedavi süresinin uzamasına veya iş göremezlik oranının artmasına, malûl kalmasına neden olması halinde, uzayan tedavi süresi veya artan iş göremezlik oranı esas alınarak geçici iş göremezlik ödeneğinin dörtte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-a, SSİY m. 44/1-a). Ağır kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan sigortalının kusur derecesi esas alınarak geçici iş göremezlik ödeneğinin üçte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-b, SSİY m. 44/1-b). Kasdî bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan ya da Kurumun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya, geçici iş göremezlik yarısı tutarında ödenir (SSGSSK m. 22/1-c, SSİY m. 44/1-c). Tedavi gördüğü hekimden, tedavinin sona erdiğine ve çalışabilir olduğuna dair belge almaksızın çalışan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenmez, ödenmiş olanlar da geri alınır (SSGSSK m. 22/1-d, SSİY m. 44/1-ç).

(2) Sürekli İş Göremezlik Geliri

İş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalı, sağlığına kavuşabilmesi için tedavi altına alınır ve bu tedavi boyunca da sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenir. Tedavi sonucunda sigortalı sağlığına kavuşur, çalışma gücünü kazanırsa iş göremezlik durumu sona erer ve sigortalı gelire hak kazanamaz ancak sigortalı meslekte kazanma gücünü %10 oranında kaybeder ve bu durumda Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara dayanılarak Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilirse sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanır.[214] Sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için sigortalının meslekte kazanma gücünü %10 oranında kaybetmesi gerekmekte ise de Yargıtay bir kararında, ayrı ayrı işverenlerin işyerlerinde değişik zamanlarda meydana gelen iş kazaları sonucunda

[213] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 415.
[214] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 417.

sigortalının iş göremezlik dereceleri %10'un altında kalsa bile tüm iş göremezlik dereceleri toplandığında bu oran %10 veya üstüne çıkıyorsa sigortalıya gelir bağlanması gerektiğine hükmetmiştir.[215]

Sürekli iş göremezlik kısmi ve tam iş göremezlik olarak iki şekilde söz konusu olabilir. Tam iş göremezlik; meslekte kazanma gücünün %100 kaybedilmesidir. Meslekte kazanma gücü kayıp oranı %10 - %99,99 arasında ise kısmi iş göremezlik söz konusu olur (SSİY m. 41/7).[216]

Sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücü kaybı oranına göre hesaplanmaktadır. Sürekli tam iş göremezlikte SSGSSK m. 17 uyarınca hesaplanan aylık kazancının %70'i sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri olarak bağlanır. Sürekli kısmi iş göremezlikte ise tam iş göremezlik geliri gibi hesaplama yapılır ve bunun iş göremezlik derecesine tekabül eden miktarı sigortalıya gelir olarak bağlanır. Sigortalının başka birinin sürekli bakımına muhtaç hale geldiği durumlarda gelir bağlama oranı %100 olarak uygulanır (SSGSSK m. 19/3).[217]

Meslekte kazanma gücü kayıp oranının tespitinde, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin ekinde yer alan cetvellere göre sigortalının bedence ve ruhça uğradığı arıza veya engelliliğin niteliği dikkate alınır. Kurumun belirlediği meslekte kazanma gücü kayıp oranına karşı Sosyal Sigorta Yüksek

---

[215] *"...somut olayda kurum, sigortalı, iş yerlerinden birisinde %7.2 diğerinde %4 oranında iş göremezlik durumuna düştüğü halde her iki iş göremezlik derecesi toplandığında %10'un üstüne çıktığı için sigortalıya gelir bağlamıştır. Bu gibi hallerde işverenler, kendi işyerlerinde meydana gelen iş kazası sonucu meslekte kazanma gücünün %10'un altında kalması nedeniyle rücu alacağından sorumlu tutulamayacaklarını öne süremezler. Ne var ki kendileri teselsül hükümlerine göre değil kusurları oranında ve kendi işyerlerine isabet eden meslekte kazanma güç kaybı oranı üzerinden sorumlu tutulmaları gerekir...",* Yargıtay, 10. HD., 03.10.2000 T., 2000/5889 E., 2000/5884 K., HukukTürk, (Erişim 28.03.2021).

[216] Zeki Kaynak, *Yürürlükteki Sosyal Güvenlik Mevzuatımızda Sosyal Sigorta ve Uygulaması* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 689; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 286; Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 288.

[217] Canan Ruhi - Ahmet Cemal Ruhi, *İş Kazası veya Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Tespit ve Tazminat Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 95; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 419; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 403.

Sağlık Kurulu'na itiraz imkânı mevcuttur. Bu Kurulun kararlarına karşı da iş mahkemesinde sigortalı dava açabilir.[218]

SSGSSK m. 19 uyarınca sürekli iş göremezlik geliri, sigortalıya iş göremezlik ödeneği ödenmekte ise bu ödeneğin sona erdiği tarihi takip eden aybaşından itibaren bağlanır (SSGSSK m. 19/6-a). Geçici iş göremezlik ödeneği tespit edilemeden sürekli iş göremezlik durumuna giren sigortalıya ise sürekli iş göremezliğe ilişkin sağlık kurulu raporu tarihini takip eden aybaşından itibaren sürekli iş göremezlik geliri bağlanır (SSGSSK m. 19/6-b).[219]

Sürekli iş göremezlik gelirinin sigortalının işgöremezlik durumu devam ettiği sürece verilmesi esastır. Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için kişi 4/1-a kapsamında ise işinden ayrılması veya 4/1-b kapsamında ise işyerini kapatması ya da devretmesi gerekmemektedir.[220] Sürekli iş göremezlik geliri alınırken çalışmaya devam edilebilmektedir. Sürekli işgöremezlik geliri alınması; sigortalının çalışmaya devam etmesine engel oluşturmaz.[221]

---

[218] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 418; *"...Davaya konu somut olayda, davalı işveren yanında 1.7.2010 tarihinde gerçekleşen iş kazası sonucu, davacının yargılama aşamasında %42.20 oranında sürekli iş göremez hale geldiği kabul edilerek gelir bağlanması ve yargılama aşamasında, davalı işveren vekilince, iş kazası sonucu sürekli iş göremez duruma gelen sigortalının Kurumca belirlenen sürekli iş göremezlik derecesine itiraz edilmesi karşısında, 5510 Sayılı Kanunun 95. maddesinde öngörülen prosedür doğrultusunda inceleme yapılarak, sigortalının tedavisine dair belgeler tüm içerikleriyle getirtilip, konu hakkında öncelikle Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'ndan itiraz doğrultusunda rapor alınmalı, anılan kurul tarafından verilen raporun, davacı Kurum açısından bağlayıcı olmasına karşın, davalı işverenin bu rapora da itiraz hakkının bulunduğu gözetilerek, itirazı halinde Adli Tıp Kurumu ilgili ihtisas dairesinden veya tıp fakültelerinin konuya dair anabilim dalı uzmanlarından oluşturulan kurullardan rapor alınmak suretiyle, uğradığı iş kazasına bağlı olarak sigortalının meslekte kazanma güç kaybı oranı belirlenmeli, raporlar arasında çelişki bulunması halinde ise Adli Tıp Genel Kurulundan, çelişkiyi giderecek şekilde rapor alınarak, sigortalının sürekli iş göremezlik oranı kesin olarak belirlenerek, varılacak sonuca göre karar verilmelidir…*", Yargıtay 10. HD., 29.09.2014 T., 2014/17949 E., 2014/18908 K.; Yargıtay 10. HD., 28.11.2019 T., 2018/912 E., 2019/9210 K.; Yargıtay 21. HD., 13.05.2010 T., 2009/7447 E., 2010/5776 K., HukukTürk, (Erişim 28.03.2021).

[219] "*…Sürekli iş göremezlik gelirinin, kaza tarihinden değil, sürekli iş göremezlik durumunu tespit eden ilgili sağlık raporunu takip eden aybaşından itibaren bağlanacağı gözetilmeksizin…yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozma sebebidir…"*, Yargıtay, 10. HD., 19.04.2007 T., 2006/17014 E., 2007/6230 K., HukukTürk, (Erişim 24.03.2021).

[220] Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku*, 278-279.

[221] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 378; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 279.

Sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanabilmesi için belli bir prim ödeme gün sayısı gibi herhangi bir şart yoktur. Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığını tutulmuş olması ve meslekte kazanma gücünü %10 oranında kaybetmesi bu gelirin bağlanabilmesi için yeterlidir. Ancak bağımsız çalışanlara sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için sigortalıklarından dolayı Kuruma herhangi borçlarının bulunmaması gerekmektedir (SSGSSK m. 19/4, SSİY m. 41/4).[222]

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 19/8'e göre sigortalı yeniden iş kazasına uğrar ya da meslek hastalığına tutulursa, sigortalının sürekli iş göremezliğini doğuran son iş kazası ya da meslek hastalığı sırasındaki kazancı dikkate alınarak sürekli iş göremezlik geliri hesaplanır. Ancak hesaplanan gelir, sigortalıya ilk iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle bağlanan gelirden daha düşük ise sürekli iş göremezlik geliri ilk kazanç üzerinden hesaplanarak ödenir (SSGSSK m. 19/8).

Sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalının meslekte kazanma gücü kaybı oranında değişiklik olması muhtemeldir. Sigortalı iyileşme gösterebileceği gibi meslekte kazanma gücü kaybı oranında artış da meydana gelebilir.[223] Sigortalı kendisine sürekli iş göremezlik geliri bağlandıktan sonra her zaman iş göremezlik derecesinde bir artma olduğunu ya da başkasının sürekli bakımına muhtaç hale geldiğini ileri sürerek gelirinde değişiklik yapılmasını isteme hakkına sahiptir. Sosyal Güvenlik Kurumu da her zaman sigortalıyı kontrol muayenesine tabi tutabilir.[224] 5510 sayılı SSGSSK'nın Kontrol Muayenesi başlıklı 94. maddesinde Kurumca yaptırılan kontrol muayenesinde veya sigortalının isteği üzerine yapılan muayenesinde yeniden tespit edilecek malullük durumuna göre sürekli iş göremezlik gelirinin yeni malullük durumuna esas tutulan raporun tarihini takip eden ödeme dönemi başından başlanarak artırılacağı, azaltılacağı veya kesileceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 94/3).[225]

---

[222] Elma, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 281; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 167; Uşan - Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, 390.
[223] Bingöl, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu*, 83.
[224] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 403.
[225] "*...Somut olayda; iş kazasına uğrayan sigortalı ...'ün %70 sürekli iş göremezlik derecesine göre gelir bağlandığı, yapılan kontroller sonucu 09.05.2014 tarihi itibariyle sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin %42.20'ye düştüğü anlaşılmaktadır. Sürekli iş göremezlik derecesindeki düşmeye bağlı olarak değişime uğrayan gelir, yüksek iş göremezlik oranı nedeniyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan iş göremezlik oranındaki düşme karşısında, başlangıçtaki*

İş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalı tedavisini gerçekleştiren hekimin tavsiyelerine ve hekim tarafından bildirilen önlemlere uymazsa kendisine bağlanan gelir bundan olumsuz etkilenir.[226] SSGSSK m. 22 ve SSİY m. 44 uyarınca sigortalı hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaz bu da tedavi süresinin uzamasına veya iş göremezlik oranının artmasına, malûl kalmasına neden olmuşsa uzayan tedavi süresi veya artan iş göremezlik oranı esas alınarak sürekli iş göremezlik gelirinin dörtte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-a, SSİY m. 44/1-a). Ayrıca iş kazası ya da meslek hastalığı sigortalının ağır kusuru yüzünden meydana gelmişse sigortalının kusur derecesi esas alınarak gelirin üçte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-b, SSİY m. 44/1-b). Ağır kusurun tespitinde; sigortalının iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına aykırı davranması, tehlikeli olduğu ya da hastalığa neden olacağı bilinen bir davranışı sergilemesi, yetkililer tarafından verilen emirlere riayet etmemesi, hiçbir yararı, gereği bulunmayan bir işi bilerek yapması veya mutlaka yapması gereken bir işi yapmayarak savsaklaması göz önünde bulundurulur (SSİY m. 44/2).[227] Sigortalı kasdî bir hareketi yüzünden iş kazası ve meslek hastalığı meydana gelmişse ya da Kurumun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya gelirin yarısı ödenir (SSGSSK m. 22/1-c, SSİY m. 44/1-c).

---

gelirin, değişen iş göremezlik oranına uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda, öncelikle kurumdan peşin sermaye değerli gelirin, gelir başlangıç tarihi itibariyle, düşen iş göremezlik oranına göre belirlenerek sorulması; yeni oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelire, gelir başlangıç tarihinden sürekli iş göremezlik derecesinin düştüğü tarihe kadar ödenen gelirin, yüksek iş göremezlik oranı ile düşen iş göremezlik oranı arasındaki fark iş göremezlik oranına karşılık gelen miktarının ilavesi gerekecektir…", Yargıtay 10.HD., 24.10.2019 T., 2019/1410 E., 2019/7915 K.; *"…meslek hastalığına uğrayan sigortalıya %17 sürekli iş göremezlik derecesine göre…gelir bağlandığı, sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin…tarihinden itibaren %34.58'e yükseldiğinin anlaşılması karşısında davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarının tespitinde de, anılan değişikliğin gözetilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Sürekli iş göremezlik derecesindeki yükselmeye bağlı olarak değişime uğrayan gelir, düşük iş göremezlik oranı nedeniyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan iş göremezlik oranındaki düşme karşısında, başlangıçtaki gelirin, değişen iş göremezlik oranına uyarlanması, buna göre de; peşin sermaye değerli gelirin, gelir başlangıç tarihi itibariyle, artan iş göremezlik oranına göre belirlenmesi; yeni oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelirden, gelir başlangıç tarihinden sürekli iş göremezlik derecesinin yükseldiği tarihe kadar ödenen gelirin, yüksek iş göremezlik oranı ile düşen iş göremezlik oranı arasındaki fark iş göremezlik oranına karşılık gelen miktarının düşülmesi gerekecektir…",* Yargıtay 10. HD., 21.10.2019 T., 2019/2068 E., 2019/7655 K., HukukTürk, (Erişim 24.03.2021).

[226] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 422.

[227] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 404.

4. Sigortalının Ölümü Halinde Hak Sahiplerine Sağlanan Yardımlar

a) Genel Olarak

İş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalının ölümü halinde geride kalan hak sahiplerine maddi yardımların yapılması sosyal bir hukuk devleti olmanın gereğidir.[228] 5510 sayılı Kanun hak sahiplerini; *"Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babası"* olarak belirlemiştir (SSGSSK m. 3/7).

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yapılacak parasal yardımlar; cenaze ödeneği verilmesi, kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi, hak sahiplerine gelir bağlanması olarak öngörülmüş ve bu yardımların miktarları ile bu yardımlardan yararlanabilme koşulları hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 20). Ayrıca bu hak sahipleri, Kanunun genel sağlık sigortasına ilişkin hükümleri çerçevesinde sağlık yardımlarından da yararlanırlar.[229]

b) Cenaze Ödeneği

Sigortalının ölümü, geride kalan hak sahiplerinin masraf yapmasına sebep olacağından cenaze giderlerinin Kurum tarafından karşılanması öngörülmüştür.[230] 5510 sayılı SSGSSK m. 37'de, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen sigortalının hak sahiplerine Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödeneceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 37/3).[231] Sigortalının ölümü halinde cenaze

---

[228] Pehlivan, *Kısa Vadeli Sigorta Kolları,* 89.
[229] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 424-425; Elma, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 237.
[230] Yüksel, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 143.
[231] Cenaze ödeneği tutarı her yıl bir önceki yıl için Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından açıklanan Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) değişim oranında artırılarak belirlenmekte olup, "2024 yılı

ödeneği ödenmesi, sadece sigortalının iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmesi durumuna özgülenmemiştir. Ölüm, iş kazası ya da meslek hastalığından ileri gelmemişse de sigortalı sürekli iş göremezlik geliri almakta iken sigortalının hayatını kaybettiği durumlarda da hak sahiplerine cenaze ödeneği ödenir.[232]

Cenaze ödeneği, sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir (SSGSSK m. 37/3). Cenaze ödeneği hak sahiplerine ödenemezse ve sigortalının cenazesinin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırılması durumunda, tarife ile belirlenen tutarı geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar, masrafı yapan gerçek veya tüzel kişilere ödenir (SSGSSK m. 37/4).

c) Evlenme Ödeneği

Sigortalının ölümü nedeniyle sigortalının kız çocuğuna bağlanan gelir, kız çocuğunun evlenmesi durumunda kesilir. Bu durumda kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları şartıyla bir defaya mahsus gelirlerinin iki yıllık tutarı evlenme ödeneği olarak ödenir. Evlenme ödeneği alan kız çocuğunun geliri kesildikten sonra iki yıl içinde tekrar hak sahibi olursa iki yıllık sürenin sonuna kadar kız çocuğuna aylık veya gelir bağlanmaz. Ancak bu süre içerisinde kız çocuğu, genel sağlık sigortalısı olarak sağlık hizmetlerinden yararlanabilecektir (SSGSSK m. 37/1). Malul kız çocuklarına evlenme ödeneği ödenmez. Zira malul kız çocuklarının geliri kesilmemektedir.[233] Evlenme ödeneği bir kez verilir ve boşanma, dul kalma gibi nedenlerle tekrar aylık veya gelir bağlanan kız çocuğunun yeniden evlenmesi halinde sonraki evlenmeleri için evlenme ödeneği ödenmez.[234]

---

cenaze ödeneği miktarı 3.385,00 TL'dir.", SGK, "Cenaze Ödeneği", https://www.sgk.gov.tr/, (Erişim 14.01.2024).

[232] Güneş, *SGK'nın İşverene Rücu Hakkı*, 92.

[233] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 432.

[234] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 411; Kaynak, *Sosyal Sigorta ve Uygulaması*, 1193; *"…Dava; davacının boşandığı eşi ile tekrar evlendiği için talep ettiği evlenme ödeneğinin davalı kurumca evlenmesinin muvazaalı olduğu gerekçesiyle reddedilmesi neticesinde evlenme ödeneği almaya hak kazandığının tespiti istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir… Somut olayda; davacının 04.02.2008 tarihinde boşandığı ve ….02.2010 tarihinde boşandığı eşi ile tekrar evlendiği, nüfus kaydından evlendikten …ay kadar sonra müşterek çocukları İsmail' in ….09.2010 tarihinde doğduğunun anlaşıldığı, ceza dosyasında dinlenen davacı ve bir kısım tanıklar davacının boşandığı eşinden hamile kalınca tekrar evlenmeye karar verdiğini beyan ettikleri, davacı ve boşandığı*

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 37/2 uyarınca evlenme ödeneği verilmesi halinde, diğer hak sahiplerinin aylık veya gelirleri evlenme ödeneği verilen sürenin bitimini takip eden ödeme döneminden itibaren yeniden belirlenir (SSGSSK m. 37/2). Kız çocuğunun evlenmesi ve evlenme ödeneği alması durumunda gelir almakta olan diğer hak sahiplerinin iki yıl süreyle gelirlerinde bir değişim olmaz; iki yıllık sürenin sonunda hak sahiplerinin gelirleri SSGSSK m. 37/2 uyarınca yeniden belirlenir.[235] Kız çocuğu hem ölüm geliri hem ölüm aylığı almakta ise her iki dosyadan ayrı ayrı hesaplanan evlenme ödeneği kız çocuğuna ödenir.[236]

d) Hak Sahiplerine Gelir Bağlanması

(1) Genel olarak

Sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine yapılan parasal ödeme ölüm geliri olarak adlandırılmaktadır.[237] SSGSSK m. 20 uyarınca hak sahiplerine, ölen sigortalının SSGSSK m. 17'ye göre hesaplanacak aylık kazancının %70'i gelir olarak bağlanır (SSGSSK m. 20/1). Hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için sigortalının ölümünden

---

eşinin boşandıkları sürede dahil olmak üzere adreslerinin ortak olduğu, davacıdan boşandığı döneme ilişkin muvazaalı boşandığı gerekçesiyle kurum alacaklarının tahsiline ilişkin davada davanın reddine ilişkin kararın miktar itibariyle kesin olduğu gerekçesiyle onanarak kesinleştiğinden içerik olarak bu dosya için kesin hüküm oluşturacağından bahsedilemeyeceği göz önüne alındığında; davacı ve eşinin, boşanma sonrasında da birlikte yaşamaya devam ettikleri sabit olup, 5510 sayılı yasanın 59/2. maddesi gereğince Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları tarafından düzenlenen tutanak içeriğinin de aksi ispat edilemediğinden, davacının muvazaalı olarak boşandığı eşiyle tekrar evlendiği anlaşılmakla, hukukun genel prensiplerinden olan hiç kimsenin kendi hileli hareketinden faydalanamayacağı kuralı gereğince davanın reddi gerekirken mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi; usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir…", Yargıtay 21. HD., 01.11.2016 T., 2015/14083 E.., 2016/13593 K.; "*…Somut olayda, davacının boşandıktan sonra 2007 yılına kadar kayınpederinin evinde oturduğu, 2011 yılında eşi ile tekrar evlendiği ve evlenme yardımı talep ettiği, kontrol memuru raporu ve tüm dosya kapsamından anlaşılacağı üzere, TMK 2. maddesi uyarınca iyiniyetli olmadığı, hiç kimsenin kendi muvazaasından yararlanamayacağı ve davacının babasından aylık almak için eski eşinden boşandığı sabit olup, evlenme yardımı istemesinin mümkün olmayacağı anlaşılmakla davanın tümden reddi yerine yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir…",* Yargıtay 21. HD., 16.03.2017 T., 2016/17632 E., 2017/2074 K., HukukTürk, (Erişim 29.03.2021).

[235] Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 175; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku*, 294.

[236] Elma, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 428.

[237] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 405.

önce belli süre sigortalı olması ya da belli bir süre prim ödenmiş olması gibi şartlar aranmaz. Ancak 5510 sayılı Kanunun 4/1(b) maddesine göre sigortalı sayılanların hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için ölen sigortalının kendi sigortalılığından dolayı prim ve prime ilişkin herhangi bir borcunun olmaması gerekir (SSGSSK m. 20/4).[238]

5510 sayılı Kanun m. 20 uyarınca sigortalı iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölürse tam iş göremezliğe göre hesaplanacak gelir hak sahiplerine paylaştırılır. Tam iş göremezlikte; sigortalının ortalama günlük kazancı tespit edilir ve bunun aylık tutarının %70'i sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri olarak bağlanır (SSGSSK m. 20/1, SSİY m. 42/1). Kısmi iş göremezlikte ise tam iş göremezlik geliri meslekte kazanma gücü kaybı oranına göre hesaplanıp ödenir. Sigortalı sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölmesi ve meslekte kazanma gücü kaybı oranının da %50 ve üzeri olması durumunda sigortalının 17 nci madde gereğince tespit edilecek aylık kazancının % 70'i hak sahipleri arasında paylaştırılır (SSGSSK m. 20/2, SSİY m. 42/4-c). Bu durumda ölümün iş kazasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı önemsizdir. Ancak sürekli iş göremezlik geliri bağlandıktan sonra ölmesi, meslekte kazanma gücü kaybı oranının %50'nin altında kalması ve ölümün iş kazası ve meslek hastalığından kaynaklanmamış olması durumunda hak sahiplerine bağlanacak gelirde iş göremezlik oranı da dikkate alınır (SSGSSK m. 20/3, SSİY m. 42/4-a).[239]

---

[238] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 348; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 170; Elma, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 285; Kaynak, *Sosyal Sigorta ve Uygulaması*, 711.

[239] Kaynak, *Sosyal Sigorta ve Uygulaması*, 713; *"...Davacılar, murisinin ölümünün önceden geçirdiği iş kazasına bağlı olduğunun ve gelir bağlanması gerektiğinin tespitine karar verilmesini istemiştir... Davanın yasal dayanağını oluşturan, 5510 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde, İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü % 50 veya daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına bakılmaksızın birinci fıkraya göre belirlenen tutar, 34 üncü madde hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü % 50 oranının altında kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması halinde sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik geliri, 34 üncü madde hükümlerine göre hak sahiplerine gelir olarak bağlanır, hükmü düzenlenmiştir. Somut olaya gelince, mahkemece sigortalı murisin ölümünün iş kazasına bağlı olmadığının kabulü ile bu yöndeki talebin reddi doğrudur. Ancak yukarıda anılan yasal düzenleme gereği, murisin ölümünün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olmaması halinde sigortalının almakta olduğu sürekli iş göremezlik gelirinin, aynı Yasa'nın 34'üncü madde hükümlerine göre hak sahibi davacılara gelir olarak bağlanması gerekirken yazılı şekilde davanın tümden reddine karar verilmesi doğru değildir. Yapılacak iş, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden itibaren, 5510 sayılı Yasa'nın 20. maddesi 3. fıkrasınca, sigortalı murisin almakta olduğu sürekli iş göremezlik gelirinin, aynı Yasa'nın 34'üncü madde hükümlerine göre hak sahibi davacılara gelir olarak bağlanmasına karar vermekten ibarettir...",* Yargıtay 21. HD., 18.03.201 T., 2009/3736 E., 2010/2931 K.; Yargıtay 10. HD., 17.09.2020 T., 2019/6353 E., 2020/4513 K., HukukTürk, (Erişim 03.04.2021).

5510 sayılı Yasa m. 34/3'te *"Hak sahiplerine bağlanacak aylıkların toplamı sigortalıya ait aylığın tutarını geçemez. Bu sınırın aşılmaması için gerekirse hak sahiplerinin aylıklarından orantılı olarak indirimler yapılır."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSGSSK m. 34/3).

(2) Ölen sigortalının eşine gelir bağlanması

İş kazası ya da meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının dul eşine hesaplanan gelirin %50'si gelir olarak bağlanır. Kanun dul eşe %50 oranında gelir bağlanması için herhangi bir şart aramamıştır. Ancak gelir bağlanmış çocuğu bulunmayan dul eşe 5510 sayılı Kanun veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde %75 oranında gelir bağlanır (SSGSSK m. 34/1-a).[240] Sigortalının dul eşi yeniden evlenirse 5510 sayılı Kanun m. 20/5'in göndermesiyle m. 35 uyarınca ölen sigortalının eşine bağlanan gelir kesilmektedir. Yine gelirin kesilmesine neden olan evlilik sona ererse gelir, 5510 sayılı Yasa m. 35/3 uyarınca yeniden bağlanır.[241]

Dul eşe, gelir bağlanan çocuğunun bulunması ya da çalışması nedeniyle %50 oranında gelir bağlanmış fakat daha sonra çocuklar hak sahipliğinden çıkmış veya dul eşin sigortalılığı sona ermişse dul eşin gelir oranı çocukların gelirinin kesildiği ya da kendi sigortalılığının sona erdiği tarihi takip eden aybaşından itibaren %75'e yükseltilir.[242]

---

[240] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 428.
[241] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 232.
[242] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 408.

(3) Ölen sigortalının çocuklarına gelir bağlanması

Çocukların hak sahibi olması bakımından evlat edinilmiş, tanınmış, soy bağı düzeltilmiş, babalığı hükme bağlanmış çocuklar ile sigortalının ölümünden sonra doğan çocuklar açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.[243]

SSGSSK m. 34 uyarınca sigortalının çocuklarından her birine %25 oranında; çocuklardan sigortalının ölümü ile anasız ve babasız kalan veya sonradan bu duruma düşenlerle, ana ve babaları arasında evlilik bağı bulunmayan veya sigortalının ölümü tarihinde evlilik bağı bulunmakla beraber ana veya babaları sonradan evlenenler ile kendisinden başka gelir alan hak sahibi bulunmayanların her birine %50 oranında gelir bağlanır (SSGSSK m. 34/1-b, c).

Çocukların ana veya babalarından dolayı gelire hak kazanabilmeleri için 5510 sayılı Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmamaları veya kendi sigortalılıkları nedeniyle kendilerine gelir ya da aylık bağlanmamış olması şarttır.[244] Bu koşula ek olarak erkek çocuklar açısından öğrenci değilse 18, orta öğrenim yapması halinde 20, yüksek öğrenim yapması halinde ise 25 yaşını doldurmamış olması gerekmektedir. Kız çocukların ise yaşları ne olursa olsun evli olmaması, evli olmakla birlikte sonradan boşanması ya da dul kalması gerekir.[245] Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranında yitirip malûl olduğu anlaşılan çocuklar da yaş şartı olmaksızın gelire hak kazanırlar.[246]

(4) Ölen sigortalının ana ve babasına gelir bağlanması

Ana ve babanın hak sahibi olabilmesi için birtakım şartlar öngörülmüştür. Ana ve babanın gelire hak kazanabilmesi için, hak sahibi eş ve çocuklardan artan hissenin

---

[243] Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 290; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 292.
[244] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 430.
[245] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 406.
[246] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 233; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 407; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 430.

bulunması, ana-babanın her türlü kazanç ve irattan elde ettiği gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklardan hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması gerekir. Ana ve babaya % 25 oranında gelir bağlanır. Ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması durumlarında artan hissenin olması şartı aranmaz (SSGSSK m. 34/1-d).[247]

Artan hissenin bulunması şartı sadece sigortalının ölüm tarihinde artan hissenin bulunmaması ile sınırlı değildir. Ölüm tarihinde artan hisse bulunmasa da daha sonra durum değişiklikleriyle beraber artan hissenin meydan gelmesi mümkündür. Böyle durumlarda ana ve babaya gelir bağlanır. Ana ve baba 65 yaşın üstündeyse yine artan hissenin olup olmaması önem taşımaz ancak ana ve babanın Kanunda öngörülen diğer şartları taşıması gerekmektedir.[248]

(5) Ölüm gelirinin başlangıcı, kesilmesi ve tekrar bağlanması

İş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanacak gelirler ölüm tarihini; hak sahipliği sıfatı sonradan kazanılırsa hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren başlatılır (SSGSSK m. 35/1, SSİY m. 62/1). Gelirler; gelirlere hak kazanma koşullarının yitirildiği tarihi izleyen ödeme dönemi başından itibaren kesilir (SSGSSK m. 35/1, SSİY m. 62/3). Gelirin

---

[247] Elma, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 409; Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 290; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 345; *"…maddi tazminat talep eden davacı anne ve babanın 65 yaşını doldurduğu buna rağmen Sosyal Güvenlik Kurumunca iş kazası sigorta kolundan bu davacılara gelir bağlanmadığı anlaşılmaktadır. Kurumun davacı anne ve babaya gelir bağlamama sebebi olarak davacı çocuklardan ötürü artan hisse kalmaması gerekçesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunundaki 01.10.2008 tarihli değişiklik sonrasında geçersiz kalmıştır. Zira yukarıda da belirtildiği üzere belirtilen yasadaki değişiklik sonrasında ana ve babaya 65 yaşın üstünde olmaları durumunda artık artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla aylık bağlanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda her ikisi de 65 yaşın üzerinde olan davacı anne ve babanın iş kazası sigorta kolundan kendilerine gelir bağlanması için Kuruma müracaatlarının sağlanarak gelir bağlanması halinde bağlanacak gelirin hesaplanan tazminatlardan tenzili ile neticeye varılması yerine yazılı şekilde karar verilmesi de hatalı olmuştur…Yapılacak iş, maddi tazminat isteminde bulunan davacı anne ve babanın öncelikle iş kazası sigorta kolundan kendilerine gelir bağlanması hususunda Kuruma müracaatlarını sağlamak, buraca davacıların talebinin kabul edilmemesi halinde ise bu kez aynı davacılara SGK Başkanlığını hasım göstererek iş kazası sigorta kolundan kendisine ölüm geliri bağlanması gerektiğinin tespiti davası açmaları için önel vermek, o davayı bu dava için bekletici mesele yaparak tespit davasından çıkacak neticeye göre davacı anne ve babanın maddi zararını yeniden değerlendirmek…",* Yargıtay 21. HD., 02.06.2014 T., 2014/1762 E., 2014/12210 K., HukukTürk, (Erişim 03.04.2021).

[248] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 408.

kesilmesine yol açan neden ortadan kalkarsa bu durumda 34. maddedeki koşulların da sağlanması şartıyla başvuru tarihini izleyen aybaşından itibaren yeniden gelir bağlanır (SSGSSK m. 35/3).

(6) Gelir bağlanmayacak haller

5510 sayılı Kanunun "Gelir ve Aylık Bağlanmayacak Haller" başlıklı 56. maddesinde, *"Ölen sigortalının hak sahiplerinden; a) Kendisinden aylık bağlanacak sigortalıyı veya gelir ya da aylık bağlanmış olan sigortalıyı kasten öldürdüğü veya öldürmeye teşebbüs ettiği veya bu Kanun gereğince sürekli iş göremez hale veya malûl duruma getirdiği, b) Kendisinden aylık bağlanacak sigortalıya veya gelir ya da aylık bağlanmamış olan sigortalıya veya hak sahibine karşı ağır bir suç işlediği veya bunlara karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi nedeniyle ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarıldıkları, hususunda kesinleşmiş yargı kararı bulunan kişilere gelir veya aylık ödenmez. Ödenmiş bulunan gelir ve aylıklar, 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır."* hükmüne yer verilmiştir (SSGSSK m. 56/1). Ayrıca eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyle fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları da kesilir (SSGSSK m. 56/2).

5. Ödenek, Aylık ve Gelirlerin Birleşmesi

Kişinin, kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından aynı anda birden çok aylık ve gelire hak kazanması ihtimal dahilindedir.[249] Gelir ve aylık arasında Sosyal sigorta uygulaması açısından fark yokmuş gibi görünse de aslında aylık; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile vazife malullüğü halinde sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan sürekli ödeme iken gelir ise iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan sürekli ödemedir. Aynı anda birden fazla gelir ve aylığa hak kazanılan durumlarda hangi gelir ve aylıkların sınırlandırılacağı, hangi aylık ve

[249] Ali Ekin, "Zorunlu Sigortalılık İlkesi Kapsamında Sigortalılık Hallerinin Çakışması ile Gelir ve Aylıkların Birleşmesi", *Sosyal Güvenlik Dergisi* 6/1 (2016), 112.

gelirlerin devre dışı bırakılacağı SSGSSK m. 54'te hüküm altına alınmıştır.[250] Bu Kanuna göre bağlanacak aylık ve gelirlerin birleşmesi durumunda;

Uzun vadeli sigorta kollarından;

- Hem malûllük hem de yaşlılık aylığına hak kazanan sigortalıya, bu aylıklardan yüksek olanı, aylıklar eşitse yalnız yaşlılık aylığı,
- Malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı ile birlikte, ölen eşinden dolayı da aylığa hak kazanan sigortalıya her iki aylığı,
- Ana ve babasından ayrı ayrı aylığa hak kazanan çocuklara, yüksek olan aylığın tamamı, az olan aylığın yarısı,
- Birden fazla çocuğundan aylığa hak kazanan ana ve babaya en fazla ödemeye imkân veren ilk iki dosyadan yüksek olan aylığın tamamı, düşük olan aylığın yarısı,
- Hem eşinden, hem de ana ve/veya babasından ölüm aylığına hak kazananlara, tercihine göre eşinden ya da ana ve/veya babasından bağlanacak aylığı,
- Bu Kanuna göre vazife malûllüğü aylığı almakta iken, tekrar sigortalı olanlardan hem vazife malûllüğüne hem de malûllük aylığına hak kazananlara bu aylıklardan yüksek olanı, aylıkları eşitse yalnızca vazife malûllüğü aylığı, bunlardan hem vazife malûllüğü hem de yaşlılık aylığına hak kazananlara, bu aylıkların her ikisi,
- Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de aylığa hak kazananlara tercih ettiği aylığı bağlanır (SSGSSK m. 54/1-a).

Kısa vadeli sigorta kollarından;

- Sürekli iş göremezlik geliriyle birlikte ölen eşinden dolayı da gelire hak kazanan eşe her iki geliri,
- Ana ve babadan ayrı ayrı gelire hak kazananlara, yüksek olan gelirin tamamı, az olanın yarısı,

[250] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 547.

- Birden fazla çocuğundan gelire hak kazanan ana ve babaya, en fazla ödemeye imkân veren ilk iki dosyadan yüksek olan gelirin tamamı, düşük olan gelirin yarısı,
- Hem eşinden, hem de ana ve/veya babasından ölüm gelirine hak kazananlara, tercihine göre eşinden ya da ana ve/veya babasından bağlanacak geliri,
- Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de gelire hak kazananlara tercih ettiği geliri bağlanır (SSGSSK m. 54/1-b).

Meydana gelen ölüm, iş kazası niteliği taşıyorsa ölüm aylığı için aranan prim ödeme gün sayısı veya sigortalılık süresinin sağlanması şartıyla hak sahiplerine ölüm sigortasından ölüm aylığı; iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından da ölüm geliri bağlanacaktır.[251] Malûllük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malûllüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse bu aylık ve gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısının bağlanacağı hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 54/1-c). SSGSSK m. 54/1-c'de hak sahibi kavramı kullanılmış olup gelir ve aylıkların birleşmesinde ana, baba, eş ve çocuklar arasında ayrım yapılmamıştır.[252] Gelir ve aylıkların eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır (SSGSSK m. 54/1-c).

Sigortalının ikiden fazla gelire ya da ikiden fazla aylığı veya ikiden fazla gelir ve aylığa hak kazanması durumunda sigortalıya sadece iki dosya üzerinden hak tanınır. En fazla ödeme sağlayan iki dosya seçilir ve bunlar üzerinden gelir veya aylık bağlanır. Diğerleri ise işlemden kaldırılır. Ödenmekte olan gelir veya aylıklarda değişiklik olması durumunda işlemden kaldırılan diğer dosyalar tekrar değerlendirmeye alınır (SSGSSK m. 54/2). İkiden fazla çocuğundan gelir veya aylığa hak kazanan ana veya babanın durumu bu hale örnek olarak verilebilir.[253]

---

[251] Nurşen Caniklioğlu - Nuray Kovancı, "5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Ölüm Sigortası Kapsamında Üçüncü Kişilere Rücuunda 'Kast' Şartının İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 28/1 (2022), 482.
[252] Sözer - Saraç, "Sosyal Sigorta Edimlerinde Çokluk", 1491-1492.
[253] Sözer - Saraç, "Sosyal Sigorta Edimlerinde Çokluk", 1492; ayrıca bkz. Ekin, "Gelir ve Aylıkların Birleşmesi", 115 vd.

Bir sigortalıda iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinden birkaçı birleşirse, geçici iş göremezlik ödeneklerinden en yükseği verilir (SSGSSK m. 18/5).

6. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sigortalıya veya Hak Sahiplerine Sağlanacak Yardımlara İlişkin Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 97'de iş kazası, meslek hastalığı, vazife malullüğü ve ölüm hallerinde bağlanması gereken gelir ve aylıkların, hakkın kazanıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde istenmeyen kısmının zamanaşımına uğrayacağı (SSGSSK m. 97/1) ve kısa vadeli sigorta kollarından ve ölüm sigortasından kazanılan diğer hakların, hakkın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içinde istenmezse düşeceği hükme bağlanmıştır (SSGSSK m. 97/3). Buna göre iş kazası, meslek hastalığı ve ölüm hâllerinde bağlanması gereken gelir ve aylıklara hak kazanıldığı tarihten itibaren 5 yıl geçtikten sonra talepte bulunulursa talep tarihinden geriye doğru 5 yıllık kısım ödenir; daha önceki döneme ait kısım ise zamanaşımına uğradığından ödenmez. İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle hak kazanılan; geçici iş göremezlik ödeneği, evlenme ve cenaze ödenekleri hakkın doğumu tarihinden itibaren 5 yıl içinde istenmezse bu hak düşer ve bir daha ödenmez.[254]

Zamanaşımı, hakkın kazanıldığı tarih itibariyle başlarken hak düşürücü süre hakkın doğumu itibariyle başlar. İş göremezlik geliri için hakkın kazanıldığı tarih; geçici iş göremezlik ödeneğinin sona erdiği tarih, geçici iş göremezlik tespit edilemeden sürekli iş göremezlik durumuna girildiyse buna ilişkin sağlık kurulu raporu tarihini takip eden aybaşıdır. Sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanacak gelir bakımından ise sigortalının ölüm tarihini takip eden aybaşıdır. Hakkın doğduğu tarih ise; evlenme ödeneği açısından kız çocuğunun evlendiği tarih, cenaze ödeneği açısından sigortalının ölüm tarihi, iş göremezlik ödeneği açısından rapor ile istirahatli olunan tarihtir.[255]

---

[254] Faruk Yüksel, "İş Kazası, Meslek Hastalığı ve Ölüm Sigortalarından Sağlanan Haklara İlişkin Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 26 (2012), 118-119.
[255] Yüksel, "Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler", 120.

B. Hastalık Sigortasından Sigortalıya Sağlanan Yardımlar

1. Genel Olarak

Hastalık halinde sağlık yardımı ve parasal yardım yapılmaktadır. Ancak parasal yardımlar, 5510 sayılı Yasa'nın kısa vadeli sigorta hükümlerinde düzenlenmişken sağlık yardımları ise genel sağlık sigortası kapsamına girmektedir.[256] Eskiden hastalık sigortası kapsamında olan sağlık yardımlarının genel sağlık sigortası kapsamına alınmasıyla birlikte artık hastalık sigortasından sunulan tek edim geçici iş göremezlik ödeneği olmuştur.[257]

2. Sağlık Yardımları

506 sayılı Kanun'da hastalık halinde sigortalıya sağlanacak parasal yardımlar ile sağlık yardımları "Hastalık Sigortası" başlığı altında birlikte düzenlenmiş olup 5510 sayılı Kanun'da ise sağlık yardımları Üçüncü Kısımda yer alan "Genel Sağlık Sigortası Hükümleri" başlığı altında m. 60 ve devamı maddelerinde hüküm altına alınmıştır.[258] Kurumca sağlanacak sağlık yardımlarına; iş kazası ve meslek hastalığından sağlanacak olan sağlık yardımları açıklanırken değinildiğinden burada ilgili kısma yalnızca atıf yapmakla yetiniyoruz.[259]

3. Geçici İş Göremezlik Ödeneği

Hastalık, geçici iş göremezliğe sebep olduğundan sigortalı bu süre zarfında geçici gelir kaybına uğramaktadır. Kurumca geçici iş göremezlik ödeneği ödenerek sigortalının hastalık nedeniyle çalışamamasından kaynaklanan gelir kayıpları telafi edilmeye çalışılmaktadır. Ancak Kanun'da geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanmak belirli

---

[256] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,*461; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 430; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 280; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 239.
[257] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 430.
[258] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 461.
[259] Bkz. II.B.A.3.a.

koşullara tabi kılınmış olup ödenekten belirli koşulların varlığı halinde sadece hastalanan sigortalı yararlanmaktadır.[260]

a) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinden Yararlanma Koşulları

(1) Sigortalı olma ve hastalanma

Sigortalı işçi ya da kısa vadeli sigorta kollarının uygulama alanına giren sigortalı olarak hastalık sigortasına tabi olunması ve sigortalılık niteliğinin de kaybedilmemiş olması; geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanmanın ilk şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.[261]

İşçi ve işçi konumunda sayılanlar[262], kısmi sigorta kapsamında hastalık sigortasına tabi olanlar, hastalık sigortası kapsamında geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilirler; bu kişiler 5510 sayılı Yasa'nın m. 5/1-b uyarınca aday çırak, çırak, mesleki eğitim gören öğrenciler ile mezkûr Yasa'nın m. 5/1-g uyarınca yurt dışındaki işlerde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileridir.[263] 5510 sayılı Yasa'nın 18. maddesinde, hastalık sigortası kapsamında geçici iş göremezlik ödeneğinden Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 5 inci madde kapsamındaki sigortalıların yararlanacağı hüküm altına alınmış olup anılan maddede bağımsız çalışanlar zikredilmediğinden m. 4/1-b kapsamında çalışanlar geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanamamaktadır. Yine hastalık sigortası açısından 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olan kamu görevlileri de 5510 sayılı Kanun kapsamında hastalık sigortasından yararlanamazlar.[264]

---

[260] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 462.
[261] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 243.
[262] İş sözleşmesine göre çalışıp çalışmadığı noktasında duraksamaya neden olan veyahut iş sözleşmesine göre çalışmadıkları açık olan bazı kişiler Kanunda m. 4/1-a bendine göre sigortalı sayılmışlardır. Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 91; ayrıca bkz. 5510 sK m. 4/2; Kanunda özel hükümle m. 4/1-a bendine tabi sigortalı sayılan kişiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 292 vd.
[263] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 240.
[264] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 431.

Geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanmanın bir diğer koşulu ise sigortalının işgöremez duruma gelmesidir. Sigortalının işini yapmasına engel olmayan rahatsızlık halleri hastalık kavramı dışındadır. Sigortalıya hastalık sigortasından yapılacak yardım; işgöremez duruma düşen sigortalının gelir kayıplarına karşı güvence sağlama amacına yöneliktir. Bu noktada sigortalının tıbbi destek görüp görmemesi önem teşkil etmez [265] Zira hiçbir tıbbi müdahale söz konusu olmasa da hekimce uygun görülen istirahat dönemi de iş göremezliğe sebep olabilecektir.[266]

4857 sayılı İş Kanunu'nun 61. maddesi uyarınca yıllık ücretli izin süresince prim ödeme yükümü devam ettiğinden yıllık izin süresinde sigortalının hastalanması durumunda sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenir.[267]

(2) Geçici iş göremezlik durumunun iki günden fazla sürmesi

Sigortalının iş göremezlik ödeneğinden faydalanabilmesi için iş göremezlik halinin iki günden fazla sürmesi gerekmektedir. Sigortalının istirahat süresi iki veya daha az ise sigortalı geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazanamayacaktır. Zira 5510 sayılı Yasa'nın 18. maddesinde geçici iş göremezliğin üçüncü gününden başlamak üzere her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verileceği hüküm altına alınmıştır.[268] Bu doğrultuda iş göremezlik hali en az üç gün veya daha fazla olmalıdır. Düzenlemenin amacının; sigortalıların sağlık sebeplerine dayalı olarak devamsızlık eğilimlerinin önüne geçilmesi ve Sosyal Güvenlik Kurumunu mali güçlüğe düşürmemek olduğunu söyleyebiliriz.[269] İş kazası ve meslek hastalığında ise hastalık sigortasından farklı olarak geçici iş göremezlik ödeneği ilk günden başlanarak ödenmektedir.[270]

---

[265] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 244-245.
[266] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 242.
[267] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 245.
[268] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 462; Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, 245; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 432; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 243.
[269] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 243.
[270] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 401.

Sigortalının geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilmesi için Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması gerekmektedir (SSGSSK m. 18/1). İstirahat raporlarının sözleşmeli ya da sözleşmesiz sağlık hizmet sunucularında Sağlık Bakanlığınca yetkilendirilen hekimlerce düzenlenmesi şarttır (SSİY m. 39/1). Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 39/2'de, *"Ayaktan tedavilerde sigortalıya tek hekim raporu ile bir defada en çok 10 gün istirahat verilebilir. İstirahat sonrasında kontrol muayenesi raporda belirtilmiş ise toplam süre yirmi günü geçmemek kaydı ile istirahat uzatılabilir. Yirmi günü aşan istirahat raporları sağlık kurulunca verilir. Sağlık kurulunun ilk vereceği istirahat süresi sigortalının tedavi altına alındığı tarihten başlamak üzere altı ayı geçemez. Tedaviye devam edilmesi hâlinde malullük hâlinin önlenebileceği veya önemli oranda azaltılabileceği sağlık kurulu raporu ile tespit edilirse bu süre uzatılır."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSİY m. 39/2). İstirahat raporlarında sigortalının çalışıp çalışamayacağı veya kontrol muayenesinin yapılıp yapılmayacağı hususu belirtilir. İstirahat raporunun bir nüshası işyerlerine ibraz edilmesi için sigortalılara verilmek, bir nüshası Kuruma gönderilmek üzere en az iki nüsha olarak düzenlenir (SSİY m. 39/6).

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 39/5 uyarınca Bakanlıkça yetki tanınan işyeri hekimi bir kerede en fazla 2 gün istirahat verebileceğinden bu durum geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazandırmayacaktır.[271]

(3) Belli bir süre prim bildirilmiş olması

Geçici iş göremezlik ödeneği ödenebilmesi için iş göremezliğin başladığı tarihten önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması gerekmektedir (SSGSSK m. 18/1-b, SSİY m. 40/1-b). 506 sayılı Yasa'da geçici iş göremezlik ödeneğinden faydalanabilmek için geçici iş göremezliğin başladığı tarihten önceki bir yıl içinde en az 120 gün hastalık sigortası primi ödenmiş olması aranırken

[271] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 433.

5510 sayılı Yasa ile sigortalılar lehine bir düzenleme ile 120 gün prim ödenmesi yerine 90 gün kısa vadeli sigorta priminin bildirilmesi öngörülmüştür.[272]

İş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında ödenek verilmesi için prim şartı öngörülmemişken m. 4/1-a ile m. 5 kapsamındaki sigortalılardan hastalık sigortasına tabi olanların hastalık nedeniyle geçici iş göremezlik durumunun ortaya çıkması halinde geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazanabilmeleri için belli bir süre prim bildirilmiş olma şartı getirilmiştir.[273] Bu süre bekleme (staj) süresi olarak adlandırılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, primlerin ödenmiş olması değil ödeneceği hususunda bildirimde bulunulmasıdır.[274] 5510 sayılı Yasa'nın 24. maddesi, *"Kısa vadeli sigorta kolları bakımından; a) Herhangi bir sebeple silâh altına alınan sigortalının askerlikte geçen hizmet süresi, b) Hükümlülükle sonuçlanmayan tutuklulukta geçen süre, c) İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarından geçici iş göremezlik ödeneği alan sigortalının iş göremediği süre, d) Sigortalının greve iştirak etmesi veya işverenin lokavt yapması hallerinde geçen süre, 18 inci maddede belirtilen çalışma sürelerine girmediği gibi, iş göremezliğin başladığı veya hastalığın anlaşıldığı yahut doğumun olduğu tarihten önceki bir yılın hesabında da dikkate alınmaz."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 24).

(4) Kuruma başvuru

Sigortalıya hastalık sigortası kapsamında edim sunulabilmesi için bu durumdan Kurumun haberdar edilmesi gerekmektedir. 5510 sayılı Yasa'da geçici iş göremezlik ödeneğinden faydalanabilmek için talep şartı öngörülmemiş iken Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 40/8 uyarınca geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenebilmesi için ilgili belge ya da bilgilerin Kuruma intikali gerekmektedir.[275]

---

[272] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 81.
[273] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, 245.
[274] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 243.
[275] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 244.

b) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Miktarı ve Ödenmesi

5510 sayılı Yasa'nın m. 18/3 uyarınca hastalık halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde sigortalının 17 nci maddeye göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir (SSGSSK m. 18/3, SSİY m. 40/3). Geçici iş göremezlik ödeneği, iş göremezliğin üçüncü gününden başlayarak her gün için ödenir (SSGSSK m. 18/1-b, SSİY m. 40/1-b).

Geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarının hesaplanması usulü iş kazası ve meslek hastalığı sigortasında olduğu gibidir; sigortalının günlük kazancı esas alınarak ödenek miktarı tespit edilmekte olup günlük kazanç da 5510 sayılı Yasa'nın m. 17 ile mezkûr maddenin yollamasıyla m. 80'e göre belirlenir. Yine iş kazası ve meslek hastalığında olduğu gibi günlük kazanç sınırları hususunda m. 82 hükmü hastalık sigortası kapsamında sağlanan geçici iş göremezlik ödeneği açısından da dikkate alınacaktır.[276]

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 40/8'de, *" Geçici iş göremezlik ödeneğinin, buna ilişkin belge veya bilgilerin Kuruma intikalini takip eden yedi iş günü içinde geçmiş süreler için sigortalıların kendilerine, kanunî temsilcilerine, vekillerine veya sigortalının tanımlı banka hesap numarasına ya da anlaşmalı banka şubelerine ödenmesi hususunda Kurum yetkilidir. Ancak, on günü aşan istirahat sürelerinde ödemeler, asgari on günlük tutar kadar yapılır."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSİY m. 40/8).

Uygulamada çokluk TİS'lerine konan hükümlerle hastalık halinde işe gidememe halinde ücretin tam olarak ödenmesi öngörülebilmektedir. Bu halde istirahatli olduğu sürede sigortalı çalışmasa da işverenden ücretini tam olarak alacağından mükerrer ödeme söz konusu olacaktır. Hem ücret hem de geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanan sigortalıya yapılan geçici iş göremezlik ödeneğinin Kurumca geri alınıp alınmayacağı konusunda Kanun'da herhangi bir açıklık mevcut değilse de Kurumca sağlanan geçici iş göremezlik ödeneğinin geri alınması Sosyal Sigorta Hukukunun koruyucu felsefesine

[276] Bkz. II.B.A.3.b.(1).

aykırı olacaktır.[277] 4857 sayılı Yasa m. 48/2 ile "*Hastalık nedeni ile çalışılmayan günlerde Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından ödenen geçici iş göremezlik ödeneği aylık ücretli işçilerin ücretlerinden mahsup edilir.*" hükmü getirilerek mükerrer ödemenin engellenmeye çalışıldığı görülmektedir.[278] Bu durumda hastalık sebebiyle raporlu olan sigortalı işçinin ücretinden kesinti yapılıp yapılmaması işverenin takdirine bırakılan bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.[279]

Asıl olan geçici iş göremezlik ödeneğinin Sosyal Güvenlik Kurumunca sigortalıya ödenmesidir. Ancak Yasa'da Kurum adına işveren tarafından geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenmesine de imkân tanınmıştır; geçici iş göremezlik ödenekleri, toplu iş sözleşmesi yapılan işyerleri ile kamu idarelerinin işverenleri tarafından Kurumca belirlenen usul ve esaslara göre Kurum adına sigortalılara ödenerek, daha sonra Kurum ile mahsuplaşmak suretiyle tahsil edilebilir (SSGSSK m. 18/6, SSİY m. 40/7).[280]

Diğer taraftan geçici iş göremezlik ödeneğinin Kurum tarafından takibine ilişkin işveren, Kuruma bildirimde bulunmakla yükümlü kılınmıştır; sigortalıların istirahatli olduğu dönemde işyerlerinde çalışıp çalışmadığına dair bildirimin işverenleri tarafından istirahatin sona erdiği aya ait aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin verileceği süre içinde Kurumca belirlenen usule göre elektronik ortamda yapılması zorunludur (SSİY m. 40/9)[281]. Bildirim yükümlülüğünü ihlali halinde anılan maddede idari para cezası da öngörülmüştür (SSİY m. 40/9).

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 40/10'da yapılan değişiklik ile birlikte sigortalının, geçici iş göremezlik ödeneği almasına esas istirahat raporu süresi içinde, sigortalılık hâlinin herhangi bir nedenle sona ermesi hâlinde, sigortalılığın sona erdiği tarihten sonra en fazla onuncu güne kadar geçici iş göremezlik ödeneği ödenecektir (SSİY m. 40/10). Anılan maddede yapılan değişiklik öncesi ise sigortalılık halinin

---

[277] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 436.
[278] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 246.
[279] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 436.
[280] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 246.
[281] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 250.

herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda istirahat süresince geçici iş göremezlik ödeneği ödenmekteydi.[282]

5510 sayılı Yasa m. 18/5, *"Bir sigortalıda iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinden birkaçı birleşirse, geçici iş göremezlik ödeneklerinden en yükseği verilir."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 18/5, SSİY m. 40/5).

c) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Verilmemesi, Geri Alınması veya Azaltılması

Kurumca yapılan yardımlar tek başına sigortalının iyileşmesi için yeterli olmayabileceğinden Kanun'da sigortalıya da birtakım ödevler yüklenmiş; belirli yaptırımlarla sigortalıya yüklenen görevlerin yerine getirilmesi güçlendirilmeye çalışılmıştır. Öngörülen yaptırımlar hastalığın artması, uzaması ve dolayısıyla Kurumca gereksiz yere sigorta yardımı yapılmasının önlenmesine hizmet etmektedir.[283]

Hastalık sigortası kapsamında ödenen geçici iş göremezlik ödeneği bazı durumlarda miktar olarak eksiltilebileceği gibi bazı durumlarda ödeneğin geri alınması da söz konusu olabilmektedir. Sigortalıya Kurumca yapılacak olan parasal yardımlar, sigortalının kendi kusurlu davranışlarından etkilenmektedir.[284] Sigortalının geçici iş göremezlik durumu yaratacak bir davranışta bulunmasının önüne geçilmesi amacıyla yaptırım niteliğinde hükümler öngörülmüştür. Ancak bu noktada sigortalının her davranışı değil, kasıtlı ya da belirli bir ağırlığa ulaşmış davranışları, sigortalının belirli yaptırımlarla karşılaşmasına sebep olacaktır.[285]

5510 sayılı Yasa m. 22 uyarınca geçici iş göremezlik ödeneğinin; ceza sorumluluğu olmayanlar ile kabul edilebilir bir mazereti olanlar hariç, sigortalının hastalık nedeniyle hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaması sonucu tedavi süresinin uzamasına veya iş göremezlik oranının artmasına, malûl kalmasına neden olması halinde, uzayan

[282] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 464.
[283] Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 292.
[284] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 466.
[285] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 89.

tedavi süresi veya artan iş göremezlik oranı esas alınarak dörtte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-a, SSİY m. 44/1-a).

Geçici iş göremezlik ödeneğinin, ağır kusuru yüzünden hastalanan sigortalının kusur derecesi esas alınarak üçte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-b, SSİY m. 44/1-b)[286].

5510 sayılı Yasa'nın 22. maddesinin birinci fıkrasının c bendinde, kasdi bir hareketi yüzünden hastalanan veya Kurumun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya, geçici iş göremezlik ödeneğinin yarısının ödeneceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 22/1-c, SSİY m. 44/1-c).

Sigortalının tam olarak iyileşmeden çalışması, rahatsızlığın tekrarlamasına dolayısıyla iş göremezlik halinin uzamasına sebebiyet vereceğinden sigortalının sağlığına tam olarak kavuşmadan işe dönmesini engelleyici nitelikte hüküm de sevk edilmiştir.[287] Tedavi gördüğü hekimden, tedavinin sona erdiğine ve çalışabilir olduğuna dair belge almaksızın çalışan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenmez, ödenmiş olanlar da yersiz yapılan ödeme tarihinden itibaren 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır (SSGSSK m. 22/1-d, SSİY m. 44/1-ç).[288]

---

[286] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 44/2, *"Bu maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında; sigortalının, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kurallara uymaması, tehlikeli olduğu veya hastalığa sebep olacağı bilinen bir hareketi yapması, yetkili kimseler tarafından verilen emirlere aykırı hareket etmesi, açıkça izne dayanmadığı gibi, hiçbir gereği veya yararı bulunmayan bir işi bilerek yapması ve yapılması gerekli bir hareketi savsaması, ağır kusuruna esas tutulur."* hükmünü içermektedir.
[287] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 89.
[288] Ancak SSİY m. 44/3'te raporda, istirahat süresi sonunda çalışır kararı varsa ayrıca çalışabilir belgesinin aranmayacağı düzenlenmiştir.

C. Analık Sigortasından Sağlanan Yardımlar ve Koşulları

1. Genel Olarak

5510 sayılı Yasa'nın 15. maddesinde analık hali; m. 4/1-a ve b bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m. 15/2). Bu rahatsızlık ve engellilik hali geçici bir süre iş göremezliğe sebep olacağından bu süreçte yaşanacak olan gelir kaybı veya gider artışının karşılanması amacıyla analık sigortası kapsamında parasal yardımlar öngörülmüştür.[289]

2. Analık Sigortası Yardımları

5510 sayılı Kanun kapsamında analık sigortasından sağlanan yardımlar: sağlık yardımları, emzirme ödeneği ve geçici iş göremezlik ödeneğidir. Geçici iş göremezlik ödeneği ile emzirme ödeneği Kanun'un kısa vadeli sigorta hükümleri kapsamında düzenlenmiştir (SSGSSK m. 16).[290]

a) Sağlık Yardımları

Analık nedeniyle sağlanacak sağlık yardımları, Genel Sağlık Sigortası kapsamında yapılacak olup analık sebebiyle ayakta veya yatarak; hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, doğum, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi, rahim tahliyesi, tıbbî sterilizasyon ve acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu

---

[289] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 441.
[290] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 475.

sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler Kurumca sağlanır (SSGSSK m. 63/1-c).[291]

Kurumca sağlanacak sağlık yardımlarına; iş kazası ve meslek hastalığından sağlanacak olan sağlık yardımları açıklanırken değinildiğinden burada ilgili kısma yalnızca atıf yapmakla yetiniyoruz.[292]

b) Emzirme Ödeneği

5510 sayılı Yasa m. 16/3'te, *"Analık sigortasından sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılardan; kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadına ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşine, her çocuk için yaşaması şartıyla doğum tarihinde geçerli olan ve Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden emzirme ödeneği verilir."* hükmüne yer verilmiştir (SSGSSK m. 16/3). 2020 yılı için bu rakam 202,00 TL, 2021 yılı için 232,00 TL, 2022 yılı için 316 TL, 2023 yılı için 520,00 TL ve 2024 yılı için 857,00 TL olarak belirlenmiştir.[293]

Emzirme ödeneği, her çocuk için yaşaması şartıyla tek bir defaya mahsus yapılan bir yardım olup bu ödenekten analık sigortası kapsamına giren herkes yararlanabilmektedir.[294]

c) Geçici İş Göremezlik Ödeneği

Gebelik ve doğum nedeniyle kadın çalışamayacağı için analık hali de geçici iş göremezlik durumu yaratır. Analık hali nedeniyle ortaya çıkan bu iş göremezlik

[291] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 256.
[292] Bkz. II.B.A.3.a.
[293] SGK, "Emzirme Ödeneği", https://www.sgk.gov.tr/, (Erişim 14.01.2024).
[294] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 445.

süresince de geçici iş göremezlik ödeneği ödenir.[295] Geçici iş göremezlik ödeneği ile analık hali nedeniyle ortaya çıkan geçici iş göremezlik süresince uğranılacak gelir kayıplarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.[296]

5510 sayılı Yasa'nın m. 18 uyarınca, Kanun'un m. 4/1-a ve b, 1, 2, 4 kapsamındaki sigortalıların analığı halinde doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilâve edilerek çalışmadığı her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir (SSGSSK m. 18/1-c). Bu doğrultuda geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilecekleri; iş sözleşmesi ile çalışanlar, köy ve mahalle muhtarları, ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olan veya gelir vergisinden muaf olup esnaf ve sanatkârlar siciline kayıtlı olan veya tarımsal faaliyette bulunan bağımsız çalışanlar olarak sıralayabiliriz.[297]

Sigortalı kadın, erken doğum yapmışsa doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılamayacak süreler ile isteği ve hekimin onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için de geçici iş göremezlik ödeneği ödenecektir (SSGSSK m. 18/1-d). Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 40'ta sigortalı kadının isteği ve hekimin onayı ile doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışılması hâlinde, sigortalının bu sürede çalışmamış olması şartı ile doğum öncesinde kullanılmayan sürenin beş haftaya, çoğul gebelik hâlinde yedi haftaya kadar olan kısmından doğum sonrasına ilave edilen her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verileceği düzenlenmiştir (SSİY m. 40/1-c).

4857 sayılı İş Kanunu'nun 74. maddesinde üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen eşlerden birine veya evlat edinene çocuğun aileye fiilen teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta analık hâli izni kullandırılacağı düzenlenmiştir (4857 sK m. 74/1). 5510 sayılı Yasa m. 18/1-c hükmü de göz önüne alındığında, üç yaşını doldurmamış çocuğu

---

[295] Şahin Emir, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Analık,* 365.
[296] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 364; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 382; Mahmut Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar* (Ankara: Olgaç Yayıncılık, 1977), 575.
[297] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 478.

evlat edinen kadın sigortalıya da çocuğun fiilen kadına veya aileye teslim edildiği tarihten itibaren sekiz haftalık bir süre için geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi yerinde olacaktır.[298]

Geçici iş göremezlik ödeneğinin oranı tüm kısa vadeli sigorta kolları açısından ortak belirlenmiştir; geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde 17 nci maddeye göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir (SSGSSK m. 18/3, SSİY m. 40/3).[299] İş göremezlik ödeneğinin hesaplanma şekli, günlük kazancın belirlenmesi, günlük kazançlarda dikkate alınacak sınırlar iş kazası ve meslek hastalığında olduğu gibidir.[300] Bu nedenle tekrara düşmemek adına burada ilgili kısma atıf yapmakla yetiniyoruz.[301]

d) Yarım Çalışma Ödeneği

Kadın işçinin psikolojik ve bedensel olarak değişime maruz kaldığı özel bir dönemi ifade eden doğum ve lohusalık döneminde, anne ve bebek ilişkisinin sağlıklı olarak kurulabilmesi için kadın işçinin belirli bir süre çalışmaması gerekir. Bu doğrultuda 4857 sayılı İş Kanunu m. 74 uyarınca kadın işçinin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta çalıştırılması yasaktır (4857 sK m. 74/1). Çalıştırma yasağına ek olarak kadın ve erkek işçi ile üç yaşından küçük çocuğu evlat edinenlere, 6663 sayılı Kanunla İş Kanunu'nun 74. maddesinde yapılan değişiklik ile yeni haklar tanındığı görülmektedir.[302]

4857 sayılı Yasa'nın 74. maddesinin ikinci fıkrasında (6663 sK m. 22 ile değişik) doğum sonrası analık hâli izninin bitiminden itibaren çocuğunun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla ve çocuğun hayatta olması kaydıyla kadın işçi ile üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçilere istekleri hâlinde birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, sonraki doğumlarda ise yüz seksen

[298] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 446.
[299] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 84.
[300] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 479.
[301] Bkz. II.B.A.3.b.(1).
[302] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 446-447.

gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verileceği hüküm altına alınmıştır (4857 sK m. 74/2). Çoğul doğum hâlinde bu sürelere otuzar gün eklenir. Çocuğun engelli doğması hâlinde bu süre üç yüz altmış gün olarak uygulanır (4857 sK m. 74/2). Anılan süreler, işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre hekim raporu ile belirtilerek doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir (4857 sK m. 74/3).

6663 sayılı Kanun m. 20 ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na[303] eklenen ek madde 5'te 4857 sayılı Kanun m. 74/2 uyarınca haftalık çalışma süresinin yarısı kadar verilen ücretsiz izin süresince doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği verileceği hüküm altına alınmıştır (4447 sK m. 5/1).[304] Kadın işçi haftalık çalışma süresinin yarısı kadar çalışacağından yarım ücret alır, geri kalan kısım ise Sosyal Güvenlik Kurumunca yarım çalışma ödeneği verilerek karşılanır.[305]

e) Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Ödenmemesi, İndirilmesi veya Geri Alınması

Ceza sorumluluğu olmayanlar ile kabul edilebilir bir mazereti olanlar hariç, sigortalının analık nedeniyle hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaması sonucu tedavi süresinin uzamasına veya iş göremezlik oranının artmasına, malûl kalmasına neden olması halinde, uzayan tedavi süresi veya artan iş göremezlik oranı esas alınarak geçici iş göremezlik ödeneğinin dörtte birine kadarı Kurumca eksiltilir (SSGSSK m. 22/1-a, SSİY m. 44/1-a).

---

[303] İşsizlik Sigortası Kanunu, (İşsizlikSK), *Resmî Gazete*, 23810 (08.09.1999), Kanun No. 4447.

[304] 4447 sayılı İşsizlikSK Ek Madde 5'te, *"...Ödenek süresi, 4857 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinde belirtilen haftalık çalışma süresinin yarısı kadardır. Yarım çalışma ödeneği, çalışılan aya ait aylık prim ve hizmet belgesinin ilişkin olduğu aydan sonraki ikinci ay içinde Fondan aylık olarak ödenir. Doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneğinin günlük miktarı, günlük asgari ücretin brüt tutarı kadardır. Bu madde hükümlerinden yararlanılabilmesi için işçinin adına doğum veya evlat edinme tarihinden önceki son üç yılda en az 600 gün işsizlik sigortası primi bildirilmiş olması, 4857 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinde belirtilen haftalık çalışma süresinin yarısı kadar fiilen çalışılması ve doğum ve evlat edinme sonrası analık hâli izninin bittiği tarihten itibaren 30 gün içinde Kuruma doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma belgesi ile başvuruda bulunulması gerekir. Mücbir sebepler dışında, başvuruda gecikilen süre doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği almaya hak kazanılan toplam süreden düşülerek ödeme yapılır. Bu ödemeler damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz. Geçici işgöremezlik ödeneği almaya hak kazananlara, bu durumlarının devamı süresince doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği ödenmez. İşverenin hatalı bilgi ve belge vermesi nedeniyle yapılan yersiz ödemeler kanuni faiziyle birlikte işverenden tahsil edilir. Bu madde hükümleri 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamındaki sandıkların statülerine tabi personel için de uygulanır..."* düzenlemesine yer verilmiştir.

[305] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 255.

5510 sayılı Yasa m. 22/1-d bendinde, tedavi gördüğü hekimden, tedavinin sona erdiğine ve çalışabilir olduğuna dair belge almaksızın çalışan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenmeyeceği, ödenmiş olanların da yersiz yapılan ödeme tarihinden itibaren 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınacağı hüküm altına alınmıştır. (SSGSSK m. 22/1-d, SSİY m. 44/1-ç). Ancak sigortalılara ait raporda, istirahat süresi sonunda çalışır kararı varsa ayrıca çalışabilir belgesi aranmamaktadır. Geçici iş göremezlik ödeneği ödenirken sigortalının istirahatli olduğu devrede çalışmadığının işveren veya bağımsız çalışanlar tarafından beyan ve belgelenmesi gerekir (SSİY m. 44/3).

3. Analık Sigortası Yardımlarından Yararlanma Koşulları

a) Analık Durumunun Ortaya Çıkması

Analık sigortası kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanabilmek için öncelikle analık hali ortaya çıkmalıdır.[306] Analık hali 5510 sayılı Yasa'nın 15. maddesinde, *"4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri"* olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m. 15/2). Anılan maddeye göre analık hali içerisinde; gebelik, doğum ve lohusalık dönemlerini barındırmaktadır.[307]

Analık sigortasından sağlanan yardımlardan faydalanabilme noktasında doğumun; erken veya süresinde, normal ya da sezaryen olup olmaması, tüp bebek yöntemiyle gerçekleşmesi önem teşkil etmez. Bebeğin ölü olarak doğması da yalnızca annenin emzirme ödeneğinden yoksun kalmasına sebep olur; annenin geçici iş göremezlik ödeneğinden faydalanmasına engel teşkil etmez. Dikkat edilmesi gereken nokta bebeğin

---

[306] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 257.
[307] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 442; Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 363.

biyolojik anneden olması gerektiğidir. Evlat edinme halinde evlat edinen anne de analık sigortası hükümlerinden faydalanabilecektir.[308] Evlat edinme halinde evlat edinen anneye de analık sigortasından hak sağlanması, 6663 sayılı Kanun'un[309] getirmiş olduğu bir yeniliktir.[310]

Hamile sigortalı, bebeğini işyerinde meydana gelen bir kaza sonucu düşürürse analık sigortasına mı yoksa iş kazası sigortasına mı ilişkin hükümlerin uygulanacağı sorunu gündeme gelebilir. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası, sigortalılara daha fazla güvence sağladığından analık sigortası hükümleri yerine iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına ilişkin hükümlerin devreye sokulması Sosyal Sigorta Hukuku mantığına ve amacına daha uygun düşecektir.[311]

b) Yararlanma Hakkına Sahip Olanlar

Sigortalı kadın, sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşi, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadın ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşi, 5510 sayılı Yasa'nın 15. maddesine göre analık sigortasından sağlanan yardımlardan faydalanma hakkına sahiptir (SSGSSK m. 15/2). Sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin analık sigortası kapsamındaki yardımlardan yararlanabilmesi için eşler arasında resmi nikâh bulunmalıdır. Bu noktada imam nikâhlı ya da uzun süreli birliktelik yaşayan sigortalı olmayan kadın analık sigortası hükümlerinden yararlanamayacaktır.[312]

Ana sigortalı ise gebeliğin evlilik birliği içerisinde gerçekleşmesi gerekmez ancak erkeğin sigortasından yararlanacak olan sigortasız kadın için aynı şey geçerli olmayacaktır. Sigortasız kadının erkeğin sigortasından faydalanabilmesi, evlilik birliği içerisinde olmalarına ya da sonradan evlilik birliği kurmalarına bağlıdır. Aynı

---

[308] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 250.
[309] Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, *Resmî Gazete,* 29620 (29.01.2016), Kanun No. 6663.
[310] Pelin Tuaç, "Analık Hâlinde İş ve Sosyal Güvenlik Hukukundan Doğan Haklar - 6663 Sayılı Kanun ile Getirilen Yenilikler-", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi* 32/1 (Temmuz 2017), 205.
[311] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 442.
[312] Tuaç, "Analık Hâlinde İş ve Sosyal Güvenlik Hukukundan Doğan Haklar", 205.

doğrultuda gebelik esnasında boşanma nedeniyle evlilik birliğine son verilirse sigortalı olmayan kadın analık sigortası kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanamayacak ve sosyal korumasız kalacaktır.[313]

Kural olarak sigorta ilişkisinin devamı süresinde analık sigortası kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanılabilir. Ancak istisnaen sigortalılık ilişkisi sona erse de belirli koşullarla emzirme ödeneğinden yararlanılabilmektedir.[314] 5510 sayılı Yasa m. 16/5'te *"Emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılardan sigortalılığı sona erenlerin, bu tarihten başlamak üzere üçyüz gün içinde çocukları doğarsa, sigortalı kadın veya eşi analık sigortası haklarından yararlanacak sigortalı erkek, doğum tarihinden önceki onbeş ay içinde en az 120 gün prim ödenmiş olması şartıyla emzirme ödeneğinden faydalandırılır."* hükmüne yer verilmiştir (SSGSSK m. 16/5).

c) Belirli Bir Süre Prim Ödenmiş Olması

Ödenecek olan prim; analık sigortası kapsamında sağlanacak olan yardımlardan faydalanacak kişiye, doğumun gerçekleştiği tarihe ve sağlanacak yardımın niteliğine göre değişkenlik göstermektedir.[315]

Emzirme ödeneğinden yararlanılabilmesi için 5510 sayılı Kanun'un m. 4/1-a bendi kapsamında olan sigortalı kadın veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş olmalıdır (SSGSSK m. 16/4-a). Bağımsız çalışanlar yönünden ise anılan maddenin 4. fıkrasının b bendi uyarınca doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi yatırılmış ve genel sağlık sigortası primi dâhil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması gerekmektedir (SSGSSK m. 16/4-b).

[313] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 283.
[314] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 257.
[315] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 443; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 258.

Analık sigortası kapsamında sağlanan geçici iş göremezlik ödeneğinden sigortalının yararlanabilmesi için 5510 sayılı Yasa m. 4/1-a kapsamında çalışan sigortalı kadın için doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olmalıdır (SSGSSK m. 18/1-c, SSİY m. 40/1-c). Kanun'un m. 4/1-b kapsamında çalışan sigortalılar açısından ise doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi yatırılmalıdır. Ayrıca genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması da şarttır (SSGSSK m.18/2, SSİY m. 40/2). Geçici iş göremezlik ödeneği yalnızca sigortalı kadına verilir. Zira sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşi, çalışmadığından gelir kaybına uğramamaktadır.[316]

d) Kuruma Başvuru

Analık sigortası kapsamında sağlanan yardımlardan faydalanabilmek için Kuruma başvuruda bulunmak gerekmektedir. Zira Kurumun edim sunması isteme bağlıdır.[317] Ancak emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalıların ödeneklerini almaları için Kuruma talep dilekçesi verme şartı uygulamada kaldırılmıştır. Emzirme ödeneği, sistemde görülen emzirme ödeneği raporuna istinaden otomatik olarak ödenmektedir.[318]

[316] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 444.
[317] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 254.
[318] SGK, "Emzirme Ödeneği", https://www.sgk.gov.tr/, (Erişim 14.01.2024).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA KARŞI SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak Kurumun Rücu Hakkı

Bireylerin sahip olduğu sosyal güvenlik hakkı ve sosyal devlet anlayışı; iş kazası ve meslek hastalığına maruz kalan sigortalıya sağlık ve parasal yardımların yapılmasını gerekli kılar.[319] İş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumunca yapılan bu yardımlar, Kurumun malvarlığında eksilmeye yol açtığından yapılan sağlık ve parasal yardımların karşılığı, iş kazası ve meslek hastalığının meydana gelmesinde sorumluluğu bulunan işveren ya da üçüncü kişilerden rücu davası kanalıyla geri istenmektedir.[320]

Sigortalının meslek hastalığı sayılmayacak şekilde başka birinin eylemi neticesinde hastalanması halinde hastalık sigortası kapsamında sigortalıya gerekli yardımlar yapılacak ancak hastalığa sebep olarak Kurumun yapmak durumunda kaldığı ödemeler için de işveren ya da üçüncü kişilere başvurulabilecektir.[321] Üçüncü kişilerin de sigortalıyı zarara uğratacak davranışlardan kaçınmak suretiyle sigortalıyı koruma yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün ihlali üçüncü kişilerin rücu davası ile karşılaşmalarına sebebiyet verecektir.[322]

---

[319] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 235.
[320] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 165; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 411; Saymen - Ekonomi, *Sosyal Sigortalar Tatbikatı*, 128; Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar*, 349; Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, 237; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 434; Orhan Ersun Civan, "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davaları", *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 2015 Yılı Toplantıları, İstanbul Barosu Yayınları*, (2016), 87; Sami Narter, *İş Kazası ve Meslek Hastalığında Hukuki ve Cezai Sorumluluk* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 1265; S. Özlem Hatiboğlu, "Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Olup Olmadığı Sorunu", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 21 (2011), 245; Gülsüm Tatar, "Sosyal Güvenlik Hukukunda Müteselsil Sorumluluk", *Çalışma ve Toplum Dergisi* 4/55 (01 Ocak 2017), 2138; Resul Aslanköylü, "Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Kurumun Gelir Artışlarını İsteyip İsteyemeyeceği ve 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkının Hukuksal Temeli", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 4/16 (2007), 1408.
[321] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 253.
[322] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 202.

Çalışmamızın konusunu üçüncü kişinin SGK'ya karşı sorumluluğu oluşturduğundan ilerleyen kısımda Kurumun rücu hakkı yalnızca üçüncü kişiler açısından 5510 sayılı Kanun kapsamında ele alınacaktır. Ancak üçüncü kişinin kısa vadeli sigorta kollarında Kuruma karşı sorumluluğunun kapsam ve koşullarının daha anlaşılır şekilde ortaya konulabilmesinin öncelikle Kurumun rücu hakkına akabinde işverenin Kuruma karşı sorumluluğuna da kısaca değinilmesini gerekli kıldığı kanaatindeyiz.

Kurumun rücu hakkına ilişkin olarak 5510 sayılı Kanun'un;

- 14. maddesinde meslek hastalığını süresinde bildirmeyen işverenin sorumluluğu,[323]
- 21. maddesinde iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu,[324]
- 23. maddesinde süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan işverenin sorumluluğu,[325]

---

[323] 5510 sayılı Yasa m. 14/4, *"Meslek hastalığının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;*
a) (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından, sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından,
b) (b) bendi kapsamındaki sigortalı bakımından ise kendisi tarafından,
bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen veya yazılı olarak bildirilen hususları kasten eksik ya da yanlış bildiren işverene veya 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalıya, Kurumca bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödenekleri rücû edilir." hükmünü içermektedir.

[324] 5510 sayılı Yasa m. 21, *"İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.*
İş kazasının, 13 üncü maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sürede işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca işverenden tahsil edilir.
Çalışma mevzuatında sağlık raporu alınması gerektiği belirtilen işlerde, böyle bir rapora dayanılmaksızın veya eldeki rapora aykırı olarak bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılan sigortalının, bu işe girmeden önce var olduğu tespit edilen veya bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı nedeniyle, Kurumca sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği işverene ödettirilir.
İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücû edilir…" hükmünü amirdir.

- 76. maddesinde[326] ise genel sağlık sigortası kapsamında işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu hüküm altına alınmıştır.[327] Ayrıca 5510 sayılı Kanun m.39 uyarınca üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir (SSGSSK m. 39/1).

---

[325] 5510 sayılı Yasa m. 23, *"Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir.*
Yukarıdaki fıkrada belirtilen hallerde, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirilir.
4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduğu halde, 8 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen süre içerisinde bildirimde bulunmayanlara, bildirimde bulunulmayan sürede meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenmez." hükmünü amirdir.
[326] 5510 sayılı Yasa m. 76, *"İşveren, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan genel sağlık sigortalısına sağlık durumunun gerektirdiği sağlık hizmetlerini derhal sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla işveren tarafından yapılan ve belgelere dayanan sağlık hizmeti giderleri ve 65 inci madde hükümlerine göre yapılacak masraflar Kurum tarafından karşılanır.*
Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesindeki ihmalinden veya gecikmesinden dolayı, genel sağlık sigortalısının tedavi süresinin uzamasına veya malûl kalmasına veya malûllük derecesinin artmasına sebep olan işveren, Kurumun bu nedenle yaptığı her türlü sağlık hizmeti giderini ödemekle yükümlüdür.
İlgili kanunları gereğince sağlık raporu alınması gerektiği halde sağlık raporuna dayanmaksızın veya alınan raporlarda söz konusu işte çalışması tıbbî yönden elverişli olmadığı belirtildiği halde genel sağlık sigortalısını çalıştıran işverenlere, bu nedenle Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir. Sağlık kurulu raporu ile belli bir işte çalışamayacağı belgelenen 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki kişiler bu işte çalıştırılamaz. Bu kişileri çalıştıran işverenler, genel sağlık sigortalısının aynı hastalık sebebiyle Kurumca yapılan masraflarını ödemekle yükümlüdür. Tedavinin sona erdiğine ve çalışılabilir durumda olduğuna dair Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından belge almaksızın başka işte çalışan genel sağlık sigortalısının aynı hastalığı sebebiyle yapılan tedavi masrafları ise kendisinden alınır.
İş kazası ile meslek hastalığı, işverenin kastı veya genel sağlık sigortalısının iş sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri işverene tazmin ettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.
Genel sağlık sigortalısına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere kastı veya suç sayılır bir hareketi veya ilgili kanunlarla verilmiş bir görevi yapmaması ya da ihmali nedeniyle Kurumun sağlık hizmeti sağlamasına veya bu kişilerin tedavi süresinin uzamasına sebep olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere, Kurumun yaptığı sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir." hükmünü amirdir.
[327] Özgür Oğuz, "İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Kurumun İşverene Rücu Hakkı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 140 (2019), 394-395.

B. Kurumun İşverene Rücu Hakkı

1. Genel Olarak

Kurumun rücu hakkı, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık hali ile işverenin Kanun'da öngörülen yükümlülüklerinin ihlali halinde söz konusu olmaktadır.[328] 5510 sayılı Kanun m. 21'de genel hukuk ilkelerinden farklı bir hukuksal temele dayanan, sosyal sigortalar hukukuna özgü sorumluluk esası benimsenmiştir. Sorumluluğun temeli, ilgili mevzuat ve emredici hükümlerle işverenler yönünden öngörülen yükümlülüklere dayanmaktadır. Zira bu yükümlülüklerin ihlali halinde işverenin Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı sorumluluğu gündeme gelecektir.[329] Kurumun zararlandırıcı sigorta olayı nedeniyle yapmış olduğu yardımların karşılığını işverenden talep etmesi; işverenlerin bu noktada daha fazla önlem almasına ve Kurumun da yersiz masraf yapmasının önüne geçilmesine hizmet etmektedir.[330] İşveren kavramı 5510 sayılı Yasa'da, *"4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır (SSGSSK m.12/1).

İşverenin Kuruma karşı sorumluluğunun doğabilmesi için 5510 sayılı Yasa m. 21/1'de hüküm altına alınan durumlardan birinin gerçekleşmiş olması gerekir; m. 21/1'de işverenin kusurlu davranışı temel alınmaktadır.[331] Bu anlamda işverenin Kuruma karşı sorumluluğu belirli eylem ve davranışlarla sınırlanmıştır.[332] Anılan madde uyarınca iş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı

---

[328] Emel Turan, *Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Rücu Davaları* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 3.
[329] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 434.
[330] Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", 78.
[331] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 416; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 439; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 235.
[332] Turan, *Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Rücu Davaları,* 52.

olmak üzere, Kurumca işverene rücu edilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır (SSGSSK m. 21/1). İşverenin sigortalıyı koruma borcunun ihlalinin sonucunu teşkil eden mezkûr düzenleme uyarınca Kurumun sigortalıya sunmuş olduğu edimler işverenden istenebilecektir. Bunun için gereken şartlar ise; iş kazası ve meslek hastalığının ortaya çıkması, tehlikenin işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir davranışının sonucu olarak meydana gelmesidir.[333]

İşverenin kastı; işverenin hukuka aykırı bir fiili işlemekte olduğunu bilmesi ve bu fiili isteyerek işlemesi manasına gelmektedir.[334] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 45/1'de de kast; *"iş kazası veya meslek hastalığına, işverenin bilerek ve isteyerek, hukuka aykırı eylemiyle neden olması hâli"* olarak tanımlanmıştır. İşverenin eylemi hukuka aykırı olmamakla birlikte, yaptığı hareketin hukuka aykırı sonuç doğurabileceğini bilmesi, ihmali veya ağır ihmali sorumluluğunu kaldırmaz (SSİY m. 45/1). İşverenin eylemi bilerek yapması yeterli olup sonucunu isteyip istememesi bu noktada önem teşkil etmez. Zira maddede yalnızca "kast" kavramına yer verilmiş olup doğrudan kast - olası kast ayrımı söz konusu edilmemiştir.[335]

İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı dışında sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse de işverenin sorumluluğu gündeme gelecektir. Maddede sözü geçen "sigortalıların sağlığı ve iş güvenliği mevzuatı" geniş bir anlama ve kapsama sahiptir.[336] İş sağlığı ve güvenliği mevzuatındaki hükümlerin geniş bir kapsama sahip olması da işverenin sorumluluğunun sınırlarını çizme noktasında güçlük yaratmaktadır.[337] SSİY m. 45/2'de mevzuat; yasal olarak yürürlüğe konulmuş ve yürürlüğünü muhafaza eden, sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği alanında, yasa koyucu ile yasa koyucunun yürütme veya idareye verdiği yetki sonucu, bu organlarca kabul edilen genel, objektif kural veya hükümlerin

---

[333] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 162.
[334] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*; ayrıntılı bilgi için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 574 vd.
[335] Emin Ataş - Pelin Tuaç Yılmaz, "İş Kazalarında İşverenin Sorumluluğu: Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Bir Değerlendirme", *Sosyal Güvenlik Dergisi* 12/2 (2022), 311.
[336] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 440-441.
[337] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 236.

tümü olarak ifade edilmiştir (SSİY m. 45/2). İşveren, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında gösterdiği kusurun her derecesinden sorumlu olacaktır.[338] İşverenin yalnızca Yasa'nın öngördüğü önlemleri alıp almadığı değil, emeğinden faydalandığı işçileri karşılaşabilecekleri bütün risklere karşı gerekli tüm önlemleri alıp almadığının kontrolü gereklidir. Bu bağlamda işverenin işletmesindeki faaliyeti kapsamında bilincinde olduğu ve bilincinde olması beklenen her türlü tehlikeden sorumluluğu söz konusu olmalıdır.[339]

5510 sayılı Kanun m. 21'de işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin dikkate alınacağı hüküm altına alınmış olup SSİY m. 45/3'te kaçınılmazlık, *"olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumu"* olarak tanımlanmıştır.[340] İşveren alınması gerekli herhangi bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez (SSİY m. 45/3). Teknik düzey dikkate alınarak önlenmesi imkânsız zararlar kaçınılmazlık sonucu kabul edilmektedir.[341] İşverenin; kaçınılmazlık durumunda sorumlu tutulmaması için gerekli bütün önlemleri almış olmasına rağmen iş kazasının meydana gelmesini engelleyememiş olması gerekmektedir.[342] Burada gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayan işverenin

---

[338] İştar Cengiz, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 34 (Nisan 2018), 134; Müjdat Şakar, "İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sebebiyle Sosyal Sigortaların İşverene Rücuunda Kusur Şartının Sınırlanması Sorunu", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 2 (Haziran 2006), 132.

[339] Ali Güzel - Deniz Ugan Çatalkaya, "İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları", *Çalışma ve Toplum Dergisi* 34 (Mart 2012), 181.

[340] Kaçınılmazlık aşağıda "Üçüncü Kişinin Sorumluluğunun Saptanması" başlığı altında daha kapsamlı olarak ele alınmış olup ayrıntılı bilgi için bkz. III.B.J.3.a).

[341] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 539; Hakan Keser, "İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığı Dolayısı ile Kurumun Yaptığı Harcamalardan Sorumlu Olmasının Koşulları ve Kaçınılmazlık", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 2 (2006), 141.

[342] A. Can Tuncay, "Kurumun İşverene Rücuu-Olayda Kaçınılmazlık Durumu", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 4 (2006), 185; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 442; konuya ilişkin bir Yargıtay kararına göre, *"...Kaçınılmazlık olgusunda ise işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geçerli mevzuat hükümleri çerçevesinde, doğabilecek olası zararlı sonuçların önlenmesi yönünde, duruma ve koşullara göre ilgililerden beklenebilecek tüm özenli ve dikkatli çabaya karşın sigortalıyı bedence veya ruhça arızaya uğratan iş kazasının meydana gelmesi durumunda söz edilebilir. Günümüz teknolojisinde bir takım olayların sonuçlarının kısmen kaçınılmazlık/kötü rastlantılarla açıklanması, alınabilecek önlemler düşünüldüğünde olanaksızdır. Kaçınılmazlık/kötü rastlantı olarak adlandırılan olguların bir çoğunun temelinde insan yanılgı ve savsamaları, özen eksikliği bulunduğu bir gerçektir. Unutulmamalıdır ki, her birey, zararlı sonuçların önlenmesi için durum ve koşulların kendisine yüklediği özen ve dikkat yükümünü göstermek zorundadır. Öngörülebilir sonuçlar karşısında kaçınılmazlık/kötü rastlantı yönünde değerlendirme yapılamaz..."*, Yargıtay 10. HD., 22.11.2021 T., 2021/7031 E., 2021/14636 K.,; *"insan yaşamının kutsallığı çevresinde işverenin, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için*

mücbir sebebe dayanarak illiyet bağının kesildiğini ileri sürmesine mani olunmak istenmiştir.[343] Kaçınılmazlık gibi kötü tesadüf ya da teknik arıza, araç ve gereçlerdeki imalat hatalarından dolayı işveren sorumlu değildir. Ayrıca taraflara kusur yüklenemeyen salt işin tehlikesinden kaynaklanan zararlandırıcı olaylarda da işverenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.[344]

İşverenin Kuruma karşı sorumluluğunun kapsamına Kurumca sigortalı ya da hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamına göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı girmektedir.[345] Kurum; sigortalı ya da hak sahiplerinin işverenden veya üçüncü kişilerden talep edebileceği miktardan daha fazlasını isteyemez. Böylece 5510 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin 1'inci ve 4'üncü fıkralarında yer alan düzenleme uyarınca Kurumun rücu hakkı; sigortalı ya da hak sahiplerinin işveren veya üçüncü

---

gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu...işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler, işverenler alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya bulundukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumluluklar konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Anılan madde ile, işverenlere, işçi sağlığı ve iş güvenliği kavramından kapsamlı olarak, her türlü önlemi almak yanında, bir anlamda objektif özen yükümlülüğü de öngörülmektedir. Bu itibarla işverenin, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçinin tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı takdirde gerekmeyeceği gibi bir düşünceyle almaktan sarfınazar etmesi kabul edilemez. Diğer taraftan, işçilerin beden ve ruh sağlığının korunmasında önemli olan yön, iş güvenliği tedbirlerinin alınmasının hakkaniyet ölçüleri içinde işverenlerden istenip istenemeyeceği değil, aklın, ilmin, fen ve tekniğin, tedbirlerin alınmasını gerekli görüp görmediği hususlarıdır. Bu itibarla işverenler, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçilerin tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı taktirde gerekmeyeceği gibi düşüncelerle almaktan çekinemeyeceklerdir. Çalışma hayatında süre gelen kötü alışkanlık ve geleneklerin varlığı da, işverenlerin önlem alma ödevini etkilemez, işverenler, çalıştırdığı sigortalıların bedeni ve ruh bütünlüğünü korumak için yararlı her önlemi, amaca uygun biçimde almak, uygulamak ve uygulatmakla yükümlüdürler...77. maddede anılan düzenleme, işçiyi gözetim ödevi ve insan yaşamının üstün değer olarak korunması gereğinden hareketle; salt mevzuatta öngörülen önlemlerle yetinilmeyip, bilimsel ve teknolojik gelişimin ulaştığı aşama uyarınca alınması gereken önlemlerin de işveren tarafından alınmasını zorunlu kılmaktadır...", Yargıtay 21. HD., 16.02.2015 T., 2014/23286 E., 2015/2550 K., HukukTürk, (Erişim 23.01.2024).

[343] Demircioğlu - Kalyon, "İşverenin Sorumluluğu", 44-45.

[344] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 539.

[345] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 422; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 446; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 237; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 165-166; Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin "Peşin sermaye değeri tabloları" başlıklı 46. maddesi *"Kurumca, Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin, yaş, kesilme veya yeniden bağlanma ya da hak sahipliği nedeniyle sonradan gelir veya aylık bağlanma ihtimalleri ve yüzde beş iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları hazırlanır. Hazırlanan tablolar demografik ve ekonomik değişiklikler nedeniyle Kurumca gerekli görülen hâllerde güncellenir. İlk peşin sermaye değeri, gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenir."* hükmünü amirdir.

kişilerden isteyebilecekleri tazminat (tavan) tutarıyla sınırlandırılmış bulunmaktadır.[346] Sigortalıya ya da hak sahiplerine bağlanan gelirlerde meydana gelen artışlar yönünden ise Kurumun rücu hakkı söz konusu değildir.[347]

İşveren veya üçüncü şahıslar aleyhine açılacak rücuan tazminat davalarına konu olabilecek tutar, sigortalı ve hak sahiplerine bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerine, Kurum tarafından Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken diğer ödemeler eklenerek hesaplanır (SSİY m. 48/1). Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 48/2'de, *"İşveren, birinci fıkrada belirlenen rücuan tazminat davalarına konu olan, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin tamamından kusur oranı kadar sorumludur."* düzenlemesine yer verilmiştir (SSİY m. 48/2). İşverenin Kuruma karşı sorumluluğu kusur esasına dayanmakta olup işverenin sorumlu olacağı tazminat tutarının belirlenmesi noktasında işverenin kusur oranı önemli rol oynamaktadır.[348] Ancak işverene hiçbir kusur yüklenemiyorsa Kurumca sigortalıya ya da hak sahiplerine sunulan edimler işverene rücu edilemeyecektir.[349] Bu gibi durumlarda zararın; Sosyal Sigorta mevzuatı esasları uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumunca üstlenilmesi söz konusudur.[350]

5510 sayılı Yasa m. 21/4'te iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmesi halinde, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edileceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 21/4). Üçüncü kişiler de sigortalının kısa vadeli sigorta riskleri ile karşı karşıya kalmaması için gerekli özeni göstermelidir. Aksi halde sigortalının geçici veya sürekli işgöremezliğe uğramasına hatta ölümüne sebep olunabilir.[351] 5510 sayılı Yasa m. 21/4 hükmünde

---

[346] Çelik Ahmet Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 16/62 (2019), 654-655.
[347] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 422.
[348] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 449.
[349] Ayşe Ledün Akdeniz, "İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği", *Journal of Istanbul University Law Faculty* 72/2 (Haziran 2014), 11.
[350] Cengiz, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", 130.
[351] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 201.

üçüncü kişinin sorumluluğu kusur sorumluluğu olarak düzenlendiğinden Kurumun sigortalıya ya da hak sahiplerine yaptığı ödemeler, üçüncü kişinin kusurunun bulunması halinde rücu edilebilecektir.[352]

Sosyal Güvenlik Kurumunun yapmış olduğu ödemeleri 5510 sayılı Yasa m. 21 uyarınca işverene rücu edebilmesi için işverenin kastı ya da iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketinin bulunması gerekirken; üçüncü kişiye rücu edebilmesi meydana gelen olayda üçüncü kişinin kusurunun bulunmasına bağlıdır.[353]

5510 sayılı Yasa m. 21 bağlamında işveren ile üçüncü kişiler arasında Kuruma karşı sorumluluk kapsamında temel bir fark yaratılmıştır; kusuru nedeniyle ortaya çıkan zarar bakımından Kurum üçüncü kişiler için zararın yarısını doğrudan üstlenirken işverenler yönünden Kurumun herhangi bir desteği yoktur. Böylece anılan düzenlemede Kuruma karşı rücu sorumluluğu, iki farklı statüye tabidir ve bu statülere giren kişilerin sorumluluklarının saptanması noktasında da farklı kriterler uygulanacaktır.[354]

İşveren ile üçüncü kişinin aynı zarara birlikte sebep olmaları halinde Kuruma karşı müteselsilen sorumlulukları gündeme gelecektir.[355] Rücu davalarında müteselsil sorumluluğa ilişkin esaslar çalışmamızın bu bölümünde "Rücu Davalarında Müteselsil Sorumluluk" başlığı altında inceleneceğinden tekrara düşmemek adına şimdilik ilgili kısma atıf yapmakla yetiniyoruz.[356]

---

[352] Civan, "Rücu Davaları", 141; Yargıtay 10. HD., 04.03.2019 T., 2016/12883 E., 2019/1876 K.; Yargıtay 10. HD., 02.11.2015 T., 2015/19678 E., 2015/18200 K.; Yargıtay 10. HD., 08.07.2014 T., 2014/10546 E., 2014/16615 K., HukukTürk, (Erişim 26.10.2023).
[353] Hatiboğlu, "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası", 246.
[354] Hasan Atilla Güngör, "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Nedeniyle İşverenlerin Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısındaki Tazminat Sorumluluğuna İlişkin Anayasa Hukuku Açısından Bir Değerlendirme", *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 14/54 (2017), 754.
[355] Orhan Ersun Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 64/4 (Aralık 2015), 1047.
[356] Bkz. III.B.J.5.

2. *İşverenin Sigortalıları Süresi İçerisinde Kuruma Bildirmemesinden Doğan Sorumluluğu*

5510 sayılı Yasa'nın "Süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan sorumluluk" başlıklı 23. maddesi, *"Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir. Yukarıdaki fıkrada belirtilen hallerde, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirilir…"* hükmünü amirdir.[357] Bu yaptırım, işverenin kaçak işçi çalıştırmasının yaptırımı olarak öngörülmüştür.[358] Anılan düzenleme uyarınca zararlandırıcı sigorta olayının meydana gelişinde işverenin kastı ya da sigortalıların sağlığını ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi bulunmasa da işveren sigortalıları yasal süresi içinde Kuruma bildirmemiş ise meydana gelen zararlandırıcı sigorta olayından sorumlu tutulacaktır.[359] İş kazası ve meslek hastalığının vuku bulmasından önce işe giriş bildirgesi verilmemiş olması, işverenin sorumluluğunun söz konusu edilebilmesi için tek başına yeterli kabul edilmiştir.[360] Anılan düzenlemede, 21. maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk hallerinin aranmayacağının ifade edilmesi karşısında zararlandırıcı sigorta olayının meydana gelmesinde işverenin kusuru olsa da olmasa da sorumlu tutulması gerekecektir.[361] İşverenin 5510 sayılı Kanun m. 23'ten doğan sorumluluğu kusursuz

---

[357] 5510 sayılı Yasa'nın 8. Maddesi de *"İşverenler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri, 7 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıç tarihinden önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdür…*" hükmünü amirdir.

[358] Ercan Turan, "5510 Sayılı Yasa Kapsamında Rücuan Tazminat Davaları", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 15 (2009), 200; Teoman Ozanoğlu, "Sosyal Sigortalar Kurumunun Kaçak İşçi Çalıştıran İşverenlere Rücuu Meselesi", *Çimento İşveren* 8/4 (Temmuz 1994), 11.

[359] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 426.

[360] Orhan Ersun Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 64/3 (Eylül 2015), 567; Civan, "Rücu Davaları", 133.

[361] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 453; *"5510 sayılı Kanunun "Süresinde Bildirilmeyen Sigortalılıktan Doğan Sorumluluk" başlıklı 23'üncü maddesinin 1. ve 2'nci fıkralarındaki düzenlemeye göre; işverenin rücû alacağından sorumluluğu için, çalıştırılan sigortalının işe giriş bildirgesinin süresi içinde Kuruma verilmemiş olması ve zararlandırıcı sigorta olayının da işe giriş bildirgesinin Kuruma verilmesinden veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tespit edildiği tarihten sonra meydana gelmemiş*

sorumluluk esasına dayanmaktadır.[362] Nitekim Yargıtay kararlarında da 5510 sayılı Yasa m. 23'ün işverenin kaçak işçi çalıştırmasının önlenmesi amacına yönelik olduğu ve maddenin düzenleniş şeklinden işverenin 23. maddeye göre sorumluluğunun kusursuz sorumluluk ilkesine dayandığına vurgu yapılmaktadır.[363] Ancak öğretideki bir görüşe göre, 5510 sayılı Yasa'nın 23. maddesinde kusursuz sorumluluk hali söz konusu değildir. Burada işverenin kastı bulunmaktadır; kayıt dışı işçi çalıştırmak ve sigorta primi ödememek, az vergi vermek için kasten yasaya aykırı hareketi söz konusu olduğundan işverenin buradaki sorumluluğu kusur sorumluluğudur.[364] İşverenin 5510 sayılı Yasa m. 23 kapsamındaki sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olarak nitelendirilmesinin daha uygun düşeceği kanaatindeyiz. Zira 5510 sayılı Yasa m. 23'te işverenin sorumluluğu; işverenin Kanun'da öngörülen yükümlülüğünün ihlali halinde doğmaktadır. Bu noktada işveren kusurlu olsun ya da olmasın sorumluluğu gündeme gelecek olup anılan maddede 5510 sayılı Yasa m. 21'deki koşulların aranmayacağı da belirtilmektedir. 5510 sayılı Yasa m. 21'de işverenin sorumluluğunda kusurlu davranışı esas alınmış; işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketinin bulunması halinde sorumluluğunun doğacağı hüküm altına alınmıştır. 5510 sayılı Kanun m. 23'te 21. maddedeki koşulların aranmayacağının özellikle zikredilmesi, görüşümüzün; işverenin süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan

---

olması gerekir. Başka bir deyişle; sigortalının bildirimi kanunda belirtilen sürelerden sonra yapılsa bile, zararlandırıcı sigorta olayı işe giriş bildirgesinin verildiği veya çalışmanın Kurumca tespit edildiği tarihten sonra meydana gelmiş ise; işverenin anılan düzenleme kapsamında sorumluluğu yoluna gidilemez…Öte yandan, 23'üncü maddeye göre işverenin sorumluluğu kusursuz sorumluluk ilkesine dayalı olup, zararlandırıcı sigorta olayında işverenin hiç kusuru olmasa bile, Kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarının tamamından sorumlu tutulması gerekir. Öte yandan; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 51'inci maddesindeki; "Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler." ve 52'nci maddesindeki "Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir." hükümleri gözetilerek, zarar gören (sigortalının) müterafik kusurları da nazara alınarak söz konusu maddeler kapsamında Hâkim tarafından takdir edilecek uygun bir indirimin yapılması gereği göz önünde bulundurulmalıdır...", Yargıtay 10. HD., 17.02.2015 T., 2014/27891 E., 2015/2473 K., HukukTürk, (Erişim 24.01.2024).

[362] Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 567-568; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 427; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 453; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 180-181.

[363] Yargıtay 10. HD., 29.03.2018 T., 2016/1382 E., 2018/2753 K.; Yargıtay 10. HD., 24.04.2018 T., 2016/7390 E., 2018/4012 K; *"…Zararlandırıcı sigorta olayında işverenin hiç kusuru olmasa bile, şayet sigortalının işe girişi süresinde Kuruma bildirilmemiş ise, Kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarının tamamından sorumlu tutulması gerekir…"*, Yargıtay 10. HD., 14.02.2019 T., 2016/15176 E., 2019/1263 K., HukukTürk, (Erişim 19.01.2024).

[364] Berin Ergin, "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 4 (2006), 133.

doğan sorumluluğunun kusursuz sorumluluk esasına dayandığı yönünde kuvvetlenmesine sebebiyet vermiştir.

Yargıtay kararlarında işverenin sorumluluğu kusursuz sorumluluk olarak nitelendirilse de rücu edilecek miktar hesaplanırken kusur oranları da dikkate alınmakta olup bu durum; zararlandırıcı sigorta olayının meydana gelmesinde sigortalı işçinin kusurunun ya da kaçınılmazlığın söz konusu olduğu hallerde tazminattan indirim yapılarak işverenin işçinin kusurunun ya da kaçınılmazlığın tamamına olmasa da büyük çoğunluğuna katlanması şeklinde tezahür etmektedir.[365]

İşverenin ayrıca ilk sağlık yardımlarını yapmamaktan, iş kazasını veya meslek hastalığını süresinde Kuruma bildirmemesinden kaynaklanan sorumluluğu da bulunmaktadır.[366] 5510 sayılı Kanun m. 76/1, *"İşveren, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan genel sağlık sigortalısına sağlık durumunun gerektirdiği sağlık hizmetlerini derhal sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla işveren tarafından yapılan ve belgelere dayanan sağlık hizmeti giderleri ve 65 inci madde hükümlerine göre yapılacak masraflar Kurum tarafından karşılanır."* hükmünü amirdir (SSGSSK m. 76/1). Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesindeki ihmalinden veya gecikmesinden dolayı genel sağlık sigortalısının tedavi süresinin uzamasına veya malûl kalmasına veya malûllük derecesinin artmasına sebep olan işveren, Kurumun bu nedenle yaptığı her türlü sağlık hizmeti giderini ödemekle yükümlüdür (SSGSSK m. 76/2). 5510 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin 2. fıkrasında da iş kazasının, 13 üncü maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sürede işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneğinin, Kurumca işverenden tahsil edileceği hükme

---

[365] Civan, "Rücu Davaları", 135; Yargıtay 10. HD., 21.06.2013 T., 2012/18576 E., 2013/14154 K.; Yargıtay 10. HD., 08.07.2014 T., 2014/10546 E., 2014/16615 K.; Yargıtay 10. HD., 18.03.2014 T., 2013/12130 E., 2014/6187 K.; *"...Önceki bozma ilamında da ayrıntılı açıklandığı üzere; davanın 5510 sayılı Kanunun 21 ve 23'üncü maddelerine dayanılarak açılması halinde Mahkemece her iki maddede öngörülen koşulların oluşup oluşmadığının araştırılıp saptanması gerekmektedir. Her iki madde koşullarının oluştuğunun tespiti halinde ise, Dairemizin yerleşmiş görüşüne göre 23'üncü maddenin uygulanma önceliği vardır..."*, Yargıtay 10. HD., 14.09.2021 T., 2021/6928 E., 2021/10204 K., HukukTürk, (Erişim 24.01.2024).

[366] Bkz. Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 456 vd.; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 238 vd..

bağlanmıştır.[367] Yine meslek hastalığının; sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi gerekmekte olup bu yükümlülüğü yerine getirmeyen veya yazılı olarak bildirilen hususları kasten eksik ya da yanlış bildiren işverene Kurumca bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödenekleri rücu edilir (SSSSK m. 14/2).

C. Kurumun Rücu Hakkının Hukuki Niteliği

1. Genel Olarak

Kurumun rücu hakkının niteliğini gösteren herhangi bir açıklama Kanun'da yer almamaktadır.[368] Kurumun rücu hakkının hukuki niteliği ile ilgili görüşlerin iki temel düşünce etrafında toplandığını görmekteyiz: Rücu hakkının hukuki niteliğini kanuni halefiyet esasına dayandıran görüş ve kanundan doğan bağımsız bir rücu hakkı olarak kabul eden görüş.[369] Ancak her iki görüşün de birlikte uygulanacağına ilişkin Yargıtay'ın da benimsediği üçüncü bir görüş "karma görüş" olarak adlandırılabilir. Zira Yargıtay Kurumun rücu hakkını kendine özgü ve temelinde rücu hakkı olan bir halefiyet ilkesine dayandırmaktadır.[370] Aşağıda Kurumun rücu hakkının hukuki niteliğine ilişkin farklı görüşler ile Yargıtay kararlarına yer verilecektir.

---

[367] 5510 sayılı Yasa m. 13/2, *"İş kazasının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının; a) (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından bunları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde…iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu fıkranın (a) bendinde belirtilen süre, iş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde, iş kazasının öğrenildiği tarihten itibaren başlar."* hükmünü içermektedir.

[368] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 82.

[369] Nihat Seyhun Alp, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Rücu Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 30.

[370] Resul Aslanköylü, "Onuncu Hukuk Dairesi'nin Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkının Bağımsız Hakka Dayandığına İlişkin Son Görüşünün Değerlendirilmesi", *Yargıtay Dergisi* 34/3 (Temmuz 2008), 249.

2. Kurumun Rücu Hakkını Kanundan Doğan Bağımsız Bir Rücu Hakkı Olarak Kabul Eden Görüş

Halefiyet; Kanunun öngördüğü hallerde üçüncü bir kişinin, borçlunun edimini alacaklıya ifa etmesiyle alacaklının yerine geçerek onun borç ilişkisinden doğan asli ve fer'i haklarına halef olmasıdır. Borcu ödeyen kimse ödediği borç oranında alacaklının yerine geçtiğinden halefiyet, basit rücu hakkına göre daha geniş imkânlar sağlamaktadır. İfa ile ortadan kalkan alacaktan bağımsız, ayrı bir hak olan rücu hakkı, sahibinin alacaklının imtiyaz, yetki ve fer'i haklarını kullanmasını olanaklı kılmaz. Ancak halefiyette alacaklının sahip olduğu imtiyaz, yetki ve fer'i haklar ifada bulunana geçmektedir.[371] Basit rücu hakkı sahibinin, alacaklıya ifada bulunduğunu ispat etmesi yanında ayrıca rücua esas olan sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme ya da vekâlet akdi gibi hukuki sebeplerden birinin varlığını da ispat etmesi gerekir. Halefiyette ise alacaklıya yapılan ifanın ispat edilmesi yeterli görülmektedir.[372]

Aslanköylü'ye göre; teknolojideki gelişmeler ve sanayileşmeyle birlikte yaşam tehlikelerle dolu hale gelmiş olup kusura dayanan sorumluluk kuralının ortaya çıkan zararları karşılamada yetersiz kalması, kusur sorumluluğu yanında kusursuz sorumluluk ve tehlike sorumluluğu kurallarının kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Bütün bunlara ek olarak kollektif sorumluluk esasları da benimsenmiş, ferdi sorumluluğun yerini bazı durumlarda kollektif sorumluluk sistemi almıştır.[373] Böylece sigortalı kusuru olmasa bile tehlike sorumluluğu ilkesi kapsamında tehlike yaratan kişiden zararını talep edebilecektir. Bu tehlikenin işverenden veyahut üçüncü kişiden kaynaklanmış olmasının bu noktada herhangi bir farkı bulunmamaktadır.[374] Kurumla işveren, sigortalı ya da hak sahipleri arasındaki ilişkinin Borçlar Hukukunda öngörülen alacak, borç ve üçüncü kişi ilişkisi olarak değerlendirilmemesi gerekir. Zira aralarındaki ilişki, Sosyal Güvenlik Hukukuna dayanmakta olup Kurum, işverenin ödemesi gereken olağan bir borcu ödemiş olmaz. Kurumun sigortalı ile işveren arasındaki hukuki ilişkiden bağımsız

---

[371] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 931; Selahattin Sulhi Tekinay vd., *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1985), 285-286; M. Kemal Oğuzman - Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 205 vd.
[372] Ahmet M. Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 31/1 (1974), 397.
[373] Aslanköylü, "Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkı", 249.
[374] Aslanköylü, "Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkı", 241.

olarak sigortalı ya da hak sahiplerine sosyal sigorta yardımlarını sağlaması gerekmektedir.[375] İlgili Kanun hükmünün amacını işverenin iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almasına teşvik etmek ve Kurumun gelirinin arttırılması oluşturmakta olup halefiyet ilkesi maddenin amacına uygun düşmemektedir.[376]

Erbaş'a göre; rücu hakkı halefiyetle ilişkilendirilemez. Zira bir borcu ifa eden kimsenin alacaklının haklarına halef olabilmesi için halefiyet Kanunda açıkça öngörülmüş olmalıdır. Bu doğrultuda halefiyet halleri sınırlı sayıda olma kuralına tabi olup Kanunda açıkça öngörülmediği durumlarda halefiyetin doğması da söz konusu olmayacaktır. Rücu hakkının kendine özgü halefiyete dayandığına ilişkin Kanun'da bir açıklık bulunmadığı gibi hiçbir bilimsel görüş ve tatmin edici bir açıklamayla da desteklenmemektedir.[377] Kurumun rücu hakkı; Kanundan doğan, sigortalı ve hak sahiplerinden bağımsız "basit rücu" hakkından kaynaklanmaktadır.[378]

Baycık; 5510 sayılı Yasa m. 21 bağlamında işveren ile üçüncü kişinin Kuruma karşı sorumluluğunun halefiyet esasına dayandığı görüşündedir. Ancak Yasa'nın 23. maddesi açısından halefiyet esası görüşünden ayrılarak anılan madde yönünden Kurumun rücu hakkının basit rücu hakkına dayandığını savunmaktadır. 5510 sayılı Yasa m. 23'te sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde Kuruma bildirilmemesi halinde Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarının, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan madde bağlamında Kurumun sigortalının yerine geçerek haklarına halef olma durumu söz konusu değildir. Zira burada sigortalı çalıştırdığını Kuruma bildirme yükümlülüğü altında bulunan işverenin rücu tazminatı

[375] Aslanköylü, "Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkı", 251.
[376] Aslanköylü, "Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkı", 252.
[377] Coşkun Erbaş, "Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Rücu Davaları, Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı Karşısında Öngörülen Hukuki Sonuçlar ve Uygulamadan Örnekler", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 7 (Eylül 2007), 101.
[378] Erbaş, "Rücu Davaları", 102.

borcu, meydana gelen zararın kusuru oranında işverene rücu edilmesi esasına dayanmamaktadır.[379]

Kılıçoğlu da Sosyal Güvenlik Kurumunun rücu hakkının basit rücu hakkına dayandığını savunmaktadır. Kanun'da belirtilen sınırlı hallerde halefiyet esasına dayanılarak sorumlulara rücu söz konusu olabilir. Kanun'da rücu hakkının halefiyete dayandığı yönünde açıklık bulunmadığından rücu eden halef olarak değil basit rücu hakkına dayanarak sorumlulardan ödediğini geri isteyebilir.[380]

Nomer'e göre de Kurumun doğrudan doğruya kanundan doğan rücu alacağı vardır; bu alacak, sigortalı ya da hak sahiplerinin sorumlu işveren veya üçüncü kişilerden olan alacağından bağımsız ve ondan ayrı hükümlere tabi bir alacaktır. Kurumun sigortalının veyahut hak sahiplerinin alacaklarına halef olacağına dair Kurumun rücu hakkını düzenleyen hükümlerde herhangi bir açıklama mevcut değildir.[381] Rücu hakkının bulunması mutlaka halefiyetin de bulunduğu anlamına gelmemektedir. Zira Kanun koyucu bir alacağı halefiyetle güçlendirmek istiyorsa bunu kanunda açıkça belirtmesi gerekir. Kanunda belirtilmediyse halefiyetin varlığından bahsedilemez.[382]

3. Kurumun Rücu Hakkının Hukuki Niteliğini Kanuni Halefiyet Esasına Dayandıran Görüş

Doktrindeki ağırlıklı görüş Kurumun rücu hakkının hukuki niteliğinin halefiyet esasına dayandığı yönündedir.[383] Tunçomağ'a göre; Kurumun 506 sayılı Yasa m. 26 ve devamındaki (5510 sayılı yasa m. 21) maddelere dayanan başvurma hakkı halefiyet

---

[379] Gaye Baycık, "Sosyal Güvenlik Kurumunun İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", *Sosyal Güvenlik Dergisi* 7/1 (Mayıs 2017), 43.
[380] Kılıçoğlu, "Halefiyet ve Rücu", 428.
[381] Haluk Nomer, "Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 55/3 (1977), 252.
[382] Nomer, "Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki", 249.
[383] Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 203; Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 239; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 436; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 413; Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar,* 350; Narter, *İş Kazası,* 1272; Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar,* 333; Oğuz, "Rücu Hakkı", 413; Memduh Yelekçi, *Sosyal Sigortalar Kanunu Tatbikatında İşçi ve İşveren Mevzuatı* (Ankara: Cihan Matbaası, 1977), 115 .

olarak yorumlanmalıdır. Zira Kurum sigortalıya Yasa hükmüne dayanarak ödeme yapmakta olup Kurumun işveren ve üçüncü kişilere başvurma hakkı da Kanun'da açıkça düzenlenmiştir. Başvuru hakkı ancak halefiyet hakkı olarak kabul gördüğünde etkili kılınabilir. Aksi halde kanun koyucunun amacına aykırı olacak şekilde Kurumun rücu hakkının sebepsiz zenginleşme ya da vekâletsiz iş görme esaslarına dayandığının kabulü gerekir.[384]

Kurumun rücu hakkının halefiyet esasına dayandırılması birtakım hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Kurumun rücu hakkının halefiyet esasına dayandırılıyorsa rücu alacağının zamanaşımı süresi asıl alacağın zamanaşımı süresine tabi olmalı ve asıl alacağın zamanaşımı süresinin başladığı tarih, rücu alacağı yönünden de zamanaşımı başlangıç tarihi olarak esas alınmalıdır.[385]

Kurumun rücu hakkı halefiyet esasına dayandırılıyorsa sigortalı ya da hak sahipleri tarafından sorumlular aleyhine açılacak tazminat davasında tespit edilen kusur oranı ile gerçek zarar miktarı Kurum tarafından açılacak rücu davasında da Kurum yönünden bağlayıcı olmalıdır.[386]

Kurumun rücu hakkının halefiyet esasına dayandığı kabul edilecek olursa borcu ifa etmekle alacaklının yerine geçeceğinden alacaklının sahip olduğu tüm imtiyaz, yetki ve defilerden yararlanacaktır. Böylece Kurum, tazmin sorumlusunun sigorta şirketinden de alacağını talep etmesi mümkündür.[387]

Kurumun rücu hakkının halefiyet esasına dayandırılması; tazmin sorumlusunun sigortalıya ya da hak sahiplerine yaptığı harici ödemelerin dış tavandan düşülmesi sonucunu doğuracaktır. Basit rücu hakkında ise yapılan bu ödemeler ile sigortalı ya da

---

[384] Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar,* 350.
[385] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 37.
[386] Civan, "Rücu Davaları", 107-108.
[387] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 37; Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 540.

hak sahiplerinin tazmin sorumlusunu ibra etmesinin Kurumun rücu alacağına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.[388]

4. Kurumun Rücu Hakkının Hukuki Niteliğine İlişkin Yargıtay'ın Görüşü

Kurumun rücu hakkının hukuki niteliğinin Yargıtay kararlarına yansıyan görünümüne de bakmakta fayda vardır. Yargıtay'ın 31.03.1954 T., 1953/17 E., 1954/10 K. sayılı[389]; 29.06.1960 T., 1960/13 E., 1960/15 K. sayılı[390]; 17.01.1972 T., 1970/2 E., 1972/1 K. sayılı[391] içtihadı birleştirme kararlarında da Kanuni halefiyet görüşü benimsenmiştir.[392]

Halefiyet ilkesi, işverenin Sosyal Güvelik Kurumu karşısındaki sorumluluğunun sınırlarını da çizmektedir. Zira sigortalının ya da onun ölümü halinde hak sahiplerinin sorumlulardan isteyebileceği miktar, Kurumun işverene rücu edebileceği miktarın en üst sınırını oluşturmaktadır. İşverenin bu miktardan daha fazlasını ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır.[393]

01.07.1994 tarihli içtihadı birleştirme kararında[394] ise, *"…iş kazası ve meslek hastalığı gelirlerinde, kanun, kararname ve katsayı değişikliği nedeniyle gerçekleşen gelir artışlarının, tavanla sınırlı olarak istenebileceği…Burada, Sosyal Sigortalar Kurumu, sigortalıya veya hak sahiplerine bağladığı veya artırdığı gelirler ölçüsünde, sigortalının haklarına halef olmaktadır…Doğal olarak bu haleflik, sigortalı veya hak sahiplerine*

---

[388] Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 541.

[389] Anılan içtihadı birleştirme kararında *"…Sigortacı, ödediği sigorta bedeli nisbetinde sigortalının yerine geçmiş ve onun kanuni halefi olmuştur. Bu itibarla sigortacı, sigortalının haiz olduğu hak ve salahiyetler haricinde bir iddia dermeyan edemez…"* ifadelerine yer verilmiştir. YİBHGK, 31.03.1954 T., 1953/17 E., 1954/10 K., Lexpera, (Erişim 07.11.2023).

[390] Mezkûr kararda Kuruma tanınmış olan geri isteme hakkının netice itibariyle halefiyet esasına dayandığı, Kurumun, bu davayı geçirdiği iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığı neticesi zarar gören işçiye ve işçinin ölümü halinde hak sahiplerine, zararlarına karşılık ödediği veya ödeyeceği paraların tazmin ettirilmesi için onlar yerine geçerek açtığı vurgulanmıştır. YİBHGK, 29.06.1960 T., 1960/13 E., 1960/15 K., Lexpera, (Erişim 07.11.2023).

[391] İlgili kararda, *"…sigortacının zarara sebebiyet veren aleyhinde açtığı rücu davası, kanundan doğan halefiyete dayanmaktadır…"* ifadelerine yer verilerek Kurumun rücu hakkının kanuni halefiyet esasına dayandığının altı çizilmiştir. YİBHGK, 17.01.1972 T., 1970/2 E., 1972/1 K., Lexpera, (Erişim 07.11.2023).

[392] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 414-415.

[393] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 414.

[394] YİBBGK, 01.07.1994 T., 1992/3 E., 1994/3 K., *Resmi Gazete,* 22439 (20.10.1995).

gelir tahsis edildiğinde, bunların kazanç kayıpları giderildiği tarihte gerçekleşmektedir…olay tarihi, Kurum'u halef yapmaz. Sigortalı, olay tarihinden sonra, işverenden hemen tazminat isteyebilir. Fakat Kurum, bu masrafları yapmadan, gelirleri bağlamadan halef olamaz. Ve henüz yapmadığı masraflar, bağlamadığı gelirler için, işverene rücu edemez. Bu nedenle sigortalı işçinin hakkından bağımsız olarak, Kurum, ancak görevini yaptığında işverene rücu edebilir. O zaman, Kurum'un bağımsız rücu hakkı doğar. Bu nedenledir ki Kurum'un rücu hakkı, yasal koşullar gerçekleştiğinde doğan, kanunun saptadığı halefiyete dayanan, işçinin hakkından bağımsız nitelikte, kendine özgü bir haleflik hakkıdır. Bu hakkın niteliği, Sosyal Güvenlik Sisteminin özelliklerine bağlı olarak düşünülmek ve saptanmak gerekir. Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununun klasik kurallarıyla bunu açıklamak ve kavramak mümkün değildir…Rücuen tahsili davalarının, kanunun özel hükmünden doğan ve temelinde geri alma hakkı bulunan, kendine özgü nitelikte haleflik hukuki temeline dayandığı kabul edilmiştir…" ifadelerine yer verilmiştir.

Yukarıda mezkûr içtihadı birleştirme kararında, halefiyet ilkesine Borçlar Kanunu'ndakinden daha farklı ve üstün bir anlam yüklenerek *"Kurumun açtığı rücu davalarının kanundan doğan ve temelinde geri alma hakkı bulunan kendine özgü nitelikte haleflik hukuki temeline dayandığı"* ifadesiyle yeni bir kavram yaratılmıştır. Başkasının borcunu ödeyerek halefiyet hakkını haiz olan Sosyal Güvenlik Kurumunun 31.03.1954 tarihli içtihadı birleştirme kararında benimsenen halefiyet esası kapsamında alacaklının haklarından daha fazlasına sahip olmaması gerekirken en son tarihli içtihadı birleştirme kararında yer bulan "kendine özgü haleflik" kavramı ile Kurum'un ilk bağladığı gelirlerden sonra kanun, kararname ve katsayılarla artan gelirler için de rücu davası açabilmesinin önü açılmış böylece işveren ve üçüncü kişiler Sosyal Hukuk Devleti ilkesine uygun düşmeyecek şekilde yıllarca dava tehdidine maruz bırakılmışlardır.[395]

Anayasa Mahkemesi 2006 yılında vermiş olduğu bir kararında, 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesinde geçen "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri

[395] Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 641.

miktarlarla sınırlı olmak üzere...” ibaresinin; kanuna uymayan eylem sonucunda hukuksal yaptırıma maruz kalan ve bunun sonucu olarak da bağlanan gelirin sermaye değerini Kurum'a ödeyen ve böylece ilgi ve ilişkisi kesilen işverenin, kanun, kanun hükmünde kararname ve kararlarla bağlanan gelirlerde yapılacak artışlardan ve bu artışların peşin sermaye değerlerinden sorumlu tutularak dava tehdidi altında bırakılmasının sosyal güvenlik kuruluşlarına ait olması gereken risklerin işverene yükletilmesi anlamına geleceğini böyle bir durumun da hakkaniyet ve sorumluluk ilkeleriyle bağdaşmadığı gibi sosyal hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir.[396]

Yukarıda anılan Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile birlikte 01.07.1994 tarihli içtihadı birleştirme kararının yol açtığı kanun, kararname ve kararlarla her artış için yeni dava açma imkânı tanıyan uygulama sona ermiştir.[397] Öğretide savunulan bir görüşe göre Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrası 1994 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararının bir bağlayıcılığının kalmadığı gibi Kurumun rücu hakkının hukuki dayanak olarak artık halefiyetle ilişkilendirilme olanağı da kalmamış, Kurumun rücu hakkı; sigortalı veya hak sahiplerinin haklarından bağımsız, başlı başına kanundan doğan “Basit Rücu” haline dönüşmüştür.[398] Öğretide savunulan bir diğer görüşe göre ise; 5510 sayılı Yasa m. 21/1’de; Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilen 506 sayılı Yasa’nın m. 26/1 hükmündeki “sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere” ibaresine yeniden yer verilerek iptal kararından önceki duruma geri dönülmüş olup 1994 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı önem ve değerini korumuş ve anılan karar daha güçlü hale gelmiştir.[399] Kanaatimizce Kurumun rücu hakkının, “karma görüş” olarak adlandırabileceğimiz, Yargıtay kararlarında benimsenen kanundan doğan ve temelinde geri alma hakkı bulunan kendine özgü nitelikte haleflik hukuki temeline dayandığını söylemek daha isabetli olacaktır. Zira Kurumun rücu hakkı, halefiyetle tam olarak örtüşmemektedir. Zamanaşımı hususu halefiyetle açıklanamayan durumlardan birine örnek teşkil etmekte olup sigortalı ya da hak

---

[396] AYM, 23.11.2006 T., 2003/10 E., 2006/106 K., *Resmi Gazete*, 26469 (23.11.2007); Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında öngörülen hukuki sorunlar ve uygulamadan örneklere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Erbaş, “Rücu Davaları”, 94 vd.
[397] Çelik, “Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları”, 643.
[398] Erbaş, “Rücu Davaları”, 99 vd.
[399] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 438.

sahipleri tarafından açılan tazminat davalarında zamanaşımı olay tarihinden itibaren başlamakta iken Kurum tarafından açılan rücu davalarında zamanaşımı onay tarihinden itibaren başlamaktadır.[400] Halefiyetle açıklanamayan olguların varlığı da görüşümüzün "Kurumun rücu hakkının kendine has özellikler taşıyan haleflik esasına dayandığı" yönünde kuvvetlenmesine sebebiyet vermiştir. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe paralel olarak[401] halefiyetin basit rücu hakkına nazaran daha geniş imkânlar sunması sebebiyle yasa koyucu tarafından da Kurumun rücu hakkının etkili kılınmak isteneceği böylece Kurumun rücu hakkının basit rücu hakkı ile değil halefiyetle ilişkilendirilmesinin Yasa koyucunun amacına uygun düşeceği kanaatindeyiz. 1994 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında da altı çizildiği üzere Kurumun rücu hakkının Sosyal Güvenlik Sisteminin özelliklerine bağlı olarak düşünülmesi ve saptanması gerekmektedir. Borçlar Kanunu'nun klasik kuralları bu noktada tam bir uyum sağlamayacaktır. Zira Kurum, anayasal bir hak olan sosyal güvenlik hakkı kapsamında sigortalı ya da hak sahiplerine yardım ve ödemelerde bulunmakta olup klasik anlamda alacak-borç-üçüncü kişi ilişkisi ile bağdaşmamaktadır.

Bizim de katıldığımız bir görüşe göre; halen değerini koruyan 1994 tarihli içtihadı birleştirme kararında, Kurumun rücu hakkının hukuki niteliğine ilişkin olarak temelinde halefiyet esasına dayanan kendine özgü rücu hakkı olduğu ifade edilmiş ancak birçok durumda basit rücu hakkının sonuçlarını doğurduğu, buna ilişkin ilke ve kurallar doğrultusunda Kurumun rücu hakkının kullanıldığı görülmektedir. Bu durum Kurum menfaatine değerlendirilse de sorumlular açısından hukuk güvenliğine aykırı bir durum yaratmaktadır. Hukuk güvenliğinin sağlanmasını teminen Kurumun rücu hakkının hukuki niteliği açıkça ortaya konularak bu doğrultuda gerekli ilke ve kurallar uygulanmalıdır.[402]

---

[400] Erbaş, "Rücu Davaları", 101.
[401] Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar,* 350.
[402] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 38.

D. Kurumun Rücu Hakkının Dayandığı Temel Düşünce

Sosyal Güvenlik Kurumu; iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık sigortası kapsamında sigortalılara yapmış olduğu harcama ve ödemeleri, bu harcama ve ödemelerin yapılmasına sebep olan işveren ya da üçüncü kişilerden geri alma hakkına sahiptir.[403] Sosyal Güvenlik Kurumunun karşılamış olduğu zararları, bu zararlara sebep olanlara ödetmesine rücu denilmektedir.[404] Böylece Kurum gelir sağlamış olacak ve rücuan elde ettiği bu tutarı sosyal güvenliğin işlevinin yerine getirilmesinde kullanabilecektir.[405]

Sosyal Güvenlik Kurumuna ödettirme hakkı olarak da nitelendirebileceğimiz rücu hakkı tanınmasının temelinde; iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık halinde sigortalı ya da hak sahiplerine yapılacak yardımlar sebebiyle Kurumun malvarlığında meydana gelecek eksilmenin giderilmesi düşüncesi yatmaktadır. Ancak iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin işverence alınmasını teşvik etme yönünün Kuruma rücu hakkının tanınmasının en önemli temel gerekçesini oluşturduğu söylenebilir.[406] Zira; hukuk sisteminde korunan en önemli varlık olan insanın vücut bütünlüğü ve sağlığının korunması gerekmekte olup bu doğrultuda Devlete birtakım görevler yüklenmiştir. İnsanın maddi ve manevi varlığının korunmasına hizmet edecek düzenlemeler yapılarak Kuruma prim ödemelerine rağmen işverenler, doğrudan zararlardan sorumlu tutularak işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine ilişkin özenli davranması, böylece zararlandırıcı olayların önlenmesi hedeflenmiştir.[407]

---

[403] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 534.

[404] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 411; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 434; Saymen - Ekonomi, *Sosyal Sigortalar Tatbikatı*, 128; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 235; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 288; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 162.

[405] Aslanköylü, "Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkı", 252.

[406] Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, 238; Şakar, "Kusur Şartının Sınırlanması", 130.

[407] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 534; 1994 tarihli Yargıtay içtihadı birleştirme kararında, *"...Kanun, böyle hallerde sigorta primi ödemenin işvereni sorumluluktan kurtaramayacağını belirlemiştir. Gerçekten, kast mertebesinde ağır kusurlu olan, ya da suç isteyen, ya da iş güvenliği ve sağlığı kurallarını çiğneyen ve böylece, işçinin ölümüne ya da meslekte kazanma gücünü yitirmesine yol açan bir işvereni, sırf prim ödedi diye, böyle eylemlerinden sorumsuz tutmak; ödeme yükümünden kurtarmak, hem böyle davranışlar göstermeyen işverenlerle eşitsizliğe, hem de iş kazaları ve meslek hastalıklarını teşvik etme sonucunu doğuracağı belirgindir. Bu sonucu önlemek amacıyla, yukarıdaki eylemleri gerçekleşen işverene, gelirlerin ve artışlarının ödetilmesi yasal ilkesi kabul edilmiştir..."* ifadelerine yer verilmiştir. YİBBGK, 01.07.1994 T., 1992/3 E., 1994/3 K., HukukTürk, (Erişim 07.11.2023)..

Üçüncü kişilerin de sigortalıyı zarara uğratacak davranışlardan kaçınarak sigortalıyı koruma yükümlülükleri vardır. Ayrıca üçüncü kişiler, sigorta olayına sebep olmamak yükümü altında olup bu yükümlülüklerinin ihlali; Kurumun sigortalıya sunduğu edimlerin karşılığının üçüncü kişilerden rücu hakkı kapsamında alınması sonucunu doğurmaktadır.[408] Üçüncü kişilerin ortaya çıkan zararı tazmin etmek zorunda kalmamaları için insan yaşamının kutsallığı konusunda gerekli duyarlılığı göstermeleri ve emeğiyle geçinen kişilerin çalışma güçleriyle üretkenliklerinin korunmasına yönelik önlemleri almaları gerekmektedir.[409] Sebep oldukları zararı tazmin etmek durumunda olan üçüncü kişiler böylece sigortalının sağlığı ile can güvenliğine daha çok dikkat etmek yönünde çaba göstereceklerdir.[410] Kurumun rücu hakkının ihdasında malvarlığında meydana gelen azalmayı telafi amacı dışında üçüncü kişilerin, sigortalının sağlığını ve canını koruma noktasında daha dikkatli davranmalarını sağlayarak insan hayatını koruma amacının da rol oynadığı söylenebilir.[411]

Kuruma rücu hakkı tanınmasının amaçlarından biri de sigortalı işçi ile onun işvereni arasındaki çekişme ve sürtüşmenin önlenmesidir.[412] Zira zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalı ya da hak sahipleri Kurumca karşılanmayan bir zarar söz konusu olduğunda ancak işveren aleyhine dava açabilecektir.[413] Aynı şekilde üçüncü kişiler yönünden de Kurumun rücu hakkı, üçüncü kişiler ile sigortalı arasındaki sürtüşme ve çekişmeyi önleme amacına hizmet edecektir.[414]

Kurumun işverene rücu hakkının yöneldiği temel amaçlardan biri Kurumun mali yapısının korunması olduğundan üçüncü kişiler yönünden de bu amacın ön plana çıkacağı yönünde bir beklenti doğmaktadır. Ancak işverenin sorumluluğunda bu amaca

---

[408] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 200.
[409] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 193; Ercan Turan, "Anayasa Mahkemesi'nin 2003/10 E., 2006/106 K., 23.11.2006 Tarihli Kararı Karşısında 506 Sayılı Yasa'nın 26. Maddesine Dayalı Rücuan Tazminat Davaları", *Sicil İş Hukuku Dergisi* 10 (Haziran 2007), 165.
[410] Tuncay, "Kurumun İşverene Rücuu-Olayda Kaçınılmazlık Durumu", 184; Aydınlı, *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk,* 358.
[411] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 80.
[412] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 193; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 187; Mahmut Çolak - Ercüment Öztürk, *Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Sorumluluk ve Rücu* (Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2006), 228; Turan, "506 Sayılı Yasa'nın 26. Maddesine Dayalı Rücuan Tazminat Davaları", 165.
[413] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 435.
[414] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 78.

yönelik gösterilen hassasiyetin, üçüncü kişinin sorumluluğuna ilişkin kuralların belirlenmesinde gösterilmediği anlaşılmaktadır.[415] 5510 sayılı Kanun m. 21/4 uyarınca ortaya çıkan zarar Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanacak ancak ödemenin sadece yarısı üçüncü kişilere rücu edilecektir. Bu noktada işveren ile üçüncü kişilerin sorumlulukları arasında temel bir fark öngörülmüş olup üçüncü kişinin kusuruyla sebep olduğu zararın yarısının SGK tarafından paylaşılması anlamına gelen bu düzenlemenin yarattığı farklılığın haklı bir gerekçesi ortaya konulamamıştır. Bu durum Kurumun kısıtlı bulunan mali kaynaklarının 3. kişilerin zararlarını karşılamak üzere kullanılmasına da sebebiyet vermektedir.[416]

Sonuç olarak üçüncü kişilerin Kurumun sigortalıya ya da hak sahiplerine sağladığı edimlerden dolayı sorumlu tutulmaması için kısa vadeli sigorta risklerine sebep olmaktan kaçınmaları ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında Kurumun harcama yapmasına sebep olmamaları gerekmektedir.[417]

E. 5510 Sayılı Kanun kapsamında Kurumun Üçüncü Kişilere Rücu Hakkı

Kurumun rücu hakkına 5510 sayılı Yasa'nın muhtelif maddelerinde yer verilmiş olup iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık hallerinde; işverence sigortalıyı bildirme yükümlülüğü ile sağlık raporu alma ya da sağlık raporuna uygun işlerde çalıştırma yükümlülüğü ihlal edildiğinde Kurumun rücu hakkı söz konusu olacaktır.[418] Üçüncü kişilerin kuruma karşı sorumluluğu da 5510 sayılı Kanun m. 21/4, 39 ve 76/6'da hüküm altına alınmış olup üçüncü kişilerin Kuruma karşı sorumluluğu her bir maddede farklı sorumluluk esaslarına tabi kılınmıştır.[419] Üçüncü kişinin SGK'ya karşı rücu sorumluluğunu düzenleyen maddeler;

---

[415] Güngör, "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Nedeniyle Sorumluluk", 753.
[416] Güngör, "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Nedeniyle Sorumluluk", 754 vd..
[417] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku* , 201 vd..
[418] Sevda Dağcı, *Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Rücu* (İzmir: Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 4.
[419] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 74 vd.; ayrıca bkz. 2012/40 sayılı Genelge.

5510 sayılı Yasa'nın "İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu" başlıklı m. 21/4, *"İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücû edilir."* (SSGSSK m. 21/4),

5510 sayılı Yasa'nın "Uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu" başlıklı 39. maddesi, *"Üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücû edilir. Malûllük, vazife malûllüğü veya ölüm hali, kamu görevlilerinin veya er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan aylıklar için Kurumca, kurumuna veya ilgililere rücû edilmez."* (SSGSSK m. 39),

5510 sayılı Yasa'nın "İşverenin, genel sağlık sigortalısının ve üçüncü kişilerin sorumluluğu" başlıklı 76. maddesi, *"Genel sağlık sigortalısına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere kastı veya suç sayılır bir hareketi veya ilgili kanunlarla verilmiş bir görevi yapmaması ya da ihmali nedeniyle Kurumun sağlık hizmeti sağlamasına veya bu kişilerin tedavi süresinin uzamasına sebep olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere, Kurumun yaptığı sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir."* (SSGSSK m. 76/6) şeklindedir. Çalışmamızın konusunu, kısa vadeli sigorta kollarında üçüncü kişinin Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı sorumluluğu teşkil ettiğinden çalışmamızın bu bölümünde iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık halleri ile Genel Sağlık sigortası kapsamında üçüncü kişinin SGK'ya karşı sorumluluğunun koşulları ele alınacaktır.

F. Üçüncü Kişi Kavramı

5510 sayılı Yasa m. 21 uyarınca zararlandırıcı sigorta olayı neticesinde Kurumca sigortalıya yapılan ödeme ve sigortalı için yapılan harcamalar, işveren ve üçüncü kişilere rücu edilebilir. Kurumun rücu hakkının kapsamının belirlenmesi noktasında işveren ve üçüncü kişi yönünden ayrım söz konusudur.[420] 5510 sayılı Yasa'nın 21/4. maddesinde üçüncü kişiler yönünden farklı bir sorumluluk esası belirlendiğinden öncelikle "üçüncü kişi" kavramı üzerinde durulması gerekmektedir. Üçüncü kişi; zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalının işvereni dışında zarara sebebiyet veren bütün kimseler olarak tanımlanabilir.[421] Üçüncü şahıs kavramından anlaşılması gereken kazaya uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalı, sigortalının işvereni veya işveren vekili dışındaki kimselerdir.[422] Öğretideki bir diğer tanıma göre de iş kazasına uğrayan ya da hastalığa yakalanan sigortalı ve sigortalının işvereni dışındaki herkes bu kavrama dâhil bulunmaktadır. Çoğunlukla üçüncü kişi, sigortalının işvereninin bir diğer sigortalısı ya da çalıştırdığı kimseler olarak karşımıza çıkmaktadır.[423]

Üçüncü kişi kavramı 5510 sayılı Kanun'da tanımlanmış değilse de uygulamadan çıkan sonuca göre üçüncü kişi kavramı şu şekilde de tanımlanabilir: işveren dışında kalan ve iş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalı ile arasında hukuki ilişki var olmayan kimseler. Trafik-iş kazalarında kazanın oluşumuna sebebiyet veren ya da kazaya karışan diğer kişiler üçüncü kişi kavramına örnek oluşturmaktadır.[424] Son olarak üçüncü kişi, iş kazasına karışan ve işverenle bağıtsal herhangi bir ilişki içinde bulunmayan kişi ile onun sorumluluğunu muhtelif hukuksal sebeplerle paylaşan kişi

---

[420] Hasan Kayırgan, "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Üçüncü Kişi", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi Prof. Dr. M. Fatih UŞAN'a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı* 2022-2 (Eylül 2022), 1339.
[421] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 458; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 239; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 190.
[422] Saymen - Ekonomi, *Sosyal Sigortalar Tatbikatı,* 131.
[423] Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar,* 329.
[424] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 536.

olarak da tanımlanabilmektedir.[425] Üçüncü kişi sigortalı ile aynı işveren nezdinde çalışan bir işçi olabileceği gibi tamamen farklı bir kişi de olabilir.[426]

Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda[427], davalıların konumlarının, başka bir deyişle hangi davalının işveren veya vekili olduğunun, bu kapsamda davalının üçüncü kişi mi yoksa alt işveren mi veyahut işveren vekili mi olduğu hususlarında yeterince araştırma ve irdeleme yapılmadan hüküm kurulduğu, davalıların konumları ve bu kapsamda sorumluluklarının belirlenmesi suretiyle karar verilmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Emsal Yüksek Mahkeme kararlarında, Kurumca yapılan ödemelere ilişkin rücu hakkının tayin edilebilmesi için kusuru bulunanların üçüncü kişi sıfatını haiz olup olmadığı hususu üzerinde özenle durulması gerektiği bildirilmektedir.[428] Sosyal Güvenlik Kurumu birinci kişi, işveren ikinci kişi, bunlar dışında kalan kişiler de üçüncü kişi konumundadırlar.[429] Yargıtay'a göre de üçüncü kişi, Sosyal Güvenlik Kurumu ve işveren dışındaki kimseler olarak tanımlanmaktadır.[430]

---

[425] Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 668; Tuğçe Soydan, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşveren ve Üçüncü Kişilerin SGK Karşısındaki Sorumluluğu* (Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 129.
[426] Çolak - Öztürk, *Sorumluluk ve Rücu*, 99.
[427] Yargıtay 10. HD., 06.10.2021 T., 2021/3952 E., 2021/11739 K., HukukTürk, (Erişim 30.10.2023).
[428] Kayırgan, "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Üçüncü Kişi", 1338.
[429] Filiz Berberoğlu Yenipınar, *İş Sağlığı ve Güvenliği* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2018), 17; Filiz Berberoğlu Yenipınar, *Sosyal Güvenlik Hukuku Davaları* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017), 36.
[430] *"…devlet adına sosyal güvenlik kanunlarını uygulamakla görevli Sosyal Güvenlik Kurumu birinci kişi, risklerin gerçekleşmesi halinde sigortalının ya da hak sahiplerinin Kurumdan yardım görmesi için primleri ödeyen işveren ikinci kişi konumundadır. Bunun dışında kalanlar ise üçüncü kişi olarak tanımlanmaktadır…."*, Yargıtay 10. HD., 14.10.2021 T., 2021/7443 E., 2021/12210 K.; *"…Devlet adına sosyal güvenlik yasalarını uygulamakla yükümlü Kurum birinci kişi, sigortalı ve hak sahipleri ikinci kişi, bunların dışında kalan, kasıt veya kusuru ile Kanunda sayılan yardımların yapılmasına sebebiyet veren kişiler üçüncü kişi konumundadır. Somut olayda, davalı İ.. Ç..'ın, iş kazasında sürekli iş göremez durumuna giren sigortalı olması sıfatıyla "üçüncü kişi" kavramı içinde değerlendirilemeyeceği, Kurum zararının tahsilinin kendisinden istenemeyeceği gözetilerek, hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekirken…"*, Yargıtay 10. HD., 18.02.2014 T., 2013/7073 E., 2014/2973 K., HukukTürk, (Erişim 21.12.2023); Kayırgan, "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Üçüncü Kişi", 1339.

G. İş Kazası ve Meslek Hastalığında Üçüncü Kişinin Kuruma Karşı Sorumluluğu

1. Genel Olarak

Üçüncü kişilerin; sigortalının iş kazasına uğramasına, meslek hastalığı ya da hastalığa tutulmasına ve nihayetinde geçici ya da sürekli iş göremezliğe veyahut ölüme sebebiyet vermemek için gerekli dikkat ve özeni göstermesi gerekir. Üçüncü kişilerin iş kazası, meslek hastalığı ya da hastalığa neden olmama yükümü, açıkça düzenlenmemişse de bu yükümlülüğün ihlali Kanun'da ağır sonuçlara bağlanmıştır.[431]

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir (SSGSSK m. 21/4, SSİY m. 45/4-5).

5510 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin son fıkrasında; iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmesi halinde bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmeyeceği ayrıca iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, 5510 sayılı Yasa uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilmeyeceği hüküm altına alınarak Kurumca iş kazası ve meslek hastalığı hallerinde rücu edilmeyecek kişiler sıralanmıştır (SSGSSK m. 21/5).[432]

---

[431] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 202.
[432] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 426.

İşverenin, süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan sorumluluğunun hüküm altına alındığı 23. madde işverenin kaçak işçi çalıştırmasının önlenmesi amacına yönelik tesis edilmiş olup anılan maddenin düzenleniş şeklinden işverenin 23. maddeye göre sorumluluğunun kusursuz sorumluluk ilkesine dayandığı anlaşılmaktadır.[433] Bu doğrultuda bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen işveren, meydana gelen zararlandırıcı sigorta olayında kusurunun olup olmadığına bakılmaksızın Kurumun rücu hakkı ile karşı karşıya kalabilecektir.[434] Üçüncü kişi hakkında ise kusura dayanmayan sorumluluk esaslarının uygulanması mümkün değildir. Üçüncü kişinin sorumluluğunun doğabilmesi için iş kazası ve meslek hastalığının üçüncü kişinin kusuru sebebiyle meydana gelmesi gerekir.[435] Kurumun üçüncü kişiye yaptığı başvuru özel bir kusur sorumluluğuna dayanmaktadır.[436] Üçüncü kişilerin işverenlerinin de Kuruma karşı sorumlu tutulmaları söz konusu olabilmektedir.[437] Bunun için kusurlu bir eylemle zarara sebebiyet veren üçüncü kişi ile işveren arasında TBK m. 66 veya 116 anlamında çalışan-çalıştıran ilişkisi bulunmalıdır.[438] Ancak üçüncü kişinin işvereninin sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması şarttır.[439] Hâlbuki TBK m. 66 veya 116'da işverenin de yanında çalıştırdığı kişinin de kusurlu olması şartı aranmamaktadır.[440] Üçüncü kişinin, zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalının işvereninin diğer bir işçisi olması da mümkündür. Böyle bir durumda üçüncü kişi, TBK m. 66 veya 116 anlamında çalıştırılan kimse konumunda olacağı için üçüncü kişinin işvereni de Kuruma karşı sorumlu tutulabilecektir. Ancak 5510 sayılı Yasa m. 21/4'te "şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir" ifadesine yer verildiğinden işverenin sorumluluğu kusurunun bulunması halinde söz konusu olacaktır.[441]

---

[433] Yargıtay 10. HD., 29.03.2018 T., 2016/1382 E., 2018/2753 K.; Yargıtay 10. HD., 24.04.2018 T., 2016/7390 E., 2018/4012 K; *"…Zararlandırıcı sigorta olayında işverenin hiç kusuru olmasa bile, şayet sigortalının işe girişi süresinde Kuruma bildirilmemiş ise, Kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarının tamamından sorumlu tutulması gerekir…"*, Yargıtay 10. HD., 14.02.2019 T., 2016/15176 E., 2019/1263 K., HukukTrük, (Erişim 19.01.2024).
[434] Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 567-568.
[435] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 239; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 458; Berberoğlu Yenipınar, *İş Sağlığı ve Güvenliği,* 17.
[436] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 426.
[437] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 02; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 536.
[438] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 425.
[439] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 202.
[440] Bkz. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 617 vd.
[441] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 425.

2. *Üçüncü Kişinin Sorumluluğunun Koşulları*

a) *Genel Olarak*

5510 sayılı Kanun m. 21/4 uyarınca üçüncü kişilerin Kuruma karşı sorumluluğunun doğmasının koşullarını; zararlandırıcı sigorta olayına üçüncü kişinin sebep olması, zarara uğrayan kişinin sigortalı olması, zararın iş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanması, sigortalıyı zarara uğratan iş kazası veya meslek hastalığının üçüncü kişinin kusuru yüzünden meydana gelmiş olması, Kurumun gerekli ödemeleri yapmış olması ve üçüncü kişinin kusurlu eylemi neticesinde oluşan zarar ile Kurumun ödeme işlemi arasında uygun nedensellik bağının kurulması olarak sıralayabiliriz.[442]

b) *Zararlandırıcı sigorta olayına üçüncü kişinin sebep olması*

5510 sayılı Yasa m. 21/4'te iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmesi halinde sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edileceği hüküm altına alınmış olup üçüncü kişi; zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalının işvereni dışında zarara sebebiyet veren bütün kimseler olarak tanımlanmaktadır.[443] İşveren ile üçüncü kişi arasında Kurumun rücu hakkı kapsamında ayrım söz konusu olup sigortalıya bağlanan ilk peşin değerli gelir yönünden işverenin sorumlu olacağı miktar ile üçüncü kişinin sorumlu olacağı miktar birbirinden farklıdır: üçüncü kişi bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısından sorumlu iken işveren ise tamamından sorumlu tutulmaktadır.[444] Üçüncü kişi kavramı üzerinde daha önce durulmuş olup burada ilgili kısma atıf yapmakla yetiniyoruz.[445]

---

[442] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 184.
[443] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 458; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 239; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 190.
[444] Kayırgan, "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Üçüncü Kişi", 1339.
[445] Bkz. III.B.F.

Üçüncü kişilerin işverenlerinin de rücu davasında sorumluluğu bulunmaktadır.[446] Ancak bu halde iş kazası veya meslek hastalığına üçüncü kişinin kusurlu eylemi ile sebep olması yanında üçüncü kişinin işvereninin de kusurlu olması gerekmektedir.[447]

Kamu görevlileri ile iş kazası ve meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerinin de üçüncü kişi kavramına dâhil olduğu düşünülse de 5510 sayılı Yasa m. 21/5 uyarınca iş kazası ve meslek hastalığına tutulan sigortalının kusurlu hak sahipleri ile haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmayan kamu görevlileri ve bunların çalıştıkları kuruma rücu edilmesi söz konusu değildir.[448] Zira 5510 sayılı Yasa m. 21/5'te, iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmesi halinde bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücû edilmeyeceği, ayrıca iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 21/5).

c) Zararlandırıcı olaya uğrayanın sigortalı olması

Kurumun rücu hakkını kullanabilmesi için Kurumca sağlanan yardımlardan faydalanan kimsenin sigortalı olması veyahut hak sahibi kimselerden olması gerekir. 5510 sayılı Kanun m. 21 uyarınca Kurumun rücu hakkını kullanabilmesi; zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan kişinin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre sigortalı

[446] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 536.
[447] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 425; işverenin çalıştırdığı üçüncü kişinin fiilinden kaynaklanan sorumluluğu aşağıda ayrı bir başlık altında incelenmiş olup ayrıntılı bilgi için bkz. III.B.G.3.
[448] Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 578; Civan, "Rücu Davaları", 144.

sayılmasına bağlıdır.[449] Daha önce de ifade edildiği üzere 5510 sayılı Yasa m. 5 ile "istisnanın istisnası" olarak nitelendirilebilecek bir düzenlemeyle hizmet sözleşmesine dayanarak çalışmasalar da bazı kimseler, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası açısından sigortalı sayılmıştır.[450] Zira bu kişiler sigortalı sayılmayı gerektirecek bir faaliyette bulunmasalar da yaptıkları işler sebebiyle birtakım sosyal risklerle karşı karşıyadırlar. Bu nedenledir ki Kanun koyucu bu kişileri kısmen sigortalı sayarak bazı sigorta kolları açısından sosyal güvenceye kavuşmalarını sağlamıştır.[451] 5510 sayılı Yasa m. 5 ile kısa vadeli sigorta kollarından bazılarından faydalanabileceği öngörülen kişilere Kurumca sağlanan yardımlar da; diğer şartların da varlığı halinde zararlandırıcı sigorta olayına kusuruyla neden olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilebilecektir.[452] Ayrıca iş sözleşmesine göre çalışıp çalışmadığı noktasında duraksamaya neden olan veyahut açıkça bir iş sözleşmesine göre çalışmadıkları anlaşılan bazı kişiler de m. 4/1-a kapsamında sigortalı sayılmışlardır.[453]

d) İş kazası ve meslek hastalığının mevcudiyeti

Ekonomik, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin beraberinde gelen insan sağlığının ve yaşamını tehdit eden tehlikelerin varlığı, iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyici tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bunların önüne geçilemediği durumlarda ise meydana gelen zararın tazmini önemli hale gelecektir.[454] İş kazası ve meslek hastalığının sigortalı üzerinde geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik ve ölüm olmak üzere üç etkisi bulunmaktadır. Geçici iş göremezlik halinde, geçici iş göremezlik

---

[449] Narter, *İş Kazası,* 1272; Sigortalı sayılanlar, sadece bazı sigorta kolları açısından sigortalı olanlar ile özel hükümlerle sigortalı sayılanlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu*, 199 vd.

[450] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 379; .

[451] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 152-153; Bazı sigorta kollarının uygulanacağı sigortalılar için bkz. 5510 sayılı Yasa m. 5; Ayrıca 5510 sayılı Yasa ek m. 5/4 gereği tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanlar hakkında da iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanır (SSGSSK Ek m. 5/4). Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan sigortalılar ile konut kapıcılığı işyerlerinde çalıştırılan sigortalılar hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılara ilişkin hükümler uygulanır (SSGSSK Ek m. 9). Ev hizmetlerinde çalışanlardan bir ay içinde çalışma gün sayısı 10 günden az ise bu kişiler sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası açısından m. 4/1-a kapsamında sigortalı sayılırlar. Bkz. Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 381.

[452] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 202.

[453] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 91; Bkz. 5510 sayılı Yasa m. 4/2.

[454] Güzel - Ugan Çatalkaya, "İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları", 184.

ödeneği ödenmesi, sürekli iş göremezlik halinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanması; sigortalının ölümü halinde ise hak sahiplerine gelir bağlanması, cenaze ödeneği ile gelir bağlanmış kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi öngörülmüştür.[455] Sigortalının uğradığı iş kazası ya da tutulduğu meslek hastalığının sigortalıda yarattığı geçici veya sürekli iş görememe hali bu yardımların yapılmasının önkoşulunu teşkil etmekte olup anılan sosyal risklerin sebep olduğu gelir kayıplarının giderilerek sigortalının ekonomik güvenceye alınması, sosyal güvenlik sistemlerinin temel amacını oluşturmaktadır.[456]

Sigortalıya veya hak sahiplerine Kurumca edim sunulabilmesi için meydana gelen kazanın 5510 sayılı Kanun anlamında iş kazası sayılması; sigortalının tutulduğu hastalığın da meslek hastalığı olarak kabulü gerekir.[457] 5510 sayılı Yasa'da iş kazası 13. maddede; meslek hastalığı ise 14. maddede hüküm altına alınmıştır. Meydana gelen zarar ile kaza olayı arasında uygun illiyet bağı kurulabilmekte ise kaza iş kazası olarak kabul edilir ve gerekli sigorta yardımları yapılır.[458] İş kazası ve meslek hastalığı ya da hastalık dışında bir sebeple meydan gelen zarar, Kurumun rücu hakkı kapsamında olmayacaktır. Zira Kanun'da Kurumun rücu hakkının; zararın iş kazası ve meslek hastalığı veya hastalık nedeniyle ortaya çıkması halinde kullanılabileceği öngörülmüştür.[459] İş kazası ve meslek hastalığının tespiti, tanım ve unsurlarına çalışmamızın ilk bölümünde yer verildiğinden tekrara düşmemek adına burada yalnızca ilgili kısma atıf yapmakla yetiniyoruz.[460]

e) Sigortalıyı zarara uğratan iş kazası ve meslek hastalığının üçüncü kişinin kusuru yüzünden meydana gelmiş olması

(1) Genel Olarak

---

[455] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 374.
[456] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 408.
[457] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 342.
[458] Ledün Akdeniz, "İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu", 9; Yalçın Bostancı - Tunahan Çetinel, "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2021), 336.
[459] Kovancı, *Üçüncü Kişilere Rücuu,* 218.
[460] Bkz. I.B. "Kısa Vadeli Sigorta Kolları".

5510 sayılı Kanun m. 21 uyarınca işverenin Kuruma karşı sorumluluğunun doğması olayın meydana gelmesinde işverenin kusurunun bulunmasına bağlıdır.[461] Yargıtay kararlarında işverenin 23. maddeye göre sorumluluğunun kusursuz sorumluluk ilkesine dayandığı ifade edilmektedir.[462] Bu doğrultuda bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen işveren, meydana gelen zararlandırıcı sigorta olayında kusurunun olup olmadığına bakılmaksızın Kurumun rücu hakkı ile karşı karşıya kalabilecektir.[463] 5510 sayılı Yasa m. 21/4 uyarınca iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücû edilmektedir (SSGSSK m. 21/4). Mülga 506 sayılı Kanun'da da iş kazası veya meslek hastalığı, üçüncü bir kişinin kast veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edileceği hükme bağlanmıştı (506 sK m. 26/2). Üçüncü kişi hakkında kusura dayanmayan sorumluluk esasları uygulanamaz. Üçüncü kişinin sorumluluğunun söz konusu olması, iş kazası ve meslek hastalığının üçüncü kişinin kusurundan ileri gelmesine bağlıdır.[464] Kurumun üçüncü kişiye yaptığı başvuru özel bir kusur

---

[461] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 416; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 439; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 235.

[462] Yargıtay 10. HD., 29.03.2018 T., 2016/1382 E., 2018/2753 K.; Yargıtay 10. HD., 24.04.2018 T., 2016/7390 E., 2018/4012 K; *"…Zararlandırıcı sigorta olayında işverenin hiç kusuru olmasa bile, şayet sigortalının işe girişi süresinde Kuruma bildirilmemiş ise, Kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarının tamamından sorumlu tutulması gerekir…"*, Yargıtay 10. HD., 14.02.2019 T., 2016/15176 E., 2019/1263 K., HukukTrük, (Erişim 19.01.2024).

[463] Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 567-568.

[464] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 239 ; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 458; *"…Üçüncü kişinin rücu alacağından sorumluluğu kusur sorumluluğu esasına dayanır. Bir başka ifadeyle; üçüncü kişi, ancak kusurlu bir hareketinin varlığı halinde rücu alacağından sorumludur…"*, Yargıtay 10. HD., 17.12.2013 T., 2013/3358 E., 2013/24638 K.; Yargıtay 10. HD., 03.12.2013 T., 2013/3548 E., 2013/23202 K.; Yargıtay 10. HD., 15.03.2018 T., 2018/50 E., 2018/2141 K., HukukTürk, (Erişim 23.11.2023) ; Üçüncü kişinin kusurlu davranışının Yargıtay kararlarına yansıyan görünümüne ilişkin bkz. *"…Sigortalının çalıştığı işyerinde, davalı ... tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü kesinleşen ceza dosyası ile sabittir…"*, Yargıtay 10. HD., 18.03.2019 T., 2016/12924 E., 2019/2458 K.; *"…Dosya kapsamına göre, dava dışı ... Grup Temizlik Ltd. Şti.'de temizlik işçisi olarak çalışmakta olan kazalının 03.07.2014 tarihinde yaya olarak karşıdan karşıya geçmek isterken, davalı sürücünün motosikletiyle çarpması sonucu vefat ettiği trafik-iş kazası sonucu açılan eldeki rücuan tazminat davasında…"*, Yargıtay 10. HD., 30.06.2021 T., 2020/10770 E., 2021/9382 K.; *"…Somut olay incelendiğinde; vefat eden sigortalı ...'ün kaza tarihinde dava dışı ....'nin işçisi olduğu, şirkete ait olan ... plakalı araçla seyir halindeyken, yolun orta refüj kanal temizliğini yapmak için park halinde bulunan davalı ... ait ... resmi plakalı bakım aracına çarpması sonucu kazanın meydana geldiği anlaşılmaktadır…"*, Yargıtay 10. HD., 03.05.2016 T.,

sorumluluğuna dayanmaktadır.[465] 5510 sayılı Yasa'da yalnızca "kusur"dan bahsedilmiş olması karşısında üçüncü kişi kusurun tüm derecelerinden sorumlu olacaktır.[466] Üçüncü kişiyi çalıştıran işverenin Kuruma karşı sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için üçüncü kişiyi çalıştıran işverenin de kusurlu olması gerekmektedir. Zira Kanunda "şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir" ibaresine yer verilmiştir.[467] Devletin vatandaşları karşısındaki sosyal ve ekonomik yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla oluşturduğu politikalar gereğince oluşan Kurum giderlerinin, kusurlu eylem tarihi itibariyle kurum zararına yol açmamış olan kişilere rücu edilmesi; hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuki güvenlik ilkesinin ihlaline yol açacaktır.[468]

2015/1073 E., 2016/7306 K..; *"... Dava; 04.07.2009 tarihinde ...'a ait kamyonda şoför olarak çalışan sigortalının ...'ye ait buğdayların kamyonlara yüklenmesi ve üzerine branda çekilmesi sırasında bir başka kamyon şoförüne yardım ettiği sırada kamyon üzerenden geçen enerji nakil hattına teması ile ölen sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelirlerin rücuan tahsili istemine ilişkin olup…"*, Yargıtay 10. HD., 03.12.2013 T., 2013/3548 E., 2013/23202 K.; "…*İş kazasının; işverene ait inşaatın beşinci katında kalıp bağlamaya çalışan sigortalının muhkem bağlayamadığından 15 metreden düşerek ölmesi şeklinde oluştuğu anlaşılmaktadır. Yargılamanın devamı sırasında alınan ilk bilirkişi raporunda taşeron olarak nitelendirilen davalı ...'a %25 kusur atfedilmiş iken, hükme esas alınan ikinci kusur raporunda bu defa ekip başı olarak nitelenmek suretiyle işverenden kişisel koruyucu istemediği ve korkuluk, ağ gibi tedbirlerin alınmasını sağlamadığından bahisle aynı oranda kusur verilmiştir. Ancak kendisi de işçi olduğundan anılan davalının işyerinde bu türden bir sorumluluğunu gerektirecek unvan ve görevi bulunmadığı açıktır. Bu sebeple kazanın meydana geldiği iş kolunda iş güvenliği ve işçi sağlığı konularında uzman bilirkişilerden oluşacak kuruldan, yeniden kusur raporu alınmak suretiyle davalının eylemleri ile sigortalının inşaat iskelesinden düşerek ölmesi arasındaki illiyet bağı da tartışılarak kusur oran ve aidiyetlerinin tereddüde mahal bırakmayacak ve denetime elverişli şekilde tespit edilmelidir…Davalı ...'ın diğer davalı işveren ...'a hizmet akdi ile bağlı işçi olduğunun anlaşılması karşısında üçüncü kişi kapsamında sorumlu bulunduğu açıktır…"*, Yargıtay 10. HD., 18.06.2015 T., 2014/9655 E., 2015/12148 K.,; *"... Dava; davalı işveren Tuncay Karakuş'a ait halı saha inşaat sahasına beton mikseri ile gelen betonun dökülmesi sırasında beton mikserinin tartı kolunun bükülmesi ile hortumu tutan sigortalıya çarpması şeklinde oluşan kazada…"*, Yargıtay 10. HD., 15.04.2014 T., 2013/15318 E., 2014/8647 K.; *"...Somut olay incelendiğinde; kazalı ....'in tıra yükleme işi tamamlandıktan sonra sürücünün manevra yapması esnasında gözcülük yaparken araç ile bina kolonu arasında sıkışarak vefat ettiği anlaşılmaktadır. Mahkemece, meydana gelen iş kazasında davalı işveren şirketin % 81, kazaya sebep olan aracı kullanan şoför ...'ın % 10, cezada kusurlu bulunan davalı ...'ın %2 ve davalı ...'in %2 oranında kusurlu olduklarına ilişkin…"*, Yargıtay 0. HD., 24.05.2016 T., 2015/3582 E., 2016/8418 K.., HukukTürk, (Erişim 04.04.2024).

[465] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 426.

[466] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 539.

[467] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 425; *"... Anılan fıkrada geçen "çalıştıranlara" ibaresi, zararlandırıcı sigorta olayına neden olan üçüncü kişinin işverenlerini ifade etmekte olup; söz konusu işverenlerin sorumluluğu için, iş kazası veya meslek hastalığının oluşmasında kusurunun bulunduğunun saptanması gerekir. İstihdam edenlerin sorumluluğunu düzenleyen 818 sayılı Mülga .....lar Kanununun 55. (6098 sayılı Türk .....lar Kanununun 66.) maddesinde, işverenin sorumlu olması için kusurlu olması şartı aranmamış iken, 5510 sayılı Kanunun anılan maddesinde, üçüncü kişinin işvereninin sorumluluğu kusur esasına dayanması karşısında; üçüncü kişinin işvereni hakkında, ...lar Kanunu hükümleri uyarınca kusursuz sorumluluk hükümlerinin uygulanması mümkün değildir…"*, Yargıtay 10. HD., 26.09.2013 T., 2011/16685 E., 2013/17483 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

[468] Yargıtay 10. HD., 19.10.2010 T., 2010/2829 E., 2010/13933 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

Yargıtay kararlarında da rücu davalarının, kusur sorumluluğuna dayandığı, iş kazasında kusuru olanların davacı Kurumun rücu alacağından kusurları karşılığında sorumlu olacakları, kusurun belirlenmesinde ise; zararlandırıcı sigorta olayının ne şekilde oluştuğunun, dosya içeriğindeki tüm deliller taktir olunarak belirlenmesi ve kabul edilen maddi olgular doğrultusunda konusunda uzman sayılacak kişilerden oluşturulacak bilirkişi heyetinden aynı olay nedeni ile daha önce açılmış ve kesinleşmiş tazminat ve ceza davaları varsa, bu davalardaki kusur raporları ile çelişki oluşturmayacak şekilde kusur oran ve aidiyeti konusunda rapor alınmasının gerekli olduğu vurgulanmaktadır.[469]

5510 sayılı Yasa'nın uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğunun düzenlendiği 39. maddesinde üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edileceği hükme bağlanmıştır (SSGSSK m. 39/1). Üçüncü kişilerin Kurumun sigortalılara ve hak sahiplerine sunduğu edimleri anılan madde kapsamında tazmin etmesi gerekmekte olup bunun için kusurun en ağır düzeyi olan kastın varlığı şart koşulmuştur.[470] Buna göre üçüncü kişinin sorumluluğunun doğabilmesi için kastın bulunması zorunludur.[471] 5510 sayılı Yasa m. 21/4 uyarınca üçüncü kişinin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için ise zararlandırıcı sigorta olayının üçüncü kişinin kusuru sebebiyle meydana gelmiş olması gerekir.[472] Üçüncü kişinin eylemi sonucu gerçekleşen ölüm, iş kazası niteliğinde ise

---

[469] Yargıtay 10. HD., 27.01.2021 T., 2019/3310 E., 2021/785 K.; Yargıtay 10. HD., 30.06.2021 T., 2020/10770 E., 2021/9382 K.; Yargıtay 10. HD., 16.12.2014 T., 2014/1336 E., 2014/26937 K.; Yargıtay 10. HD., 13.02.2017 T., 2015/10337 E., 2017/900 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

[470] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 205.

[471] Caniklioğlu - Kovancı, "Ölüm Sigortası Kapsamında Rücu", 481.

[472] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 458; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 239; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 202; *"... Mahkemece meydana gelen iş kazasında üçüncü kişi konumunda olan hakkında kastının olmaması gerekçesiyle davanın reddine, davalı şirket hakkında davanın kabulüne karar verilmiş ise de, bu karar eksik incelemeye ve yanılgılı değerlendirmeye dayalıdır…5510 Sayılı Kanun'un 39. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre; Kurumun rücu hakkı, üçüncü kişinin sadece kasıtlı fiili haline özgülenmiştir. Kanun'un açık ve buyurucu hükmüne göre; üçüncü kişi, kasta dayanmayan fiili sonucunda sigortalının malül kalmasına veya ölümüne neden olmuş ise, sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanan aylıkların ilk peşin değerinin yarısından sorumlu tutulması mümkün değildir. Ancak iş kazalarında söz konusu olan 5510 Sayılı Kanun'un 21. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne göre üçüncü kişilerin iş kazasının meydana gelmesinde kasıt, kusur veya ihmallerinin olması durumunda sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanan aylıkların ilk peşin değerinin yarısından, geçici iş göremezlik ödeneği ve tedavi masraflarından kusur oranına göre sorumlu tutulması mümkündür. Yani üçüncü kişinin rücu alacağından sorumluluğu kusur sorumluluğu esasına dayanır. Bir başka ifadeyle; üçüncü kişi,*

diğer koşulların da sağlanmış olmasına göre iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından ölüm geliri, ölüm sigortasından da ölüm aylığı aynı anda bağlanabilir. Bu gibi durumlarda ölüm aylığının üçüncü kişilere rücuu yönünden üçüncü kişinin kastının aranacak olması diğer taraftan ölüm gelirinin rücuu yönünden ise kast dışındaki kusur hallerinin gerekli ve yeterli görülmesi karşısında üçüncü kişilere rücu edilecek tutarın ölüm gelirinden mi yoksa ölüm aylığından mı kaynaklandığının belirlenmesi önem teşkil edecektir.[473]

(2) Anayasaya Aykırılık Sorunu

5510 sayılı Yasa'da üçüncü kişinin peşin sermaye değerinin yarısı oranında sorumlu olacağına ilişkin sınırlama öngörülmüştür. 506 sayılı Yasa döneminde buna ilişkin herhangi bir sınırlamaya yer verilmemesi ise işverenle kıyaslandığında üçüncü kişilerin sorumluluğunun daha ağır olduğu yönünde eleştirilerin gündeme gelmesine yol açmıştır.[474] Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir kararında[475] işveren Kuruma prim ödediği için onun Kuruma karşı daha hafif biçimde sorumlu tutulmasının daha önce prim ödememiş bulunan üçüncü kişinin ise genel kurallarına göre daha ağır biçimde sorumlu olmasının olağan olduğu ve işveren yararına olan bu durumun haklı nedene dayandığı gerekçesiyle tartışma konusu kuralın eşitsizlik yaratmadığı ifade edilmiştir.

---

ancak kusurlu bir hareketinin varlığı halinde rücu alacağından sorumludur…. ***5510 Sayılı Kanun'un 21/4 maddesinde üçüncü kişiler bakımından rücuan sorumluluğa gidilebilmesi için kişinin kasıtlı olmasının aranmadığı, kusur unsurunun varlığının yeterli olduğu*** *gözetilmek suretiyle karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmiş olması, usûl ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir..."*, Yargıtay 10. HD., 12.12.2017 T., 2015/21859 E., 2017/8841 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

[473] Caniklioğlu - Kovancı, "Ölüm Sigortası Kapsamında Rücu", 482; 5510 sayılı Yasa m. 54/1-c, *" Malûllük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malûllüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır." hükmünü amirdir*; Uygulamada aylık ve gelir kavramlarının birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Kanun koyucu bu karışıklığın önüne geçilmesini teminen iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında yapılan yardıma "gelir" adını vermiştir. Aslanköylü, "Rücu Hakkının Hukuksal Temeli", 1410.

[474] Alp, *Rücu Davaları*, 127.

[475] AYM, 23.05.1972 T., 1972/2 E., 1972/28 K., *Resmi Gazete*, 14368 (21.11.1972).

Üçüncü kişilerin sorumluluğunu düzenleyen 5510 sayılı Yasanın 21. maddesinin 4. fıkrasında kusurları olması durumunda meydana gelen zararın yarısı oranda rücu edileceğinin belirtildiği ancak mezkûr maddede kusur oranının miktarı hususunda bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının; kusuru çok düşük miktarda olan ve zarara sebebiyet veren üçüncü kişiyle kusuru yüksek olan ve zarara sebebiyet veren üçüncü kişinin aynı miktarda zarardan sorumlu tutulmasına sebep olduğu ve bu durumun da eşitlik ilkesine aykırı olduğu savı ileri sürülerek ilgili maddenin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi kararında[476] "*...İtiraz konusu kural uyarınca, iş kazası, meslek hastalığı veya hastalık üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, SGK tarafından bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı üçüncü kişiden tahsil edilmekte, diğer yarısı ise SGK üzerinde kalmaktadır. Böylece sosyal devlet ilkesine uygun olarak, çoğunlukla SGK'nın sigortalısı olup prim ödeyen, kusurlu davranışı ile iş kazası, meslek hastalığı veya hastalığa neden olan üçüncü kişilerin, çalışma yaşamlarını sürdürebilmeleri ve prim ödemeye devam etmeleri sağlanarak, ücretli olan bu kişilerin altından kalkamayacakları büyük külfetler altına girmeleri önlenmek istenmiştir…5510 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasında, meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığında işverenden ilk peşin sermaye değeri toplamının işverenin kusuruna isabet eden kısmının talep edileceği düzenlenmişken; itiraz konusu 21. maddesinin dördüncü fıkrasında üçüncü kişiden ilk peşin sermaye değerinin yarısının üçüncü kişinin kusuruna isabet eden kısmının talep edileceği düzenlenmiştir. SGK'nın rücu alacağının hesaplanmasında, emek gelirleri düşük olan ve SGK'ya prim ödeyen üçüncü kişilerin karşılaşacakları sosyal riskler karşısında yoksulluğa düşmemeleri için sorumluluklarının işverene göre daha hafif olarak belirlenmesi ve SGK'nın yapacağı giderlerin bir kısmının Devlet tarafından karşılanması Anayasa'nın yukarıda anılan maddeleriyle uyum içindedir…"* ifadelerine yer verilerek iptal isteminin reddine karar verilmiştir. Her ne kadar iptal talebi Anayasa Mahkemesince uygun görülmemiş olsa da karar gerekçesinde söz konusu ibarenin "üçüncü kişinin kusuru oranında sorumlu olması" şeklinde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.[477] SSİY m. 48'te de, *"üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı olaylarında zarara sebep olan üçüncü kişiler ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar, sigortalıya*

[476] AYM, 15.03.2012 T., 2011/128 E., 2012/40 K., *Resmi Gazete*, 28335 (26.06.2012).
[477] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 457.

ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının yarısından kusur oranları kadar sorumludur." düzenlemesine yer verilmiştir (SSİY m. 48/3).[478]

f) Uygun illiyet bağının varlığı

Kurumun üçüncü kişilere karşı rücu hakkını kullanabilmesi için gerekli bir diğer koşul ise şüphesiz uygun illiyet bağının bulunmasıdır. İş kazası ya da meslek hastalığı üçüncü kişinin kusurlu davranışı sonucu meydana gelmelidir. Zararlandırıcı olay ile üçüncü kişinin eylemi arasında uygun sebep-sonuç ilişkisinin mevcut olmadığı durumlarda Kurum, iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sigortalı ya da hak sahiplerine yaptığı yardımları üçüncü kişilerden talep edemeyecektir.[479] Uygun illiyet bağı; olayların normal akışı ve genel hayat tecrübelerine göre gerçekleşen türden bir zararı niteliği gereği meydana getirmeye elverişli veyahut gerçekleşme ihtimalini arttıran sebep ile

---

[478] *"...Somut olayda, davalılar ... ve ...'in, sigortalının işvereni veya işveren vekili konumlarında bulunmayıp, üçüncü kişi kapsamında oldukları, davanın teselsüle dayalı olarak açılmadığı da gözetildiğinde, sadece hükme esas alınan kusur dağılımında kendilerine izafe edilen kusur oranları dikkate alınarak sorumluluklarının belirlenmesi gereği dikkate alınmalıdır..."*, Yargıtay 10. HD., 15.01.2013 T., 2011/15161 E., 2013/124 K.; *"....İş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü kişinin kusuru sonucunda meydana gelmesi halinde rücu edilecek miktar ise; sigortalı ya da hak sahiplerine yapılan ödemelerin tümünün, bağlanacak gelirlerin ise başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının, kusur karşılığından oluşmaktadır..."*, Yargıtay 10. HD., 15.09.2021 T., 2021/4220 E., 2021/10330 K.*; "...davanın yasal dayanağının 5510 Sayılı Kanun'un 21/4. maddesi olup, anılan madde incelendiğinde; iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru sebebiyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücû edileceğinin öngörülmüş olması karşısında, üçüncü kişilerin bağlanan gelir yönünden Kuruma karşı ilk peşin değerin yarısının kusur karşılığı ile sorumlu olduğu hususun da mahkemece gözetilmesi gerekmektedir..."*, Yargıtay 10. HD., 03.05.2016 T., 2015/1073 E., 2016/7306 K., HukukTürk, (Erişim 21.12.2023).

[479] Narter, *İş Kazası*, 1276; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 194; Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar*, 330; Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar*, 349; *"...Yönetimindeki araçla yaptığı trafik kazası sonucunda yaralanmasına neden olduğu sigortalı için yapılan tedavi harcamalarıyla geçici işgöremezlik ödeneği ödemelerinin, 506 sayılı Yasanın 39 . maddesi uyarınca davalıdan tahsiline yönelik davanın yargılaması sonucunda...davalının sorumluluğunun temelini oluşturan 21.9.1998 tarihli trafik kazası sonucu gelişen yaralanmanın tedavisiyle uygun nedensellik bağı içinde olup olmadığı, anılan yaralanmayla ilişkisi bulunmayan başka hastalıkların tedavisinden kaynaklanan harcamaların da bulunup bulunmadığı yönleri üzerinde durularak konuda uzman bilirkişi tarafından 506 sayılı Yasanın 32 -42, 117 , 123, 124., Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 56 ve 57. maddeleri içerikleri de gözetilerek düzenlenecek raporun değerlendirilmesiyle varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik araştırma ve incelemeyle yazılı şekilde karar verilmiş olması...usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..."*, Yargıtay 10. HD., 01.04.2003 T., 2003/305 E., 2003/3037 K., HukukTürk, (Erişim 15.01.2024).

zarar arasındaki bağdır.[480] Uygun illiyet bağı, hayatın karmaşık olayları içerisinde kolayca tespit edilemeyebilir. Bu nedenledir ki her somut olayın kendi koşul ve özellikleri göz önünde tutularak incelenmesi icap eder.[481] İlliyet bağı, sorumluluğun asli şartını ve tazminat hukukunun temelini teşkil etmekte olup bu şart gerçekleşmeksizin kimsenin sorumluluğuna gidilemez.[482] Yargıtay kararına konu bir olayda; üçüncü

---

[480] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 541.

[481] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 386; *"...Haksız fiil sorumluluğu için hukuka aykırı eylem, kusurun varlığı, meydana gelmiş zarar, olay ile zarar arasında uygun nedensellik bağı bulunmalı, verilen zararın tazmin borcunu doğurabilmesi içinse zarar, eylemin bir sonucu olarak ortaya çıkmalıdır. Sorumluluk, zararla olay arasında uygun nedensellik bağının bulunmasına ve bu bağın kesilmemiş olmasına bağlıdır. Zarar görenin veya üçüncü kişinin ağır kusuru veya mücbir sebep nedensellik bağını kestiğinden sorumluluğu ortadan kaldırmakta, ancak, davalının munzam (ek) kusuru varsa bu bağın kesilmesi söz konusu olmamaktadır…"*, Yargıtay 10. HD., 24.12.2015 T., 2015/23145 K.; Yargıtay 10. HD., 02.05.2013 T., 2012/16188 E., 2013/9022 K.; *"...Belirtilmelidir ki, yasanın, iş kazasını sigortalıyı zarara uğratan olay biçiminde nitelendirmiş olması, illiyet (nedensellik) bağını iş kazasının bir unsuru olarak ele almayı gerektirmiştir. Ne var ki, burada aranan "uygun illiyet (nedensellik) bağı" olup, bu da yasanın aradığı hal ve durumlardan herhangi birinde gerçekleşme olgusu ile sonucun birbiriyle örtüşmesi olarak anlaşılmalı, yasada olmadığı halde, herhangi başka kısıtlayıcı bir koşulun varlığı aranmamalıdır. Kısacası; anılan yasal düzenleme, sosyal güvenlik hukuku ilkeleri içinde değerlendirilmeli; maddede yer alan herhangi bir hale uygunluk varsa zararlandırıcı sigorta olayının kaynağının sigortalı olup olmaması ya da ortaya çıkmasındaki diğer etkenlerin değerlendirilmesinde dar bir yoruma gidilmemelidir…gerektiğinde sigortalının gördüğü tedavi, nedeni, geçirdiği iddia edilen kaza sonucu ve tedavisi ile aralarında illiyet bağı olup olmadığına ilişkin konusunda uzman tıbbi bilirkişiden; gerekirse... rapor alınarak; sigortalı ... nedeniyle 28.01.2006 tarihi itibariyle % 50 sürekli işgöremezlik kaybına uğramasına neden olacak şekilde davaya konu işyerinde işkazası geçirip geçirmediği kuşku ve şüpheden uzak biçimde aydınlatılarak yapılacak değerlendirme sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir…"*, Yargıtay 10. HD., 02.04.2012 T., 2010/16817 E., 2012/6266 K.; Yargıtay 10. HD., 01.11.2018 T., 2018/5422 E., 2018/8733 K.; *"...hukuki sorumluluğu doğuran unsurlar arasında illiyet bağı büyük bir önem taşır. İlliyet bağı, sorumluluğun asli şartı, tazminat hukukunun temel ilkesidir. Bu şart olmaksızın bir kişinin sorumluluğu düşünülemez. İnsan düşüncesinin bir kanunu olan illiyet kavramı, zararla söz konusu davranış veya olay arasında bir sebep sonuç bağının bulunmasını gerektirir. (Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, 14. Bası 2012, syf 536)…Yüksek Sağlık Kurulu'nun 26.12.2008 tarih, 2008/3963 Esas ve 91/4845 Karar sayılı kararına göre, arızalı koltuktan düşme şeklinde gerçekleşen ve davaya konu yapılan işkazası ile; sigortalıya sosyal sigorta yardımı yapılmasına neden olan "lomber disk hernisi" hastalık ve arızası arasında illiyet kurulamaması; başka bir deyişle; davaya konu tazmin kararı verilmesi istenen sosyal sigorta yardımları nedeniyle oluşan Kurum zararının sigortalının geçirdiği işkazası sonucu meydana gelmediğinin belirgin olması…"*, Yargıtay 10. HD., 05.04.2016 T., 2016/706 E., 2016/4882 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

[482] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 536; *"...Üçüncü bir kimsenin suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir halin doğmasında, Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine gerekli bütün yardımları yapar. Ancak, Kurum, yapılan bu yardımların ilk peşin değeri için üçüncü kişilere, istihdam edenlere ve diğer sorumlulara rücu eder. Bu kapsamda davalıların ölen sigortalının hak sahiplerine yapılan sosyal sigorta yardımlarından sorumlu tutulabilmesi için, suç sayılır hareketleri (eylemleri) ile sigortalının ölümü arasında uygun illiyet (nedensellik) bağının bulunması zorunludur. İlliyet bağının varlığı için ise; eylemin niteliği itibariyle olayların doğal akışına, hayat deneylerine ve objektif olasılığa göre ölüm olayını doğurmaya elverişli olması gerekir. (Yargıtay H.G.K.'nun 24.6.1964 gün, 4-508-481 ve 28.11.2001 gün, 11-1103-1084 Sayılı kararları). Somut olayda; davalıların mahkumiyeti ile sonuçlanarak kesinleşen Bursa 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2.2.2006 tarih, 2005/382 E. 2006/25 K. sayılı ilamında, davalıların ...tahrik altında maktulün (sigortalının) ölümü ile son bulan suçu işlediklerinin... kabul edilmesi ve Adli Tıp 1. İhtisas Kurulu'nun 26.11.2008 tarihli raporunda, ...alkol almış ve kronik kalp damar hastalığı olan kişinin (sigortalının) olay anına kadar bir kavgaya karışacak kadar aktif olduğu, kavganın oluşturduğu stres, kendisinin sarf ettiği efor ve travmanın etkisi*

kişilerin sorumluluğunun, bu kişilerin eylemi ve bunun sonucu meydana gelen kaza veya ölüm olayının arasında illiyet bağının bulunması halinde oluşacağı, bu doğrultuda üçüncü kişilerin eylemi ve arasındaki illiyet bağının tespiti amacıyla olayın oluşumuna ilişkin tüm maddi olguların eksiksiz biçimde saptanması, sorumluluğu gerektiren her koşulun, kendi özelliği çerçevesinde araştırılıp irdelenmesi, üçüncü kişinin eylemi ile meydana gelen zararlandırıcı olay arasındaki bağ ve aidiyetlerin belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.[483]

g) Sigortalıya gerekli yardımlarının yapılması

İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle Kurumca sağlanacak yardımların bir kısmi ayni nitelikte iken diğer kısmı nakdi yardım niteliğindedir.[484] İş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında sigortalıya sunulan parasal edimler: geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi ya da sürekli iş göremezlik geliri bağlanmasıdır. Sigortalının ölümü halinde ise hak sahiplerine gelir bağlanması, gelir bağlanmış kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi, ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi söz konusudur.[485]

---

ile kendinde mevcut hastalığın aktive olduğu ve kısa sürede öldüğüne göre; olayın kişide mevcut kalp hastalığının aktive olmasında etkisi olduğu...>nun tespit edilmesi karşısında; davalıların eylemi ile ölüm olayı arasında uygun illiyet bağı bulunduğu anlaşıldığından, davalıların sorumluluğuna hükmedilmesi gerekirken, yazılı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir…", Yargıtay 10. HD., 10.03.2011 T., 2009/12753 E., 2011/3236 K.; *"...gerek kazanın gerçekleşmesi (zararlandırıcı eylem), gerekse meydana gelen zararlı sonuç arasında nedensellik bağı kurulup kurulamayacağı yönünden irdeleme yapılmalı…"*, Yargıtay 10. HD., 01.04.2010 T., 2008/16830 E., 2010/4779 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

[483] *"…Özellikle belirtmek gerekir ki, hukuki sorumluluğu doğuran unsurlar arasında illiyet bağı büyük bir önem taşır. İlliyet bağı, sorumluluğun asli şartı, tazminat hukukunun temel ilkesidir. Bu şart olmaksızın bir kişinin sorumluluğu düşünülemez. İnsan düşüncesinin bir kanunu olan illiyet kavramı, zararla söz konusu davranış veya olay arasında bir sebep sonuç bağının bulunmasını gerektirir. (Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, 14. Bası 2012, syf 536)… illiyet bağının olmaması ve bu yönde davalı üçüncü kişiye atfı kabil kusur bulunmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir…"*, Yargıtay 10. HD., 26.11.2018 T., 2016/11457 E., 2018/9823 K., HukukTürk, (Erişim 26.01.2024).

[484] M. Fatih Uşan, *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 182.

[485] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 400; Alper, *Sosyal Sigortalar Hukuku,* 267-268; Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 276; Alper - Kılkış, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,* 283; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 408; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 521; A. Hakim Çelik - Ozan Bingöl, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2019), 169-170; Polat Tunçer, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2015), 2070-271; Bostancı - Çetinel, "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Talepleri", 339; Uşan, *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları,* 182; Kısa vadeli sigorta kollarından sigortalıya ya da sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine sağlanan yardımlar ve bu yardımlardan yararlanabilme şartlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. II.B.

Sigortalıya ve hak sahiplerine yapılacak parasal yardımlar 5510 sayılı Kanunda düzenlenmişken; sigortalıya yapılacak sağlık yardımları ise 5510 sayılı Kanunun içerisinde yer alan "Genel Sağlık Sigortası" kapsamına alınmıştır.[486] 5510 sayılı Yasa m. 63'te sağlık yardımlarının amacının; genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını; hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını; iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek olduğu ifade edilmiş olup akabinde Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerine yer verilmiştir.[487] İş kazası ve meslek hastalığına bağlı olarak hastalanan, yaralanan, bedeni ve ruhi bakımdan en iyi olma halinden çıkan sigortalının sağlığını tekrar kazanabilmesini teminen Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık yardımlarını; acil sağlık hizmetleri, teşhis ve tedavi hizmetleri, tedavi için gerekli ilaç –araç ve gereçlerin sağlanması, sigortalının tedavi için başka bir yere gönderilmesi olarak sayabiliriz.[488]

Kurumun rücu hakkının doğabilmesi için sigortalıya ya da hak sahiplerine parasal ve/veya sağlık yardımlarının yapılmış olması gerekmektedir. Parasal yardımlar yönünden geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenmesi, sürekli iş göremezlik gelirinin tahsisi gerekir; sağlık yardımları yönünden fiilen yapılmış olması yeterli olup bu yardımların neticesinin beklenmesi gerekmez. Kurumun açacağı rücu davasında bu yardımların yapıldığını ispat yükü Kuruma aittir.[489]

3. İşverenin Çalıştırdığı Üçüncü Kişinin Fiilinden Kaynaklanan Sorumluluğu

a) Genel Olarak

5510 sayılı Yasa m. 21/4'te iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmesi halinde sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya

---

[486] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 400; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 407.
[487] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 408.
[488] Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 343; İş kazası ve meslek hastalığına bağlı olarak sağlanacak sağlık yardımları için bkz. II.B.A.3.a.
[489] Narter, *İş Kazası,* 1279.

ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edileceği hükme bağlanmış olup bu noktada 5510 sayılı Kanun m. 21/4'te yer bulan "çalıştıran" ibaresi zararlandırıcı sigorta olayına neden olan üçüncü kişinin işverenlerini ifade etmektedir.[490] İşverenin zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalının da işvereni olması şart değildir.[491] Üçüncü kişinin işvereni aynı zamanda sigortalıyı çalıştıran aynı işveren de olabilir.[492] Burada işveren ile üçüncü kişi arasında 6098 sayılı TBK m. 66 ya da 116[493] anlamında çalışan-çalıştıran ilişkisi var olmalı ve üçüncü kişinin kusurlu davranışı bir zarara sebebiyet vermelidir. Kanun'da "şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir" ifadesine yer verildiğinden üçüncü kişiyi çalıştıran işverenin sorumlu tutulabilmesi için kusurunun varlığı şarttır.[494] 5510

---

[490] *"…Üçüncü kişinin rücu alacağından sorumluluğu kusur sorumluluğu esasına dayanır. Bir başka ifadeyle; üçüncü kişi, ancak kusurlu bir hareketinin varlığı halinde rücu alacağından sorumludur. Anılan fıkrada geçen "çalıştıranlara" ibaresi, zararlandırıcı sigorta olayına neden olan üçüncü kişinin işverenlerini ifade etmekte olup; söz konusu işverenlerin sorumluluğu için, iş kazası veya meslek hastalığının oluşmasında kusurunun bulunduğunun saptanması gerekir. İstihdam edenlerin sorumluluğunu düzenleyen 818 sayılı Mülga Borçlar Kanununun 55. (6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 66.) maddesinde, işverenin sorumlu olması için kusurlu olması şartı aranmamış iken, 5510 sayılı Kanunun anılan maddesinde, üçüncü kişinin işvereninin sorumluluğu kusur esasına dayanması karşısında; üçüncü kişinin işvereni hakkında, Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca kusursuz sorumluluk hükümlerinin uygulanması mümkün değildir…",* Yargıtay 10. HD., 15.04.2014 T., 2013/15318 E., 2014/8647 K., HukukTürk, (Erişim 21.01.2024).

[491] Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 190.

[492] Çolak - Öztürk, *Sorumluluk ve Rücu*, 99.

[493] Adam çalıştıranın sorumluluğu başlıklı TBK m. 66, *"Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür. Adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz. Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür. Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir."* hükmünü; Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk başlıklı TBK m. 116 ise *"Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür. Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir. Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür."* hükmünü amirdir.

[494] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 425*; "…Topraksu 8 nci Bölge Müdürlüğünde şoför olarak çalışan sigortalı Arif Ula, yine bu teşkilatın işçilerini 8.12.1965 günü kamyonu ile birlikte götürmekte iken meydana gelen trafik kazasında ölmüştür. Kaza, İş Kanununun 40 ncı maddesine göre işçilerin birlikte götürüldükleri sırada meydana geldiği için 506 sayılı Kanunun 26/2 nci maddesine uygun bir iş kazasıdır. Anılan kanunun 26/2 nci maddesinde iş kazası 3 üncü bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuş ise, kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan üçüncü kişiye ve şayet kusuru varsa, bunları çalıştıranlara Borçlar kanunu hükümlerine göre rücu edebilir denilmektedir. O halde kazayı yapan 3 üncü kişi şoför Mehmet Yücel'i çalıştıran diğer davalı Şükrü Arabacının kurumca yapılan yardımlardan sorumlu tutulması için kazanın meydana gelişinde kusurlu*

sayılı Yasa m. 21/4'te özel bir sorumluluk şartı öngörülmüştür.[495] Zira TBK m. 66 veya 116'da işverenin sorumlu tutulabilmesi için kendisinin de yanında çalıştırdığı kişinin de kusurlu olması gerekmez. Anılan maddelerde adam çalıştıranın sorumluluğu kusursuz sorumluluk hallerinden birini oluşturmaktadır.[496]

Üçüncü kişinin işvereninin kusurundan ne anlaşılması gerektiği Kanun'da açıklığa kavuşturulmamıştır.[497] Öğretide bir görüşe göre üçüncü kişinin işvereni –istihdam eden- kusurun her derecesinden sorumlu tutulabilecek olup kusurun her derecesinin; konu ile ilgili mevzuat hükümlerine uymama biçiminde değerlendirileceği söylenebilir. Örnek vermek gerekirse, işyerinin aracını kullanan kamyon şoförü, sigortalıya çarparak onu iş göremez hale getirdiğinde Kurumca sigortalıya yapılan sigorta yardımlarından üçüncü kişi sıfatıyla sorumlu olacaktır. Aracın muayene süresi geçmiş ve sürücünün de ehliyeti yetersizse Kurum ayrıca kamyon şoförünü istihdam eden işverene karşı da rücu hakkına sahip olacaktır.[498] Öğretideki bir diğer görüşe göre ise üçüncü kişiyi çalıştıran işverenin sorumluluğu, işçinin seçim ve denetimindeki kusura dayanan sorumluluktur.[499] Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu eski tarihli bir kararında; 506 sayılı Yasa m. 26/1 (5510 sayılı Yasa m. 21/1) kapsamında davalı işveren belediyenin bir kusurunun saptanmadığı ancak anılan maddenin 2. fıkrası gereğince davalı belediyenin çalıştırdığı şoförün seçiminde ve denetiminde kusurlu bulunup bulunmadığının araştırılmamasından bahisle kararın bozulmasına karar vermiştir.[500]

---

olduğunun sübutuna bağlıdır. O halde, adam çalıştıran Şükrü'nün anılan biçimde kusuru olup olmadığı araştırılmak ve varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmek gerektir. Mahkemenin bu yönü göz önünde tutmaksızın ve davalı Şükrü'nün kusurlu olup olmadığını araştırmadan tazminat ile sorumlu tutması usule ve kanuna aykırıdır…", Yargıtay 9. HD., 01.12.1967 T., 1967/9680 E., 1967/11363 K., HukukTürk, (Erişim 25.12.2023.

[495] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 425; Tuncay, "İşverene Rücuu", 185; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 194.

[496] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 617-630.

[497] Civan, "Rücu Davaları", 145; Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 579.

[498] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 202.

[499] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 425; Tuncay, "İşverene Rücuu", 185.

[500] Yargıtay 10. HD., 11.06.1975 T., 1975/3917 E., 1975/3724 K.: Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar,* 332.

b) Üçüncü Kişinin İşvereninin Aynı Zamanda Zarar Gören Sigortalının da İşvereni Olması Durumu

Yargıtay kararlarında, 5510 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin 4. fıkrasında geçen "çalıştıranlara" ibaresinin zararlandırıcı sigorta olayına neden olan üçüncü kişinin işverenlerini ifade ettiğini belirtilmektedir.[501] İşverenin zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalının da işvereni olması şart değildir.[502] Üçüncü kişinin işvereni aynı zamanda sigortalıyı çalıştıran aynı işveren de olabilir.[503] İşçinin seçimi ve denetimi dışında zararlandırıcı sigorta olayının meydana gelmesinde işverenin şahsi kusuru varsa işveren üçüncü kişi sıfatıyla sorumlu olacak; zarar görenin de işvereni olması halinde ise işveren sıfatıyla sorumluluğu gündeme gelecektir.[504] Ancak bu halde -üçüncü kişinin iş kazası veya meslek hastalığına tutulan sigortalıyı çalıştıran işverenin bir diğer işçisi olması hali- üçüncü kişi TBK m. 66 veya 116 anlamında çalıştırılan kimse konumunda olacağından işverenin sorumluluğuna da gidilebilecektir. Ancak bu halde işverenin kusurlu olması şartı aranacaktır.[505] Üçüncü kişi ile zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalının işvereni aynı olsa dahi işverenin sorumluluğu, işçinin seçim ve denetiminde kusurunun bulunması halinde doğacaktır.[506]

4. Trafik-İş Kazalarında Sorumluluk

Trafik-iş kazalarında zorunlu mali trafik sigortası yapan özel sigorta şirketleri de rücu davası ile karşı karşıya kalabilmektedir. Zarara uğrayan sigortalının zararını karşılayan

---

[501] Yargıtay 10. HD., 07.11.2013 T., 2012/16388 E., 2013/20554 K.; Yargıtay 10. HD., 13.04.2015 T., 2014/8565 E., 2015/7160 K.,; Yargıtay 10. HD., 21.05.2018 T., 2018/773 E., 2018/4968 K., HukukTürk, (Erişim 21.01.2024).
[502] Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 190.
[503] Çolak - Öztürk, *Sorumluluk ve Rücu,* 99.
[504] Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 579; Civan, "Rücu Davaları", 145; *"...14.11.2013 tarihli iş kazasında vefat eden ... ile daha önce karara bağlanan dosya hak sahiplerinin desteği müteveffa...'un müştereken %40 oranında kusuru olmakla beraber, sigortalı...'un aynı zamanda davalı işverenin işçisi olması nedeniyle o işçinin kusurundan da adam çalıştıranın sorumluluğu hükümleri kapsamında sorumlu tutulması gerektiği açıktır. Bu kapsamda %40 müşterek kusur içerisinde sigortalılar ... ve... kusurları ayrı ayrı belirlenmeli, davalı işverenin dava harici müteveffa sigortalı...'un kusuru nedeniyle de adam çalıştıran olarak iş bu dosya davacılarına karşı sorumlu tutulması gerektiği açıktır...",* Yargıtay 10. HD., 01.11.2022 T., 2022/10501 E., 2022/13408 K., HukukTürk, (Erişim 25.12.2023).
[505] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 425.
[506] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 458.

Kurum, poliçede öngörülen miktarla sınırlı olmak kaydıyla sigorta şirketlerine başvurma hakkını haizdir. Sigorta şirketlerinin Kuruma karşı sorumluluğu Karayolları Trafik Kanunu'ndan[507] kaynaklanmaktadır.[508] 2918 sayılı Yasa m. 91/1 uyarınca motorlu araç sahiplerinin, bu Kanunun 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre araç kullanırken başkalarına verebilecekleri zararlardan doğacak sorumluluklarının karşılanmasını teminen zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaları gerekmektedir (2918 sK m. 91/1).[509]

Zarar gören; araç kullanana, sigorta şirketine ve belirli şartlar doğrultusunda güvence hesabına başvurabilir. Sigorta şirketinin mali güçlük içinde olması, zarar verenin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmamış olması ya da çalınmış, gasp edilmiş bir araçla zarar verilmiş olması hallerinde zarar gören, sigorta edenden veya zarar verenden alacağını alamama tehlikesiyle karşılaşacak olup bu tehlikenin bertaraf edilmesini teminen "Güvence Hesabı" oluşturulmuştur. Zarar görenin araç kullanan, sigorta şirketi ve güvence hesabına karşı olan talep hakkının Kurum tarafından rücu hakkı kapsamında kullanılması mümkündür; sigortalısına veya hak sahiplerine kısa vadeli sigorta kollarından yardım sağlayan Kurum, kusuru olan üçüncü kişilere ve sigortalayanına kusuru oranında rücu edebilir.[510] 6111 sayılı Kanun[511]'un 59. maddesiyle 2918 sayılı

---

[507] Karayolları Trafik Kanunu (KTK), *Resmi Gazete* 18195 (18.10.1983), Kanun No. 2918.

[508] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 536; *"...Sigorta şirketleri, sigortaladığı aracın sürücüsü ile şayet tespit edilmişse araç malikinin kusurlarıyla ve poliçe limitleriyle sınırlı biçimde zarardan sorumlu tutulabilirler. Sigorta Şirketlerinin 2918 sayılı Kanun kapsamında poliçeye dayalı akdi sorumluluğu nedeniyle poliçe limitini teşkil eden miktar, Kurumun rücu davasından önce sigortalı ya da hak sahiplerine ödediğinin geçerli belgelerle kanıtlanması durumunda; Sigorta Şirketlerinin mükerrer ödeme ile karşı karşıya bırakılmaması bakımından ödediği miktar kadar sorumlu tutulmaması gerekir...Davada somutlaşan olayda, hak sahiplerine bağlanan ilk peşin sermaye değerli gelirin 68.954,30 TL olduğu ve davalı sigorta şirketinin, Kurumun rücu alacağından sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerinin yarısı olan 34.477,15 TL'den fazla miktarı hak sahiplerine ödediği anlaşılmakta olup, Mahkemece; yukarıda açıklanan ilkeler gözetilmek suretiyle davalı sigorta şirketi hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekirken…"*, Yargıtay 10. HD., 19.02.2013 T., 2011/11091 E., 2013/5156 K.; aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 09.09.2014 T., 2014/13320 E., 2014/16814 K.; Yargıtay 10. HD., 19.02.2013 T., 2011/11091 E., 2013/5156 K.; Yargıtay 10. HD., 18.02.2014 T., 2014/1565 E., 2014/27043 K., HukukTürk, (Erişim 23.12.2023).

[509] KTK m. 85/1, *"Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar."* hükmünü amirdir. Mezkûr maddenin son fıkrasında ayrıca işleten ve araç işleticisi teşebbüsün sahibinin; aracın sürücüsünün veya aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu olacağı düzenlenmiştir.

[510] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 204; *"...2918 sayılı KTK.nun 85/1. madde hükmü gereğince aynı kanunun 91/1. maddesi uyarınca davacıyı zarara uğratan aracın işleteninin hukuki sorumluluğunu*

Karayolları Trafik Kanunu m. 98, *"Trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmî ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedelleri, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılanlar için belirlenen sağlık hizmeti geri ödeme usul ve esasları çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır."* şeklinde değiştirilmiştir (6111 sK m. 59). Böylece sigorta şirketinin, Güvence Hesabının, sürücünün ve işletenin, zorunlu olarak sigorta teminatına bağlanması nedeniyle

---

üstlenmiş olup, anılan yasanın 85/1. madde hükmü ve gerekse zorunlu trafik sigortası poliçesi genel şartlarının 1. maddesi gereği, davacının yaralanması sonucu tedavi süresince çalışamaması nedeniyle oluşan kazanç kaybından ve meslekte çalışma gücü kaybından kaynaklanan kazanç kayıplarından davalı ... sorumludur...", Yargıtay 17. HD., 07.06.2010 T., 2010/3003 E., 2010/5215 K.; *"...uyuşmazlık, Kurumca sigortalıya yapılan geçici işgöremezlik ödeneği ödemelerinin zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi kapsamında sigorta şirketinden rücuan tahsilinin mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır...kişiye ilişkin zarar halinde ilk yardım, muayene ve kontrol veya yaralanma nedeniyle ayakta, klinikte, hastane veya benzeri yerlerdeki tedavi giderleri ile tedaviyle ilgili diğer giderler sigorta teminatı kapsamında olup buna göre çalışma gücünün kısmen veya tamamen azalması sonucu oluşan ve oluşacak zararlar da sigorta teminatı içindedir....(Mülga) 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 12 ve 16. maddelerinde iş kazası veya meslek hastalığı sonucu geçici işgöremezliğe uğrayan sigortalıya geçici işgöremezlik süresince her gün için günlük ödenek (geçici işgöremezlik ödeneği) verileceği öngörülerek, anılan Kanunun 26. maddesinde iş kazası ve meslek hastalığının işverenin veya üçüncü kişinin hareketi sonucu meydana gelmesi halinde Kurumca iş kazası meslek hastalığı sigortası kolundan yapılan yardımların işveren veya üçüncü kişiden rücuan tahsiline imkan tanınmıştır. Bunun yanında mülga 506 Sayılı Kanunun 32 ve 37. maddelerinde hastalık sigortası kapsamındaki yardımlar düzenlenerek, buna göre hastalanan/yaralanan sigortalıya yapılacak yardımlar içinde geçici işgöremezlik süresince günlük ödenek verilmesi hükme bağlanmıştır. Anılan Kanunun 39. maddesi uyarınca; kasdı veya suç sayılır hareketi ile sigortalının hastalanmasına sebep olan kimseye, bu kanun gereğince hastalık sigortasından yapılan her türlü giderler tazmin ettirilir. Buna göre, iş kazası niteliğinde olmayan, fakat kusurlu hareketi ile sigortalının hastalanmasına sebep olan kimseye, bu kanun gereği hastalık sigortası kapsamında yapılan her türlü giderin Kurum tarafından tazmin ettirileceği belirtilmiştir. Maddede yer alan "hastalanma" tabiri ile cismani zarar görme, fiziki ve ruhsal bütünlüğün ihlali kastedilmektedir. Sigortalı bu eylem nedeniyle tedavi ihtiyacı duymakta ve bu giderler Kurum tarafından karşılandığından tedavi ve her türlü hastalık yardımı rücu davasına konu olmaktadır. Diğer bir anlatımla üçüncü kişi kusurlu hareketi ile sigortalıya sağlık yardımı yapılmasına neden olmuşsa Kurum hastalık sigortası kapsamındaki tüm harcamalarını rücuan üçüncü kişiden isteyebilir. Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında geçici işgöremezlik ödeneği, motorlu aracın işletilmesi sırasında kişinin yaralanması sonucu yapılan, tedavinin gerektirdiği bir (diğer gider) olup, bedeni zarara ilişkindir. Sonuç olarak, trafik kazası sonucu yaralanmanın doğal bir sonucu olan ve iyileşinceye kadar geçen geçici sakatlık döneminde 506 Sayılı Kanunun 12, 16, 32 ve 37. maddeleri uyarınca ödenmesi zorunlu olan ve anılan Kanunun 26 veya 39. maddesi uyarınca da* ***sorumlu işveren veya üçüncü kişilerden rücuan tazmini mümkün olan geçici işgöremezlik ödeneği ödemelerinin; 2918 Sayılı Kanunun 85. maddesi kapsamı içinde yer alan bedeni zararlardan olması ve ayrıca aynı Kanunun 92. ve Genel Şartların 3. maddesi ile kapsam dışında bırakılanlar içinde bulunmaması karşısında tedavinin gerektirdiği gider olarak zorunlu mali sorumluluk sigortası (trafik sigortası) kapsamında olduğunun kabulü zorunludur****..."*, Yargıtay HGK 13.10.2010 T., 2010/500 E., 2010/490 K., HukukTürk, (Erişim 23.12.2023).

[511] 6111 Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, *Resmi Gazete* 27857 (25.02.2011), Kanun No. 6111.

Kurumun rücu hakkı kapsamındaki tedavi giderleri yönünden sorumluluğu 6111 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemenin yürürlüğe girmesi ile sona ermiştir.[512]

Trafik kazaları bağlamında düşünüldüğünde uygulamada sigorta şirketlerinin de sigortalı ya da hak sahiplerine Kurumca yapılmak zorunda kalınan giderlerden sorumlu tutulduğu görülmektedir.[513]

---

[512] *"…Üçüncü kişinin rücu alacağından sorumluluğu kusur sorumluluğu esasına dayanır. Bir başka ifadeyle; üçüncü kişi, ancak kusurlu bir hareketinin varlığı halinde rücu alacağından sorumludur. İş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü kişinin veya işvereninin kusuru sonucunda meydana gelmesi halinde rücu edilecek miktar; sigortalı ya da hak sahiplerine yapılan ödemelerin tümünün, bağlanacak gelirlerin ise başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının kusur karşılığından oluşmaktadır. Öte yandan, Yasa koyucu tarafından, 25.02.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, 13.02.2011 tarih 6111 sayılı Yasanın 59. maddesi ile 2918 sayılı ... Trafik Kanununun 98. maddesi değiştirilmiş, anılan değişiklik ile trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmî ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedelleri, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacağı esası getirilmiştir. 6111 sayılı Kanunun, yayımı tarihinde yürürlüğe giren Geçici 1. maddesi ile de, bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce meydana gelen trafik kazaları nedeniyle sunulan sağlık hizmet bedelleri, yine Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacağı belirtilmiştir. 2918 sayılı ... Trafik Kanununun 85/1 maddesine göre "Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar." 91. maddesine göre de "İşletenlerin, bu Kanunun 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur." Tedavi giderleri kapsamında, sigorta şirketinin, Güvence Hesabının, sürücünün ve işletenin, zorunlu olarak sigorta teminatına bağlanması nedeniyle yasadan ve sözleşmeden doğan bu yükümlülüğü, 6111 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemenin yürürlüğe girmesi ile sona erdirilmiş bulunmaktadır. Ancak, bu haktan, sigorta sözleşmesinin tarafı olan işleteni ve şoförlerinin yararlanması gerekmekte olup, poliçe limiti kapsamında kalan tedavi giderleri nedeniyle sorumlulukları sona erecektir. Ancak, zorunlu sigorta teminat tutarlarını aşan tedavi giderlerinin, zarara sebep olan veya hukuken sorumlu olanlar tarafından karşılanacağı, bu kişiler yönünden poliçe limitini aşan kısım yönünden sorumluğun devam edeceği de kabul edilmelidir. Yine ... Trafik Kanunundaki mali mesuliyet sigortası yaptırmaya ilişkin zorunluluğa rağmen sigorta yapılmaması halinde; işletenin hukuki sorumluluğunu üzerine alan Güvence Hesabının sorumluluğu ortadan kalkmasına karşın, bu haktan zorunlu mali mesuliyet sigortasının yaptırmayan araç işleteni ve şoförü yararlanamayacaktır. 6111 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemede; trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmî ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedellerinin karşılanacağı belirtilmiş olup, geçici iş göremezlik ödemeleri yasa kapsamı içerisinde bulunmamaktadır…"*, Yargıtay 10. HD., 14.01.2019 T., 2016/13113 E., 2019/49 K., HukukTürk, (Erişim 27.12.2023).

[513] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*., 472; Yargıtay 10. HD., 11.05.2023 T., 2023/3648 E., 2023/5221 K.; Yargıtay 10. HD., 24.12.2019 T., 2016/10172 E., 2019/10217 K.; Yargıtay HGK 07.05.2019 T., 2016/373 E., 2019/524 K.; Yargıtay 10. HD., 01.06.2023 T., 2023/2519 E., 2023/6220; Yargıtay HGK 24.12.2014 T., 2013/2081 E., 2014/1095 K.; Yargıtay 10. HD., 01.03.2023 T., 2023/1741 E., 2023/1815 K.; Yargıtay 10. HD., 09.09.2014 T., 2014/13924 E., 2019/16820 K., HukukTürk, (Erişim 23.12.2023).

H. Hastalık Sigortasında Üçüncü Kişinin Kuruma Karşı Sorumluluğu

Sigortalının hastalanması, yaralanması veyahut trafik kazası geçirmesi bir başkasının eyleminden kaynaklanabilir. İş kazası ve meslek hastalığı alanına dâhil olmayan bu gibi durumlarda Kurum hastalık sigortası kapsamında gerekli yardımlarda bulunacak akabinde zarara sebep olan üçüncü kişilere karşı açacağı rücu davası ile yapmak zorunda kaldığı masrafları üçüncü kişilerden talep edecektir.[514] Kurum, üçüncü kişiden zararlandırıcı olay nedeniyle sigortalıya hastalık sigortası kapsamında yapmak zorunda olduğu giderleri talep ederken sigortalının halefi olmakta ve onun yerine geçmektedir.[515]

5510 sayılı Yasa m. 21/4 uyarınca hastalık; üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilmektedir (SSGSSK m. 21/4, SSİY m. 45/4-5). Hastalığın tanımına ne 506 sayılı Kanun'da ne de 5510 sayılı Kanun'da yer verilmiş olup mevcut düzenlemede "hastalık" teriminin tıp biliminde algılandığı haliyle kullanıldığı kabul edilmelidir. Zira Kanun'da buna ilişkin herhangi bir sınırlama da öngörülmemiş olup tüm bedensel ve ruhsal bozukluklar hastalık kavramına dâhil bulunmaktadır.[516]

506 sayılı Yasa'nın mülga 39. maddesi, *"Kasdı veya suç sayılır hareketi ile sigortalının, eşinin veya çocuğunun hastalanmasına sebep olan kimseye, bu kanun gereğince hastalık sigortasından yapılan her türlü giderler tazmin ettirilir."* hükmünü amirdi (506 sK m. 39). 5510 sayılı Kanun'da ise hastalık hali ile iş kazası ve meslek hastalığı halinde üçüncü kişi ile bunları çalıştıranların Kurum karşısındaki sorumluluğu aynı fıkrada düzenlendiğinden 506 sayılı Yasa m. 39'daki açık ve anlaşılır ifadeye nazaran karmaşa yaratmaya müsait bir anlam ortaya çıkmıştır.[517] Madde metninde "bağlanan

---

[514] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 471; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 253; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 295.
[515] Hatiboğlu, "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası", 247.
[516] Korkusuz - Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 281.
[517] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 439.

gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı" ifadesine yer verilmiştir. Oysaki hastalık halinde parasal yardım olarak yalnızca geçici iş göremezlik ödeneği ödenmekte sigortalıya gelir bağlanmamaktadır. İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık halinin ayrım yapılmaksızın ortak düzenlenmiş olması isabetli olmamıştır.[518]

Kurum uygun illiyet bağı çerçevesinde hastalık nedeniyle yapmak zorunda kaldığı giderleri talep edebilir. Bu anlamda üçüncü kişinin eylemi sonucunda ortaya çıkan bir hastalık sonucunda Kurumca gider yapılmış olması gerekir. Aksi halde Kurumun hastalık sebebiyle yapmış olduğu giderleri üçüncü kişiye rücuu söz konusu olmaz[519]

Hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmez (SSGSSK m. 21/5).

---

[518] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 472; *"...Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı SSK.nun 39. maddesine göre kasdi veya suç sayılır hareketi ile sigortalının hastalanmasına sebep olan kimseye, hastalık sigortasından yapılan her türlü giderler tazmin ettirilir. Hastalık sigortasından yapılacak giderlerin içeriğini ise anılan Yasanın 32, 33 ve 37. maddeleri belirlemiştir. Bu bakımdan, bu davada Kurum, tedavi giderlerini 32 ve 33., geçici işgöremezlik ödeneğini ise 37. maddelere göre davalıdan isteyebilir. Mahkemenin tedavi giderleriyle geçici işgöremezlik ödeneğine hükmetmesi bundan ötürü doğrudur. Peşin değerli sürekli işgöremezlik geliri yönünden verilen hükme gelince, sigortalının izinli iken ve düğün dönüşü arkadaşı tarafından tabanca ile kasten yaralandığına göre alayın SSK. nun 11. maddesi çevresinde işkazası niteliği taşımadığı tartışmazısdır. Giderek, davacı 26. maddeye dayanarak sürekli işgöremezlik giderini isteyemez. 39. maddenin öngördüğü hastalık sigortasına ilişkin hükümlerde ise, sürekli işgöremezlik geliri düzenlenmiş değildir. O halde, davacı, anılan madde gereğince bağlanan sürekli işgöremezlik gelirini rücuan davalıdan isteyemez...*", Yargıtay 10. HD., 30.11.1982 T., 1982/4327 E., 1982/5318 K., HukukTürk, (Erişim 22.12.2023).

[519] Narter, *İş Kazası*, 1297; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 299-300.

I. Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Üçüncü Kişinin Sorumluluğu

Genel Sağlık Sigortası kapsamında işveren, üçüncü kişiler ve sigortalı açısından da yükümlülükler öngörülmüş olup bu yükümlülüklerin ihlali durumunda işveren, sigortalı ya da üçüncü kişiler belirli yaptırımlarla karşı karşıya kalabileceklerdir.[520] İş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan ya da hastalanan genel sağlık sigortalısına yapmak zorunda kaldığı giderleri zarara sebebiyet veren işveren ya da üçüncü kişilerden geri almak üzere Sosyal Güvenlik Kurumuna başvuru hakkı tanınmıştır.[521] Genel Sağlık Sigortası kapsamında öngörülen yükümlülüklerin ihlali halinde uygulanacak yaptırımlar 5510 sayılı Yasa m. 76 ve Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği[522] m. 38, 39 ve 40'ta hüküm altına alınmıştır.[523]

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 76/6, *"Genel sağlık sigortalısına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere kastı veya suç sayılır bir hareketi veya ilgili kanunlarla verilmiş bir görevi yapmaması ya da ihmali nedeniyle Kurumun sağlık hizmeti sağlamasına veya bu kişilerin tedavi süresinin uzamasına sebep olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere, Kurumun yaptığı sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir."* hükmünü içermektedir (SSGSSK m. 76/6, GSSUY m. 40). Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliğinin 40. maddesinde ayrıca rücuan tazminat davalarında kusur oranlarının da dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır (GSSUY m. 40/1).

İş kazası, meslek hastalığı ya da hastalık nedeniyle Kurumca sağlanan sağlık hizmeti giderleri Kurumun malvarlığında eksilmeye sebep olacağından bu eksilmenin telafisi niteliğinde Kuruma zarara sebep olan işveren ya da üçüncü kişilere rücu hakkı tanınmıştır. Ayrıca Kurumun; genel sağlık sigortalısını zarara uğratarak Kurumun sağlık hizmeti gideri yapmasına sebep olan işveren ya da üçüncü kişilerden yapmış olduğu giderleri geri istemesine ilişkin düzenleme, işveren ve üçüncü kişilerin genel sağlık

---

[520] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 859.
[521] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 638.
[522] Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği (GSSUY), *Resmi Gazete,* 28976 (18.04.2014).
[523] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 859.

sigortalısının yaşamına ve sağlığına özen göstermeye teşvik edilmesine de hizmet etmektedir.[524]

Üçüncü kişilerin sorumluluğuna dair 5510 sayılı Yasa'nın 76. maddesinin son fıkrasında üçüncü kişinin sorumluluğuna yol açacak durumlara genişçe yer verilmiş ancak üçüncü kişinin sorumluluğunun doğması, bütün bu durumların mahkeme kararıyla tespit edilmesi şartına tabi kılınmıştır (SSGSSK m. 76/5). Görevi savsama ya da ihmal hallerinin usul ve esasa ilişkin sorunlar sebebiyle her zaman mahkeme kararıyla tespit edilemeyebileceği veyahut "suç sayılır eylem" kavramının mahkûmiyet hükmünün ortaya çıkmadığı durumları ifade ettiği göz önüne alındığında düzenlemenin çelişki yaratacak bir anlam taşıdığı söylenebilir.[525]

J. Üçüncü Kişilere Karşı Açılacak Rücu Davasının Özellikleri

1. Görevli Mahkeme

5510 sayılı Kanun'un "Uyuşmazlıkların çözüm yeri" başlıklı 101. maddesi, *"Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülür."* hükmünü amirdir. 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu[526] m. 5/1-b'de de İş Mahkemelerinin; 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi kapsamındaki uyuşmazlıklar hariç olmak üzere Sosyal Güvenlik Kurumunun taraf olduğu iş ve sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin dava ve işlere bakacağı hüküm altına alınmıştır (7036 sK m. 5/1-b). Mezkûr düzenlemeler doğrultusunda Sosyal Güvenlik Kurumunun üçüncü kişiler aleyhine açacağı rücuan tazminat davalarında görevli mahkeme, iş mahkemeleri olacaktır. Ancak iş mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince bakılır (7036 sK m. 2/3).

---

[524] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 638.
[525] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 205.
[526] İş Mahkemeleri Kanunu (İMK), *Resmi Gazete,* 30221 (25.10.2017), Kanun No. 7036.

2. *Yetkili Mahkeme*

5510 sayılı Yasa'da göreve ilişkin düzenleme mevcutken yetkiye dair herhangi bir özel hüküm bulunmamaktadır. Yetkili Mahkemenin tayininde halefiyet prensibi rol oynamaktadır.[527] Nitekim Yargıtay da halefiyet prensibi gereği halefin halef olunanın haklarına şekil hukuku bakımından da sahip olduğunu ve yetkili mahkemenin Hukuk Muhakemeleri Kanunu[528]'na göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.[529] 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 6 uyarınca iş mahkemelerinde açılacak davalarda yetkili mahkeme; davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi ile işin veya işlemin yapıldığı yer mahkemesidir (7036 sK m. 6/1). Davalı birden fazla ise bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir (7036 sK m. 6/2). İş kazasından doğan tazminat davalarında, iş kazasının veya zararın meydana geldiği yer ile zarar gören işçinin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir (7036 sK m. 6/3).[530]

Yukarıda mezkûr maddenin son fıkrasında, iş mahkemelerinin yetkilerine ilişkin olarak diğer kanunlarda yer alan hükümlerin saklı olduğu hüküm altına alındığından trafik-iş

---

[527] Narter, *İş Kazası*, 1293.

[528] Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), *Resmi Gazete*, 27836 (04.02.2011), Kanun No. 6100.

[529] *"…506 Sayılı Kanundan doğan rücu alacağı davaları haleflik esasına dayanır. Halef olanın ise, halef olunanın haklarına şekil hukuku bakımından dahi sahip olduğu tartışmasızdır. 506 Sayılı Kanunun uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda anılan yasada yetkiye dair özel hüküm bulunmaması sebebiyle yetkili mahkemenin sigortalının hak sahipleri ve halefiyet ilkesi gereğince Kurum yönünden H.U.M.K.na dair genel hükümlere göre belirlenmesi gerekir. Bu çevrede davacı Kurumun kendilerine sosyal sigorta yardımı yaptığı ve bu sebeple de halefi bulunduğu hak sahiplerinin, H.U.M.K.nun 9. maddesi gereğince; davalı işverenin ikametgahının bulunduğu yer mahkemesine veya aynı kanunun 21. maddesinde yer alan; "haksız bir fiilden mütevellit dava o fiilin vuku bulduğu mahal mahkemesinde ikame olunabilir" düzenlemesi gereğince bu konuda var olan seçimlik hakkına dayanarak zararlandırıcı sigorta olayının meydana geldiği yer mahkemesinde dava açması mümkündür. Aynı seçimlik hakkına haleflik esasları çerçevesinde davacı Kurum da sahip bulunduğundan, davanın; olayın vuku bulduğu Arsin Asliye Hukuk (İş) Mahkemesinde açılmasında yasaya aykırı bir yön bulunmadığından yetki itirazının reddiyle işin esasına girilerek hüküm kurulması gerekirken yanılgılı değerlendirmeyle yazılı gerekçelerle karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir…"*, Yargıtay 10. HD., 31.05.2011 T., 2011/61 E., 2011/8038 K., HukukTürk, (Erişim 29.12.2023).

[530] Yargıtay, işin yapıldığı yer mahkemesinin işçi-işveren arasında çıkan uyuşmazlıklar açısından yetkili olduğunu, Kurumun açacağı rücu davalarında bu yetki kuralının uygulanamayacağını belirttiğinden Kurum tarafından açılacak rücu davalarında davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi, iş kazasının ya da zararın meydana geldiği zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi yetkili olacaktır. Nurşen Caniklioğlu - Serkan Bingöl, "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler", *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2020), 37; Yargıtay 10. HD., 20.01.2014 T., 2013/7145 E., 2014/621 K.; Yargıtay 10. HD., 10.02.2015 T., 2014/23270 E., 2015/1850 K., HukukTürk, (Erişim 29.12.2023).

kazası meydana geldiğinde 2918 sayılı Kanun m. 110 uyarınca sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden birinde de dava açılabilecektir (2918 sK m. 110/2).[531]

3. Üçüncü Kişinin Sorumluluğunun Saptanması

a) Kusur İncelemesi

Üçüncü kişilerin ve bunları çalıştıranların Kuruma karşı sorumluluğu kusur esasına dayandırılmıştır.[532] Kurum, üçüncü kişinin kusurlu olduğunu ispatla mükelleftir.[533] Yargıtay kararlarında işverenin ve/veya üçüncü kişilerin iş kazasındaki kast ya da kusurunun tespiti amacıyla iş kazasının oluşumuna ilişkin maddi olguların eksiksiz biçimde saptanması, sorumluluğu gerektiren her koşulun, kendi özelliği çerçevesinde

---

[531] Caniklioğlu - Bingöl, "Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler", 37; *"...Motorlu araçların Karayollarında yol açtıkları zararların bu araçları zorunlu mali mesuliyet sigortası ile sigorta yapan sigorta şirketlerinden istenmesine ilişkin davalarda, hangi yer mahkemesinin yetkili olacağı konusunda 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 110. maddesinde özel yetki kuralı bulunmaktadır. Getirilen düzenleme ile; davacılara şöyle bir seçimlik hak tanınmıştır. Anılan hükme göre, motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davalar, sigortacının merkez veya şubesinin yada sigorta sözleşmesini yapan acentasının bulunduğu yer mahkemelerinde açılabileceği gibi kazanın meydana geldiği yer mahkemesinde de açılabilir. Ayrıca acentenin bulunduğu yerde dava açılabilmesi için o acentenin şirket adına sigorta sözleşmesi yapmaya ve zorunlu mali mesuliyet sigortası poliçesi düzenlemeye yetkili* olması *zorunluluğu vardır...*", Yargıtay 10. HD., 04.11.2003 T., 2003/7894 E., 2003/7899 K., HukukTürk, (Erişim 29.12.2023).

[532] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 426; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 239; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 458; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 539; Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 202; Trafik-iş kazası meydana gelmiş olması halinde 2918 sayılı KTK gereği üçüncü kişinin sigortalıya karşı kusursuz sorumluluğu söz konusu iken 5510 sayılı Yasa m. 21/4 gereği üçüncü kişi Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı kusur esasına dayalı sorumlu olacaktır. Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1046.

[533] *"...Türk Medeni Kanunu'nun 6'ncı maddesi uyarınca; "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür." Bu bağlamda, ispat külfeti davacı Kurumda olup, hem olayın oluşunu hem de oluşumunda dava dışı kimliği belirlenemeyen sürücünün kusurunun bulunduğunu kanıtlamak durumundadır...Eldeki davada dava dışı kimliği tespit edilemeyen üçüncü kişiye atfedilecek kusurun ispat külfetinin davacı Kurumda olduğu yönünden ilk karar bozulduğu ve Mahkemece de anılan bozma ilamına uyulmasına karar verildiği ve davacı Kurum tarafından davaya konu kazanın oluşumu ve dava dışı kimliği belirlenemeyen sürücüye atfedilecek kusur yöntemince ispat edilemediği halde; davanın reddi yerine davalı lehine oluşan usuli kazanılmış hak gözetilmeksizin farazi olarak %50 kusur atfedilmek suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmesi; usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir...",* Yargıtay 10. HD., 10.03.2015 T., 2015/2089 E., 2015/4214 K.*;* aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 24.05.2013 T., 2012/19738 E., 2013/11402 K., HukukTürk, (Erişim 28.12.2023).

araştırılıp irdelenmesi, işveren ve diğer ilgililerin kusur oran ve aidiyetlerinin belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.[534]

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü kişinin kusuru sonucunda meydana gelmesi halinde rücu edilecek miktar; sigortalı ya da hak sahiplerine yapılan ödemelerin tümünün, bağlanacak gelirlerin ise başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının kusur karşılığından oluşmaktadır.[535] Üçüncü kişinin sorumlu olacağı tutarın belirlenmesi noktasında kusur oranının gözetileceği hususu; İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ'in[536] 10. maddesinde şu şekilde yerini almıştır; *"...Üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı olaylarında zarara sebep olan üçüncü kişiler ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının yarısından kusur oranları kadar sorumludur."*.[537]

5510 sayılı Yasa m. 21/1'de işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin de dikkate alınacağının belirtilmesindeki amaç; kaçınılmaz dış etkenlerin, doğal afetlerin, teknik arıza ile araç ve gereçlerdeki yapım hatalarının rol oynadığı iş kazası ve meslek hastalıklarında Kurumun rücu hakkına kaçınılmazlık ölçüsünde sınır koymaktır.[538] Kurumun rücu hakkı kapsamında üçüncü kişinin

---

[534] *"...İş kazasının oluşumuna etken kusur oranlarının saptanmasına yönelik incelemede; ihlal edilen mevzuat hükümleri, zararlı sonuçların önlenmesi için koşulların taraflara yüklediği özen ve dikkat yükümüne aykırı davranışın doğurduğu sonuçlar, ayrıntılı olarak irdelenip, kusur aidiyet ve oranları gerekçeleriyle ortaya konulmalıdır. Yetersiz kusur raporlarına dayalı olarak yazılı şekilde eksik araştırmaya dayalı hüküm kurulması isabetsizdir…",* Yargıtay 10. HD., 26.06.2018 T., 2016/6326 E., 2018/6099 K.*;* Yargıtay 10. HD., 23.12.2019 T., 2018/1650 E., 2019/10133 K.; Yargıtay 10. HD., 16.12.2019 T., 2019/1441 E., 2019/9893 K.; Yargıtay 10. HD., 13.10.2020 T., 2019/1241 E., 2020/5933 K., HukukTürk, (Erişim 28.12.2023).

[535] Yargıtay 10. HD., 28.04.2014 T., 2014/16742 E., 2014/9096 K.; Yargıtay 10. HD., 06.05.2014 T., 2013/17095 E., 2014/9929 K.; Yargıtay 10. HD., 17.12.2013 T., 2013/3358 E., 2013/24638 K.; Yargıtay 10. HD., 02.11.2015 T., 2015/19678 E., 2015/18200 K., HukukTürk, (Erişim 28.12.2023).

[536] İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ, *Resmi Gazete*, 27011 (28.09.2008).

[537] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 202.

[538] Keser, "İşverenin Sorumluluğunun Koşulları ve Kaçınılmazlık", 143.

sorumluluğu saptanırken kaçınılmazlık ilkesinin de dikkate alınması gerekmektedir. Nitekim kaçınılmazlık ilkesi illiyet bağı ile ilişkili bir kavram olup üçüncü kişinin sorumluluğu da kusur sorumluluğuna dayanmaktadır. Mücbir sebebin bir unsuru olarak kabul edilen kaçınılmazlık, illiyet bağını kesecek ve böylece üçüncü kişinin sorumluluğu doğmayacaktır.[539] 5510 sayılı Yasa m. 21/4'te düzenlenen üçüncü kişinin sorumluluğu, tipik Borçlar Hukuku kusur sorumluluğu olmasından kaynaklı olarak kaçınılmazlık ilkesi ile risk nazariyesi gibi durumlar nasıl ki işvereni sorumluluktan kurtarıyorsa aynı şekilde üçüncü kişileri de sorumluluktan kurtaracaktır.[540] Bu noktada kaçınılmazlık ilkesinin de kısaca üzerinde durulmasında fayda vardır.

Kaçınılmazlık mücbir sebebin en önemli unsurunu teşkil etmekte olup teknik ve bilimin o andaki verilerine göre mevcut her türlü önlem alınsa da her türlü özen gösterilse de zararlı sonucun hiç kimse tarafından önlenememesi olarak nitelendirilebilir.[541] Diğer bir ifadeyle kaçınılmazlık; önüne geçmenin imkânsız olduğu, alınan önlem ve gösterilen itinanın hiçbir şekilde etkili olmadığı, zarar verici olayın oluşumunun hiçbir vasıta ile engellenemediği ve engellenmesinin de mümkün olmadığı durumlardır.[542] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 45'te de kaçınılmazlık; olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumu olarak tanımlanmıştır (SSİY m. 45/3). Öğretideki bir tanıma göre de kaçınılmazlık; sosyal sigortalar uygulamasında, hukuksal ve teknik anlamda olayın meydana geldiği tarihte geçerli olan bilimsel ve teknik tüm önlemlere rağmen zararın meydana geldiği ve önlenemediği durumları anlatan bir kavramdır.[543] Teknik düzey dikkate alınarak önlenmesi mümkün olmayan zararlar kaçınılmazlık sonucu kabul edilir. Ayrıca kusurun rol oynamadığı, salt işin tehlikesinden kaynaklanan zararlandırıcı sigorta olaylarından da işveren sorumlu tutulmamaktadır.[544]

---

[539] Civan, "Rücu Davaları", 142-143; Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 576-577; Kaçınılmazlık ilkesinin yalnızca işveren ile işçi açısından geçerli olacağı, üçüncü kişiler ile sigortalının hak sahipleri yönünden kaçınılmazlık ilkesinin uygulanamayacağına ilişkin görüş için bkz. Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması,* 237.
[540] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 540.
[541] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 560.
[542] Ergin, "İşverene Rücu", 139.
[543] Tuncay, "İşverene Rücuu", 185.
[544] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 539.

5510 sayılı Yasa m. 21'de işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin dikkate alınacağına yönelik düzenlemeye gerek bulunmamakta olup böyle bir düzenleme mevcut olmasaydı da kusur incelemesinde kaçınılmazlık ilkesi gözetilirdi. Nitekim 5510 sayılı Yasa m. 21 kusura dayalı sorumluluk esasını benimsemiştir ve kaçınılmazlık ilkesinin bu kapsamda dikkate alınması doğaldır.[545] İşveren alınması gerekli herhangi bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez (SSİY m. 45/3). Meydana gelen olaya karşı koyulmazlık hali ve her türlü tedbir alınmış olmasına rağmen gerçekleşmesi önlenemeyen ve objektif bir kaçınılmazlık durumu var olmalıdır. Aksi halde umulmadık bir hal, ummamak, ummayı düşünmemek kaçınılmazlık olarak atfedilemez.[546] Yargıtay kararlarında[547] kaçınılmazlık olgusunun; yasal mevzuat çerçevesinde irdelenmesi gerektiği, kaçınılmazlık olgusu ve oranı belirlenirken genel ifadelerle yetinilmemesi, oluşan kazaya karşı hangi önlemlerin alınması gerektiği, bunların işverence alınıp alınmadığı ve alınmış tedbirlere sigortalı ve diğer ilgililerin uyup uymadığı hususları ortaya konularak işverence tüm önlemlerin alınıp alınmadığı, tüm önlemler alınmış olsaydı yine de kazanın meydana gelip gelmeyeceği, işveren tarafından tüm bu önlemler alındığı ve kazalı da bu önlemlere uyduğu halde kaza meydana gelmişse ancak kaçınılmazlıktan söz edilebileceği ifade edilmektedir. İşveren ancak mevzuatta belirtilen bütün önlemleri almış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilebilir.[548]

---

[545] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 197.
[546] Ergin, "İşverene Rücu", 139.
[547] Yargıtay 10. HD., 13.11.2014 T., 2014/22747 E., 2014/23688 K.; Yargıtay 10. HD., 18.09.2014 T., 2014/12275 E., 2014/17872 K.; Yargıtay 10. HD., 16.11.2015 T., 2014/11440 E., 2015/19498 K., HukukTürk, (Erişim 28.12.2023).
[548] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 442-443; *"...Sorumluluğun belirlenmesinde fiille sonuç arasında bulunması gereken uygun illiyet bağı kurulamaz ya da kesilir ise borçlu sonuçtan sorumlu tutulamaz. İlliyet bağını kesen sebepler başlıca üç tanedir: Mücbir sebep, zarar görenin kusuru ve üçüncü kişinin kusuru. Kaçınılmazlık da uygun illiyet bağını kesen sebeplerden en önemli olup mücbir sebebin bir unsurudur. 5510 sayılı Kanun 21/1. maddesinde işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır hükmü vardır. Meslek hastalığının meydana gelmesinde işverenin sorumluluğu kapsamında, dış etkenler, kötü rastlantılar, teknik arıza, beklenmeyen hal sorumluluğa etkilidir. Kaçınılmazlık kanunda tanımlanmamış ancak Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m. 45/3'de düzenlenmiştir. Yönetmeliğe göre, "İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır. Kaçınılmazlık, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur. İşveren alınması gerekli herhangi bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez." Kaçınılmazlığın genel bir tanımı yapılacak olursa denilebilir ki kaçınılmazlık, önüne geçmenin imkânsız olduğu veya ne kadar özen gösterirse göstersin, hangi tedbir alınırsa alınsın oluşması engellenemeyen bir durumu ifade eder. İşverenin mevzuatta yer almasa bile, iş sağlığı ve güvenliği yönünden aklın, bilimin,*

Kusura dayalı sorumluluğun esas alındığı hallerde kişi kusuru oranında sorumlu olacağından tazminat hesabında kusur büyük önem taşımaktadır. Nitekim kusur; sorumluluğun kurucu unsurunu teşkil etmekte olup kusurun varlığı ve yoğunluğu sorumluluğun kapsamını belirlemektedir.[549] Sorumluluğun saptanmasında kural, sorumluluğu gerektiren ve kanunda belirlenmiş bulunan durumun kendi özelliğini göz önünde bulundurmak ve araştırmayı bu özelliğe göre yürütmektir.[550]

Kusurun belirlenmesi hususunda ortaya çıkan sorunlar, Yargıtay kararlarında birtakım ilkelerle çözüme kavuşturulmaktadır. Nitekim 5510 sayılı Yasa döneminde de geçerliliğini sürdüren bir Yargıtay kararında; 506 Sayılı Kanunun 26. maddesine (SSGSSK m. 21) dayalı bu tür davalarda alınan kusur raporlarının 506 Sayılı Kanunun 26., 4857 Sayılı Kanunun 77. (6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu) ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğünün 2 vd. maddelerine uygun olarak düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.[551] Kurum müfettişleri/denetmenleri tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda Kurumca sorumlulara rücu davası açılmakta olup anılan raporlar mahkemeyi bağlayıcı nitelikte değildir.[552] Konuya ilişkin olarak Yargıtay vermiş olduğu bir kararında; yargılama aşamasında bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın salt müfettiş

---

tekniğin gerekli gördüğü her türlü önlemi almak zorunda olduğu Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarındandır. Alınması gereken her türlü tedbir objektif olarak işverenden beklenen makul tedbirler olmalıdır. Hastalığın ortaya çıkmasında ***kaçınılmazlığın varlığı halinde işveren ve üçüncü kişiler, belirlenen kaçınılmazlık oranında sorumluluktan kurtulacaktır****...*", Yargıtay 10. HD., 26.02.2019 T., 2016/12837 E., 2019/1680 K., HukukTürk, (Erişim 28.12.2023).

[549] Berberoğlu Yenipınar, *Sosyal Güvenlik Hukuku Davaları*, 30.

[550] *"...3. kişilerin de kasıt veya kusurlarının saptanması takdirinde rücu tazminatı ile sorumludurlar. Bu davada ise, davalılardan Y. 'ın işveren, Taşaron Ö. 'in de 3. kişi oldukları açıktır. Diğer yönden; yukarıda açıklanan doğrultuda bir kusurun var olup olmadığını saptayabilmek için, öncelikle sosyal sigorta olayının oluşması sonucunu doğuran maddi olayın mahkemece, görevi gereği, gerçeğe en yakın şekilde tespit edilmesi, bu konuda taraflarca ileri sürülen tüm delillerin tam olarak toplanması ve bundan sonra işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman kişi veya kişilerden oluşturulacak bilirkişilerden kusur neden ve oranları gösterir bir rapor alarak sonucuna göre karar verilmesi gerekir...*", Yargıtay HGK, 12.02.1982 T., 1979/475 E., 1982/92 K.; Yargıtay 10. HD., 27.02.2019 T., 2016/16470 E., 2019/1707 K.; Yargıtay 10. HD., 12.02.2013 T., 2011/19029 E., 2013/1982 K., HukukTürk, (Erişim 16.01.2024).

[551] Civan, "Rücu Davaları", 148; Civan, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı", 582-583; Yargıtay 10. HD., 10.06.2013 T., 2012/20593 E., 2013/12975 K.; Yargıtay'a göre İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku ile ilgili düzenlemeler nitelikçe kural olarak kamu düzeniyle ilgili olduğundan kusur ve hesap raporlarının alınması ve sair hususların incelenmesi; davanın niteliği göz önünde tutularak giderek gerçeğin saptanması yönünde tarafların istemlerine bakılmaksızın, hakimin görevi gereğince re'sen yerine getirmesi gereken hususlardandır. Yargıtay 10. HD., 28.06.2005 T., 2005/5047 E., 2005/6878 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[552] Andaç Esemen, *Uygulamada İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 115.

raporu dikkate alınarak hüküm tesis edilemeyeceği, zararlandırıcı sigortalı olayının vukuundaki kusur durumu ve oranı, işin özel ve teknik bilgiye ihtiyaç göstermesi itibariyle işçi sağlığı ve iş güvenliği ile iş kazasının vuku bulduğu iş kolunda uzman bilirkişi heyeti marifetiyle saptanması gerektiğine hükmetmiştir.[553] Kurum müfettişleri tarafından tanzim edilen raporlar ile yargılama aşamasında mahkemece alınan bilirkişi raporları arasında çelişki bulunması halinde çelişkinin giderilmesini teminen yeni bir bilirkişi raporu alınması gerekmektedir.[554]

Kusur oranlarının saptanmasına yönelik incelemede; ihlal edilen mevzuat hükümleri, zararlı sonuçların önlenmesi için koşulların taraflara yüklediği özen ve dikkat yükümüne aykırı davranışın doğurduğu sonuçlar ayrıntılı olarak irdelenip kusur aidiyet ve oranlarının gerekçeleriyle ortaya konulması gerekmektedir.[555]

Kusur tespiti, hukuk mahkemelerince yapılabileceği gibi ceza mahkemelerince de yapılabilmektedir. TBK m. 74 (818 sayılı Borçlar Kanunu m. 53)[556] uyarınca iş mahkemesinin; aynı iş kazasına ilişkin ceza davasındaki kusur oranıyla bağlı olmadığı yalnızca kusura dair maddi olgularla bağlı olacağı hususu Yargıtay'ın yerleşmiş içtihadıdır.[557] Ceza mahkemesi kendine has usuli olanakları nedeniyle hükme esas aldığı

---

[553] Yargıtay 10. HD., 25.11.1997 T., 1997/8475 E., 1997/8336 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[554] *"...Hal böyle olunca; Mahkemece işçi sağlığı ve iş güvenliği ile iş kazasının vuku bulduğu iş kolunda uzman bilirkişi kurulundan, kusur oran ve aidiyeti konusunda 506 sayılı Yasa 'nın 26. maddesindeki ilkeler çerçevesinde inceleme içeren, sigorta müfettişi ile yargılama sürecinde alınan kusur raporları arasında oluşan yaklaşım farklılığı ve kusur aidiyeti konusundaki çelişkiyi gideren rapor alınarak, dosyadaki bilgi ve kanıtlar ışığında değerlendirmesinden sonra karar verilmesi gereği gözetilmeksizin eksik inceleme ve araştırmayla sonuca varılması...",* Yargıtay 10. HD., 24.06.2003 T., 2003/3974 E., 2003/5269 K.*;* aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 27.11.2017 T., 2015/23996 E., 2017/8347 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[555] Yargıtay 10. HD., 10.10.2018 T., 2018/4065 E., 2018/7800 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[556] TBK m. 74, *"Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.."* hükmünü; BK m. 53, *"Hakim, kusur olup olmadığına yahut haksız fiilin faili temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun mesuliyete dair ahkamiyle bağlı olmadığı gibi, ceza mahkemesinde verilen beraet kararıyle de mukayyet değildir. Bundan başka ceza mahkemesi kararı, kusurun takdiri ve zararın miktarını tayin hususunda dahi hukuk hakimini takyit etmez…"* hükmünü amirdir.

[557] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 451; *"...B. Kanununun 53. maddesi hükmünce hukuk hakimi, kusur olup olmadığının, varsa derecesini tayinde Ceza Hukukunun sorumluluğa dair hükümleri ile bağlı değildir. Ancak ceza mahkumiyet ilamında tesbit olunan maddi vakıalarla bağlıdır. Bu durum karşısında ceza ilamıyla belirlenen maddi vakıalar esas alınmak suretiyle İş Kanununun 73. maddesi ve işgüvenliği*

maddi olayların varlığını saptamada daha geniş yetkilere sahip olduğundan ceza mahkemesinde saptanacak maddi olayın yargısal bir kararla saptanmış olması gerçeğinin hukuk hakimini de bağlaması gerekir.[558]

Yargıtay kararlarında; sigortalı veya hak sahipleri tarafından tazmin sorumluları aleyhine açılan tazminat davalarında alınan kusur tespitine ilişkin bilirkişi raporuyla ulaşılan sonuçların, rücu davasında; tazminat davasında kurumun taraf olmaması nedeniyle bağlayıcı nitelikte bulunmadığı, işçi sağlığı ve iş güvenliği kuralları yönünden ayrıntılı irdeleme içermesi ve kesinleşmesi halinde ancak güçlü delil olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir.[559] Kesinleşen tazminat davasında esas alınan kusur raporları her ne kadar güçlü delil ise de kusur raporu alınmadan salt tazminat davasındaki kusur raporuna dayanılarak hüküm tesis edilemez. Bu noktada yapılması gereken; çelişkileri gideren, zararlandırıcı olayın nasıl meydana geldiğini ve kusur durumlarını soyut olmayan ifadelerle ortaya koyan ayrıca kusur raporu ile yöntemince gerçek zarar (tavan) hesabı yapan hesap raporu alınmasıdır.[560] Rücu davasında hâkimin,

---

ile ilgili mevzuat esasları dairesinde kusur yönünden gereken araştırma ve inceleme yapılarak sonucu uyarınca karar verilmelidir…", Yargıtay HGK, 23.01.1985 T., 1983/372 E., 1985/21 K.*;* aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 11.11.1985 T., 1985/5681 E., 1985/6101 K.; Yargıtay 10. HD., 17.05.1991 T., 1991/4586 E., 1991/6489 K.; Yargıtay HGK, 15.06.1994 T., 1994/288 E., 1994/420 K.; Yargıtay 10. HD., 20.09.2005 T., 2005/6627 E., 2005/11074 K.; Yargıtay 10. HD., 10.05.2016 T., 2015/5566 E., 2016/7691 K.; Yargıtay HGK, 25.06.2019 T., 2017/3188 E., 2019/755 K.; Yargıtay HGK, 25.02.2004 T., 2004/115 E., 2004/108 K.; kesinleşen ceza dava dosyalarının hukuk mahkemeleri yönünden güçlü delil niteliğinde değerlendirilmesine ilişkin karar için bkz. Yargıtay 10. HD., 11.02.2014 T., 2014/1019 E., 2014/2235 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[558] Yargıtay 10. HD., 20.09.2005 T., 2005/6627 E., 2005/11074 K.,; Yargıtay 10. HD., 12.04.2018 T., 2016/1833 E., 2018/3513 K.; Yargıtay 10. HD., 27.10.2021 T., 2020/2709 E., 2021/13050 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[559] Yargıtay 10. HD., 16.10.2019 T., 2019/5085 E., 2019/7531 K.; Yargıtay 10. HD., 22.12.2015 T., 2014/17964 E., 2015/22801 K.; Yargıtay 10. HD., 11.02.2016 T., 2015/21938 E., 2016/1660 K., (Erişim 31.12.2023); Ancak Baycık; Kurumun rücu hakkı halefiyet esasına dayanmakta ise kusur oranı ve zarar miktarı kesin hükümle karara bağlandığında Kurumun rücu davasında da bu durumun kesin delil teşkil etmesi gerektiğini belirterek Yargıtay kararlarını eleştirmektedir. Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 51; Civan'a göre de sigortalı ya da hak sahipleri tarafından açılan tazminat davalarında hükme esas alınan kusur raporlarının Kurumun açacağı rücu davasında bağlayıcı olmaması halefiyet esası ile çelişmektedir. Civan, "Rücu Davaları", 149.

[560] *"…Mahkemece herhangi bir kusur raporu alınmaksızın salt tazminat dosyasında alınan kusur raporu ile bağlı kalınarak karar verilmesi isabetsizdir. Ayrıca tazminat davasında verilen kararın iş bu rücu davasında güçlü delil olarak kabulü için öncelikle kesinleşmesi gerekmekte olup mahkemece tazminat dosyasının kesinleşip kesinleşmediği belirlenmeksizin hüküm tesisi isabetsizdir…",* Yargıtay 10. HD., 08.04.2013 T., 2012/11234 E., 2013/6983 K.; Yargıtay 10. HD., 18.06.2019 T., 2017/950 E., 2019/5106 K.; Yargıtay 10. HD., 30.04.2015 T., 2014/7947 E., 2015/8387 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

sigortalı ya da hak sahipleri tarafından açılmış bir tazminat davasının bulunup bulunmadığını; açılmış ise kesinleşip kesinleşmediğini incelemesi gerekecektir.[561]

b) Sorumluluğun Sınırı

5510 sayılı Kanun'un 21. maddesinde işverene, *"Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere"*; üçüncü kişilere ise *"sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı"*nın rücu edileceği hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 21).

Kurumun ilgililere şu iki kalemi rücu edebilecektir: sigortalıya ya da hak sahiplerine yaptığı veya yapacağı ödemeler ve ilk peşin sermaye değeri. Ödemelerin kapsamına geçici iş göremezlik ödeneği, cenaze masrafları ve kız çocuklarına verilen evlenme ödeneği girerken; bağlanan gelirden kastedilen sigortalıya bağlanan sürekli iş göremezlik geliri ile sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanan ölüm geliridir.[562] Sigortalıya ya da hak sahiplerine bağlanan gelirlerde meydana gelen artışlar ise Kurumun rücu hakkı kapsamında bulunmamaktadır.[563] Bağlanan gelirlerde ileride

---

[561] Alp, *Rücu Davaları*, 248; *"...ceza ve tazminat dosyaları celp edilerek irdelenmeli, tazminat dosyasının kesinleşmesi halinde tazminat davasında verilen kararın güçlü delil oluşturduğu hususu ile ceza davasında belirlenen maddi olguların bağlayıcı olacağı hususu da gözetilmek suretiyle davalılar ve dava dışı kişilerin kusur oran ve aidiyetleri; iş kazasının gerçekleştiği iş kolu ile iş güvenliği alanında uzman kişilerden seçilecek bilirkişi kurulundan yeniden kusur raporu aldırılmak suretiyle maddi oluşa ve kanuna uygun olarak belirlenmeli ve sonucuna göre karar verilmelidir...*", Yargıtay 10. HD., 13.12.2018 T., 2018/6078 E., 2018/10599 K.; Yargıtay 10. HD., 30.10.2017 T., 2015/20901 E., 2017/7392 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).

[562] Civan, "Rücu Davaları", 151-152; Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1017.

[563] Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 237; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 422; Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*,448-449; Erbaş, "Rücu Davaları", 98; Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 682; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 159; Nitekim konuya ilişkin olarak Yargıtay vermiş olduğu bir kararında; Devletin, vatandaşları karşısındaki sosyal ve ekonomik yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla oluşturduğu yeni yasal düzenlemelerin, sosyal güvenlik yasalarıyla sağlanan yardımlardan yararlanmayı kolaylaştırması, bu politikalar gereğince oluşan Kurum giderlerinin, kusurlu eylem tarihi itibariyle kurum zararına yol açmamış olan kişilere rücu edilmesinin, hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuki güvenlik ilkesini ve hukuksal kuralların öngörülebilirliği gereğine ilişkin ilkenin ihlaline yol açacağını, sonradan yürürlüğe giren kanun uyarınca hak sahibine tanınan haklar

meydana gelen artışlar istenemezse de Kurumca ileride yapılması gerekli bulunan ödemeler rücu hakkı kapsamında kalmaktadır.[564] Yapılması gerekli bulunan ödemeler, sağlık açısından değişmesi ya da sağlanması gereken masrafları ifade etmektedir. Bu masrafların istenebilmesi için doğal olarak illiyet bağının da kesilmemiş olması gerekecektir.[565]

Sigortalı ya da hak sahiplerine tahsis edilen gelirin peşin sermaye değeri hesaplanarak bulunacak tutar rücu konusu edileceğinden "peşin sermaye değeri" üzerinde de bu noktada kısaca durulmasında fayda vardır.[566] İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ m. 4'te peşin sermaye değerinin; Kurumca, bu Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin yaş, kesilme ihtimali ve Kurumca belirlenecek iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanan tutarı ifade edeceği hüküm altına alınmıştır (Peşin Sermaye Değeri Teb. m. 4/1-e). Peşin sermaye değeri de SSİY m. 46/1 uyarınca gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenir.[567]

---

nedeniyle, zararlandırıcı sigorta olayında kusurlu bulunanların tazmin sorumluluğu yoluna gidilmesinin mümkün olmadığına hükmetmiştir. Yargıtay 10. HD., 07.04.2015 T., 2015/779 E., 2015/6627 K., HukukTürk, (Erişim 30.12.2023).

[564] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 422.

[565] Ergin, "İşverene Rücu", 138; Civan'a göre de "ileride yapılması gereken" ifadesi sadece ödemeleri nitelendirmektedir. İlk rücu davasına konu iş kazası ve meslek hastalığıyla neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde sonradan ortaya çıkan ödemeler yeniden rücu davasına konu edilebilirken kanunda açıkça ilk peşin sermaye değerinin rücu edilebileceğinin zikredilmiş olması karşısında gelirlerde sonradan meydana gelen artışlar sebebiyle ikinci bir rücu davası açılamamalıdır. Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1061-1062.

[566] Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 166.

[567] Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin "Peşin sermaye değeri tabloları" başlıklı 46. Maddesi, *"Kurumca, Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin, yaş, kesilme veya yeniden bağlanma ya da hak sahipliği nedeniyle sonradan gelir veya aylık bağlanma ihtimalleri ve yüzde beş iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları hazırlanır. Hazırlanan tablolar demografik ve ekonomik değişiklikler nedeniyle Kurumca gerekli görülen hâllerde güncellenir. İlk peşin sermaye değeri, gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenir."* hükmünü amirdir. Peşin sermaye değeri tabloları ve peşin sermaye değerinin hesabına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler için bkz. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ m. 9-10; ayrıca bkz. 2012/32 sayılı Genelge; peşin sermaye değeri hesabıyla ilgili Yargıtay uygulamasına ilişkin örnek bir kararda, *"...rücu alacağından sorumluluk belirlenirken, gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri ile yargılamada yöntemince hesaplanacak gerçek (maddi) zarar karşılaştırması yapılıp düşük (az) olan tutarın hükme esas alınması gerekmektedir. Bu tür davalarda gerçek zarar hesabı, tazminat hukukuna ilişkin genel ilkeler doğrultusunda yapılmalı, sigortalı sürekli iş göremezlik durumuna girmişse bedensel zarar, ölüm halinde destekten yoksun kalma tazminatı hesabı dikkate alınmalıdır. Gerçek zararın belirlenmesinde, zarar ve*

5510 sayılı Yasa m. 21/1'de "sigortalı ya da hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere" ibaresi kullanılarak işverenin sorumluluğu bir tavanla sınırlandırılmış olup Yargıtay kararlarında bu sınır "dış tavan" olarak nitelendirilmektedir.[568] Dış tavan; sigortalı ya da hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutar olarak nitelendirilebilir.[569] Ancak Yargıtay kararlarında, bu sınırlamanın bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri toplamı için geçerli olduğu, Kurumca yapılan ödemeler yönünden bu sınırlamanın uygulanamayacağı ifade edilmektedir.[570] Dış tavan sınırlamasının üçüncü kişinin sorumluluğunun tespitinde de uygulanıp uygulanmayacağı üzerinde durulması gereken bir husustur. Zira 5510 sayılı Yasa m. 21/4'te m. 21/1'in aksine dış tavan hükmüne yer verilmemiştir. Ancak yine de üçüncü kişilerin sorumluluğunun belirlenmesi noktasında dış tavan incelemesi

---

tazminata doğrudan etkili olan sigortalının net geliri, kalan ömür süresi, iş görebilirlik çağı, iş göremezlik derecesi, kusur ve destek görenlerin gelirden alacakları pay oranları, eşin evlenme olasılığı gibi tüm veriler ortaya konulmalıdır. Gerçek zarar, sigortalının kaza tarihi itibarıyla kalan ömür süresine göre aktif ve pasif dönemde elde edeceği kazançlar toplamından oluşmaktadır. Sigortalı veya hak sahiplerinin kalan ömür süreleri yönünden ise, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Aktüerya Bilimleri Bölümü, BNB Danışmanlık, Marmara Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi'nin çalışmalarıyla "TRH2010" adı verilen Ulusal Mortalite Tablosu hazırlanarak Sosyal Güvenlik Kurumunca 2012/32 sayılı Genelgeyle ilk peşin sermaye değerlerinin hesabında uygulamaya konulmuş olup özü itibarıyla varsayımlara dayalı gerçek zarar hesabında gerçeğe en yakın verilerin kullanılması gerektiğinden ülkemize özgü ve güncel verileri içeren TRH2010 tablosu kalan ömür sürelerinde esas alınmalıdır…" ifadelerine yer verilmiştir. Yargıtay 10. HD., 03.03.2020 T., 2019/1455 E., 2020/1863 K., HukukTürk, (Erişim 30.12.2023).

[568] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 424; Ataş - Tuaç Yılmaz, "İşverenin Sorumluluğu", 313; İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle işveren; Kuruma karşı sorumlu olduğu gibi sigortalı ya da onun desteğinden yoksun kalanlara karşı da sorumludur. Borçlar Hukuku ilkeleri çerçevesinde meydana gelen maddi ve manevi zararın tazmini için sigortalı talepte bulunabileceği gibi hak sahipleri de sigortalının ölümü halinde destekten yoksun kalma tazminatı ile koşulların oluşması halinde manevi tazminat talep edebilirler. Güzel vd., Sosyal Güvenlik Hukuku, 448; anılan sorumluluğun kapsamı ve koşulları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Akın, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, 57 vd.

[569] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 47.

[570] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 448; *"…tazmin sorumlularının Kurum karşısındaki sorumluluğu bir tavanla sınırlandırılmış olup, bu sorumluluk "...sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı…" bulunmaktadır. Maddenin açık hükmü karşısında; sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan ya da ileride yapılması gereken harcama ve ödemeler yönünden herhangi bir sınır öngörülmemişken; bağlanan gelirler yönünden, gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamına, sigortalı veya hak sahibinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere hükmedilebileceği öngörülmüştür. Bunun bir gerçek zarar hesabını gerektireceği açıktır. Gerçek zarar hesabı, tazminat hukukuna dair genel ilkeler doğrultusunda yapılmalıdır. Sigortalı sürekli iş göremezlik durumuna girmişse bedensel zarar hesabı, ölüm hâlinde ise destekten yoksun kalma tazminatı (818 Sayılı Borçlar Kanunu'nun... sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 54 ve 55'inci maddeleri) hesabı dikkate alınmalıdır...*", Yargıtay 10. HD., 05.04.2016 T., 2014/24206 E., 2016/4928 K.; aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 17.12.2013 T., 2013/3358 E., 2013/24638 K.; Yargıtay 10. HD., 29.04.2014 T., 2013/18123 E., 2014/9661 K.; Yargıtay 10. HD., 27.03.2017 T., 2015/12424 E., 2017/2519 K., HukukTürk, (Erişim 30.12.2023).

yapılmalıdır. Aksinin kabulü, Kurumun rücu hakkının halefiyet esasına dayandığı yönündeki düşünceye aykırı düşecektir.[571]

Kurumun bağladığı ilk peşin sermaye değeri ile yaptığı harcamaların bütünü de "iç tavan" olarak nitelendirilir.[572] İşveren veya üçüncü şahıslar aleyhine açılacak rücuan tazminat davalarına konu olabilecek tutar, sigortalı ve hak sahiplerine bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerine, Kurumca, Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken diğer ödemeler eklenerek hesaplanır (Peşin Sermaye Değeri Teb. m. 10/1). İşveren, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin tamamından kusur oranı kadar sorumlu olacak; zarara sebep olan üçüncü kişiler ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar da sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının yarısından kusur oranları kadar sorumlu olacaklardır (SSİY m. 48/2-3, Peşin Sermaye Değeri Teb. m. 10/2-3).

İşverenin peşin sermaye değerinin tamamından; üçüncü kişinin ise peşin sermaye değerinin yarısından sorumlu tutulmasının haklı bir gerekçesi bulunmamaktadır.[573] Anılan düzenlemeye ilişkin olarak eşitlik ilkesine aykırı olduğundan bahisle Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi kararında[574] iş kazası, meslek hastalığı veya hastalık üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse SGK tarafından bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının üçüncü kişiden tahsil edildiği, diğer yarısının ise SGK üzerinde kaldığı böylece sosyal devlet ilkesine uygun olarak çoğunlukla SGK'nın sigortalısı olup prim ödeyen, kusurlu

---

[571] Civan, "Rücu Davaları", 168; Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1034; Öğretideki bir diğer görüşe göre de 5510 sayılı Yasa m. 21/4'te "sigortalı ya da hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere" ibaresi yer almasa da üçüncü kişinin sorumluluğu da "tazminat tavanı" ile sınırlı olacaktır. O halde üçüncü kişinin sorumluluğu; sigortalı ya da hak sahiplerine bağlanan gelirlerin ilk peşin değerinin kusuruna isabet eden tutarının yarısı kadar ve tavanla sınırlı olacak şekilde belirlenecektir. Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 656; Yargıtay vermiş olduğu bir kararında ise üçüncü kişiler yönünden tavan sınırlamasının bulunmadığını ifade etmiştir. Yargıtay 10. HD., 20.02.2017 T., 2015/9863 E., 2017/1280 K.; aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 17.12.2013 T., 2013/3358 E., 2013/24638 K., HukukTürk, (Erişim 30.12.2023). .
[572] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 45.
[573] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 424-425.
[574] AYM, 15.03.2012 T., 2011/128 E., 2012/40 K., *Resmi Gazete,* 28335 (26.06.2012).

davranışı ile iş kazası, meslek hastalığı veya hastalığa neden olan üçüncü kişilerin, çalışma yaşamlarını sürdürebilmeleri ve prim ödemeye devam etmeleri sağlanarak, ücretli olan bu kişilerin altından kalkamayacakları büyük külfetler altına girmelerinin önlenmek istendiği, SGK'nın rücu alacağının hesaplanmasında, emek gelirleri düşük olan ve SGK'ya prim ödeyen üçüncü kişilerin karşılaşacakları sosyal riskler karşısında yoksulluğa düşmemeleri için sorumluluklarının işverene göre daha hafif olarak belirlendiği ifade edilmiştir.

506 sayılı Yasa'da üçüncü kişilerle işçi çalıştıranların sorumluluğunun işverenlerin sorumluluğuna göre daha geniş tutulmasının eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruda Anayasa Mahkemesi[575] işveren, Sosyal Sigortalar Kurumuna prim ödediği için onun Kuruma karşı daha hafif biçimde sorumlu tutulmasının daha önce prim ödemiş bulunmayan üçüncü kişinin ise genel kurallarına göre daha ağır biçimde sorumlu olmasının doğal olduğuna hükmetmiştir.

Yukarıda yer verilen iki anayasa mahkemesi kararının gerekçeleri uyumlu olmayıp birbiriyle çelişmektedir. Zira 506 sayılı Yasa döneminde üçüncü kişiler peşin sermaye değerinin tamamını ödeyebilecek güçte görülerek işverene nazaran daha ağır şekilde sorumlu tutulurken 5510 sayılı Yasa ile birlikte üçüncü kişilerin emek ve gelirlerinin işverene göre daha düşük olduğu, ekonomik güçlerinin yeterli olmadığından bahisle sorumluluklarının hafifletilmesi yoluna gidilmiştir.[576]

İlk peşin sermaye değerli gelirin yarısı; tazminat tavanı olarak algılanarak üçüncü kişinin sorumlu olacağı tazminat miktarının, kusur oranı gözetilerek belirlenmesi gerekecektir.[577] İş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü kişinin kusuru sonucunda meydana gelmesi halinde rücu edilecek miktar; sigortalı ya da hak sahiplerine yapılan ödemelerin tümünün, bağlanacak gelirlerin ise başladığı tarihteki ilk

[575] AYM, 23.05.1972 T., 1972/2 E., 1972/28 K., *Resmi Gazete*, 14368 (21.11.1972).
[576] Civan, "Rücu Davaları", 166; Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1032.
[577] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 202.

peşin sermaye değerinin yarısının kusur karşılığından oluşmaktadır.[578] O halde üçüncü kişinin sorumlu olacağı miktarın hesabı şu şekilde olacaktır; Kurum tarafından yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı toplanarak iç tavan hesabı yapılır ve bulunan miktar x kusur oranı formülü ile sonuca ulaşılacaktır.[579] Üçüncü kişiler açısından iç tavan; peşin sermaye değerinin yarısı ile Kurumca yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler toplamı olup zararlandırıcı olay tamamen üçüncü kişinin kusuru sebebiyle meydana geldiyse iç tavanın tümü üçüncü kişiye rücu edilebilecektir.[580]

Kurumca rücu davası açılmadan önce sigortalı ya da hak sahiplerince üçüncü kişilere karşı açılmış olunan tazminat davasında; tazminat hesabı yapılarak bu doğrultuda hüküm verilmiş ve karar kesinleşmiş ise Kurumun üçüncü kişilere karşı açacağı rücu davasında önceki davadaki tavan hesabı kesin delil teşkil edecek olup yeniden tavan hesabı yapılmaz.[581] Yargıtay kararlarında; işveren veya üçüncü kişiye karşı açılan davalarda 5510 Sayılı Kanun'un 21. maddesine göre rücu alacağından sorumluluk belirlenirken kural olarak, işveren yönünden 1. fıkraya göre gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri ile yargılamada yöntemince hesaplanacak gerçek (maddi) zarar karşılaştırması yapılıp düşük (az) olan tutarın esas alınması gerektiği bildirilmektedir.[582]

4. Sigortalının Ortak Kusuru

Kurumca üçüncü kişiler aleyhine açılacak rücu davalarında, Kurumun rücu alacağının belirlenmesi noktasında sigortalının müterafik kusuru da rol oynamaktadır.[583] Nitekim 31.03.1954 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, *"...Sigortacı, ödediği sigorta bedeli nisbetinde sigortalının yerine geçmiş ve onun kanuni halefi olmuştur. Bu itibarla*

---

[578] Yargıtay 10. HD., 06.05.2014 T., 2013/17095 E., 2014/9929 K.; Yargıtay 10. HD., 17.10.2013 T., 2013/3358 E., 2013/24638 K.; Yargıtay 10. HD., 14.01.2019 T., 2016/13113 E., 2019/49 K., HukukTürk, (Erişim 30.12.2023).
[579] Alp, *Rücu Davaları,* 286.
[580] Civan, "Rücu Davaları", 167.
[581] Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 657.
[582] Yargıtay 10. HD., 01.10.2018 T., 2018/4240 E., 2018/7241 K.; Yargıtay 10. HD., 12.05.2016 T., 2016/1938 E., 2016/8127 K.; Yargıtay 10. HD., 05.03.2019 T., 2016/14479 E., 2019/1943 K.; Yargıtay 10. HD., 24.10.2022 T., 2022/2290 E., 2022/12946 K., HukukTürk, (Erişim 31.12.2023).
[583] Narter, *İş Kazası,* 1307; Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar,* 340.

sigortacı, sigortalının haiz olduğu hak ve salahiyetler haricinde bir iddia dermeyan edemez. Haksız fiilden zarar gören sigortalının zararın faili veya istihdam eden aleyhine açtığı bir tazminat davasında Hakim, nasıl ki, Borçlar Kanununun kırkdördüncü maddesi hükmünü tatbike yetkili ise, bir iş kazasından dolayı ödediği tazminat münasebetiyle sigortalıya halef olan İşçi Sigortaları Kurumunun rücu hakkını kullanarak ikame eylediği bu kabil tazminat davalarında da Hakim, sigortalının müterafik kusuru mevcut ise zikrolunan kırkdördüncü, madde hükmünce müdeabih tazminat miktarını tenkis edebilir…" ifadelerine yer verilmiştir.[584] Yargıtayca kurulan bu içtihat ile sigortalının ortak kusurunun Kurumun açacağı davada tazminatta indirim sebebi sayılması yine haleflik esasına dayandırılmıştır.[585] Zararlandırıcı sigorta olayının meydana gelmesinde üçüncü kişi yanında sigortalının da kusuru varsa sigortalının kusuru oranında üçüncü kişinin sorumluluğu hafifleyecektir.[586]

5. Rücu Davalarında Müteselsil Sorumluluk

Birden çok kişinin, aynı zarardan aynı veya çeşitli sebeplerden dolayı sorumluluğuna "müteselsil sorumluluk" adı verilmektedir. Zarar verenlerin zarar görenle arasındaki ilişkiye dış ilişki; zarar verenlerin kendi aralarındaki ilişkiye ise iç ilişki denmektedir.

---

[584] Yargıtay İBK 31.03.1954 T., 1953/17 E., 1954/10 K., *Resmi Gazete*, 8755 (15.07.1954).

[585] Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi,* 196; 818 sayılı BK m. 44/1, *"Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir."* hükmüne karşılık gelen 6098 sayılı TBK m. 52/1, *"Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir."* hükmünü amirdir.

[586] Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1033; Civan, "Rücu Davaları", 167; *"...Dava, rücuan tazminat istemine ilişkindir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 51'inci maddesindeki; "Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler." ve 52'nci maddesindeki "Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir." hükümleri gözetilerek, zarar gören(sigortalının) müterafik kusurları da nazara alınarak söz konusu maddeler kapsamında hâkim tarafından takdir edilecek uygun bir indirimin yapılması gereği de göz önünde bulundurulmalıdır…",* Yargıtay 10. HD., 19.04.2017 T., 2015/14092 E., 2017/3546 K.*;* aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 05.11.2018 T., 2016/9908 E., 2018/8933 K.; Yargıtay 10. HD., 04.11.2021 T., 2021/6208 E., 2021/13568 K., HukukTürk, (Erişim 27.12.2023).

6098 sayılı TBK m. 61'de dış ilişki, TBK m. 62'de ise müteselsil sorumluların kendi aralarındaki iç ilişki hükme bağlanmıştır.[587]

Zararlandırıcı sigorta olayına birden fazla kimsenin sebep olması halinde rücu davasının kime/kimlere karşı açılacağı ve sorumluluğun nasıl paylaştırılacağına ilişkin ne 506 sayılı Yasa'da ne de 5510 sayılı Yasa'da açıklık bulunmadığından konunun 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan temel ilkeler çerçevesinde çözümlenmesi gerekecektir.[588]

İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle Kurumca yapılan sigorta yardımlarından birden çok kimse sorumlu tutulabilir. Zararlandırıcı sigorta olayına birden fazla kimse sebep olduysa ilgili kişiler Kuruma karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır.[589] Rücu davaları açısından bu durum işveren ile üçüncü kişinin sigortalının uğradığı aynı zarara birlikte sebep olmaları halinde gündeme gelecektir.[590]

Müteselsil sorumluluğun söz konusu olduğu rücu davalarında kusur dağılımının yapılmasında özen gösterilmesi gerekmektedir. Zira sorumluluğa esas olan olay ve sebepler farklı olabileceğinden adil ve hakkaniyete uygun şekilde sorumluluğun tespiti açısından bu olayların ayrı ayrı irdelenmesi önem teşkil etmektedir.[591]

Müteselsil sorumluluk esasına göre işveren ve üçüncü kişiye karşı dava açılabilmekteyse de işveren ve üçüncü kişilerin sorumlu olacakları miktarların

---

[587] Müteselsil sorumluluk esasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 809-826; TBK m. 61, *"Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır."* hükmünü, TBK m. 62, *"Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur. Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur."* hükmünü amirdir.

[588] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 537.

[589] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 451; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 419; Narter, *İş Kazası*, 1292; Civan, "Rücu Davaları", 180-181; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 190; Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1047.

[590] Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1047; Tatar, "Sosyal Güvenlik Hukukunda Müteselsil Sorumluluk", 2138.

[591] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 540.

birbirinden farklı ve karmaşık olmasından kaynaklı rücu davalarında hesaplama zorlukları baş gösterecektir.[592] Müteselsil sorumluluk esasına dayalı açılan rücu davasında işverenin sorumluluk sınırı, dış tavanı aşmamak üzere ilk peşin sermaye değerinin tamamıdır. Ve bu miktardan üçüncü kişinin kusuru ile birlikte sorumludur. Üçüncü kişi de ilk peşin sermaye değerinin yarısından işverenin kusuru ile birlikte sorumlu tutulmaktadır.[593]

Üçüncü kişi ile işverenin aynı zarardan sorumlu olduğu durumlarda müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanmaktadır. Ancak Yargıtay, 2015 yılında içtihat değişikliğine giderek müteselsil sorumluluk hükümlerini uygulama yöntemi açısından farklı bir esas belirlemiştir. İçtihat değişikliğinden önce verilen kararlarda; işvereni, yapılan ödemeler ile bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerini esas alarak kendi kusuru ile üçüncü kişinin kusur toplamı üzerinden sorumlu tutarken üçüncü kişi ise yapılan ödemeler ile bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısının kendi kusuru ile işverenin kusuru toplamına tekabül eden kısmından sorumlu tutulmuştur.[594]

---

[592] Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 664.

[593] Civan, "Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", 1053; Civan, "Rücu Davaları", 186.

[594] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 64; *"...Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığına uğramasına birden çok kişinin birlikte kusurlarıyla sebebiyet vermeleri halinde; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 61 ve 62. (818 sayılı Mülga Borçlar Kanununun 50 ve 51) maddeleri uyarınca teselsül hükümlerine göre birlikte sorumlulukları söz konusu olacaktır. Bu halde, Türk Borçlar Kanunu'nun 62'inci maddesi uyarınca kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişinin diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkı baki kalmak koşuluyla, her bir sorumlu yönünden kusurlarına düşen miktar ayrılmaksızın teselsül kurallarına göre sorumluluklarına hükmedilebilecektir. İş kazası veya meslek hastalığına birlikte neden olan sorumluların işveren ve üçüncü kişi olması durumunda, yapılan harcama ve ödemeler yönünden ayrı bir durum söz konusu olmadığından, toplam kusurlarına düşen ödemelerden müteselsilen sorumluluklarına hükmedilir. İşveren; sigortalı ya da hak sahiplerine bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerinin tümünden ancak sigortalı ya da hak sahiplerinin işverenden isteyebileceği miktarla sınırlı olmak üzere, üçüncü kişi ise böyle bir sınırlama olmaksızın ilk peşin sermaye değerinin yarısından sorumludur. Bu durumda, işveren; sigortalı ya da hak sahibinin işverenden isteyebileceği gerçek zararı aşmayan ilk peşin sermaye değerinin müteselsil sorumluların toplam kusuruna düşeninden sorumludur. Üçüncü kişinin ise ilk peşin sermaye değerinin yarısının müteselsil sorumluların toplam kusuruna düşen tutarından sorumlu olması gerekecektir..."*, Yargıtay 10. HD., 17.12.2013 T., 2013/3358 E., 2013/24638 K.*;* aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 14.10.2014 T., 2014/15129 E., 2014/19453 K.; Yargıtay 10. HD., 30.06.2015 T., 2014/9258 E., 2015/13187 K; Yargıtay 10. HD., 25.03.2014 T., 2014/2253 E., 2014/6799 K., HukukTürk, (Erişim 24.12.2023)..

2015 yılında içtihat değişikliğinden sonra verilmiş bir Yargıtay kararında[595] sigortalının iş kazası veya meslek hastalığına uğramasına birden çok kişinin birlikte kusurlarıyla neden olmaları durumunda, teselsül hükümleri kapsamında bu kişilerin birlikte sorumluluklarının bulunduğu ve 146. maddeye (6098 sayılı Kanunun 62. maddesine) göre, kendi payından fazlasını ödeyenin diğer müteselsil borçlulara karşı rücu hakkı saklı kalmak kaydıyla, her bir borçlu yönünden kusurlarına karşılık gelen miktar ayrılmaksızın teselsül kurallarına göre sorumluluklarına karar verilmesi gerektiği, iş kazası veya meslek hastalığına birlikte sebebiyet veren sorumluların işveren ve üçüncü kişi olması durumunda işverenin müteselsilen sorumlu olacağı tutarın, 1. fıkra gereğince kendi kusur payı gözetilerek sorumlu tutulacağı miktarın (gelirin ilk peşin sermaye değeri X işverenin kusur oranı), üçüncü kişinin 4. fıkraya göre sorumlu olacağı tutarın (gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısı X üçüncü kişinin kusur oranı) ile toplamı kadar olması gerektiği, kanun koyucunun getirdiği "gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısı" sınırlaması karşısında üçüncü kişinin müteselsilen sorumlu tutulacağı miktarın ise, gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısı ile işveren de dâhil olmak üzere tüm davalıların kusurları toplamının çarpımı sonucu elde edilecek tutar kadar olması gerektiği, bu yaklaşım ve uygulama işvereni iç ilişkide üçüncü kişiye rücu edemeyeceği miktarı Kuruma ödemek zorunda bırakmadığından hakkaniyete de uygun olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu değişiklik işverenin sorumluluğuna ilişkin olup üçüncü kişinin sorumluluğu bakımından herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.[596]

Bildirimsiz işçi çalıştıran işveren kusuru olmasa da m. 23 uyarınca sorumlu tutulacak olup zararlandırıcı sigorta olayının oluşumunda bildirimsiz işçi çalıştıran işveren yanında üçüncü kişinin de kusuru varsa üçüncü kişi 5510 sayılı Yasa m. 21/4 uyarınca bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısının kusuruna isabet eden kısmından; işveren ise bildirimsiz işçi çalıştırdığı için tavan sınırı gözetilmeksizin peşin değerin bakiye kısmından sorumlu olacaktır.[597]

---

[595] Yargıtay 10. HD., 30.06.2016 T., 2016/10478 E., 2016/10841 K; aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 05.04.2016 T., 2014/24206 E., 2016/4928 K.; Yargıtay 10. HD., 19.04.2016 T., 2014/19585 E., 2016/5979 K.; Yargıtay 10. HD., 01.10.2018 T., 2018/4240 E., 2018/7241 K.; Yargıtay 10. HD., 20.03.2018 T., 2018/1442 E., 2018/2372 K.; Yargıtay 10. HD., 17.02.2021 T., 2020/11286 E., 2021/1787 K., HukukTürk, (Erişim 24.12.2023).
[596] Baycık, "Rücu Davalarına Eleştirel Bakış", 66.
[597] Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 663.

Tüm ortaklaşa sorumlular açısından rücu payları aynı biçimde hesaplanmalı, tavan hesabı yapılarak hesaplanan tazminat miktarı ile peşin sermaye değerinden hangisi daha düşük ise ona göre rücu miktarları belirlenmelidir. Bunların toplamını da Kurum, ortaklaşa sorumluluk esasına göre birinden veyahut her ikisinden isteyebilmelidir. İç ilişkide bu kimseler birbirlerine rücu ederlerken yeniden hesaplama yapılmasına lüzum bulunmadan önceki davada belirlenen rücu miktarları esas alınabilir.[598]

İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle Kurumca sağlanan tedavi giderleri ile geçici iş göremezlik ödeneği açısından ise üçüncü kişiler ile işveren herhangi bir ayrıma tabi tutulmamışlardır. Bu itibarla geçici iş göremezlik ile tedavi giderleri yönünden işveren ile üçüncü kişilerin toplam kusur üzerinden müteselsilen sorumlulukları gündeme gelecektir.[599]

Dava dilekçesinde davanın teselsül hükümlerine dayandırıldığı belirtilerek zarara sebep olanların hepsinden talepte bulunulabileceği gibi sorumlulardan yalnız birine karşı da talepte bulunulabilir. Bu konuda davacının seçimlik hakkı söz konusu olup bir davada zararın bir bölümü yönünden sorumlulardan biri veya birkaçından; diğer bölüm yönünden başka bir dava ile diğer sorumlulardan istenmesi de imkan dahilindedir.[600] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararında[601] dava dilekçesinde açıkça "dayanışmalı sorumluluk" esasına dayanıldığı belirtilmemiş olsa da dürüstlük kuralları

---

[598] Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 669-670.
[599] Kayırgan, "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Üçüncü Kişi", 1356.
[600] Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 537.
[601] *"...Dayanışmalı (müteselsil) sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda davacı, BK/ 50,51 ve 142. maddeleri uyarınca, zararın tümünü sorumlulardan yalnızca birisi hakkında açacağı davayla isteyebileceği gibi, sorumluların tümü hakkında açacağı bir tek davayla da isteyebilir. Kuşkusuz mahkeme, davacı, dayanışmalı olarak ödetme isteminde bulunmadıkça, dayanışmalı sorumluluk esasını uygulayamaz. Şu var ki, dava dilekçesi BK/18 MK/2. maddeleri gereğince, dürüstlük kuralları doğrultusunda yorumlandığında, dolaylı bile olsa "dayanışmalı sorumluluk" esası ortaya çıkıyorsa, yine davada dayanışmalı sorumluluk esası uygulanmalıdır. Olayda davacı, açıkça dayanışmalı olarak davalı işverenin sorumluluğunu istememiş olmakla birlikte, miras bırakanın kusursuz olduğunu vurgulamış, davalının kusur oranını belirterek kusurunu sınırlamamış ve fazlaya ilişkin hakkını saklı tutmuş olduğuna göre, davalıdan, gerçekleşecek kusuru oranında istekte bulunduğu söylenemez. Davacının kusursuz olduğundan söz edilerek, dayanışmalı sorumlulardan birisi hakkında açılan davada zararın tümünün istenmesi, BK/142. maddesinde öngörülen dayanışma kuralının açık bir kanıtıdır. Bu gibi durumlarda, "müteselsil" sözcüğünün dilekçede kullanılmamış olması, sonuca etkili değildir...",* Yargıtay HGK 24.06.1983 T., 1983/533 E., 1983/724 K., HukukTürk, (Erişim 24.12.2023).

çerçevesinde dolaylı bile olsa "dayanışmalı sorumluluk" esası ortaya çıkıyorsa o davada dayanışmalı sorumluluk esasının uygulanması gerektiğine hükmetmiştir.

6. Rücu Davalarında Zamanaşımı

506 sayılı Yasa'da zamanaşımı süresine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiş olup Yargıtay içtihatlarıyla ortaya çıkan bu boşluk doldurulmaktaydı.[602] Yargıtay kararlarında Sosyal Güvenlik Kurumunca işveren ya da üçüncü kişilere açılacak davalarda zamanaşımı süresi yönünden ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir.[603] Nitekim bir Yargıtay kararında[604]; Sosyal Sigortalar Kurumunun 506 sayılı Yasa m. 26 kapsamında işveren aleyhine açtığı rücu davalarında zamanaşımı süresinin onay ve ödeme tarihlerinden itibaren 10 yıl; 3. kişiler aleyhine açılan rücu davalarında ise sigorta olayının trafik iş kazası niteliğinde bulunmaması durumunda 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 60 kapsamında zarara ve fiile ıttıla tarihinden itibaren 1 yıl ve herhalde zararlandırıcı sigorta olayının vukuu tarihinden itibaren 10 yıl olacağı ifade edilmiştir. Bu durum Kurumun sigortalının halefi olmasından ileri gelmektedir. Zira; sigortalı ile üçüncü kişi arasında akdi bir ilişki bulunmadığından sigortalının üçüncü kişiye açacağı dava haksız fiile ilişkin zamanaşımı süresine tabi olmaktadır.[605] Yasal halef olarak

---

[602] Esemen, *Rücu Davaları,* 257; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararında; 506 sayılı Kanunda, rücu davalarında hangi tür zaman aşımına tabi olduğu ve süresi hakkında bir hüküm bulunmadığı, böyle bir özel hüküm bulunmamasından ötürü bu konunun genel hükümler ve özellikle Borçlar Kanununa göre çözümlenmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Anılan kararda, *"...Sosyal Sigortalar Kurumunun halefi olduğu, sigortalı işçi ile, tanzim sorumlusu işvereni arasında hizmet akdi ilişkisi vardır. Sigorta olayının meydana gelmesinde işverenin, 506 sayılı Kanunun madde 26/1 sayıları kastı, suç sayılır eylemi, işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevzuata aykırı hareketi neden olmuştur. Bu davranışlar Borçlar Kanunu'nun 332/1 maddesinde belirtilen akde aykırı durumlar oluşturur. Borçlar Kanunu'nun 332. maddesine 1/1/1957 tarih ve 6763 sayılı Kanun'un 41/F maddesiyle eklenen ikinci fıkra gereğince, işverenin bu davranışı nedeniyle açılacak tazminat davaları dahi, akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabidir. Borçlar Kanunu'nun madde 125'e göre ise, akdi müruruzaman 10 senedir... zaman aşımının hangi tarihte başlayacağı konusunda dahi, özel kanun olan 506 sayılı kanunda, bir hüküm mevcut olmadığından, başlangıç tarihinde Borçlar Kanunu'na göre belirlenmesi gerekeceği ortadadır..."* ifadelerine yer verilerek Borçlar Kanunu'nun 125. maddesindeki 10 yıllık akdi zamanaşımının uygulanacağı, zamanaşımı başlangıç tarihinin ise gelir bağlanmasının onaylandığı, sonraki gelir artışları yönünden onay tarihi; masraflar yönünden ödeme tarihi olacağı kabul edilmiştir. Yargıtay İBK 01.07.1994 T., 1992/3 E., 1994/3 K., *Resmi Gazete,* 22439 (20.10.1995).

[603] Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar,* 356.

[604] Yargıtay 10. HD., 27.06.2000 T., 2000/3889 R., 2000/4679 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[605] Tunçomağ, *Sosyal Sigortalar,* 357; Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar,* 339; 818 sayılı BK m. 60/1, *"Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz."* hükmünü amirdir.

hareket eden Kurumun hakları ise, halefi bulunduğu sigortalının hak alanıyla sınırlı olacağından Kurumun sigortalının haiz olmadığı hak ve yetkilerden daha fazlasını kullanmasına cevaz bulunmamaktadır.[606] Bu durumun doğurduğu sonuç olarak işçi ve işveren arasındaki ilişki akdi sorumluluk esasına dayandığından Borçlar Kanunu m. 125 uyarınca işveren aleyhine açılacak rücu davalarında zamanaşımı süresi 10 yıl; üçüncü kişi aleyhine açılacak rücu davasında ise haksız fiil esasına ilişkin Borçlar Kanunu m. 60 uyarınca 1 ve 10 yıl olarak esas alınacaktır.[607] Ancak zararlandırıcı sigorta olayının başka bir kanunun uygulama alanına girdiği durumlarda ilgili kanunda öngörülen zamanaşımı süresi dikkate alınacak; sosyal sigorta mevzuatında bu konuda özel hüküm bulunması halinde ise özel hüküm niteliğinde olmasından kaynaklı olarak bu hüküm öncelikle uygulanacaktır.[608] Nitekim Yargıtay Kararında[609]; 1996 yılında meydana

---

[606] *"...Kurum'un 506 Sayılı (Sosyal Sigortalar Kanunu)'nun 39 ncu maddesine dayanan rücu alacağı dahi, tıpkı anılan kanunun 26'ncı maddesi için olduğu üzere, "halefiyet" esasına dayanır. Bir başka anlatımla, Kurum, üçüncü kişinin sebebiyet verdiği zararlandırıcı olaydan ötürü sigortalıya hastalık sigortasından yapmış olduğu giderleri bu kimseden isterken, sigortalının yerine geçmekte ve onun yasal halefi olmaktadır. Yasal halef olarak hareket eden Kurum'un hakları ise, halefi bulunduğu sigortalının hak alanıyla sınırlıdır. Her halde Kurum'un sigortalının haiz olmadığı hak ve yetkilerden daha fazlasının kullanmasına cevaz bulunmamaktadır. Öbür yandan, üçüncü kişiyle sigortalı arasında bir sözleşme ilişkisi söz konusu olmadığı için, şayet zarara uğranılan sigortalı bu üçüncü kişi aleyhine bir giderim davası açmış olsaydı, bu dava, haksız fiil esasına dayandığından Borçlar Kanununun 60'ncı maddesi gereğince bir ve on yıllık zamanaşımına bağlı olacaktı. O halde, Kurum'un açacağı davada Borçlar Kanununun 125'nci maddesi uyarınca on yıllık zamanaşımına değil, aynı kanunun 60'ncı maddesi uyarınca bir ve on yıllık zamanaşımına bağlı olmak gerekir...",* Yargıtay 10. HD., 23.10.1973 T., 1973/722 E., 1973/910 K..; ayrıca bkz. Yargıtay İBK 31.03.1954 T., 1953/18 E., 1954/11 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[607] Saymen - Ekonomi, *Sosyal Sigortalar Tatbikatı*, 133; Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 204.

[608] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 450; Konuya ilişkin olarak Yargıtay bir kararında; zararlandırıcı sigorta olayı karayolunda iki motorlu aracın çarpışması biçiminde vuku bulduğundan davada Borçlar Kanununun 60. maddesi değil, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 109. maddesinde öngörülen zarara ve faile ıttıladan itibaren 2 ve her hâlükârda olay tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Bkz. *"...506 Sayılı Kanun'un 26'ncı maddesinin ikinci fıkrasında, üçüncü bir kişinin kastı veya kusuru yüzünden iş kazası veya meslek hastalığı olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla birlikte zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edileceği belirtilmiş, 818 Sayılı Borçlar Kanununun 60'ıncı maddesinde ise, zarar ve ziyan veya manevi zarar olarak nakdi bir tutar ödenmesine dair davanın, zarar gören tarafın zararı ve zararı gerçekleştireni öğrendiği tarihten başlayarak (1) yıl ve herhalde zararı doğuran eylemden itibaren (10) yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı hüküm altına alınmıştır. Kurumun üçüncü kişiler hakkında açtığı bu tür rücu davaları, 506 Sayılı Kanunda herhangi bir düzenleme bulunmadığından, anılan 60'ıncı maddede öngörülen zamanaşımı sürelerine tabi olup, zamanaşımının başlangıcı, zararın ve zarar verenin Kurumun yetkili organınca öğrenildiği tarihtir. Zararı öğrenme olgusu, gelirler yönünden Kurumun yetkili organının onay günü, giderler için sarf ve ödeme tarihleri itibarıyla gerçekleşmekte, zararı gerçekleştirenin öğrenilmesi olgusunun ise her somut olayın özelliğine göre saptanması gerekmektedir. Kurum ceza davasına müdahil olarak katılmadığından rücu davalarında Borçlar Kanunu'nun 60. maddesindeki ceza zamanaşımı ise uygulanmamaktadır. Motorlu araç kazalarından doğan zararların tazminine dair rücu davalarında; zamanaşımı süresi yönünden 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun 109. maddesinin uygulanması gerekir. Anılan maddede; motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine dair istemlerin, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza*

gelen trafik kazası sonucu ölen Bağ-Kur sigortalısının hak sahiplerine bağlanan gelirlerin davalı araç malikinden rücuan ödetilmesi isteminde davanın yasal dayanağı 1479 Sayılı Yasa'nın 63 ve 70. maddeleri olduğu ve anılan Yasa'nın 70/2. maddesinde bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak rücu davalarının 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğunun öngörüldüğü, 1479 Sayılı Yasa'nın 70. maddesi özel hüküm niteliğini taşıdığından genel hükümlere göre uygulama önceliği bulunduğu, bu bakımdan zamanaşımı konusunda genel hükümlerin uygulama olanağının bulunmadığına vurgu yapılmıştır.

5510 sayılı Yasa'da ise bu kanuna dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rücu davalarının on yıllık zamanaşımına tâbi olduğu, zamanaşımı tarihinin; rücu konusu gelir ve aylıklar bakımından Kurum onay tarihinden, masraf ve ödemeler için ise masraf veya ödeme tarihinden itibaren başlayacağı hüküm altına alınmıştır (SSGSSK m. 93/3, SSİY m. 118/1). Böylece 506 sayılı Yasa döneminde işveren ya da üçüncü kişilere karşı açılacak davalardaki zamanaşımı süresi yönünden yapılan ayrıma son verilmiştir.[610] 5510 sayılı Yasa'da zamanaşımı süresine ilişkin düzenlemeye yer verilmiş olması; zararlandırıcı sigorta olayı başka bir Kanun'un uygulama alanına girse de özel kanunlarda öngörülen zamanaşımı süresinin uygulanmasını da engelleyecektir. Zira 506 sayılı Kanun'dan farklı olarak 5510 sayılı Kanun'da açıkça 10 yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür.[611] Öğretide bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre ise[612] zararlandırıcı sigorta olayı, başka bir kanunun uygulama alanına giriyorsa özel kanunda

---

gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrayacağı; tazminat yükümlüsüne karşı kesilen zamanaşımının, sigortacıya karşı da kesilmiş olacağı hüküm altına alınmıştır. Anlaşılacağı üzere maddedeki zamanaşımı süresi, zararın ve eylemi gerçekleştirenin (failin) öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlamakta olup, Kurumca zararın öğrenilme tarihinin, gelirlerin onay, giderlerin sarf ve ödeme günü olduğu açıktır. Faile ıttıla tarihinin ise özel bir duyarlılıkla araştırılıp incelenmesi gerekmektedir. Uygulamada, devam eden ceza davasında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi ya da Kurum sigorta müfettişi veya Çalışma Bakanlığı iş müfettiş raporunun Kurumun yetkili makamlarına intikal tarihi ya da ilk rücu davasının açılma tarihi faile ıttıla tarihi olarak kabul edilmektedir. Önemle belirtilmelidir ki zamanaşımı süresinin, hem zararın, hem de tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten itibaren, bir başka anlatımla, ancak, her iki olgu gerçekleştikten sonra işlemeye başlayacağı dikkate alınmalıdır…", Yargıtay 10. HD., 12.02.1991 T., 1990/6635 E., 1991/1228 K.; Yargıtay 10. HD., 29.03.2018 T., 2016/1099 E., 2018/2766 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[609] Yargıtay 10. HD., 31.05.2012 T., 2011/6051 E., 2012/10154 K.; aynı yönde bkz. Yargıtay 10. HD., 22.12.2015 T., 2014/18473 E., 2015/22847 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[610] Turan, "Rücuan Tazminat Davaları", 208; Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 687; Alp, *Rücu Davaları*, 176.

[611] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 450.

[612] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 423; Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 688.

öngörülen zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir. Örnek vermek gerekirse 2918 sayılı KTK m. 109'da 2 yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüş olup 2918 sayılı Yasa özel kanun niteliğinde olduğundan trafik-iş kazasında Kurumun üçüncü kişiye karşı açacağı rücuan tazminat davasında zamanaşımı süresi 2 yıl olarak esas alınmalıdır. Aksi halde, üçüncü kişi sıradan bir trafik kazasına karıştığında 2 yıllık zamanaşımı süresi esas alınırken sigortalı işçiye çarptığında ise 5510 sayılı Yasa m. 93 uyarınca 10 yıllık zamanaşımı süresi ile karşı karşıya kalmasının mantıklı bir izahı söz konusu olamayacaktır.[613] Kanaatimizce zararlandırıcı sigorta olayı başka bir kanunun uygulama alanına girdiğinden özel kanunda öngörülen zamanaşımı süresinin uygulanmaması, eşitlik ilkesi ile hakkaniyete aykırı sonuçların doğmasına sebebiyet verecektir. Zira üçüncü kişi sigortalı işçiye çarptığında sıradan bir trafik kazasına karışmasına nazaran daha uzun zamanaşımı süresi söz konusu olacak üçüncü kişi yıllarca dava tehdidi altında kalacaktır. Sıradan bir trafik kazasına karıştığında zarara uğrayana veya onun desteğinden yoksun kalanlara karşı daha kısa zamanaşımı süresi uygulanacakken sigortalı işçiye çarpması sonucu trafik-iş kazası meydana gelmesi ihtimalinde Sosyal Güvenlik Kurumu'nun açacağı rücu davasında Kuruma karşı daha uzun süre dava tehdidi altında bırakılmış olacaktır. Bu durum, korunması gereken üçüncü kişi aleyhine Kurumun ayrıcalıklı hale getirilmesi anlamına geleceğinden Sosyal Güvenlik Hukukunun koruyucu felsefesine de aykırı bir hâl alacaktır.

7. Rücu Davalarında Faiz

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından işveren veya üçüncü kişilere karşı açılacak rücu davalarında faiz başlangıcı; gelirler yönünden gelir bağlama kararının Kurumun yetkili

[613] Çelik'e göre, işveren ve üçüncü kişilerin aynı zamanaşımı esasına tabi kılınarak 10 yıllık zamanaşımı süresinin öngörülmesi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Zira üçüncü kişi ile sigortalı arasında bağıtsal bir ilişki mevcut olmadığından üçüncü kişinin eylemi haksız fiildir. Zarar görenler Borçlar Kanunu hükümlerine göre haksız fiile ilişkin zamanaşımı süresinden faydalanırken 5510 sayılı Yasa ile Kurumun daha uzun zamanaşımı süresinden faydalanmasına imkân tanınmış olmaktadır. Zamanaşımı başlangıç tarihinin onay tarihi olacağı da göz önüne alındığında bu süre daha da uzayacak ve üçüncü kişiler uzun süre dava tehdidi altında kalacaklardır. Bu durum Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının üstlenmesi gereken risklerin üçüncü kişilere yükletilmesi anlamına gelmekte olup "Sosyal Hukuk Devleti" ilkesine aykırı olduğu gibi hakkaniyet ve sorumluluk ilkeleri ile de bağdaşmamaktadır. Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 687-688.

organınca onaylandığı tarih, geçici iş göremezlik ödeneği yönünden ödeme tarihi, tedavi giderleri için ise sarf tarihidir.[614]

Rücu davalarında faizin, yapılmış giderler için ödeme tarihinden; bağlanmış gelirler için de "tahsis" tarihinden yürütülmesi; oturmuş ve yerleşmiş Yargıtay İçtihadının bir gereğidir.[615] Haleflik ilkesinden yola çıkılarak söz konusu içtihat yaratılmıştır. Zira Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında bu husus; *"…Kurum, zarara uğrayan kimsenin zararı meydana getiren kimseden veya zararı meydana getiren kimseyi kendi işinde kullanandan isteyebileceği tazminat alacağına, zarara uğrayan kimsenin zararını tazmin etmiş olduğu nisbette halef olur. Bu halef olma, mirastaki veya alacağın devrindeki halef olma gibi değildir. Mirasçı, mirasın açıldığı tarihteki durumları ile miras bırakanın haklarına halef olduğu gibi bir alacağı tamamiyle devralan kimse dahi alacağın devir tarihindeki durumuna göre devredene halef olur. Sigorta Kurumu ise, ödemeleri neticesinde halef durumuna girdiği cihetle hak sahibine ödediği paraların ve yaptığı masrafların faizini ancak bu masrafları yapmış veya paraları ödemiş olduğu tarihten itibaren isteyebilir. Şayet Kurum kaza günü bazı masraflar yapmış ise onlar için o tarihten itibaren faiz istemesi mümkündür. Fakat bütün masrafları ve ödemeleri hemen kaza günü yapmış olması düşünülemeyeceğinden dolayı Kurumun zarara sebep olan hadise gününden itibaren halef olduğu kabul edilemez. Daha açıkçası hakkın esasında mevcut olan haleflik durumunun, miktarda da mutlak şekilde kabulü kanuna ve bu halefliğin gayesine yani Sigorta Kurumunun zararlarını karşılama gayesine uygun olmaz…"* ifadeleriyle açıklanmıştır.[616]

---

[614] *"…Rücu davalarında faiz başlangıcı, gelirler yönünden gelir bağlama kararının Kurumun yetkili organınca onaylandığı tarih, geçici iş göremezlik ödeneği yönünden ödeme tarihi, tedavi giderleri için sarf tarihidir. Mahkemece bu ilkeler karşısında faize; onay, sarf ve ödeme tarihlerinden itibaren hükmedilmesi gerekirken, davacı Kurum tarafından dava dilekçesinde faiz talebinde bulunulmasına rağmen kararda faize hükmedilmemesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir…",* Yargıtay 10. HD., 18.10.2017 T., 2015/19146 E., 2017/7024 K.; *"…gelirler yönünden onay tarihinden itibaren faize hükmedilmesi gerekir. Dairemizce yerinde görülen hükmün esasına yönelik herhangi bir isabetsizlik bulunmasa da, yanılgılı değerlendirmeyle gelirler yönünden dava tarihinden itibaren faize hükmedilerek bu yüzden davanın kısmen kabulüne hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir…",* Yargıtay 10. HD., 16.11.2017 T., 2015/20541 E., 2017/8001 K.; Yargıtay 10. HD., 19.02.2018 T., 2016/327 E., 2018/1160 K.; Yargıtay 10. HD., 21.01.2021 T., 2020/9767 E., 2021/584 K.; Yargıtay 10. HD., 02.11.2018 T., 2018/5141 E., 2018/8828 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[615] Yargıtay 10. HD., 01.11.1974 T., 1973/4328 E., 1974/6363 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[616] Yargıtay HGK 25.06.1958 T., 29/27: Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 205.

Rücu davalarında davacı Kurum, işveren veya üçüncü kişileri temerrüde düşürmek zorunda değildir.[617] Ancak Kurumun yapmak zorunda kaldığı sağlık yardımları dışındaki ödemeler yönünden mali sorumluluk sigortacısının temerrüde düşürülmesi şarttır.[618] Zira 2918 sayılı KTK m. 99 uyarınca sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar (2918 sK m. 99/1).

Yargıtay; iş kazası sonucu sürekli işgöremezlik durumuna giren sigortalının maluliyetinin artması sebebiyle gelirlerinde artış olduğundan, kesinleşen kusur durumuna göre artışların onay tarihinden işleyecek yasal faiziyle birlikte tahsili isteminde, başlangıçtaki gelirin değişen işgöremezlik oranına uyarlanacağına ve faiz başlangıç tarihinin de başlangıçtaki gelir onay tarihi olarak esas alınması gerektiğine hükmetmiştir.[619]

---

617 *"…Rücu davalarında davacı Kurum yönünden davalıların ödemekle yükümlü oldukları borç için temerrüde düşürülmesinin zorunlu olmaması, faize; gelirler yönünden onay, masraflar yönünden ise; sarf ve ödeme tarihlerinden itibaren hükmedilmesi gereği gözetilmeksizin, ıslah ile arttırılan alacak miktarı yönünden, ıslah tarihinden itibaren faize hükmedilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir…"*, Yargıtay 10. HD., 11.03.2014 T., 2013/11526 E., 2014/5305 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

618 Alp, *Rücu Davaları,* 180; *"…2918 Sayılı KTK'nun 98/1, 99/1. maddeleriyle Zorunlu Mali Sorumluluk Sigorta Poliçesi Genel Şartları'nın B-2-b. maddesi uyarınca yazılı şekilde bir başvurunun varlığına karşın gerekli ödemenin yapılmaması halinde, davalı şirketin anılan düzenlemede öngörülen 8 iş günlük yasal sürenin sonunda temerrüde düşeceği, gerekli belgeler ibraz edilmeksizin başvurulması ya da hiç müracaatın bulunmaması halinde ise sigorta şirketinin temerrüdü söz konusu olmadığından, faiz başlangıcının icra takibine girişilmişse takip tarihi, dava açılmışsa dava tarihi olarak kabul edilmesi yasal gereği gözetilmeksizin, aylık onay ve cenaze gideri ödeme tarihlerinden itibaren faizle sorumluluğu yönünde hüküm kurulmuş olması da isabetsizdir…"*, Yargıtay 10. HD., 08.02.2016 T., 2015/24241 E., 2016/1293 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

619 *"…Dava, iş kazası sonucu sürekli işgöremezlik durumuna giren sigortalının maluliyetinin artması sebebiyle gelirlerinde artış olduğundan, kesinleşen kusur durumuna göre artışların onay tarihinden işleyecek yasal faiziyle birlikte tahsili istemine ilişkindir… Sürekli işgöremezlik sebebiyle bağlanan peşin sermaye değerli gelirin hesabındaki temel unsurlardan olan işgöremezlik oranındaki değişim, 506 Sayılı Kanunun 96 /4 maddesindeki ayrık durum dışında, bağlanan peşin sermaye değerli gelirle buna bağlı olarak tazmini gereken tutarın da değişmesine sebep olduğundan; tazmin sorumluluk sınırlarının, işgöremezlik oranındaki değişim gözetilerek belirlenmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Sürekli işgöremezlik derecesindeki artışa bağlı olarak değişime uğrayan gelir, düşük işgöremezlik oranı sebebiyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan işgöremezlik oranındaki artış karşısında, başlangıçtaki gelirin, değişen işgöremezlik oranına uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda, peşin sermaye değerli gelirin başladığı tarih itibariyle, artan işgöremezlik oranına göre belirlenmesi zorunlu olup; başlangıçtaki düşük işgöremezlik oranı sebebiyle eksik (düşük işgöremezlik oranıyla artan işgöremezlik oranı arasındaki fark işgöremezlik nedeniyle) ödenen gelirlerin, yeni oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelirden düşülmesi gerekecek; faiz başlangıç*

Yargıtay kararlarında ödenen geçici iş göremezlik ödenekleri ve yapılan tedavi giderleri yönünden faizin, her bir ödeme ve sarf tarihinden itibaren ayrı ayrı işletilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.[620] Islah ile arttırılan tutarlar yönünden ıslah tarihinden itibaren değil gelirler yönünden onay tarihi; masraflar yönünden sarf ve ödeme tarihinden itibaren faiz işletilmesi gerekmektedir.[621] Dava dilekçesinde faiz isteğinin başlangıç tarihine yer verilmemişse faiz başlangıç tarihi dava tarihi olacaktır.[622]

8. Rücu Edilemeyecek Ödemeler

Üçüncü kişinin sorumluluğu, 5510 sayılı Yasa m. 21/4 uyarınca bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının kusuruna isabet eden kısmı ile sınırlı olmasından kaynaklı olarak bağlanan ilk gelirden sonra kanun, kararname ve katsayılarla arttırılan gelirler yönünden Kurumun rücu hakkı söz konusu olmayacaktır.[623]

Zararlandırıcı sigorta olayının, sigortalının kendi eylemi neticesinde meydana gelmesi sigortalıya Kurumca sağlanan parasal yardımlarda indirim yapılmasına neden olacak sigortalıya karşı Kurumun rücu hakkı yine söz konusu olmayacaktır.[624] Yine 5510 sayılı

---

tarihi olarak da, başlangıçtaki gelir onay tarihinin esas alınması gereği sürecektir…", Yargıtay 10. HD., 24.10.2011 T., 2009/10977 E., 2011/14473 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[620] Esemen, *Rücu Davaları,* 242; *"...ödenen geçici iş göremezlik ödenekleri ve yapılan tedavi giderleri yönünden ise, her bir ödeme ve sarf tarihinin ayrı ayrı faiz başlangıcına esas alınması gerekirken; Mahkemece, faiz başlangıcı belirtilmeksizin, yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir...",* Yargıtay 10. HD., 08.09.2015 T., 2015/9674 E., 2015/14284 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[621] Yargıtay 10. HD., 12.04.2013 T., 2012/10816 E., 2013/7733 K.; Yargıtay 10. HD., 23.09.2014 T., 2013/22449 E., 2014/18215 K.; Yargıtay 10. HD., 11.03.2014 T., 2013/11526 E., 2014/5305 K., HukukTürk, (Erişim 26.12.2023).

[622] Yargıtay 10. HD., 04.11.1974 T., 5142 E., 6440 K.: Cuhruk vd., *Sosyal Sigortalar,* 461.

[623] Güzel vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku,* 448-449; Çelik, "Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları", 682; Erbaş, "Rücu Davaları", 94-113; Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku,* 237; Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 422; Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku,* 166.

[624] Tuncay vd., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri,* 412; 5510 sayılı Kanun'un "Sigortalının kendisinden kaynaklanan sebeplerle tedavi süresinin uzaması, iş göremezliğinin artması" başlıklı 22. maddesi, *"MADDE 22- Sigortalının aşağıdaki sayılan nedenlerden dolayı iş kazasına veya meslek hastalığına uğraması, hastalanması, tedavi süresinin uzaması veya iş göremezliğinin artması hallerinde geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri;*

Kanun'un 21. maddesinin son fıkrası uyarınca iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmez (SSGSSK m. 21/5).

---

a) Ceza sorumluluğu olmayanlar ile kabul edilebilir bir mazereti olanlar hariç, sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık nedeniyle hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaması sonucu tedavi süresinin uzamasına veya iş göremezlik oranının artmasına, malûl kalmasına neden olması halinde, uzayan tedavi süresi veya artan iş göremezlik oranı esas alınarak dörtte birine kadarı Kurumca eksiltilir.
b) Ceza sorumluluğu olmayanlar hariç, ağır kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalının kusur derecesi esas alınarak üçte birine kadarı Kurumca eksiltilir.
c) Kasdî bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan, hastalanan veya Kurumun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya, yarısı tutarında ödenir.
d) Tedavi gördüğü hekimden, tedavinin sona erdiğine ve çalışabilir olduğuna dair belge almaksızın çalışan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenmez, ödenmiş olanlar da yersiz yapılan ödeme tarihinden itibaren 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır.
13 üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilenler tarafından iş kazasının anılan bentte belirtilen süre içinde Kuruma bildirilmemesi durumunda, sigortalıya yapılacak iş göremezlik ödenekleri bildirim tarihinden itibaren ödenir.
Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." hükmü uyarınca sigortalıya kısa vadeli sigorta kollarından yapılan ödemelerin belirli oranlarda indirilmesi veyahut hiç ödenmemesi söz konusu olmaktadır.

SONUÇ

Bireylerin kendi iradeleri veya iradeleri dışında sosyal yaşama bağlı olarak birçok sosyal risk ortaya çıkmaktadır. Hastalık, analık, engellilik, ölüm, iş kazası ve meslek hastalığı, yaşlılık, işsizlik, ailevi yükler gibi sosyal risklerin bireyler üzerindeki olumsuz etkilerinin onarılması da sosyal güvenlik sistemlerinin temelini teşkil etmektedir. Zira bu riskler çalışma gücünü etkilemekte ve buna bağlı olarak bireylerin gelirlerinde azalma veyahut giderlerinde artış meydana gelmektedir. Sosyal güvenlik, bireylerin karşılaşabileceği tehlikelere karşı güvence arayışının sonucunda doğmuş olup sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesini teminen sosyal risklerle karşılaşarak çalışamaz duruma gelen ve bu nedenle gelir kaybına uğrayan, muhtaç hale düşen bireylere insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam düzeyi için gerekli olan yardımları sağlar.

Sosyal riskler; ortaya çıkış nedenine ve sonuçlarına göre sosyal riskler olarak farklı şekillerde sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Tüm riskler sosyal güvenlik kapsamına dâhil edilmemiş olup sosyal riskler, uzun dönemli riskler ve kısa dönemli riskler olarak da sınıflandırılmaktadır. 5510 sayılı Kanun'da yer alan tasnif de bu ayrıma uygundur. Kısa vadede ortaya çıkan sosyal risklerden olan iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortaları; 5510 sayılı Kanun'un 3. Bölümünde 13 ve 24. maddeleri arasında "Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri" başlığı altında düzenlenmiştir. Kısa vadeli sigorta kolları kapsamına yalnızca m. 4/1-a ve 4/1-b dâhil olup m. 4/1-c kapsamındaki sigortalılar kapsam dışı bırakılmışlardır.

İş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalıya veya hak sahiplerine sağlık ve parasal yardımlar yapılır. 5510 sayılı Kanun'un iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri kapsamında sigortalıya yalnızca parasal yardımların sağlanması söz konusu olup sağlık yardımları ise genel sağlık sigortası kapsamında sağlanmaktadır.

İş kazasının tanımına yasada yer verilmemiş olup bir kazanın hangi hal ve durumlarda iş kazası sayılacağı yer ve zaman koşullarıyla sınırlanarak belirtilmiştir. Öğretide iş

kazası; sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu esnada gördüğü iş ya da işin gereği dolayısıyla aniden ve dıştan gelen bir etkenle sigortalıyı bedence veya ruhça arızaya uğratan bir olay olarak tanımlanmaktadır. Zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için aranan bir takım unsurlar vardır. Her şeyden önce kazaya uğrayan kişinin 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olması gerekmektedir. Ani ve zarar verici bir olayın vuku bulması, sigortalının meydana gelen kaza sonucu bedensel ya da ruhsal bir zarara uğraması, meydana gelen kaza ile zarar arasında illiyet bağının bulunması aranan diğer unsurlardandır.

İş kazası neticesinde sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımlardan faydalanabilmesi için öncelikle Kurumun iş kazasından haberdar olması gerekir. 5510 sayılı Yasa'nın 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından bunları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde; bağımsız çalışanlar yönünden ise kendisi tarafından, bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç işgünü içerisinde Kuruma bildirilmesi gerekmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumunun meydana gelen zararlandırıcı olayı iş kazası olarak nitelememesi ya da iş kazasının Kuruma hiç bildirilmemiş olması halinde iş mahkemesinde "tespit davası" açılabilmektedir.

Bir mesleğin icrası ya da belirli bir işte devamlı çalışma, o faaliyetle bağlantılı olarak sigortalının hastalanmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle iş kazası gibi meslek hastalığı da sosyal güvenlik sistemlerince sosyal bir risk olarak kabul edilerek güvence altına alınmıştır. Meslek hastalığı 5510 sayılı Kanun'da sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik hali olarak tanımlanmıştır. Meydana gelen hastalığın da meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için aranan birtakım unsurlar bulunmaktadır. Yine her şeyden önce hastalığa yakalanan kişinin 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olması gerekmektedir. Yakalanılan hastalığa, işin yürütüm şartları ve işin niteliği sebep olmalıdır. Meslek hastalığının işyerinin durumu, işin niteliği veya yürütüm şartları yüzünden yavaş yavaş belli bir zaman dilimi içerisinde meydana gelmesi gerekir. İş

kazası ve meslek hastalığı bu noktada birbirinden ayrılmaktadır; meslek hastalığı niteliği gereği aniden meydana gelmez. Ayrıca bütün bunlara ek olarak hastalığın meslek hastalığı olarak kabulü için Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğine ekli meslek hastalığı listesinde bulunması ve listede yer alan diğer aranan koşulların gerçekleşmiş olması gerekir. Meslek hastalıkları listesinde yer alan bir hastalık söz konusu olduğunda illiyet bağının varlığını iddia ve ispat etmek gerekmez. Listede yer alsa da hastalığın meslek hastalığı olarak nitelendirilebilmesi için sigortalının çalışmaya başladığı tarihten itibaren belirli bir zaman sonra ortaya çıkması da aranmaktadır. 5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin son fıkrası uyarınca, Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda uyuşmazlık ortaya çıktığında söz konusu uyuşmazlıklar Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır. Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararları sigortalı ya da hak sahipleri açısından bağlayıcı olmayıp Kurul kararlarına karşı iş mahkemesine başvurma imkânı bulunmaktadır. Yakalanılan hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için ayrıca Kurum Sağlık Kurulu raporu ile de tespiti gerekmektedir.

5510 sayılı Yasa'da hastalık hali; m. 4/1-a ile 4/1-b bendi kapsamında çalışan sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar olarak tanımlanmıştır. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamı dışında kalan hastalık ve kaza hallerinde hastalık sigortası kapsamında belirli yardımlar yapılmaktadır. Zira hastalık hali geçici iş göremezlik hali yaratır ve bunun sonucunda çalışma gücü etkilenen sigortalı gelir kaybına uğrar. Yine hastalık sigortası kapsamında yalnızca parasal yardımda bulunulmakta olup sağlık yardımları genel sağlık sigortası kapsamında sağlanacaktır.

Analık hali de sosyal risklerden birini oluşturmaktadır. Zira sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin doğum yapması, gelir kaybına ve/veya gider artışına sebep olmaktadır. Analık sigortasından sağlanan sigorta yardımlarıyla da doğum olayının sebep olacağı gider artışı ve/veya gelir kaybının telafisi amaçlanmaktadır.

İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle işinde geçici bir süre çalışamayacağı hekim raporuyla saptanan sigortalıya istirahatli olduğu her gün için SGK tarafından geçici iş göremezlik ödeneği ödenir. İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sigortalı mesleğinde hiç çalışamayacak derecede meslekte kazanma gücünü tümden yitirirse ya da çalışmasını devam ettirebilmekle birlikte meslek kazanma gücünü en az %10 kaybettiği durumlarda sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanır. Sigortalının ölümü halinde ise hak sahiplerine sağlanacak parasal yardımlar: gelir bağlanması, cenaze ve evlenme ödeneği verilmesidir. Hastalık halinde hastalık sigortasından sağlanan tek parasal yardım geçici iş göremezlik ödeneği verilmesidir. Emzirme ödeneği ile geçici iş görmezlik ödeneği de analık halinde analık sigortasından sağlanan yardımları oluşturmaktadır.

İş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan veyahut iş kazası ve meslek hastalığı sayılmayacak şekilde sigortalının hastalanması halinde sosyal güvenlik hakkı ve sosyal devlet anlayışından hareketle sağlık ve parasal yardımların yapılması zorunludur. Ancak yapılan yardımlar, Kurumun malvarlığında aynı zamanda eksilmeye de yol açtığından yapılan sağlık ve parasal yardımların karşılığı, zarara neden olan işveren ya da üçüncü kişilerden istenebilmektedir. Kurumun bu istemi "rücu hakkı" olarak isimlendirilmektedir. Çalışmamızın konusunu üçüncü kişinin Kuruma karşı sorumluluğu oluşturduğundan çalışmamızda Kurumun rücu hakkı, üçüncü kişiler açısından irdelenmiş olup bazı noktalarda işverenin Kuruma karşı sorumluluğu ile üçüncü kişilerin Kuruma karşı olan sorumluluğunun kıyaslanması yoluna gidilmiştir.

Üçüncü kişilerin rücu davası ile karşılaşmaları; sigortalıyı koruma yükümlülüğünün ihlalinden kaynaklanmaktadır. Zira üçüncü kişilerin de zararlandırıcı sigorta olayına sebebiyet verecek davranışlardan kaçınmaları gerekir. Üçüncü kişilerin sorumluluğu kusur sorumluluğuna dayanmakta olup 5510 sayılı Yasa m. 21/4'te iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığın üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmesi halinde, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının zarara sebep

olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edileceği hüküm altına alınmıştır.

Sorumluluğun tespitinde işveren ile üçüncü kişi yönünden ayrım yapılması önem arz etmektedir. Yüksek Mahkeme kararlarında da Kurumca yapılan ödemelere ilişkin rücu hakkının tayin edilebilmesi için kusuru bulunanların üçüncü kişi sıfatına haiz olup olmadığı hususu üzerinde özenle durulması gerektiği bildirilmektedir. Zira rücu davasında davalıların konumlarına göre sorumlulukları belirlenecektir; davalının işveren olarak sorumluluğunun kapsam ve koşulları ile üçüncü kişi olarak nitelendirildiğinde üçüncü kişi olarak sorumluluğunun kapsam ve koşulları birbirinden farklı olacaktır. Zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalı ve sigortalının işvereni dışındaki herkes üçüncü kişi kavramına dâhildir. Yargıtay'a göre üçüncü kişi, Sosyal Güvenlik Kurumu ve işveren dışındaki kimseler olarak tanımlanmaktadır.

Kurumun rücu hakkının hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre Kurumun rücu hakkının hukuki niteliği kanuni halefiyet esasına dayanmaktadır. Öğretide yer alan diğer görüş ise Kurumun rücu hakkını kanundan doğan bağımsız bir rücu hakkı olarak kabul etmektedir. Yargıtay ise her iki görüşü birlikte uygulayarak "karma görüş" olarak adlandırılan üçüncü bir görüşü benimsemektedir. Yargıtay'a göre Kurumun rücu hakkı, kendine özgü ve temelinde rücu hakkı olan bir halefiyet ilkesine dayanmaktadır.

Kurumun rücu hakkının Yargıtay kararlarında benimsenen karma görüşe göre kanundan doğan ve temelinde geri alma hakkı bulunan kendine özgü nitelikte haleflik hukuki temeline dayandığı yönündeki görüşün daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Kurumun rücu hakkının halefiyetle tam olarak örtüşmemesi diğer taraftan yasa koyucunun Kurumun rücu hakkını daha etkili kılmak isteyeceği bu nedenle Kurumun rücu hakkının basit rücu hakkı ile ilişkilendirmenin yasa koyucunun amacına ters düşeceği gerçeği karşısında görüşümüz, bu iki görüşün birlikte uygulandığı karma görüş yönünde kuvvetlenmiştir. 1994 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında da altı çizildiği üzere Kurumun rücu hakkının Sosyal Güvenlik Sisteminin özelliklerine bağlı olarak düşünülmesi ve saptanması gerekmektedir. Borçlar Kanunu'nun klasik kuralları bu

noktada tam bir uyum sağlamayacaktır. Zira Kurum, anayasal bir hak olan sosyal güvenlik hakkı kapsamında sigortalı ya da hak sahiplerine yardım ve ödemelerde bulunmakta olup klasik anlamda alacak-borç-üçüncü kişi ilişkisi ile bağdaşmamaktadır.

Üçüncü kişi hakkında kusursuz sorumluluk esasları uygulanamaz. Sigortalıyı zarara uğratan olayda üçüncü kişinin kusuru varsa anacak üçüncü kişi sorumlu tutulabilecektir. Üçüncü kişi kusurun tüm derecelerinden sorumludur. 5510 sayılı Yasa'da üçüncü kişinin peşin sermaye değerinin yarısı oranında sorumlu olacağına ilişkin sınırlama öngörülmüşken 506 sayılı Yasa döneminde buna ilişkin herhangi bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Bu durum işverenle kıyaslandığında üçüncü kişilerin sorumluluğunun daha ağır olduğu yönünde eleştirilerin gündeme gelmesine yol açmıştır. Anayasa Mahkemesi ise vermiş olduğu bir kararında işveren Kuruma prim ödediği için onun Kuruma karşı daha hafif biçimde sorumlu tutulmasının daha önce prim ödememiş bulunan üçüncü kişinin ise genel kurallarına göre daha ağır biçimde sorumlu olmasının doğal olduğunu ifade ederek tartışma konusu kuralın eşitsizlik yaratmadığına karar vermiştir. Yine 5510 sayılı Yasanın 21/4'te üçüncü kişilerin kusurları olması halinde meydana gelen zararın yarısı oranda rücu edileceğinin belirtildiği ancak mezkûr maddede kusur oranının miktarı hususunda bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının; kusuru çok düşük miktarda olan ve zarara sebebiyet veren üçüncü kişiyle kusuru yüksek olan ve zarara sebebiyet veren üçüncü kişinin aynı miktarda zarardan sorumlu tutulmasına sebep olduğu ve bu durumun da eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Maddenin iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmış Anayasa Mahkemesi ise iptal isteminin reddine karar vermiştir. Ancak kararın gerekçesinde 5510 sayılı Yasa m. 21/4'te eşitsizlik yarattığı iddia edilen ibarenin "üçüncü kişinin kusuru oranında sorumlu olması" şeklinde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Üçüncü kişinin sorumluluğunun söz konusu olması için zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan kişinin Kanun'un aradığı anlamda sigortalı olması, hastalık, iş kazası veya meslek hastalığı niteliği taşıyan bir olay meydana gelmesi, meydana gelen zararlandırıcı sigorta olayında üçüncü kişi ya da bunları çalıştıranların kusurlarının bulunması ve pek

tabii zararlandırıcı sigorta olayı ile üçüncü kişinin fiili arasında uygun illiyet bağının da saptanması gerekmektedir.

5510 sayılı Yasa m. 21/4'te zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara karşı rücu hakkının kullanılabileceği hüküm altına alınmış olup işveren ile üçüncü kişi arasında 6098 sayılı TBK m. 66 ya da 116 anlamında çalışan-çalıştıran ilişkisi var olmalı ve üçüncü kişinin kusurlu davranışı bir zarara sebebiyet vermelidir. Üçüncü kişiyi çalıştıran işverenin sorumlu tutulabilmesi için de kusurunun varlığı şart koşulmuştur.

Trafik-iş kazalarında zorunlu mali trafik sigortası yapan özel sigorta şirketleri de rücu davası ile karşı karşıya kalabilmektedir. Zarara uğrayan sigortalının zararını karşılayan Kurum, poliçede öngörülen miktarla sınırlı olmak kaydıyla sigorta şirketlerine başvurma hakkına da haizdir.

5510 sayılı Kanun m. 21/4 iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık halinde üçüncü kişi ile bunları çalıştıranların sorumluluğu ayrım yapılmadan birlikte düzenlenmiştir. Ancak hastalık halinde sigortalıya ya da hak sahiplerine gelir bağlanmadığı gerçeği karşısında "bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı"nın rücu edileceğinin iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık hali açısında ortak düzenlenmesi öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre isabetli olmamıştır.

Kurum rücu hakkı kapsamında iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan ya da hastalanan genel sağlık sigortalısına yapmak zorunda kaldığı sağlık harcamalarını da zarara sebebiyet veren işveren ya da üçüncü kişilerden geri almak hakkına haizdir.

Üçüncü kişilerin sorumluluğunun tespiti noktasında kusurun belirlenmesi önem arz etmekte olup üçüncü kişinin kusurlu olduğunu Kurum ispatla mükelleftir. Yüksek Mahkeme kararlarında da işverenin ve/veya üçüncü kişilerin iş kazasındaki kusurunun tespiti amacıyla iş kazasının oluşumuna ilişkin maddi olguların eksiksiz biçimde saptanması, sorumluluğu gerektiren her koşulun, kendi özelliği çerçevesinde araştırılıp

irdelenmesi, işveren ve diğer ilgililerin kusur oran ve aidiyetlerinin belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sorumluluğun tespitinde sorumluluğun sınırının da çizilmesi gerekmektedir. Kurumun rücu hakkı kapsamına sigortalıya ya da hak sahiplerine yapılan veya yapılacak ödemeler ve ilk peşin sermaye değeri girmektedir.

Zararlandırıcı sigorta olayına birden fazla kimsenin ortaklaşa sebep olması da söz konusu olabilir. Bu gibi durumlarda bu kimselerin Kurumca sağlanan yardımlardan müteselsil sorumluluk esasları gereğince sorumlulukları gündeme gelecektir. Müteselsil sorumluluk hükümlerinin uygulanma yöntemi açısından Yargıtay farklı esaslar belirlemiştir. Yargıtay; 2015 yılındaki içtihat değişikliğinden önce işvereni, yapılan ödemeler ile bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerini esas alarak kendi kusuru ile üçüncü kişinin kusur toplamı üzerinden sorumlu tutarken üçüncü kişiyi ise yapılan ödemeler ile bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısının kendi kusuru ile işverenin kusuru toplamına tekabül eden kısmından sorumlu tutmuştur. 2015 yılında içtihat değişikliğine giderek artık Yargıtay; işverenin müteselsilen sorumlu olacağı tutarın, 1. fıkra gereğince kendi kusur payı gözetilerek sorumlu tutulacağı miktarın (gelirin ilk peşin sermaye değeri X işverenin kusur oranı), üçüncü kişinin 4. fıkraya göre sorumlu olacağı tutarın (gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısı X üçüncü kişinin kusur oranı) ile toplamı kadar olması gerektiği, kanun koyucunun getirdiği "gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısı" sınırlaması karşısında üçüncü kişinin müteselsilen sorumlu tutulacağı miktarın ise, gelirin ilk peşin sermaye değerinin yarısı ile işveren de dâhil olmak üzere tüm davalıların kusurları toplamının çarpımı sonucu elde edilecek tutar kadar olması gerektiğine hükmetmektedir.

5510 sayılı Yasaya dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rücu davaları on yıllık zamanaşımına tâbidir. Zamanaşımı tarihi, rücu konusu gelir ve aylıklar bakımından Kurum onay tarihinden; masraf ve ödemeler için ise masraf veya ödeme tarihinden itibaren başlamaktadır. Rücu davalarında faiz başlangıç tarihi de; gelirler yönünden gelir bağlama kararının Kurumun yetkili organınca onaylandığı tarih, geçici iş göremezlik ödeneği yönünden ödeme tarihi, tedavi giderleri için ise sarf tarihi olup bu husus oturmuş ve yerleşmiş Yargıtay İçtihadının bir gereğidir.

5510 sayılı Yasa'da açık bir düzenlemeye yer verilmeyen örnek vermek gerekirse müteselsil sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda TBK'da yer alan temel ilkeler çerçevesinde çözüm sağlanırken kusurun saptanmasında olduğu gibi ortaya çıkan birtakım sorunlar da Yargıtay kararlarında yer alan ilkelerle çözüme kavuşturulmaktadır. Örneğin 5510 sayılı Yasa'da göreve ilişkin düzenleme mevcutken yetkiye dair herhangi bir özel hüküm bulunmamaktadır. Bu durum haleflik esasından yola çıkarak yetkili mahkemenin belirlenmesi sonucunu doğurmuştur. Nitekim Yargıtay, halefiyet prensibi gereği halefin halef olunanın haklarına şekil hukuku bakımından da sahip olduğunu ve yetkili mahkemenin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kanun'da özel düzenlemelerin yapılmasının ve mevcut düzenlemelerden de karmaşa yaratacak nitelikte olan muğlak ifadelerin açıklığa kavuşturulmasının; çelişkili kararların ortaya çıkmasının önlenmesi, hukuk güvenliğinin sağlanması, sorumluluğun sınırının belirlenmesi noktasında tazminat miktarının hesaplama yöntemlerinde baş gösterecek zorluklar ve karışıklıkların giderilmesi açısından şart olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Akın, Levent. *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.

Alp, Nihat Seyhun. *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Rücu Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018. (Rücu Davaları)

Alper, Yusuf. *Sosyal Sigortalar Hukuku*. Bursa: Dora Yayıncılık, 12. Basım, 2022.

Alper, Yusuf. *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku*. Bursa: Dora Yayıncılık, 9. Basım, 2018. (Sosyal Sigortalar Hukuku)

Alper, Yusuf - Kılkış, İlknur. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Dora Yayıncılık, 6. Basım, 2021.

Arıcı, Kadir. *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2. Basım, 2022.

Aslanköylü, Resul. "5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa Göre Sigortalı Sayılanlar". *Yargıtay Dergisi* 36/1-2 (2010), 65 - 86. (Sigortalı Sayılanlar)

Aslanköylü, Resul. "Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Kurumun Gelir Artışlarını İsteyip İsteyemeyeceği ve 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkının Hukuksal Temeli". *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 4/16 (2007), 1405 - 1440. (Rücu Hakkının Hukuksal Temeli)

Aslanköylü, Resul. "Onuncu Hukuk Dairesi'nin Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkının Bağımsız Hakka Dayandığına İlişkin Son Görüşünün Değerlendirilmesi". *Yargıtay Dergisi* 34/3 (Temmuz 2008), 223 - 284. http://www.yargitaydergisi.gov.tr/journalContent/102 (Kurumun 26. Maddeden Doğan Rücu Hakkı)

Ataş, Emin - Tuaç Yılmaz, Pelin. "İş Kazalarında İşverenin Sorumluluğu: Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Bir Değerlendirme". *Sosyal Güvenlik Dergisi* 12/2 (2022), 307 - 326. (İşverenin Sorumluluğu)

Aydınlı, İbrahim. *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Basım, 2021.

Baycık, Gaye. "Sosyal Güvenlik Kurumunun İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarına Eleştirel Bakış". *Sosyal Güvenlik Dergisi* 7/1 (Mayıs 2017), 31 - 70. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sgd/issue/29767/319933 (Rücu Davalarına Eleştirel Bakış)

Berberoğlu Yenipınar, Filiz. *İş Sağlığı ve Güvenliği*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2018.

Berberoğlu Yenipınar, Filiz. *Sosyal Güvenlik Hukuku Davaları*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017.

Bingöl, Serkan. *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Bostancı, Yalçın - Çetinel, Tunahan. "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi". *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2021), 331 - 375. https://doi.org/10.52273/sduhfd..930128 (İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Talepleri)

Caniklioğlu, Nurşen. "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri". *Çalışma ve Toplum Dergisi* 2006/1 (2006), 50 - 92. https://www.calismatoplum.org/calisma-toplum-arsivi/1059 (Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri)

Caniklioğlu, Nurşen - Bingöl, Serkan. "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler". *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2020), 31 - 49. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iauhfd/issue/57576/817460 (Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler)

Caniklioğlu, Nurşen - Kovancı, Nuray. "5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Ölüm Sigortası Kapsamında Üçüncü Kişilere Rücuunda 'Kast' Şartının İncelenmesi". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 28/1 (2022), 466 - 488. https://doi.org/10.33433/maruhad.1098174 (Ölüm Sigortası Kapsamında Rücu)

Cengiz, İştar. "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 34 (Nisan 2018), 123 - 142. https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52648/693642

Centel, Tankut. *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2021.

Civan, Orhan Ersun. "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davaları". *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 2015 Yılı Toplantıları, İstanbul Barosu Yayınları* (2016), 86 - 209. (Rücu Davaları)

Civan, Orhan Ersun. "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 64/4 (Aralık 2015), 1015 - 1070. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001798 (Rücu Davalarında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk)

Civan, Orhan Ersun. “İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 64/3 (Eylül 2015), 531 - 594. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001787 (İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkı)

Coşkun, Eren. *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Rücu*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Cuhruk, Mahmut vd. *Sosyal Sigortalar*. Ankara: Olgaç Yayıncılık, 1977.

Çelik, A. Hakim - Bingöl, Ozan. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi, 15. Basım, 2019.

Çelik, Çelik Ahmet. “Sosyal Güvenlik Kurumu Rücu Davaları”. *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 16/62 (2019), 637 - 688.

Çenberci, Mustafa. *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, 1985.

Çolak, Mahmut - Öztürk, Ercüment. *Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Sorumluluk ve Rücu*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2006. (Sorumluluk ve Rücu)

Dağcı, Sevda. *Sosyal Güvenlik Hukuku’nda Rücu*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Demircioğlu, Murat - Kalyon, Arzu Şen. “İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15 (2013), 33 - 50. https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46930/588770 (İşverenin Sorumluluğu)

Ekin, Ali. “Zorunlu Sigortalılık İlkesi Kapsamında Sigortalılık Hallerinin Çakışması ile Gelir ve Aylıkların Birleşmesi”. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 6/1 (2016), 94 - 125. (Gelir ve Aylıkların Birleşmesi)

Elma, Ramazan. *Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Basım, 2022. (Sosyal Güvenlik Hukuku)

Erbaş, Coşkun. “Sosyal Sigortalar Kurumu’nun Rücu Davaları, Anayasa Mahkemesi’nin İptal Kararı Karşısında Öngörülen Hukuki Sonuçlar ve Uygulamadan Örnekler”. *Sicil İş Hukuku Dergisi* 7 (Eylül 2007), 94 - 113. https://www.mess.org.tr/media/files/6341_O3N01PCJWJ7.pdf (Rücu Davaları)

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 18. Basım, 2015.

Ergin, Berin. “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?” *Sicil İş Hukuku Dergisi* 4 (2006), 129 - 140. (İşverene Rücu)

Esemen, Andaç. *Uygulamada İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021. (Rücu Davaları)

Gülver, Ender. Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda İş Kazası Kavramı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Günay, Cevdet İlhan. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 6. Basım, 2020.

Güneş, Başak. *İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Güvenlik Kurumu’nun İşverene Rücu Hakkı*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (SGK'nın İşverene Rücu Hakkı)

Güngör, Hasan Atilla. “İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Nedeniyle İşverenlerin Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısındaki Tazminat Sorumluluğuna İlişkin Anayasa Hukuku Açısından Bir Değerlendirme”. *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 14/54 (2017), 725 - 764. (İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Nedeniyle Sorumluluk)

Güzel, Ali vd. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 19. Basım, 2021.

Güzel, Ali - Ugan Çatalkaya, Deniz. “İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları”. *Çalışma ve Toplum Dergisi* 34 (Mart 2012), 157 - 188.

Hatiboğlu, S. Özlem. “Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Olup Olmadığı Sorunu”. *Sicil İş Hukuku Dergisi* 21 (2011), 238 - 249. (Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası)

Karaca, Aybüke. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı. Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp (İş Kazası Kavramı)

Kayırgan, Hasan. “Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Üçüncü Kişi”. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi Prof. Dr. M. Fatih UŞAN’a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı* 2022-2 (Eylül 2022), 1335 - 1364. https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.1105706

Kaynak, Zeki. *Yürürlükteki Sosyal Güvenlik Mevzuatımızda Sosyal Sigorta ve Uygulaması*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2. Basım, 2018. (Sosyal Sigorta ve Uygulaması)

Keser, Hakan. “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığı Dolayısı ile Kurumun Yaptığı Harcamalardan Sorumlu Olmasının Koşulları ve Kaçınılmazlık”. *Sicil İş Hukuku Dergisi* 2 (2006), 136 - 146. (İşverenin Sorumluluğunun Koşulları ve Kaçınılmazlık)

Kılıçoğlu, Ahmet M. “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 31/1 (1974), 395 - 446. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000952 (Halefiyet ve Rücu)

Kılınç, Mikail. “Kendi Nam ve Hesabına Bağımsız Çalışanlar Açısından İş Kazası, 3. Kişinin Sorumluluğu ve Rücu”. *Mali Çözüm Dergisi* 114 (2012), 247 - 252. (3. Kişinin Sorumluluğu ve Rücu)

Korkusuz, M. Refik - Uğur, Suat. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi, 8. Basım, 2022.

Kovancı, Nuray. *5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Üçüncü Kişilere Rücuu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023. (Üçüncü Kişilere Rücuu)

Ledün Akdeniz, Ayşe. “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”. Journal of Istanbul University Law Faculty 72/2 (Haziran 2014), 3 - 29. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9190/115325 (İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu)

Ledün Akdeniz, Ayşe. *Sosyal Güvenlik Hukukunda Meslek Hastalığı Kavramı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Narter, Sami. *İş Kazası ve Meslek Hastalığında Hukuki ve Cezai Sorumluluk*. Ankara: Adalet Yayınevi, 4. Basım, 2021. (İş Kazası)

Nomer, Haluk. “Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 55/3 (1977), 243 - 260. (Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki)

Oğuz, Özgür. “İş Kazası ve Meslek Hastalığında Sigortalıya Sağlanan Yardımlar”. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 7/18 (Ağustos 2018), 317 - 332. https://doi.org/10.31199/hakisderg.416837

Oğuz, Özgür. “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Kurumun İşverene Rücu Hakkı”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 140 (2019), 393 - 424. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/ (Rücu Hakkı)

Oğuzman, M. Kemal - Öz, Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 8. Basım, 2010.

Ozanoğlu, Teoman. “Sosyal Sigortalar Kurumunun Kaçak İşçi Çalıştıran İşverenlere Rücuu Meselesi”. *Çimento İşveren* 8/4 (Temmuz 1994), 6 - 18. (Kaçak İşçi Çalıştıran İşverenlere Rücu)

Pehlivan, Metin. *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku’nda Kısa Vadeli Sigorta Kolları ve Sağlanan Yardımlar*. Ankara: Hukuk Yayınları, 1. Basım, 2020. (Kısa Vadeli Sigorta Kolları)

Ruhi, Canan - Ruhi, Ahmet Cemal. *İş Kazası veya Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Tespit ve Tazminat Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 4. Basım, 2022. (Tazminat Davaları)

Saraç, Coşkun. “İşyerinde Kalp Krizinden Ölüm ve İşverenin İş Kazasından Dolayı Sorumluluğu”. *Sicil İş Hukuku Dergisi* 26 (Haziran 2012), 127 - 132. (İşverenin İş Kazasından Sorumluluğu)

Saymen, Ferit H. - Ekonomi, Münir. *Sosyal Sigortalar Tatbikatı*. İstanbul, 1966.

SGK, Sosyal Güvenlik Kurumu. “Cenaze Ödeneği”. Erişim 16 Eylül 2023. https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/fd3822ec-1d90-49fb-bd98-09ba1560465a/Cenaze-Odenegi-2023-01-24-09-49-51#:~:text=Cenaze%20%C3%B6dene%C4%9Fi%20tutar%C4%B1%20her%20y%C4%B1l,%2C00%20TL'dir.%E2%80%9D

SGK, Sosyal Güvenlik Kurumu. “Emzirme Ödeneği”. Erişim 16 Eylül 2023. https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/5a130212-a95b-4346-a85f-522ac508347e/Emzirme-Odenegi-2023-01-17-02-24-07

Soydan, Tuğçe. *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşveren ve Üçüncü Kişilerin SGK Karşısındaki Sorumluluğu*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp (İşveren ve Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu)

Sözer, Ali Nazım. “Genel Sağlık Sigortasında Sunulan Edimler: Kapsam ve Yararlanma Şartları”. *Sicil İş Hukuku Dergisi* 10 (Haziran 2008), 146 - 157. (Genel Sağlık Sigortasında Sunulan Edimler)

Sözer, Ali Nazım. *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 6. Basım, 2023. (Türk Sosyal Sigortalar Hukuku)

Sözer, Ali Nazım - Saraç, Coşkun. “Sosyal Sigorta Edimlerinde Çokluk, Birden Fazla Ödenek, Gelir ve Aylığa Hak Kazanmak”. *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi* 5/20 (2008), 1479 - 1492. (Sosyal Sigorta Edimlerinde Çokluk)

Sümer, Haluk Hadi. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 4. Basım, 2023.

Şahin Emir, Asiye. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Analık*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Basım, 2019.

Şakar, Müjdat. "İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sebebiyle Sosyal Sigortaların İşverene Rücuunda Kusur Şartının Sınırlanması Sorunu". *Sicil İş Hukuku Dergisi* 2 (Haziran 2006), 129 - 135. (Kusur Şartının Sınırlanması)

Şakar, Müjdat. *Sosyal Sigortalar Uygulaması*. İstanbul: Beta Yayınevi, 9. Basım, 2009.

Tatar, Gülsüm. "Sosyal Güvenlik Hukukunda Müteselsil Sorumluluk". *Çalışma ve Toplum Dergisi* 4/55 (01 Ocak 2017), 2119 - 2156.

Tekinay, Selahattin Sulhi vd. *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 5. Basım, 1985.

Tuaç, Pelin. "Analık Hâlinde İş ve Sosyal Güvenlik Hukukundan Doğan Haklar - 6663 Sayılı Kanun ile Getirilen Yenilikler-". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi* 32/1 (Temmuz 2017), 201 - 241. https://doi.org/10.24988/deuiibf.2017321562 (Analık Hâlinde İş ve Sosyal Güvenlik Hukukundan Doğan Haklar)

Tuncay, A. Can. "Kurumun İşverene Rücuu-Olayda Kaçınılmazlık Durumu". *Sicil İş Hukuku Dergisi* 4 (2006), 183 - 188. (İşverene Rücuu)

Tuncay, A. Can - Ekmekçi, Ömer - Gülver, Ender. *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayınevi, 22. Basım, 2023.

Tunçer, Polat. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi, 3. Basım, 2015.

Tunçomağ, Kenan. *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar*. İstanbul: Beta Yayınevi, 3. Basım, 1987. (Sosyal Sigortalar)

Turan, Emel. *Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Rücu Davaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Turan, Ercan. "5510 Sayılı Yasa Kapsamında Rücuan Tazminat Davaları". *Sicil İş Hukuku Dergisi* 15 (2009), 193 - 211. (Rücuan Tazminat Davaları)

Turan, Ercan. "Anayasa Mahkemesi'nin 2003/10 E., 2006/106 K., 23.11.2006 Tarihli Kararı Karşısında 506 Sayılı Yasa'nın 26. Maddesine Dayalı Rücuan Tazminat Davaları". *Sicil İş Hukuku Dergisi* 10 (Haziran 2007), 161 - 170. (506 Sayılı Yasa'nın 26. Maddesine Dayalı Rücuan Tazminat Davaları)

Uşan, M. Fatih. *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Basım, 2009.

Uşan, M. Fatih - Erdoğan, Canan. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 4. Basım, 2023.

Yelekçi, Memduh. *Sosyal Sigortalar Kanunu Tatbikatında İşçi ve İşveren Mevzuatı*. Ankara: Cihan Matbaası, 1977.

Yıldız, G. Burcu. "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu". *Toprak İşveren* 86 (Haziran 2010), 8 - 15. https://toprakisveren.org.tr/index.php/yayinlar/e-dergi-86-sayi/

Yılmaz, Aslı. "Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk Sistemlerinden Birer Örnek ile Türk Hukuku Karşılaştırması". *Sosyal Güvence* 11 (2017), 107 - 127. https://doi.org/10.21441/sguz.2017.52 (Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı)

Yüksel, Faruk. "Hastalık ve Analık Geçici İş Göremezliklerinde Sigortalılık Niteliği Ne Zaman Yitirilir?" *Sicil İş Hukuku Dergisi* 30 (2013), 147 - 149. (Hastalık ve Analık)

Yüksel, Faruk. "İş Kazası, Meslek Hastalığı ve Ölüm Sigortalarından Sağlanan Haklara İlişkin Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler". *Sicil İş Hukuku Dergisi* 26 (2012), 117 - 120. (Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler)

Yüksel, Hasan. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi, 2016.

Yürekli, Sabahattin. "Çalışma Hayatında Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Etkileri". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı 38 (Şubat 2020).

YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.sgk.gov.tr/

https://www.resmigazete.gov.tr/

https://www.hukukturk.com/anasayfa

https://www.lexpera.com.tr/